శ్రీరస్తు.

నమః పరమాత్మనే

శ్రీమత్పరమకారుణికేన భగవతా వేదవ్యాసమహర్షిణా
ధరణ్యాంభక్తజనసౌలభ్యాపాదనాయ ప్రకాశితః
శ్రీవిష్ణుగరుడసంవాదరూపం ఔర్ధ్వదైహిక సకలకర్మ
సందోహప్రతిపాదకం ముక్తిమార్గసోపానభూతం
అష్టాదశ మహాపురాణాంతర్గతమ్.

శ్రీగారుడపురాణమ్.

పండితజనసమీకృతమ్.

బ్ర॥ శ్రీ॥ ములుకుట్ల - వేంకటప్పయ్యశర్మణా

చన్ననగర్యాం
బరూరు-త్యాగరాయశాస్త్రిణాం
గీర్వాణభాషారత్నాకరముద్రాయంత్రే
ముద్రాపితం ప్రకటీకృతంచ
జగతివిజయతు.
౧౮౮౪

శ్రీరస్తు.

విషయసూచికా.

శ్రీరస్తు.

ఓంనమః, పరమేశ్వరాయ

శ్రీ గ రు డ పు రా ణ మ్.

మూలమ్॥ ధర్మదృఢబద్ధమూలో వేదస్కంధః పురాణశాఖాఢ్యః । క్రతుకుసుమో మోక్షఫలో మధుసూదనపాదపో జయతి॥౧॥......*

అథటీకాకారః సమస్తగ్రంథముద్ఘాటయన్ హరింస్తౌతి,

శ్లో॥ స్మరణాద్దుర్గతిహర్తాపూజనయజ్ఞేనసద్గతేర్దాతా। యఃపరయానిజభక్త్యాదదాతిముక్తింసమాంహరిఃపాతు॥ ౧ ॥ లక్ష్మీలతాసమాశ్లిష్టంకౌస్తుభస్తబకోజ్జ్వలం। స్వర్గాపవర్గఫలదంహరింకల్పద్రుమంనుమః॥ ౨ ॥ సారాత్సారంసముద్ధృత్యప్రాచీనకృతసంగ్రహాత్ । తత్రచేయంమయాటీకాయథామతివితన్యతే॥ ౩॥ *

వ్యాఖ్యానం॥ అథ సారోద్ధారకర్తాశిష్టసంప్రదాయానుసారేణ మంగళమాచరతి॥ ధర్మదృఢేతి॥ అత్రవృక్షరూపేణ హరింరూపయతి, మధుసూదనపాదపోజయతీతి। యథా పాదపోవృక్షః పద్భిఃఅధఃప్రసృతశాఖాభిః జలంపిబతీతిపాదపః తథైవాయంమధుసూదనోపి పాదపఏవపద్భ్యాంచరణాభ్యాంపాతి సంసారాద్రక్షతీతి పాదపః "సంసారకూపపతితోత్తరణావలంబంవందేమహాపురుషతే చరణారవిందం" ఇతి భాగవతవచనాత్ ॥ సోయంకీదృశః ధర్మదృఢబద్ధమూలః- ధర్మోత్రఅమృతరూపోభగవద్ధర్మః "అద్వేష్టాసర్వభూతానా" మిత్యారభ్య "యేతుధర్మ్యామృతమిదంయథోక్తంపర్యుపాసతే, శ్రద్ధధానామత్పరమాభక్తాస్తేతీవమేప్రియాః" ఇత్యంతే, గీతాయాం ద్వాదశాధ్యాయాంతే అష్టభిశ్శ్లోకైః భగవతోక్తః సఏవదృఢబద్ధం మూలంయస్యేతి - అస్య

ద్దేశభాషాయాం జడబంధ ఇత్యుచ్యతే। అత్రాయమభిప్రాయః, వృక్షో యథా
దృఢమూలో హి స్వస్థానే సుస్థిరో భవతి ప్రచురతరపవనాద్యుపద్రవైరపి
స్వస్థానాన్నోన్మూలితత్వముపయాతి తథైవాయమపి భగవద్ధర్మో హృద-
నిశ్చలో భవతి మూర్ఛనాదిప్రబలతరదుఃఖాంతరాయైరపి భక్తహృదయ
ముపయాతీతి॥ తదుక్తం శ్రీభాగవతే "విసృజతి హృదయం న యస్య సాక్షాద్ధరి-
రవశాభిహితోఽప్యఘౌఘనాశః। ప్రణయరశనయా ధృతాంఘ్రిపద్మః స భవతి భా-
ప్రధాన ఉక్తః" ఇతి॥ పునః కీదృశః? వేదస్కంధః పురాణశాఖాఢ్యః.
స్కంధా యస్యేతి- పురాణాన్యేవ శాఖాస్తాభిరాఢ్యః యుక్తశ్చేతి। అత్ర-
యం భావః వృక్షో యథా అతివిస్తృతస్కంధః శాఖాభిర్దూరతరో వ్య
ప ఏవ దృశ్యతే, తథైవాయమపి వేదపురాణైః ప్రకృతిపురుషయోః పరో భ-
ణ్యతే, యథా చ వృక్షః స్కంధశాఖాభిరేవోపసమాగతానాం బహుత
ని ప్రదదాతి తథైవాయమపి వేదపురాణైః తచ్ఛ్రోతృవక్తౄణాం ధర్మా-
మమోక్షఫలాని ప్రదదాతి। యథా చ వృక్షస్య శాఖాః స్కంధేభ్య ఏవ నిస
అథ చ తత్సంలగ్నా ఏవ భవంతి. తథా పురాణాన్యపి వేదోద్భూతాని తన్ని
ష్ఠాన్యేవ చ సంతి న తు తేభ్యః పృథక్ "ఇతిహాసపురాణాని పంచమో వేద
ఇతి వచనాదితి। పునః కీదృశః? క్రతుకుసుమః మోక్షఫలః- క్రతవః యజ్ఞా-
మాని యస్య, మోక్షః ఫలం యస్యేతి। అత్రాప్యయమాశయః, వృక్షాద
సుమోద్గమానంతరమేవ ఫలప్రాప్తిర్భవతి తథా ద్రవ్యయజ్ఞాద్యనుష్ఠానైః
తః కరణస్యైవ తతో మోక్షఫలలాభో భవతీతి। కించానేన మోక్షఫలదా
ధుసూదనపాదప ఏవ నాన్య ఇత్యపి సూచితం। తదుక్తం దేవైర్ముచుకు-
"వరం వృణీష్వ భద్రం తే ఋతే కైవల్యమద్య నః। ఏక ఏవేశ్వరస్తస్య భగ
రవ్యయః" ఇతి। ఏవంభూతో మధుసూదనపాదపో జయతి సర్వోత్క-
తే- అత్రాపి సర్వేభ్యో బ్రహ్మాదిభ్యోఽప్యధికతయా వర్తత ఇత్యర్థః- త
థా వనస్య సర్వస్య మహాకేతురివ స్థిత ఇతి నిరూపణాత్సర్వవృక్షేభ్యోఽధి
తద్వదితి॥ ఇదమార్యాచ్ఛందః॥ ౧॥

ఏవం మంగళం కృత్వా ఇదానీం కథాప్రస్తావాయ సూత శౌనక సంవాదమవతారయతి॥ నైమిష ఇతి॥ అనిమిష క్షేత్రే అనిమిషః శ్రీవిష్ణుః అలుప్తదృష్టిత్వాత్ తస్య క్షేత్రే నైమిషారణ్యే ఋషయః సహస్రం సమాః సంవత్సరాః అనుష్ఠానకాలో యస్య తత్సహస్రసమం సత్రం యజ్ఞం ఆసత అకుర్వత। కిమర్థం? స్వర్గాయలోకాయ స్వర్గే గేయత ఇతి స్వర్గా యో హరిః స ఏవ లోకః భక్తానాం నివాసస్థానం తస్మై తత్ప్రాప్తయే ఏవ న తు స్వర్గార్థం, తస్య వినాశిత్వేన తుచ్ఛఫలత్వాదిత్యర్థః॥ ౨॥ ప్రాతః కాలే హుతాగ్నయః హుతాః అగ్నయో యైస్తే మునయః దానమానాదిభిస్సత్కృతం సింహాసనే చాసీనం సూతం ఇదం వక్ష్యమాణం ఆదరాత్ పప్రచ్ఛుః॥ ౩॥

నైమిషే నిమిషక్షేత్రే ఋషయశ్శౌనకాదయః। సత్రం స్వర్గాయ లోకాయ సహస్రసమమాసత॥ ౨॥ త ఏకదా తు మునయః ప్రాతర్హుతహుతాగ్నయః। సత్కృతం సూతమాసీనం పప్రచ్ఛురిదమాదరాత్॥ ౩॥ ఋషయ ఊచుః॥ కథితో భవతా సమ్యగ్దేవమార్గస్సుఖప్రదః। ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామో యమమార్గం భయప్రదం॥ ౪॥ తథా సంసారదుఃఖాని తత్క్లేశక్షయసాధనం। ఇహాకాముష్మికాన్ క్లేశాన్ యథావద్వక్తుమర్హసి॥ ౫॥ సూత ఉవాచ॥ శృణుధ్వం భో వివక్ష్యామి యమమార్గం సుదుర్గమం। సుఖదం పుణ్య

ఋషిభిస్తు అస్మిన్ సమస్తగ్రంథే నిరూపితస్య సద్గతిదుర్గతిప్రదస్య ధర్మాధర్మస్య ఏవ ప్రశ్నః కృతో భవతి కథిత ఇతి ద్వాభ్యాం॥ భవతా సర్వజ్ఞేన సమ్యక్ "తే౽ర్చిరభిసంభవంతి" ఇతి శ్రుత్యుక్తో౽ర్చిరాదిర్దేవమార్గః కథితః బహుభిః పురాణైః నిరూపితః॥ ఇదానీమితి॥ ౪॥ తథా సంసారదుఃఖాదీన్యపి శ్రోతుమిచ్ఛామ ఇతి పూర్వేణైవ సంబంధః। తత్ క్లేశక్షయసాధనం తైః సంసారదుఃఖైః యః క్లేశః తస్య క్షయసాధనం చ- సంసారదుఃఖానాం క్లేశక్షయః కేన సాధనేన భవతీత్యపి శ్రోతుమిచ్ఛామ ఇత్యర్థః॥ ౫॥ అత్రోత్తరం శ్రీభగవద్గరుడసంవాదేన సూత ఉవాచ॥ శృణుధ్వమితి॥ సుఖదం పుణ్యవతాం దేవమార్గం - దుఃఖదాయకం దక్షిణమార్గమిత్యగ్రేవ

త్యతి॥ ౬॥ భగవద్వాక్యస్యాతిప్రామాణ్యాత్సందేహో న కర్తవ్య ఇతి భావః వినయేనావనతో నమ్రః॥ ౮॥ ఉత్తమాం గతిస్సద్యోముక్తిః క్రమముక్తిశ్చేతి॥ తం సర్వశాస్త్రేషు। శ్రుతమితి పాఠే మునిభిః కథితమ్॥ ౧౦॥ హరిస్మరణాం భో మోక్షః అతస్తద్రహితాననుశోచన్నాహ, సుగమంపరనేకరినంనభవః అతస్త్వామభజతాం పాపినాం॥ ౧౨॥ అత్రోత్తరం సమాసవ్యాసాభ్యాం।

శీలానాం పాపినాం దుఃఖదాయకం॥ ౬ ॥ యథా శ్రీవిష్ణునా ప్రోక్తం వైనతేయాయ పృచ్ఛతే। తథైవ కథయిష్యామి సందేహచ్ఛేదనాయ వః॥ ౭॥ కదాచిత్సుఖమాసీనం వైకుంఠే శ్రీహరిం గురుం। వినయావనతో భూత్వా పప్రచ్ఛ వినతాసుతః॥ ౮ ॥ గరుడ ఉవాచ॥ భక్తిమార్గో బహువిధః కథితో భవతా మమ। తథా చ కథితా దేవ భక్తానాం గతిరుత్తమా॥ ౯॥ అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి యమమార్గం భయప్రదం। త్వద్భక్తివిముఖానాం చ తత్రైవ గమనం శ్రుతం ॥ ౧౦ ॥ సుగమం భగవన్నామ జిహ్వా చ వశవర్తినీ॥ తథాపి నరకం యాంతి ధిగ్ధిగస్తు నరాధమాన్ ॥ ౧౧॥ అతో మే భగవన్ బ్రూహి పాపినాం యా గతిర్భవేత్ । యమమార్గస్య దుఃఖాని యథా తే ప్రాప్నువంతి వై ॥ ౧౨ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ వక్ష్యేఽహం శృణు పక్షీంద్ర యమమార్గం చ యేన యే । నరకే పాపినో యాంతి శృణ్వతామపి భీతిదం॥ ౧౩ ॥ యే హి పాపరతాస్తార్క్ష్య దయాధర్మవివర్జితాః । దుష్ట

వానువాచ షడ్భిరధ్యాయైః ॥ వక్ష్యేఽహమిత్యాదిభిః ॥ యేన మార్గేణ పాపినః నరకే యాంతి తానపి వక్ష్యామీత్యన్వయః ॥ ౧౩॥ యే హి పాపరతా దిపదానాం పతంతి నరకే ఇతి తృతీయేన సంబంధః । పాపరతాః నిషిద్ధోత్సుకాః - దయాధర్మేతి - దయా నామ ప్రత్యుపకారాపేక్షాం వినా భూతహితానుచింతనతా, ధర్మో భగవద్ధర్మః, వర్ణాశ్ర తో వా తేన వివర్జితాః రహితాః - దుష్టానాం సంగో యేషాం తేత

చ్ఛాస్త్రాదిపరాఙ్ముఖాశ్చ॥ ౧౪॥ ఆత్మనిస్వస్మిన్నేవసంభావితాః ప్రతిష్ఠితావయమితిమన్యమానాః అతఏవ స్తబ్ధాఃఅనమ్రాః - పూజ్యానపిననమంతీత్యర్థః - ధనేనయోమానః మదశ్చ తేన। ఆసురంభావం, దంభోదర్పోఽభిమానశ్చేత్యాదిభగవతోక్తః - దైవీసంపత్, అభయంసత్త్వసంశుద్ధిరిత్యాద్యాచగీతాయాం ప్రోక్తా॥ ౧౫॥ ఏవంభూతాయత్ప్రాప్నువంతితచ్ఛృణు॥ అనేకేతి॥ అనేకేషు పరదారపరద్రవ్యహరణాత్మకేషుప్రవృత్తం చిత్తం అనేకచిత్తంతేన విభ్రాంతాః విక్షిప్తాః - మోహమయేనజాలేనసమావృతాః మత్స్యా ఇవ సూత్రమయేనజాలేననియంత్రితాః - ఏవంకామభోగేషుప్రసక్తాః - అశుచౌనరకేపతం

సంగాశ్చసచ్ఛాస్త్రసత్సంగతిపరాఙ్ముఖాః॥ ౧౪ ॥ ఆత్మసం
భావితాః స్తబ్ధా ధనమానమదాన్వితాః॥ ఆసురంభావమాప
న్నాదైవీసంపద్వివర్జితాః॥ ౧౫॥ అనేకచిత్తవిభ్రాంతామో
హజాలసమావృతాః॥ ప్రసక్తాఃకామభోగేషుపతంతినరకేఽ
శుచౌ॥ ౧౬ ॥ యేనరాజ్ఞానశీలాశ్చతేయాంతిపరమాంగతిం।
పాపశీలానరాయాంతిదుఃఖేనయమయాతనాం॥ ౧౭॥ పాపి
నామైహికందుఃఖం యథాభవతితచ్ఛృణు। తతస్తే మరణం
ప్రాప్యయథాగచ్ఛంతియాతనాం॥ ౧౮ ॥ సుకృతందుష్కృ
తంవాపిభుక్త్వాపూర్వం యథార్జితం। కర్మయోగాత్త
దాతస్యకశ్చిద్వ్యాధిః ప్రజాయతే॥ ౧౯ ॥ ఆధివ్యాధిసమా
యుక్తంజీవితాశాసముత్సుకం। కాలోబలీయానహివదజ్ఞాతః

తి॥ ౧౬॥ జ్ఞానశీలాస్తుమోక్షంయాంతిపాపశీలానామేవయమయాతనాభవతీత్యాహ॥ య ఇతి॥ ౧౭ ॥ ఐహికంఅస్మిన్ లోకేభోగ్యం - తతఃఐహికదుఃఖభోగానంతరం॥ ౧౮ ॥ పాపశీలానాంయమయాతనాంవివక్షుః ప్రథమంమునిప్రశ్నానుసారేణతస్యైహికదుఃఖమాహ॥ సుకృతమిత్యాదిదశభిః॥ పూర్వంబాల్యాద్యవస్థాయాంసుకృతంభుక్త్వా - తదావార్ధక్యేదుష్కృతకర్మయోగాత్ వ్యాధిస్స్యాదిత్యర్థః॥ ౧౯॥ ఆధిఃమరణభయాన్మానసీవ్యథా తైస్సైవబహువర్ధమానో వ్యాధిశ్చతాభ్యాం సమ్యగ్యతివ్యాకులతా తయాయు

త్రం తథాపి జీవితస్యైవ ఆశాయాం సముత్సుకం భోగవాసనయా సాభిలాషం తం నరం కాలః అహిర్మూషకమివ అజ్ఞాత ఏవ అభిపద్యతే॥ తథాహి॥ "ప్రమత్తముచ్చైరితి కృత్యచింతయా ప్రవృద్ధలోభం విషయేషు లాలసం। త్వమప్రమత్తస్సహసాభిపద్యసే క్షుల్లేలిహానోహిరివాఖుమంతక" ఇతి॥ ౨౦॥ తత్రాప్యంతకాలేపి సజ్ఞానః కదర్థ్యవన్నిర్వేదో యస్య - స్వయంభృతైః స్వయంపాలితైః పుత్రకళత్రాదిభిః భ్రియమాణః పుష్యమాణస్సన్ మరణోన్ముఖో భవతి ॥ ౨౧॥ పాపినామేవ అవజ్ఞా భవతి న తు సుకృతినామిత్యాహ ॥ ఆస్త ఇతి ॥ అవమత్యా అవజ్ఞయా ఉపన్యస్తం సమీపే ప్రక్షిప్తం ఆహారం గృహపాలశ్వా ఇవ ఆహారన్ భుం

ప్రతిపద్యతే॥ ౨౦ ॥ తత్రాప్యజ్ఞాతనిర్వేదో భ్రియమాణస్స్వ
యంభృతైః। జరయోపాత్తవైరూప్యో మరణాభిముఖో గృహే॥
౨౧ । ఆస్తేవమత్యోపన్యస్తం గృహపాల ఇవాహరన్ । ఆమ
యావీ ప్రదీప్తాగ్నిరల్పాహారోల్పచేష్టితః ॥ ౨౨ ॥ వాయు
నోత్క్రమితోత్తారః కఫసంరుద్ధనాడికః । కాసశ్వాసకృ
తాయాసః కంఠే ఘురఘురాయతే ॥ ౨౩ ॥ శయానః పరిశోచ
ద్భిః పరివీతస్స్వబంధుభిః । వాచ్యమానోపి న బ్రూతే కాలపా
శవశంగతః ॥ ౨౪ ॥ ఏవం కుటుంబభరణే వ్యాపృతాత్మాజితేం
ద్రియః। మ్రియతే రుదతాం స్వేషాం ఉరువేదనయాస్తధీః॥ ౨౫॥
తస్మిన్నంతక్షణే తాత్యు దైవీదృష్టిః ప్రజాయతే। ఏకీభూతం

జానః ఆస్తే - ఆమయావీ రోగీ॥ ౨౨॥ కఫేన సంరుద్ధాః నాడయో మార్గభూతా యస్య తేన ఉత్క్రమితా ప్రాణవాయునా విస్ఫృత్తనేత్రః కాసశ్వాసాభ్యాం కృతే ఆయాసో యస్య కంఠే ఘురఘుర ఇతి శబ్దం కరోతి॥ ౨౩ ॥ పరివీతః పరివేష్టితః వాచ్యమానోపి - బోధితోపి తేత్యాహూయమానోపి॥ ౨౪ ॥ ఏవం వ్యాపృతాత్మా ఆసక్తచిత్తః ఉరువేదనయా అస్తధీః శతవృశ్చికయుగపద్దశనసదృశయా పీడయా నష్టమతిః మూర్ఛితస్సన్ రుదతాం రోదనం కుర్వతాం స్వేషాం బంధూనాం మధ్యే మ్రియతే మరణం ప్రాప్నోతి॥ ౨౫ ॥ అంతక్షణే అంతసమయే దైవీ దేవానామివ దివ్యదృష్టిః యయా దృష్ట్యా యమదూతానాం ప్రత్యక్షదర్శనం భ

వతీత్యర్థః - పునః యయా సర్వం ఇహలోకపరలోకరూపం జగత్ ఏకీభూతం
స్వసీమాసంలగ్నమివ ప్రజాయతే అత ఆశ్చర్యదర్శనాత్ నకించిద్వక్తుమిచ్ఛ
తీత్యర్థః॥ ౨౬॥ సమీపాగతైర్యామ్యైః హేతుభూతైర్యమదూతైః కృత్వా
ప్రాణాః స్వస్థానాత్ ప్రచలంతి॥ ౨౭॥ ఆతురస్య మ్రియమాణస్య పాపినః క్షణోఽపి
కల్పాఖ్యః మహాకష్టదాయకః కల్పసదృశః శతవృశ్చికైః దష్టస్య పురుషస్య యా
పీడా భవతి సైవ తేనానుభూయతే ॥ ౨౮ ॥ అథ ఫేనముద్గిరతే కఫం వమతి॥ ౨౯ ॥
తదా ప్రాణప్రయాణే ప్రాప్తౌ సరభసం సక్రోధం భీషణౌ యమయోః ॥ ౩౦ ॥

జగత్సర్వం నకించిద్వక్తుమీహతే ॥ ౨౬ ॥ వికలేంద్రియసం
ఘాతే చైతన్యే జడతాం గతే । ప్రచలంతి తతః ప్రాణా యా
మ్యైః పార్శ్వవర్తిభిః ॥ ౨౭ ॥ స్వస్థానాచ్చలితే శ్వాసే కల్పా
ఖ్యో హ్యాతురక్షణః । శతవృశ్చికదష్టస్య యా పీడా సానుభూ
యతే ॥ ౨౮ ॥ ఫేనముద్గిరతే సోఽథ ముఖం లాలాకులం భవేత్ ।అ
ధోద్వారేణ గచ్ఛంతి పాపినాం ప్రాణవాయవః ॥ ౨౯॥ యమ
దూతౌ తదా ప్రాప్తౌ భీమౌ సరభసేక్షణౌ । పాశదండధ
రౌ నగ్నౌ దంతైః కటకటాయితౌ॥ ౩౦॥ ఊర్ధ్వకేశౌ కాకకృష్ణౌ
వక్రతుండౌ నఖాయుధౌ । సంత్రస్తోఽత్ర హృదయః శకృన్మూ
త్రం విముంచతి॥ ౩౧॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో హాహాకుర్వన్ కలే
బరాత్। తదైవ గృహ్యతే దూతైర్యామ్యైః పశ్యన్ స్వకం గృ
హం॥ ౩౨। యాతనాదేహమావృత్య పాశైర్బద్ధ్వా గలే బలాత్॥

తౌ దూతౌ దృష్ట్వా శకృన్మూత్రం ముంచతి॥ ౩౧॥ పురుషః జీవః అంగుష్ఠమాత్ర ఇతీదం
కంఠస్థానే షోడశదళకమలే ధ్యాన స్వరూపం భవతి । నత్వంగుష్ఠమాత్రం జీవస్య స్వ
రూపం, సర్వశరీరవ్యాపకత్వాత్। అతోఽత్ర హృదయాకాశే ప్రతిష్ఠితత్వాత్ త
త్పరిమాణం, పుర్యష్టకవేష్టితం సూక్ష్మశరీరవంతం ప్రాదేశమాత్రం పురుషం
సంతమితివత్ జ్ఞాతవ్యం॥ ౩౨॥ ఏవమైహికదుఃఖం నిరూప్యేదానీం పరలోకదుః
ఖం నిరూపయతి॥ యాతనాదేహ ఇతి ॥ యాతనాదేహ- భోగాయ ప్రారబ్ధ

మార్గౌ స్వప్నవదుత్థితే, యథా భగవతా శ్రీకృష్ణేన వినష్టశరీరమపి గురోః పుత్రం తత్సదృశమేవ యమలోకాదానీయ గురవే దత్తం, తద్వత్ స్వసదృశేశరీరేణ ఆవృత్య నిరుధ్య తౌ దూతౌ నయతః గృహీత్వా గచ్ఛతః। అన్యథా కేవలస్యైవ తస్య సప్తదశావయవలింగశరీరాత్మకస్య పాశైర్గళే బంధనాయోగాత్। అవయవాస్తు జ్ఞానేంద్రియపంచకం కర్మేంద్రియపంచకం ప్రాణపంచకం బుద్ధిమనసీ చేతి ఇదమేవ కర్తృత్వభోక్తృత్వాద్యభిమానేన ఇహలోకపరలోకగామి వ్యావహారికో జీవ ఇత్యుచ్యతే। ఇతి। దండ్యం సాపరాధం॥ ౩౩॥ ౩౪॥ ౩౫॥ ౩౬॥ తయోర్దూ

నయతో దీర్ఘమధ్వానం దండ్యం రాజభటా యథా॥ ౩౩॥ తస్యైవం నీయమానస్య దూతాస్సంతర్జయంతి చ॥ ప్రవదంతి భయం తీవ్రం నరకాణాం పునః పునః॥ ౩౪ ॥ శీఘ్రం ప్రచల దుష్టాత్మన్ యాస్యసి త్వం యమాలయం ॥ కుంభీపాకాదినరకాం స్త్వాం నయావోద్య మాచిరం ॥ ౪౫ ॥ ఏవం వాచస్తదా శృణ్వన్ బంధూనాం రుదితం తథా ॥ ఉచ్చైర్హాహేతి విలపన్ తాడ్యతే యమకింకరైః ॥ ౩౬ ॥ తయోర్నిర్భిన్నహృదయస్తర్జనైర్జాతవేపథుః। పథిశ్వభిర్భక్ష్యమాణ ఆర్తోఽఘం స్వమనుస్మరన్ ॥ ౩౭ ॥ క్షుత్తృట్పరీతోఽర్కదవానలానిలైస్సంతప్యమానః పథి తప్తవాలుకే। కృచ్ఛ్రేణ పృష్ఠే కశయా చ తాడితశ్చలత్యశక్తోఽపి నిరాశ్రమోదకే ॥ ౩౮ ॥ తత్ర తత్ర పతన్ శ్రాంతో మూర్ఛితః పునరుత్థితః। పథా పాపీయసా నీతస్తమసా యమసాదనం ॥ ౩౯ ॥ త్రిభిర్ముహూర్తైర్ద్వాభ్యాం వానీయ

తయోః తర్జనైస్తాడనైర్నిర్భిన్నం విదీర్ణం హృదయం యస్య సః స్వం అఘం పాపం స్మరన్ ఆర్తస్సన్ చలతీతి ద్వితీయేనాన్వయః॥ ౩౭॥ క్షుత్తృడ్భ్యాం పరీతో వ్యాప్తః తప్తావాలుకా యస్మిన్ నిర్గతః ఆశ్రయః విశ్రమస్థానం ఉదకం చ యస్మిన్ తస్మిన్ పథి క్షుధాదిభిశ్చలితుమశక్తోఽపి కశయా తాడిత ఏవ కృచ్ఛ్రేణ చలతి ॥ ౩౮ ॥ అశక్తత్వమేవాహ॥ తత్రేతి ॥ తమసా తమోరూపేణ పథా యమస్య సాదనం గృహం ప్రతి నీతో భవతి॥ ౩౯ ॥ పాపాధిక్యే ద్వాభ్యాం॥ ౪౦ ॥ భయం యాతనాః పునః

స్వగృహంప్రతిత్వరితం శీఘ్రందూతైస్సహైవఖేచరస్సన్నాకాశమార్గేణదేవా యాతీత్యర్థః॥ ౪౧॥ దేహంప్రతిప్రవేష్టుమిచ్ఛన్॥ ౪౨ ॥ దత్తేమృత్యుస్థానా దిషుసుతాదిభిః॥ ౪౩॥ ననుభుక్తేపిండేకథంతృప్తింనాయాతీతిచేత్తత్రాహ॥ పా పినామితి ॥ నోపతిష్ఠంతితృప్తింనజనయంతి - పిండదానంవర్షపర్యంతంభుంజం తితథాపి॥ ౪౪॥ ననుకృతాన్యపిపిండదానాదీనియదిపాపినాం నోపతిష్ఠంతితదా కిమనేనపిండదానేన కృతమప్యకృతసమమేవేతిచేదకృతేనతు ప్రేతరూపాభవం

తేతత్రమానవః । ప్రదర్శయంతి దూతాస్తా ఘోరా నరక
యాతనాః ॥ ౪౦ ॥ ముహూర్తమాత్రాత్త్వరితం యమం
వీక్ష్యభయంపుమాన్ ॥ యమాజ్ఞయాసమందూతైఃపునరా
యాతిఖేచరః॥ ౪౧ ॥ ఆగమ్యవాసనాబద్ధో దేహమిచ్ఛన్యమా
నుగైః । ధృతఃపాశేనరుదతిక్షుత్తృడ్భ్యాంపరిపీడితః॥ ౪౨॥
భుంక్తేపిండంసుతైర్దత్తం దానంచాతురకాలికం । తథాపి
నాస్తికస్తార్క్ష్యతృప్తింయాతినపాతకీ ॥ ౪౩ ॥ పాపినాంనో
పతిష్ఠంతిదానంశ్రాద్ధం జలాంజలిః । అతః క్షుద్వ్యాకులా
యాంతిపిండదానభుజోఽపితే ॥ ౪౪ ॥ భవంతిప్రేతరూపాస్తే
పిండదాన వివర్జితాః ॥ ఆకల్పం నిర్జనారణ్యే భ్రమంతిబ
హుదుఃఖితాః ॥ ౪౫ ॥ నాభుక్తంక్షీయతేకర్మ కల్పకోటిశ
తైరపి । అభుక్త్వాయాతనాంజంతుర్మానుష్యంలభతేనహి ॥
౪౬ ॥ అతోదద్యాత్సుతఃపిండాన్దినేషుదశసుద్విజ । ప్రత్యహం
తేవిభజ్యంతేచతుర్భాగైఃఖగోత్తమ॥ ౪౭ ॥ భాగద్వయంతుదే

తీత్యాహ॥భవంతీతి॥౪౫॥కించప్రాయశ్చిత్తరూపయమయాతనాభోగేనైవపా పక్షయేసతిమనుష్యదేహంలభతేనాన్యథేత్యాహ ॥ నేతి ॥ తథాహివక్ష్యతి "ఏవందుష్కర్మకర్తాహిభుక్త్వాచ నరకాన్క్రమాత్ । మానుష్యంలభతే తార్క్ష్యసమీభూతేశుభాశుభే" ఇతి। అతోమనుష్యజన్మనిసంచితసుకృతకర్మో దయవశాత్కదాచిత్సద్గతిరపిభవిష్యతీతి తస్మాదకించనోఽల్పమపి హితాచర ణమేవయుక్తమితిభావః॥ ౪౬॥ ౪౭॥ తదేవాహ। సప్రేతైరుపజీవతిభక్షయతి

౪౮॥ పిండంపిండజశరీరంనిష్పన్నః పిండైరుత్పన్నోదేహోయస్యసజంతుః జీవఃబలంమార్గగమనసామర్థ్యం॥ ౪౯॥ యేనపిండజదేహేనపథియమమార్గేషుభేషు ణ్యథలేషుఅశుభంపాపఫలమేవభుంక్తే॥ ౫౦॥ పిండజదేహోత్పత్తిప్రకారమా

హేస్యవృష్టిదంధూతపంచకే । తృతీయంయమదూతానాంచ
తుర్థంసో౽పజీవతి॥ ౪౮॥ అహోరాత్రైశ్చనవభిఃప్రేతఃపిండమ
వాప్నుయాత్ । జంతుర్నిష్పన్న దేహశ్చ దశమేబలమాప్ను
యాత్॥౪౯॥ దగ్ధేదేహేపునర్దేహఃపిండైరుత్పద్యతేఖగ।హస్త
మాత్రఃపుమాన్యేనపథిభుంక్తే శుభాశుభం॥ ౫౦॥ ప్రథమేహని
యఃపిండస్తేనమూర్ధాప్రజాయతే। గ్రీవాస్కంధౌద్వితీయేనతృ
తీయాద్ధృదయంభవేత్॥ ౫౧॥ చతుర్థేనభవేత్పృష్ఠంపంచమా
న్నాభిరేవచ।షష్ఠేనచకటీగుహ్యంసప్తమాత్సక్థినీభవేత్॥౫౨॥
జానుపాదౌతథాద్వాభ్యాందశమేహ్నితుక్షుధాతృషా॥ ౫౩॥పిం
డజందేహమాశ్రిత్యక్షుధావిష్టస్తృషార్దితః।ఏకాదశంద్వాదశం
చప్రేతోభుంక్తే దినద్వయం॥ ౫౪॥ త్రయోదశేహనిప్రేతో౽యం
త్రితో౽యమకింకరైః । తస్మిన్ మార్గేవ్రజత్యేకోగృహీతఇవమ
ర్కటః॥ ౫౫॥ షడశీతిసహస్రాణియోజనానాంప్రమాణతః ।
యమమార్గస్యవిస్తారో౽వినావైతరణీంఖగ ॥ ౫౬ ॥ అహన్యహ
నివైప్రేతో౽యోజనానాంశతద్వయం । చత్వారింశత్తథాసప్త
దివారాత్రేణగచ్ఛతి ॥ ౫౭ ॥ అతీత్యక్రమశో౽మార్గేపురాణి
మానిషోడశ । ప్రయాతిధర్మరాజస్యభవనంపాతకీజనః॥ ౫౮॥
సౌమ్యంసౌరిపురం నగేంద్రభవనం గంధర్వ శైలాగమౌక్రౌం
చంక్రూర పురం విచిత్ర భవనం బహ్వా పదందుఃఖదం । నా

హాప్రథమేహనీతిసార్ధద్వాభ్యాం॥ ౬౧॥ ౫౮॥ షోడశపురనామాన్యాహ॥సౌమ్యమిత్యాది॥ ధర్మభవనంధార్మికైర్లభ్యంవక్ష్యమాణందివ్యసభాసహితంయామ్యంపాపిభిర్లభ్యంయమయాతనారూపం - చకారఇత్యేవభేదఇతిజ్ఞాపనార్థఃతత్తుఅ

గ్రతః షోడశపురేభ్యః అగ్రే భవతీతి॥ ౫౯॥ ౬౦॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం ప్రథమోఽధ్యాయః॥

ఐహికాముష్మికం దుఃఖం శ్రుత్వా సంక్షేపతోఽధునా। తదేవ విస్తరాచ్ఛ్రోతుం గరుడః పరిపృచ్ఛతి॥ కీదృశ ఇతి॥ ౧॥ ఆముష్మికం సమాసేన ప్రోక్తం దుఃఖం తదేవ హి। ద్వితీయే పునరధ్యాయే విస్తరేణాహ మాధవః॥ ౨ ॥ యమమార్గస్య దుఃఖప్రదత్వమేవాహ, వృక్షచ్ఛాయేత్యాది వైతరణీనిరూపణాంతం॥ ౩॥ ౭॥ సరఘా మధుమక్షి

నాక్రందపురం సుతప్తభవనం రౌద్రం పయోవర్షణం శీతాఢ్యం బహుభీతి ధర్మభవనం యామ్యం పురం చాగ్రతః॥ ౫౯॥ యామ్యపాశైర్ధృతః పాపీ హాహేతి ప్రరుదన్ పథి। స్వగృహం తు పరిత్యజ్య పురం యామ్యమనువ్రజేత్ ॥ ౬౦ ॥ ఇతి శ్రీసారోద్ధారే గరుడపురాణే పాపినామైహికాముష్మికదుఃఖ నిరూపణం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః॥ ✻ గరుడ ఉవాచ॥ కీదృశో యమలోకస్య పంథా భవతి దుఃఖదః। యత్ర యాంతి యథా పాపాస్తన్మే కథయ కేశవ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ యమమార్గం మహాదుఃఖప్రదం తే కథయామ్యహం। మమ భక్తోఽపి తచ్ఛ్రుత్వా త్వం భవిష్యసి కంపితః ॥ ౧॥ వృక్షచ్ఛాయా న తత్రాస్తి యత్ర విశ్రమతే నరః। యస్మిన్మార్గే న చాన్నాద్యం యేన ప్రాణాన్సముద్ధరేత్॥ ౨॥ న జలం దృశ్యతే క్వాపి తృషితోఽతీవ యత్పిబేత్ । తపంతే ద్వాదశాదిత్యాః ప్రళయాంతే యథా ఖగ॥ ౩ ॥ తస్మిన్గచ్ఛతి పాపాత్మా శీతవాతేన పీడితః। కంటకైర్విధ్యతే క్వాపి క్వచిత్సర్పైర్మహావిషైః॥ ౪ ॥ సింహైర్వ్యాఘ్రైః శ్వభిర్ఘోరైర్భక్ష్యతే క్వాపి పాపకృత్। వృశ్చికైర్దంశ్యతే క్వాపి దహ్యతే వహ్నినా క్వచిత్ ॥౫॥ తతః క్వచిన్మహాఘోరమసిపత్రవనం మహత్ ॥ యోజనానాం సహస్రే ద్వే విస్తరాయామతః స్మృతం ॥ ౬ ॥ కాకోలూకవటాగృధ్ర సరఘాదంశ సంకులం । సదావాగ్నిం చ తత్పత్రైశ్ఛిన్నభిన్నః ప్ర

కా॥౮॥౧౨॥క్షారంధస్తమహానిమ్నానిమహాగర్తాః॥వప్రప్రరోహణం- ఉచ్ఛ్రప్రదేశారోహణం॥౧౩॥ తత్రకందరే-దుఃఖారోహా-దుఃఖేనారోఢుమశక్యా॥౧౪॥

జాయతే॥౮॥ క్వచిత్పతత్యంధకూపే వికటాత్పర్వతాత్క్వచిత్।
గచ్ఛతి క్షురధారాసు శంకూనాముపరి క్వచిత్॥౯॥ స్ఖలత్యంధే తమస్యుగ్రే జలే నిపతతి క్వచిత్। క్వచిత్పంకే జలౌకాఢ్యే క్వచిత్సంతప్తకర్దమే॥౧౦॥ సంతప్తవాలుకాకీర్ణే ధ్మాతతామ్రమయే క్వచిత్।
క్వచిదంగారరాశౌ చ మహాధూమాకులే క్వచిత్॥ ౧౧॥ క్వచిదంగారవృష్టిశ్చ శిలావృష్టిస్సవజ్రకా। రక్తవృష్టిశ్శస్త్రవృష్టిః క్వచిదుష్ణాంబువర్షణం॥౧౨॥ క్షారకర్దమవృష్టిశ్చ మహానిమ్నాని చ క్వచిత్। వప్రప్రరోహణం క్వాపి కందరేషు ప్రవేశనం॥ ౧౩ ॥
గాఢాంధకారస్తత్రాస్తి దుఃఖారోహా శిలా క్వచిత్। పూయశోణితపూర్ణాశ్చ విష్ఠాపూర్ణా హ్రదాః క్వచిత్॥ ౧౪ ॥ మార్గమధ్యే వహత్యుగ్రా ఘోరా వైతరణీ నదీ। సాదృష్టా దుఃఖదా కింవా యస్యా వార్తా భయావహా॥ ౧౫ ॥ శతయోజనవిస్తీర్ణా పూయశోణితవాహినీ। అస్థివృందతటా దుర్గా మాంసశోణితకర్దమా ॥ ౧౬ ॥ అగాధా దుస్తరా పాపైః కేశశైవాలదుర్గమా। మహాగ్రాహసమాకీర్ణా ఘోరపక్షిశతైర్వృతా॥ ౧౭ ॥ ఆగతం పాపినం దృష్ట్వా జ్వాలాధూమసమాకులా। క్వథ్యతే సా నదీ తత్ర కటాహాంతర్ఘృతం యథా ॥ ౧౮ ॥ క్రిమిభిస్సంకులా ఘోరైస్సూచీవక్త్రైస్సమంతతః। వజ్రతుండైర్మహాగృధ్రైర్వాయసైః పరివారితా॥ ౧౯ ॥ శింశుమారైశ్చ మకరైర్జలౌకామత్స్యకచ్ఛపైః। అన్యైర్జలస్థజీవైశ్చ పూరితా మాంసభేదకైః॥ ౨౦ ॥ పతితా స్రోతసా తత్ర క్రందంతి బ

సాదృష్టాసతీదుఃఖదాభవతీతికింవాచ్యం॥౧౫॥ తామేవనిరూపయతి,శతయోజనే త్యేకాదశభిః ॥ ౧౬ ॥౨౬ ॥ ఏవముక్తప్రకారేణబహువిధాః క్లేశాః యస్మి

స్నితికీదృశో యమలోకస్య పంథాభవతి దుఃఖదఇతి ప్రథమ ప్రశ్నం సమాధాయ యత్రయాంతి యథాపాపాఇతిద్వితీయస్యోత్తరమాహ , యావద

హుపాపినః । హాభ్రాతఃపుత్రతాతేతిప్రలపంతిముహుర్ముహుః ॥ ౨౧ ॥ క్షుధితాస్తృషితాః పాపాఃపిబంతికిలశోణితం । సాసరిద్రుధిరాపూరం వహంతీఫెనిలంబహు ॥ ౨౨ ॥ మహాఘోరాతిగర్జంతీ దునిరీక్ష్యాభయావహా । తస్యాదర్శనమాత్రేణపాపాస్స్యుర్గతచేతనాః ॥ ౨౩ ॥ బహువృశ్చికసంకీర్ణాసెవితాకృష్ణపన్నగైః । తన్మధ్యేపతితానాంచత్రాతాకోపినవిద్యతే॥ ౨౪॥ ఆవర్తశతసాహస్రైః పాతాళేయాంతిపాపినః । క్షణంతిష్ఠంతిపాతాళే క్షణాదుపరి వర్తినః॥ ౨౫॥ పాపినాంపతనాయైవనిమితాసానదీఖగ । నపారందృశ్యతేతస్యాఃసుస్తరాబహుదుఃఖదా॥ ౨౬॥ ఏవంబహువిధక్లేశేయమమార్గేతిదుఃఖదే । క్రోశంతశ్చరుదంతశ్చ దుఃఖితాయాంతిపాపినః ॥ ౨౭ ॥ పాశేనయంత్రితాః కేచిత్కృష్యమాణాస్తథాంకుశైః । శస్త్రాగ్రైఃపృష్ఠతఃప్రోతైర్నీయమానాశ్చపాపినః ॥ ౨౮ ॥ నాసాగ్రపాశకృష్టాశ్చకర్ణపాశైస్తథాపరే । కాలపాశైః కృష్యమాణాః కాకైఃకృష్టాస్తథాపరే॥ ౨౯ ॥ గ్రీవాబాహుషుపాదేషుబద్ధాః పృష్ఠేచశృంఖలైః । అయోభారచయం కేచి ద్వహంతః పథి యాంతి తే ॥ ౩౦ ॥ యమదూతైర్మహాఘోరైస్తాడ్యమానాశ్చముద్గరైః । వమంతోరుధిరంవక్త్రాత్తదేవాశ్నంతితేపునః॥ ౩౧॥ శోచంతస్స్వానికర్మాణి గ్లానింగచ్ఛంతి జంతవః । అతీవదుఃఖసంపన్నాఃప్రయాంతియమమందిరం॥ ౩౨॥ తథాచసవ్రజన్మార్గేపుత్ర పౌత్రఇతిబ్రువన్ । హాహేతి ప్రరుదన్నిత్యం మనుతప్యతిమందధీః ॥ ౩౩ ॥ మహతాపుణ్యయోగేన మానుషంజ

న్మయసమాప్తిః ॥ ఏవమితి ॥ ౨౭ ॥ శస్త్రాగ్రాణాంకుంతత్రిశూలాదీనాంపృష్ఠతఃప్రోతైరగ్రైః ॥ ౨౮ ॥ నాసాగ్రేత్యుక్తప్రవత్ ॥ ౨౯॥ అయోభారచయం

లోహభారసమూహం॥ ౩౦॥ ౩౪॥ అనుతాపమేవాహ। మయేతిసప్తభిః॥ దేహా యస్యాస్తీతి దేహీ స్థూలసూక్ష్మదేహాభిమానీ జీవ, ఇత్యనుతాపాత్స్వ యమేవాత్మానంసంబోధ్యాహ। మయాస్థూలదేహేన దానంనదత్తంనహుతం చేతిఅతస్త్వయాకర్తృత్వాభిమానినాకృతంయద్విగర్హితంకర్మతత్త్వమేవనిస్త ర. భోక్తృత్వాభిమానినాతత్ఫలంభుజ్క్ష్వేత్యర్థఃఅత్రత్వయేతిలోకోక్త్యాపర త్వాపరత్వనిర్దేశఃపౌనఃపున్యంచేతి॥ ౩౫॥ ౩౬ ॥ గోవిప్రాణాంవృత్తిరాజీవి కాతదర్థంస్వల్పమపిధనాదికంనాకారినకృతంమయేతి॥ ౩౭॥ నిత్యదానంఅన్నాది

న్నలభ్యతే। తత్రాప్యనకృతోధర్మఃకీదృశంహిమయాకృతం॥ ౩౪ ॥ మయానదత్తంనహుతంహుతాశనేతపోనతప్తంత్రిదశా నపూజితాః।నతీర్థసేవావిహితావిధానతో దేహిన్క్వచిన్నిస్త రయత్త్వయాకృతం॥ ౩౫ ॥ నపూజితావిప్రగణాస్సురాపగాన చాశ్రితాసత్పురుషానసేవితాః। పరోపకారానకృతాఃకదా చనదేహినక్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతం॥ ౩౬॥ జలాశయోనైవకృతోహినిర్జలేమనుష్యహేతోఃపశుపక్షిహేతవే।గోవిప్రవృత్త్యర్థమకారినాణ్వపిదేహిన్క్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతం॥ ౩౭ నఃనిత్యదానంనగవాహ్నికకృతం నవేదశాస్త్రార్థవచః ప్రమాణితం।శ్రుతంపురాణంనచపూజితోజ్ఞో దేహిన్క్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతం ॥ ౩౮ ॥ భర్తుర్మయానైవకృతంహితంవచఃపతివ్రతంనైవకదాపిపాలితం । నగౌరవంక్వాపి కృతం గురూచి

కంగవాహ్నికంచేతి- ఏకస్యాఃగోఃఏకాహతృప్తిజనకంతృణాది। తథాహ్నిక మితిపాఠే, అహ్నికం, స్నానంసంధ్యాంజపంహోమంస్వాధ్యాయం దేవతా ర్చనమితిశ్రుత్యుక్తంఆవశ్యకంకర్మకించ వేదశాస్త్రాణామర్థః"అవశ్యమేవభోక్త వ్యంకృతంకర్మశుభాశుభ"మిత్యాదియథార్థంవచఃనప్రమాణితంనాస్తికతయా ప్రమాణంనకృతంజ్ఞఃతద్వక్తా ॥ ౩౮ ॥ హితంమహ్యమేవసుఖదంభర్తుర్వచఃగురూ ణాంశ్వశ్ర్వాదీనాం ఉచితంగౌరవం చరణసేవాదికంక్వాపి కదాచిదపినకృతం॥

౩౯ ॥ పతిసెవనమేవస్త్రీణాంపరమోధర్మఇతిబుద్ధ్యాపతిర్నైవసేవితః, కింతు డాంభికాఃముండాఃసెవితాః॥ ౪౦ ॥ తపస్సేవనమేవాహ॥ మాసోపవాసైరితి॥ బహుదుఃఖానాంవైధవ్యపరాధీనతాదీనాంపూర్వజన్మకృతైఃవికర్మభిః నిషిద్ధాచరణైఃమయాజీవేన నారీశరీరంలబ్ధమిత్యత్రస్థూలశరీరాభిప్రాయేణజీవస్యోక్తిః, కించసూక్ష్మశరీరాభిమానవతిజీవేతువాసనానుసారేణైవ పురంజనవన్నరనారీత్వంనతువాస్తవమితి। తదుక్తంశ్రీరామస్వామినా తారాంప్రతి ‚‚ నస్త్రీపుమాన్నాపషండోవాజీవస్సర్వగతోవ్యయః। ఏకఏవాద్వితీయోయమాకాశవదలే

తందేహాః క్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతం॥ ౩౯॥ సధర్మబుద్ధ్యాపతిరేవసెవితోవహ్నిప్రవేశోనకృతోమృతేపతౌ। వైధవ్యమాసాద్యతపోనసెవితం దేహాస్త్వచిన్నిస్తరయత్వయాకృతే॥ ౪౦॥ మాసోపవాసైర్నవిశోషితం మయాచాంద్రాయణైర్వానియమైస్సవిస్తరైః। నారీశరీరంబహుదుఃఖభాజనంలబ్ధంమయాపూర్వకృతైర్వికర్మభిః॥ ౪౧॥ ఏవంవిలప్యబహుశస్సంస్మరన్పూర్వదైహికం। మానుషత్వంమమకృతఇతిక్రోశన్ప్రసర్పతి॥ ౪౨॥ దశసప్తదినాన్యేకోవాయువేగేనగచ్ఛతి। అష్టాదశేదినేతార్క్ష్యప్రేతస్సోయ్యపురంవ్రజేత్॥ ౪౩॥ తస్మిన్పురవరేరమ్యేప్రేతానాంచగణోమహాన్। పుష్పభద్రానదీతత్రన్యగ్రోధఃప్రియదర్శనః॥ ౪౪॥ పురేతత్రసవిశ్రామంప్రాప్యతేయమకింకరైః। దారపుత్రాదికంసౌఖ్యంస్మరతేతత్రదుఃఖితః॥ ౪౫॥ ధనానిభృత్యామిత్రాణిసర్వం శోచతివైయదా। తదాప్రేతాంస్తత్రత్యాః కింకరాశ్చ

పకః''ఇతి॥ ౪౧॥ ఏవమనుతాపంనిరూప్యమార్గగమనంనిరూపయతి॥ఏవమిత్యాది॥౪౩॥నదీన్యగ్రోధయోఃసంయోగాదస్యపురస్యసౌమ్యత్వంరమ్యత్వంచేతి।అస్యాత్రవృక్షచ్ఛాయానతత్రాస్తినజలం దృశ్యతేక్వచిదితినిరూపణా జేతద్విపరీతత్వం॥ ౪౪॥ ౪౫॥ తత్రత్యాఃసౌమ్యపురవాసినః॥ ౪౬ ॥ చిరంమహావర్షపర్యం

తంగచ్ఛ॥ ౪౭॥ హే పరలోకపాంథత్వంసంబలబలంసమ్యగప్రతిహతంబలంయ స్యేతిసంబలోయమస్తస్య బలంపరాక్రమంనోజానాసి। కించ, అధ్వగానాంఅ ధ్వనియమమార్గేయుష్మదాదిభిస్సహాగచ్ఛంతీత్యధ్వగాః అస్మదాదయోదూతాః తేషాంబలంనోజానాసి। కించసంబలాయయమార్గంనోయతసే యథాయమో యాతనాంనదదాతి తథాయత్నంనకరోషీతి సావజ్ఞవచనాని। అత్రనోఇత్యస్య దేహలీదీపన్యాయేనసర్వత్రసంబంధః। యత్రయస్మిన్మార్గేక్రయవిక్రయశ్చాపి

దమబుద్ధిర్వక్॥ ౪౬ ॥ క్వధనంక్వసుతాజాయాక్వసుహృత్క్వచ
బాంధవాః। స్వకర్మోపార్జితంభోక్తామూఢయాహిచిరంపథి॥
౪౭॥జానాసిసంబలబలంబలమధ్వగానాంనోసంబలాయయతసే
పరలోకపాంథ। గంతవ్యమస్తితవనిశ్చితమేవతేనమార్గేణయ
త్రభవతిక్రయిణఃక్రయోఽపి॥౪౮॥ ఆబాలఖ్యాతమార్గోయంనైవ
మర్త్యశ్రుతస్త్వయా।పురాణసంభవంవాక్యంకిందివ్జేభ్యోపినశ్రుతం॥ ౪౯॥ ఏవముక్తస్తతోదూతైస్తాడ్యమానశ్చముద్గరైః।ని
పతన్నుత్పతన్ధావన్పాశైరాకృష్యతేబలాత్॥ ౫౦॥ అత్రదత్తం
సుతైఃపౌత్రైస్స్నేహాద్వాకృపయాథవా। మాసికంపిండమ
శ్నాతితతస్సౌరిపురంవ్రజేత్॥౫౧॥తత్రనామ్నాస్తిరాజావైజం
గమఃకాలరూపధృత్।తందృష్ట్వాభయభీతోసౌవిశ్రామేకురుతే
మతిం॥౫౨॥ఉదకంచాన్నసంయుక్తంభుక్త్వాతత్రపురేగతః।త్రైప

నాస్తితేనగంతవ్యమస్తీతి॥ ౪౮ ॥ బాలానభివ్యాప్యేత్యాబాలం- ఆబాలంఖ్యాతః - బాలాఅపిజానంతీత్యర్థః - సచాసౌమార్గశ్చాయం నశ్రుతః కిం ॥ ౪౯ ॥ ౫౦ ॥ గృహాత్త్రయోదశే హనిమార్గేవ్రజతి అష్టావశేహనిసౌ మ్యపురం ప్రాప్నోతి అత్రసౌమ్యపురే మాసికమశ్నాతి త్రైపక్షికస్యచ విశ్రామాభావాద కథితమపిభోజనంమార్గే ఏవజ్ఞాతవ్యం ॥ ౫౧ ॥ త త్రసౌరిపురే కాలరూపధృత్ కాలోయమస్తద్రూపంధరతీతి విశేషణాత్ యమవజ్జంగమస్యాపి సౌరిత్వంసూర్యస్యాపత్యం సౌరిస్తస్య పు

రం- అతోఽస్య సౌరిపురమితి నామ॥ ౫౨॥౫౩॥ నగేంద్రభవనం నగచ్ఛంతీతి నగాః వృక్షాః తేషామింద్రాః ఉచ్చతరతరవః తేషాం భవనం స్థానం- అతోఽస్య నగేంద్రభవనమితి నామ। తదేవాహ। తత్ర తత్పురమార్గమధ్యే చరౌద్రాణి అసిపత్రవనాని దృష్ట్వా క్రందతీతి॥౫౪॥ ౫౬॥ గంధర్వపత్తనం- యథా సూర్యోదయే దృశ్యతే

షట్కే వై యద్గతం స తత్పురమతిక్రమేత్॥౫౩॥ తతో నగేంద్రభవనం ప్రేతో యాతి త్వరాన్వితః। వనాని తత్ర రౌద్రాణి దృష్ట్వా క్రందతి దుఃఖితః॥ ౫౪॥ నిర్ఘృణైః కృష్యమాణస్తు రుదతే చ పునః పునః। మాసద్వయావసానే తు తత్పురం వ్యథితో వ్రజేత్॥ ౫౫॥ భుక్త్వా పిండం జలం వస్త్రం దత్తం యద్బాంధవైరిహ। కృష్యమాణః పునః పాశైస్తత్ర యాత్యగ్రే చ కింకరైః॥ ౫౬॥ మాసే తృతీయే సంప్రాప్తే ప్రాప్య గంధర్వపత్తనం। తృతీయమాసికం పిండం తత్ర భుక్త్వా ప్రసర్పతి॥ ౫౭॥ శైలాగమం చతుర్థే చ మాసే ప్రాప్నోతి వై పురం। పాషాణాస్తత్ర వర్షంతి ప్రేతస్యోపరి భూరిశః॥ ౫౮॥ చతుర్థమాసికం పిండం భుక్త్వా కించిత్సుఖీ భవేత్। తతో యాతి పురం ప్రేతః క్రౌంచం మాసేఽథ పంచమే॥ ౫౯॥ హస్తదత్తం తదా భుంక్తే ప్రేతః క్రౌంచపురే స్థితః। యత్పంచమాసికం పిండం భుక్త్వా క్రూరపురం వ్రజేత్॥ ౬౦॥ సార్ధైః పంచభిర్మాసైస్తు న్యూనషాణ్మాసికం భవేత్। తత్ర దత్తేన పిండేన ఘటేనాప్యాయితస్స్థితః॥ ౬౧॥ ముహూర్తార్ధం తు విశ్రమ్య కంపమానస్సుదుఃఖితః। తత్పురం తు పరిత్యజ్య తర్జితో యమకింకరైః॥ ౬౨॥ ప్రయాతి చిత్రభవనం విచిత్రో

యథా దూరాదేవ దృశ్యమానం సమీపగమనాదదృశ్యం భవతీతి హేతోః అస్య గంధర్వనగరం నామ॥౫౭॥ శైలానాం పాషాణానాం ఆగమం పతనం యస్మిన్నితి శైలాగమం నామ॥౫౮॥ క్రౌంచః క్రుంచ్ హింసాయామితి ధాతోః హింస్రజంతుభిర్వ్యాప్తత్వాదస్య క్రౌంచపురం నామ॥ ౫౯॥ క్రూరాణాం నిర్దయానాం పురమితి॥ ౬౦॥ ఆప్యాయితః కించిత్తృప్తః॥ ౬౧॥ ౬౨॥ చిత్ర ఏవ విచిత్రః జయ ఏవ విజయ ఇతివత్ త

స్యవిచిత్రస్యభవనంమందిరంయత్రతస్మిన్విచిత్రభవనే॥ ౮౩ ॥ ౮౪॥ ఈదృశంనౌకారోహణయోగ్యం॥ ౮౫॥ తదేవాహ, దానమితిద్వాభ్యాం ॥ యాత్వయామర్త్యలోకేశ్రుతాసేయం తవాగ్రేవర్తమానాయస్మాద్వైతరణాద్గోదానాత్తీర్యతేతస్మాద్ధేతోర్వైతరణీతి॥౮౬॥ఉపసర్పతిసమీపేఆయాస్యతి-అన్యథాగోదా

నామపార్థివః । యమస్యైవానుజోభ్రాతా యత్ర రాజ్యం
ప్రశాస్తిహి॥ ౮౩॥ తంవిలోక్యమహాకాయందభీతఃపలా
యతే । తదానమ్ముఖగానస్తత్రవర్తాంసదఖ్యరిపక్॥౮౭॥ వ
యంతేతత్రగోదానమహాకష్టాంతరణేనసేం । నావమాదాయ
సంప్రాప్తాయదితేప్రష్టాదృశం॥౮౫॥ దానంవితరణంప్రోక్తం
మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః । ఇదంసంపీడ్యతే యస్మాత్తస్మాద్వైత
రణీస్మృతా॥ ౮౬॥ యదిత్వయాప్రదత్తాగౌస్తదాసౌరుపసర్ప
తి। నాన్యథేతివదన్త్యేతాంప్రయత్నాద్గాంప్రభాషతే॥ ౮౭॥ తందృ
ష్ట్వాకర్ణ్యతేసాధుతాంనృష్ట్వాస్యాక్రందతే । అదత్తదానపా
పాత్మాతస్మిన్నేవనిమజ్జతి॥ ౮౮॥ తస్మిన్కంటకకండత్వాదూత్రై
రాకాశసంస్థితైః । బడిశేనయథామత్స్యస్తథా పారంప్రణీయ
తే॥ ౮౯॥ షాణ్మాసికంచయత్పిండంతత్రభుక్త్వాప్రసర్పతి । మా
ర్గేనవిలపన్యాతిబుభుక్షాపీడితోభృశం ॥ ౯౦ ॥ సప్తమేమాసి
సంప్రాప్తేపురంబహ్వాపదంవ్రజేత్ । తత్రభుంక్తేప్రదత్తంయ
త్సప్తమేమాసిపుత్రకైః ॥ ౯౧ ॥ తత్పురంతుత్యతిక్రమ్యదుఃఖ

నంవినాసేతి- హాహాదైవేత్యాదానాన్నిర్వేదవచనం॥ ౮౭॥నిమజ్జతినిమగ్నోభవతి॥౮౮॥ నిమజ్జితస్యపారప్రాప్తిప్రకారమాహ ॥ తస్మిన్నితి ॥ బడిశంమత్స్యవేధనం ॥ ౮౯ ॥ షాణ్మాసికంపిండంభుక్త్వాపిబుభుక్షాపీడితఇత్యత్రాపి " తథాపినాస్తికస్తార్క్ష్యతృప్తింయాతిసపాతకీ। పాపినాంనోపతిష్ఠంతిదానంశ్రాద్ధంజలాంజలిరితిపూర్వవత్జ్ఞాతవ్యం ॥ ౯౦ ॥ బహువిధాఆపదోద్యాంత్యస్మింస్తద్బహ్వాపదంనామ ॥ ౯౧ ॥ ఖిన్నచిత్తా రాజంబహుశోకాకులధ్వజ మహద్దుఃఖం

ప్రాప్నోతిఅతోఽస్యదుఃఖదంనామ॥ ౨౨॥ నానాగణాః క్రందంతియస్మిన్నితినానా క్రందంనామపురం॥ ౨౩॥ నానాప్రకారైఃఆక్రందంతిచతేగణాశ్చ తాన్ అతిదారుణాన్ దృష్ట్వాస్వయమప్యతిదుఃఖితస్సన్ ఆక్రందతి॥౨౪॥ పరితోదావాగ్నినా ఉపర్యంగారవృష్ట్యాచసుష్ఠుఅతితప్తంచతద్భవనంచేతిసుతప్తభవనంనామ॥ ౨౫॥

దంపురమృచ్ఛతి । మహద్దుఃఖమవాప్నోతిఖగశ్చేత్రయమేశ్వర ॥ ౨౨॥ మాస్యష్టమేప్రదత్తంచపిండంభుక్త్వాప్రసర్పతి। నవమే మాసిసంపూర్ణేనానాక్రందపురంవ్రజేత్॥ ౨౩॥ నానాక్రందగణాన్దృష్ట్వాక్రందమానాన్సుదారుణాన్ । స్వయంచశూన్యహృదయస్సమాక్రందతిదుఃఖితః॥ ౨౪॥ విహాయతత్పురంప్రేతస్తర్జితోయమకింకరైః । సుతప్తభవనంగచ్ఛేద్దశమేమాసికృచ్ఛ్రతః॥ ౨౫॥ పిండదానంజలంతత్రభుక్త్వాపినసుఖీభవేత్ । మాసిచైకాదశేపూర్ణేపురంరౌద్రంసగచ్ఛతి॥ ౨౬ ॥ దశైకమాసికంతత్రభుంక్తేదత్తంసుతాదిభిః । సార్ధేచైకాదశేమాసిపయోవర్షణమృచ్ఛతి॥ ౨౭॥ మేఘాస్తత్రప్రవర్షంతిప్రేతానాందుఃఖదాయకాః । న్యూనాబ్దికంచయచ్ఛ్రాద్ధంతత్రభుంక్తేసదుఃఖితః॥ ౨౮ ॥ సంపూర్ణేతుతతోవర్షేశీతాఢ్యంనగరంవ్రజేత్ । హిమాచ్ఛతగుణంతత్రమహాశీతంతతస్త్వసి॥ ౨౯॥ శీతార్తఃక్షుధితస్సోఽపివీక్షతేహిదిశోదశ । తిష్ఠేద్బాంధవఃకోఽపి యోమేదుఃఖంవ్యపోహతి ॥ ౩౦ ॥ కింకరాస్తువదంత్యత్రక్వతే పుణ్యంహితాదృశం । భుక్త్వాచవార్షికంపిండంధైర్యమాలంబతేపునః॥౩౧॥ తతస్తువత్సరస్యాంతేప్రత్యాసన్నేయమాలయే।

రౌద్రాణాంభయంకరాణాంపురమితిరౌద్రపురంనామ॥ ౨౬ ॥ పయసాంసంతప్రజలానాంవర్షణంవృష్టిర్యస్మిన్నితిపయోవర్షణంనామపురంఋచ్ఛతిః ఋచ్ఛగతావితిధాతోర్గచ్ఛతీత్యర్థః॥ ౨౭॥౨౮॥ హిమాదపిశతగుణేనశీతేనాఢ్యంయుక్తం భవతీతిశీతాఢ్యంనామ॥ ౨౯ ॥ వ్యపోహతిదూరీకరోతి॥౩౦॥ తాదృశంయాదృశే

నపశ్యద్దుఃఖంయాతి॥౧౧॥ యమపురయాతనాసాన్నిధ్యాద్బహుప్రకారంభీతిర్భ
యంయస్మిన్నితిబహుభీతిపురంనామ - తస్మిన్నేవహస్తమాత్రంపిండజందేహం
త్యజతి॥౧౨॥ వాయురిత్యుపలక్షణంవాయ్వాదిసప్తదశతత్వాత్మకలింగశరీరాభి
మానీజీవః యాతనాదేహంప్రారబ్ధకర్మభోగాయస్వప్నవదుత్థితం స్వసదృశం
శరీరంసమాశ్రితస్సన్॥౧౩॥ కీదృశోయమలోకస్యపంథాః, యత్రయాంతియ
థాపాపా ఇతిప్రశ్నస్యోత్తరముపసంహరతి॥ ఏవమితి॥౧౪॥౧౫॥౧౬॥ ఇతిశ్రీగ

బహుభీతిపురేగత్వాహస్తమాత్రంసముత్సృజేత్॥౧౨॥ అంగు
ష్ఠమాత్రోవాయుశ్చకర్మభోగాయఖేచర। యాతనాదేహ
మాసాద్యసహయామ్యైఃప్రయాతిచ॥౧౩॥ ఔర్ధ్వదైహికదా
నానియైర్నదత్తానికాశ్యప। ఏవంకష్టేనతేయాంతిగృహీతాదృ
ఢబంధనైః॥౧౪॥ ధర్మరాజపురేసంతిచతుర్ద్వారాణిఖేచర। త
త్రాయందక్షిణద్వారమార్గస్తేపరికీర్తితః॥౧౫॥ అస్మిన్పథిమ
హాఘోరేక్షుత్తృషాశ్రమపీడితాః। యథాయాంతితథాప్రో
క్తం కింభూయశ్శ్రోతుమిచ్ఛసి॥౧౬॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసా
రోద్ధారేయమమార్గనిరూపణోనామద్వితీయోధ్యాయః ❋

గరుడఉవాచ॥ యమమార్గమతిక్రమ్యగత్వా పాపీయ
మాలయే। కీదృశీంయాతనాంభుంక్తేతన్మేకథయకేశవ॥ ౧॥
శ్రీభగవానువాచ॥ ఆద్యంతంచప్రవక్ష్యామి శృణుష్వవిన
తాత్మజ। కథ్యమానేపినరకేత్వంభవిష్యసికంపితః॥ ౨॥ చ
త్వారింశద్యోజనాని చతుర్యుక్తానికాశ్యప। బహుభీతిపురా

రుడపురాణటీకాయాంయమమార్గనిరూపణోనామద్వితీయోధ్యాయః॥ ❋

యాతనాదేహమాశ్రిత్యకర్మభోగాయయాంతితే। ఇతిశ్రుత్వాతు
గరుడోయాతనామేవపృచ్ఛతి॥ గత్వాయమపురంపాపాయమంద్రష్ట్వాసకిం
కరం। భుంజంతియాతనామాహతృతీయఇతిమాధవః॥ యమమార్గమితి॥
౧॥ ఆద్యంతమితి॥ ఆదిమారభ్యఅంతపర్యంతం॥ ౨॥ ౪॥ తతోదక్షిణద్వారే

౫॥౬॥ ౭॥ ౮॥ కే తే శ్రవణా ఇత్యపేక్షాయామాహ॥ బ్రహ్మణః పుత్రా ఇతి సప్త
భిః॥ దూరాత్ శ్రవణే విశేషం జ్ఞానం యేషాం తే దూరదర్శనే దూరగతవస్తుప్ర

దగ్రే ధర్మరాజపురం మహత్॥ ౩॥ హాహాకారసమాయుక్తం దృ
ష్ట్వా క్రందతి పాతకీ। తత్క్రందితం సమాకర్ణ్య యమస్య పుర
చారిణః॥ ౪॥ గత్వా చ తత్ర తే సర్వే ప్రతీహారం వదంతి హి। ధర్మ
ధ్వజః ప్రతీహారస్తత్ర తిష్ఠతి సర్వదా॥ ౫॥ స గత్వా చిత్రగుప్తాయ
బ్రూతే తత్ర శుభాశుభం। తతస్తం చిత్రగుప్తోఽపి ధర్మరాజం నివే
దయేత్॥ ౬॥ నాస్తికా యే నరాస్తార్క్ష్య మహాపాపరతాస్సదా।
తాంశ్చ సర్వాన్యథాయోగ్యం సమ్యగ్జానాతి ధర్మరాట్॥ ౭॥ త
థాపి చిత్రగుప్తాయ తేషాం పాపం స పృచ్ఛతి। చిత్రగుప్తోఽపి సర్వ
జ్ఞః శ్రవణాన్ పరిపృచ్ఛతి॥ ౮॥ శ్రవణా బ్రహ్మణః పుత్రాః స్వ
ర్భూపాతాళచారిణః। దూరశ్రవణవిజ్ఞానా దూరదర్శనచక్షు
షః॥ ౯॥ తేషాం పత్న్యస్తథాభూతాః శ్రవణ్యః పృథగాహ్వ
యాః। స్త్రీణాం విచేష్టితం సర్వం తా విజానంతి తత్త్వతః॥ ౧౦॥ న
రైః ప్రచ్ఛన్నం ప్రత్యక్షం యత్ప్రోక్తం చ కృతం చ యత్। సర్వమా
వేదయంత్యేవ చిత్రగుప్తాయ తే చ తాః॥ ౧౧॥ చారాస్తే ధర్మరా
జస్య మనుష్యాణాం శుభాశుభం। మనోవాక్కాయజం కర్మ స
ర్వం జానంతి తత్త్వతః॥ ౧౨॥ ఏవం తేషాం శక్తిరస్తి మర్త్యామ
ర్త్యాధికారిణాం। కథయంతి నృణాం కర్మ శ్రవణాస్సత్యవాది
నః॥ ౧౩॥ వ్రతైర్దానైశ్చ సత్యోక్త్యా యస్తోషయతి తాన్నరః।
భవంతి తస్య తే సౌమ్యాస్స్వర్గమోక్షప్రదాయినః॥ ౧౪॥ పా
పినాం పాపకర్మాణి జ్ఞాత్వా తే సత్యవాదినః। ధర్మరాజపురః ప్రో
క్త్వా జాయంతే దుఃఖదాయినః॥ ౧౫॥ ఆదిత్యచంద్రావని

త్యక్షీకరణే చక్షూంష్యేషాం తే॥ ౯॥ పృథక్ స్త్రీవాచకం అహ్వయం నామ యాసాం
తాః॥ ౧౦॥ తే శ్రవణాః తాః శ్రవణ్యశ్చేతి॥ ౧౧॥ ౧౫॥ ఆదిత్యాదయోఽపి నరస్య
వృత్తం శుభాశుభాచరణం జానంతి సాక్షితయా పశ్యంతీత్యర్థః ద్యౌః అంతరిక్షం త

దంతర్గతాః గ్రహనక్షత్రాదయో వా హృదయం అంతరాత్మా అహంకారాదీనాం దేవతా। రాత్రిశ్చ ఉభే ఇతి సంధ్యాభావ ఆపన్నః। ధర్మః హరేర్హృదయాదుత్పన్నో యమః॥ ౧౬ ॥ సర్వతః సర్వే హ్యేతే ధర్మరాట్చిత్రగుప్తాదయః తత్ర స్వస్థానే స్థితా ఏవ కాయస్థం శరీరే స్థితం యాత్ పాపం పుణ్యం చ తత్సర్వం పశ్యంతీత్యర్థః। కాయస్థమితి పాపపుణ్యస్యైవ విశేషణం న తు జాతిపరం। యే కేచిత్ చిత్రగుప్తం కా

లోనలశ్చ ద్యౌర్భూమిరాపో హృదయం యమశ్చ। అహశ్చ రాత్రిశ్చ ఉభే చ సంధ్యే ధర్మశ్చ జానాతి నరస్య వృత్తం॥ ౧౬॥ ధర్మరాజశ్చిత్రగుప్తః శ్రవణా భాస్కరాదయః। కాయస్థం తత్ర పశ్యంతి పాపం పుణ్యం చ సర్వశః॥ ౧౭॥ ఏవం సునిశ్చయం కృత్వా పాపినాం పాతకం యమః। ఆహూయ తాన్నిజం రూపం దర్శయత్యతిభీషణం॥ ౧౮॥ పాపిష్ఠాస్తే ప్రపశ్యంతి యమరూపం భయంకరం। దండహస్తం మహాకాయం మహిషోపరి సంస్థితం॥ ౧౯॥ ప్రళయాంబుదనిర్ఘోషం కజ్జలాచలసన్నిభం। విద్యుత్ప్రభాయుధైర్భీషం ద్వాత్రింశద్భుజసంయుతం॥ ౨౦॥ యోజనత్రయవిస్తారం వాపీతుల్యవిలోచనం। దంష్ట్రాకరాళవదనం రక్తాక్షం దీర్ఘనాసికం॥ ౨౧॥ మృత్యుజ్వరాదిభిర్యుక్తశ్చిత్రగుప్తోఽపి భీషణః। సర్వే దూతాశ్చ గర్జంతి యమతుల్యాస్తదంతికే॥ ౨౨॥ తం దృష్ట్వా భయభీతస్తు హాహేతి వదతే ఖలః। అదత్తదానః పాపాత్మా కంపతే క్రం

యస్థం జాతివిశేషం వదంతి। తన్న, నహి తస్మిన్ పరలోకే కశ్చిజ్జాతివిశేషోఽస్తి తత్ర త్వేకా దేవజాతిరేవ, యది జాతివిశేషస్తదా తు కాయస్థః పశ్యతీత్యేవ పాఠస్స్యాత్, స తు పుస్తకే నాస్తి, అతో యదనవద్యం తత్ జ్ఞాతవ్యమితి। కించ చిత్రగుప్తస్య ద్వాదశపుత్రాస్సంతి తేషాం వంశోద్భవా ఇమే భూమిస్థాః కాయస్థా భవంతీత్యపి బహుషు గ్రంథేషు కథానకం భవతి। తత్ గ్రంథాంతరే లోకవ్యవహారే యది భవతి తదా భవతు నామ, అత్రాపి మమ నాగ్రహ ఇతి॥ ౧౭। ౨౧ తదంతికే యమః మహిషే చిత్రగుప్తోఽపి భీషణః భయంకర ఏవాస్తి న తు కుండలాలంకృత ఇతి ॥ ౨౨॥

౨౬॥ తత్రైవాస్త్యంతహస్తైస్తైర్భోగ్యైర్భోక్తుం యోగ్య ఏవ॥౨౭॥౨౮ సంభావితానాం పాపాపరాధం రాజవద్ధర్మరాడపి క్షమతే, అప్రతిష్ఠితం మామేవమార

దతే పునః॥ ౨౩॥ తతో వదతి తాంత్సర్వాన్క్రందమానాంశ్చ పా
పినః। శోచతస్స్వాని కర్మాణి చిత్రగుప్తో యమాజ్ఞయా॥౨౪॥ భో
భోః పాపా దురాచారా అహంకారప్రదూషితాః। కిమర్థమా
జితం పాపం యుష్మాభిరవివేకిభిః॥౨౫॥ కామక్రోధాద్యుత్ప
న్నం సంగమేన చ పాపినాం। తత్పాపం దుఃఖదం మూఢాః కిమర్థం
చరితం జనాః॥ ౨౬॥ కృతవంతః పురా యూయం పాపాన్యత్యంత
హర్షితాః। తథైవ యాతనా భోగ్యాః కిమిదానీం పరాఙ్ముఖాః॥
౨౭॥ కృతాని యాని పాపాని యుష్మాభిస్సుబహూన్యపి। తాని పా
పాని దుఃఖస్య కారణం చ నవం జనాః ॥ ౨౮ ॥ మూర్ఖే పి పండితే
వాపి దరిద్రే వా శ్రియాన్వితే। సబలే నిర్బలే వాపి సమవర్తీ యమః
స్మృతః॥౨౯॥ చిత్రగుప్తస్యేతి వాక్యం శ్రుత్వా తే పాపినస్తదా।
శోచంతస్స్వాని కర్మాణి తూష్ణీం తిష్ఠంతి నిశ్చలాః॥౩౦॥ ధర్మరాజో
పి తాన్దృష్ట్వా చోరవన్నిశ్చలస్థితాన్। ఆజ్ఞాపయతి పాపానాం
శాస్తిం చైవ యథోచితాం॥ ౩౧॥ తతస్తే నిర్దయా దూతాస్తా
డయిత్వా వదంతి చ। గచ్ఛ పాపిన్మహాఘోరాన్నరకానతి భీష
ణాన్॥ ౩౨॥ యమాజ్ఞాకారిణో దూతాః ప్రచండశ్చండకాద
యః। ఏకపాశేన తాన్బధ్వా నయంతి నరకాన్ప్రతి॥ ౩౩॥ తత్ర
వృక్షో మహానేకో జ్వలదగ్నిసమప్రభః। పంచయోజనవిస్తీ
ర్ణ ఏకయోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౩౪ ॥ తద్వృక్షే శృంఖలైర్బద్
ధ్వాఽధోముఖం పాతయంతి తే। రుదంతి జ్వలితాస్తత్ర తేషాం

యతీతి మామంస్థా ఇత్యాహ। మూర్ఖేఽపీతి॥౨౯॥ ౩౦॥ చోరో యథా చౌర్యే కర్మణి జ్ఞాతే సతి సునిశ్చలో భవతి తద్వదిత్యర్థః, శాస్తిం ప్రాయశ్చిత్తరూపాం యాతనాం॥ ౩౧॥౩౩॥ తత్ర నరక తటే॥౩౪॥ అధోముఖాన్బధ్వా ౩౫॥ ౩౬॥ దుష్టచేష్టితం

ఊష్టావరణంకిమర్థంకృతమితి శేషః॥ ౪౦॥ బలిరితి త్వైశ్వదేవాదికమపినకృతమిత్య ర్థః॥౪౧॥ కించత్వయాయాతనానివర్తకంయమచిత్రగుప్తయోర్ధ్యానంమంత్రజపశ్చాపినకృతఇత్యాహుః॥ యమస్యేతి॥ ధ్యానమంత్రౌమంత్రమహోదధావుక్తౌతద్యథా "పాథస్సంయుతమేఘసన్నిభతనుఃప్రద్యోతనస్యాత్మజోనృణాంపుణ్యకృతాంశుభావహవపుఃపాపీయసాందుఃఖకృత్ । శ్రీమార్గదక్షిణదిక్పతి

త్రాతానవిద్యతే॥ ౩౫॥తస్మింస్తైశ్శాల్మలీవృక్షేలంబంతేఽనేకపాపినః । తస్మిపాసాపరిశ్రాంతాయమదూతైశ్చతాడితాః౩౬॥ తమధ్యంభోపరాధంమేక్షతాంజలిపుటాఇతి । విజ్ఞాపయంతి తాన్దూతాన్పాపిష్ఠాస్తేనిరాశ్రయాః॥ ౩౭॥ పునఃపునశ్చతేదూతైర్హన్యంతేలోహయష్టిభిః। ముద్గరైస్తోమరైఃకుంతైర్గదాభిర్ముసలైర్భృశం॥౩౮॥ తాడనాచ్ఛైవనిశ్చేష్టామూర్ఛితాశ్చభవంతి తే । తథానిశ్చేష్టితాన్దృష్ట్వాకింకరాస్తేవదంతిహి॥౩౯॥ భోభోపాపాదురాచారాఃకిమర్థందుష్టచేష్టితం।సులభానినదత్తానిజలాన్యన్నాన్యపిక్వచిత్॥౪౦॥ గ్రాసార్ధమపినోదత్తఃనశ్వవాయసయోర్బలిః । నమస్కృతానాతిథయోనకృతంపితృతర్పణం॥౪౧॥యమస్యచిత్రగుప్తస్యనకృతంధ్యానముత్తమం।నజప్తశ్చతయోర్మంత్రోనభవేద్యేనయాతనా॥ ౪౨॥ నాపికించిత్కృతంతీర్థగంపూజితాస్సర్వదేవతాః । గృహాశ్రమస్థితేనాపిహంత

మర్గేహిషగో భూషాంబరాలంకృతోధ్యేయస్సం యమనీపతిః పితృగణస్వామీయమోదండభృత్ ॥ అభ్యస్తోయంమహామంత్రస్సకలాఘవినాశనః । నరకప్రాప్తి రోద్ధాస్యాద్యమభీతినివర్తకఇతి ॥ కిరీటోజ్జ్వలంవస్త్రభూషాభిరామంవిచిత్రాసనాసీనమిందుప్రభాస్యం । నృణాంపాపపుణ్యానిపత్రేలిఖంతంభజేచిత్రగుప్తంసఖాయంయమస్య ॥ సిద్ధమంత్రమిమంపుంసాంజపతాంచిత్రగుప్తకః । ప్రసన్నోగణయేత్పుణ్యం పాపంనైవకదాచన " ఇతి । అత్రరహస్యత్వాన్మంత్రౌనలిఖితౌ ॥ ౪౨ ॥ నోద్ధృతఃననిపాటనే

।౪౩॥౪౪॥ క్షమధ్వం భో అపరాధం మే, ఏతస్యోత్తరమాహ, అపరాధేషు మే క్షమాపరాధం తు హరిః కురుతే. తదగ్రిగ్ని ఇదం కిమర్థం నోక్తం యత్రానంతాపరాధానాం క్షమా స్యాదితి భావః॥ ౪౫॥౪౬॥ అవటే గర్తే అర్ధం ఖాత్వా కటిపర్యంతం

కారోపినోద్ధృతః ॥ ౪౩ ॥ శుశ్రూషితాశ్చ నో సంతో భుజ్‍క్ష్వ పాపఫలం స్వకం। యతస్త్వం ధర్మహీనోఽసి తతస్సంతాడ్యసే భృశం॥ ౪౪॥ క్షమాపరాధం కురుతే భగవాన్ హరిరీశ్వరః। వయం తు సాపరాధానాం దండదా హి తదాజ్ఞయా॥ ౪౫॥ ఏవముక్త్వా చ తే దూతా నిర్దయం తాడయంతి తాన్। జ్వలదంగారసదృశాః పతితాస్తాడనాదధః॥ ౪౬॥ పతనాత్తస్య పత్రైశ్చ గాత్రచ్ఛేదో భవేత్తతః। తానధః పతితాన్ శ్వానో భక్షయంతి రుదంతి తే ॥ ౪౭॥ రుదంతస్తే తతో దూతైర్ముఖమాపూర్య రేణుభిః। నిబధ్య వివిధైః పాశైర్హన్యంతే కేపి ముద్గరైః॥ ౪౮॥ పాపినః కేపి భిద్యంతే క్రకచైః కాష్ఠవద్ద్విధా। క్షిప్త్వా చాన్యే ధరాపృష్ఠే కుఠారైః ఖండశః కృతాః॥ ౪౯॥ అర్ధం ఖాత్వాఽవటే కేచిద్భిద్యంతే మూర్ధ్ని సాయకైః। అపరే యంత్రమధ్యస్థాః పీడ్యంతే చేక్షుదండవత్ ॥ ౫౦॥ కేచిత్ప్రజ్వలమానైస్తు సాంగారైః పరితో భృశం। ఉల్ముకైర్వేష్టయిత్వా చ ధ్మాయంతే లోహపిండవత్॥ ౫౧॥ కేచిద్ఘృతమయే పాకే తైలపాకే తథాపరే। కటాహే క్షిప్తవటవత్ప్రక్షిప్యంతే ఇతస్తతః॥ ౫౨॥ కేచిన్మత్తగజేంద్రాణాం క్షిప్యంతే పురతః పథి। బధ్వా హస్తౌ చ పాదౌ చ క్రియంతే కేప్యధోముఖాః॥ ౫౩॥ క్షిప్యంతే కేపి కూపేషు పాత్యంతే కేపి పర్వతాత్ । నిమగ్నాః క్రిమికుండేషు తుద్యంతే క్రిమిభిః పరే॥ ౫౪॥ వజ్రతుండైర్మహాకాకై

రజోభిః పూరయిత్వా దృఢలత్యం కృత్వేత్యర్థః॥ ౫౦॥ ఉల్ముకైః జ్వలత్కాష్ఠైశ్చ పరితస్సమంతాద్వేష్టయిత్వా భృశమత్యంతం ధ్మాయంతే భస్త్రిగ్ధమంతే॥ ౫౧ ॥ వ[illegible]వటకస్తద్వత్ ప్రక్షిప్యంతే॥ ౫౨॥ శలాకయా ఊర్ధ్వాధోముఖాః క్రియంతే ॥

౫౩॥ ౫౪॥ ఆమిషగృధ్నుభిర్మాంసలుబ్ధైః శిరోదేశే మస్తకే. సిరోద్దేశే ఇతి పాఠే నా
డీస్థానే. అత్ర కాకాః వజ్రతుండైర్మస్తకం విదార్య నాడీం చోత్పాట్య తదంతర్గతం
మజ్జాం మాంసం భక్షయంతీత్యర్థః. కించ నేత్రే నేత్రస్థానే దమఃఖిదః నిష్కృష్యం
తే॥ ౫౫॥౫౬॥ యథా నృపస్యాధికారిణః ప్రథమం సాపరాధం సంతాడ్య పశ్చాత్
కారాగారే నృపాజ్ఞయా ప్రక్షిపంతి తద్వదత్రాపీత్యాహ॥ ఏవమితి॥ ౫౭॥ అ

గృధ్రైరామిషగృధ్నుభిః। నిష్కృష్యంతే శిరోదేశే నేత్రే చా
స్యే చ దుందుభిః॥ ౫౫॥ ఋణం వై ప్రార్థయంత్యన్యే దేహి దేహి
ధనం మమ। యమలోకే మయా దృష్టం ధనం మే భక్షితం త్వయా॥
౫౬॥ ఏవం విపదమానానాం పాపినాం నరకాలయే। ఛిత్త్వా సం
దంశకైర్దూతా మాంసఖండాని దదంతి చ॥ ౫౭॥ ఏవం సంతాడ్య
తాన్దూతాస్సంకృష్య యమశాసనాత్। తామిస్రాదిషు ఘోరే
షు క్షిప్యంతే నరకేషు చ॥ ౫౮॥ నరకా దుఃఖబహులాస్తత్ర వృక్ష
సమీపతః। తేష్వస్తి యన్మహద్దుఃఖం తద్వాచామప్యగోచరం॥
౫౯॥ చతురాశీతిలక్షాణి నరకాస్సంతి ఖేచర। తేషాం మధ్యే ఘో
రతమా ధౌరేయాస్త్వేకవింశతిః॥ ౬౦॥ తామిస్రో లోహశంకు
శ్చ మహారౌరవశాల్మలీ। రౌరవః కుట్మలః కాలసూత్రకః పూతిమృ
త్తికః॥ ౬౧॥ సంఘాతో లోహితోదశ్చ సవిషస్సంప్రతాపనః। మ
హానిరయకాకోలౌ సంజీవనమహాపథౌ॥ ౬౨॥ అవీచిరంధతా
మిస్రః కుంభీపాకస్తథైవ చ। సంప్రతాపననామైకస్తపనస్త్వే
కవింశతిః॥ ౬౩॥ నానాపీడామయాస్సర్వే నానాభేదైః ప్రకల్పి
తాః। నానాపాపవిపాకాశ్చ కింకరైర్ఘోరైరధిష్ఠితాః॥ ౬౪॥ ఏతే

గోచరం వర్ణయితుమశక్యం, స్వభోగవేద్యత్వాదతః కిం వర్ణయామీతి॥ ౫౯॥
ధౌరేయాః ప్రధానాః అతిదుఃఖదా ఇత్యర్థః॥ ౬౦॥ తానేవాహ॥ తా
మిస్ర ఇతి త్రిభిః॥ గ్రంథవిస్తరభయాన్నామనిరుక్తిర్న కృతా॥ ౬౨॥ ౬౩॥ నా
నాప్రకారాణాం పాపానాం విపాకాః ఫలరూపాశ్చేతి॥ ౬౪॥ ౬౫॥ మిథ

స్త్రీపుంసంగేన పరస్పరాసక్త్యా॥ ౨౬॥ యాతనాముపసంహరతి॥ ఏవమితి॥ యం కుటుం బం స్వదేహం చ ప్రేత్య పరలోకే॥ ౨౭॥ ఉపార్జితం ధనం భుంజంతి బహవః, కర్తైవ తు నరకం యాతీత్యాహ ॥ ఏక ఇతి॥ భూతద్రోహేణ వైరేణ యద్భృతం పోషితం తత్ ఇదం కళేబరం స్థూలశరీరం ఇహైవ హిత్వా కుశలాదితరత్పాపం తదేవ పాథేయం భోగ్యం యస్య స కర్తైవ ధ్వాంతం తమః నరకం ప్రపద్యతే, న తు భోక్తారః। తథా చ స్మృతిః “ దేశగ్రామకులాని స్యుర్భాగభాంజి కృతాదిషు। కలౌ తు కేవలం కర్తా ఫలభుక్పుణ్యపాపయోః ” ఇతి ॥ ౨౮ ॥ నను పాపమపి విహాయ కిం న గచ్ఛే త్తత్ర

షు పతితా మూఢాః పాపిష్ఠాధర్మవర్జితాః । తత్ర భుంజంతి కల్పాంతే తాస్తా నరకయాతనాః ॥ ౨౫ ॥ యాస్తామిస్రాంధతామిస్రా రౌరవాద్యాశ్చ యాతనాః॥ భుంక్తే నరో వా నారీ వా మిథస్సంగేన నిర్మితాః ॥ ౨౬ ॥ ఏవం కుటుంబం బిభ్రాణ ఉదరంభర ఏవ వా । విసృజ్యేహోభయం ప్రేత్య భుంక్తే తత్ఫలమీదృశం॥ ౨౭ ॥ ఏకః ప్రపద్యతే ధ్వాంతం హిత్వేదం స్వం కళేబరం । కుశలేతరపాథేయో భూతద్రోహేణ యద్భృతం ॥ ౨౮ ॥ దైవేనాసాదితం తస్య శమలం నిరయే పుమాన్ । భుంక్తే కుటుంబపోషస్య హృతద్రవ్య ఇవాతురః ॥ ౨౯ ॥ కేవలేన హ్యధర్మేణ కుటుంబభరణోత్సుకః । యాతి జీవోంధతామిస్రం చరమం తమసః పదం ॥ ౩౦ ॥ అధస్తాన్నరలోకస్య యావంతో యాతనాద

త్రాహ॥ దైవేనేతి॥ తస్య కుటుంబపోషస్య శమలం పాపం దైవేన ఈశ్వరేణ ప్రాపితం భుంక్తే, అతః పాపత్యాగే న స్వతంత్ర ఇతి భావః॥ ౨౯॥ నను కుటుంబపోషణం తు విహితమేవ తత్రాహ, కేవలేన హ్యధర్మేణేతి॥ తమసః నరకస్య చరమం పదం అంతిమం స్థానం మహాదుఃఖప్రదమిత్యర్థః॥ ౩౦॥ పునర్మనుష్యశరీరప్రాప్తిప్రకారమాహ, నరలోకస్య మనుష్యదేహప్రాప్తేరధస్తాదర్వాక్ యావంత్యో యాతనాః ఆదిశబ్దేన సూకరాదియోనయో యాస్తాస్సర్వాః క్రమేణ సంప్రాప్య భోగేన క్షీణపాపః శుచిస్సన్ అత్ర పునః నరత్వం ప్రాప్నోతీత్యర్థః॥ ౩౧॥

ఇతి శ్రీగరుడపురాణ టీకాయాం యమయాతనా నిరూపణో నామతృతీయోఽధ్యాయః॥ ※

పాపాన్యేవమనుష్యాణాంయాతనాదుఃఖదానిచ ॥ ఇతిశ్రుత్వాచగరుడః పాపాన్యేవపిపృచ్ఛతి॥ కైరితి ॥ అత్రదుఃఖస్యానంతరంసుఖమిత్యాగమాపాయిత్వంన, కింతుపాపినాందుఃఖభయానంతరందుఃఖభయాన్యేవేతినిరూపయన్

యః॥ క్రమశస్సమతిక్రమ్యపునరత్రాప్రజేచ్ఛుచిః॥ ౭౧॥ ※

ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేయమయాతనానిరూపణో నామతృతీయోఽధ్యాయః॥ ※ శ్రీగరుడఉవాచ ॥ కైర్గచ్ఛంతి మహామార్గేవైతరణ్యాంపతంతికైః । కైఃపాపైర్నరకేయాంతి తన్మేకథయకేశవ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ సదైవాకర్మనిరతా శ్శుభకర్మపరాఙ్ముఖాః । నరకాన్నరకంయాంతిదుఃఖాద్దుఃఖం భయాద్భయం ॥ ౨ ॥ ధర్మరాజపురేయాంతిత్రిభిర్ద్వారైస్తుధార్మికాః। పాపాస్తుదక్షిణద్వారమార్గేణైవవ్రజంతితత్॥ ౩॥ అస్మిన్నేవమహాదుఃఖేమార్గేవైతరణీనదీ । తత్రయేపాపినోయాంతి తానహంకథయామితే ॥ ౪ ॥ బ్రహ్మఘ్నాశ్చసురాపాశ్చగోఘ్నావాబాలఘాతకాః। స్త్రీఘాతీగర్భపాతీచయేచప్రచ్ఛన్నపాపినః॥ ౫॥ యేహరంతిగురోర్ద్రవ్యం దేవద్రవ్యంద్విజస్యవా । స్త్రీద్రవ్యహారిణోయేచబాలద్రవ్యహరాశ్చయే ॥ ౬ ॥ యే ఋణంనప్రయచ్ఛంతియేవైన్యాసాపహారకాః । విశ్వాసఘాతకాయేచ సవిషాన్నేనమారకాః ॥ ౭ ॥ దోషగ్రాహీగుణా శ్లాఘీగుణవత్సుచమత్సరాః।నీచానురాగిణోమూఢాఃసత్సంగతి

శ్రీభగవానువాచ॥ శాస్త్రేషుబహుధాప్రోక్తంనరకప్రదపాతకం। తస్యసారంసముద్ధృత్యచతుర్థేప్రాహమాధవః॥ ౧॥౨॥తత్పురంప్రతి॥౩॥ అస్మిన్దక్షిణమార్గే॥౪॥ బ్రహ్మఘ్నాఇత్యాదిపదానాంగచ్ఛంతియమమార్గేఇత్యుత్తమేనసంబంధః॥ ౫ ॥ ౬॥ ౭॥ దోషానేవగృహ్ణాతీతిదోషగ్రాహీగుణానాంశ్లాఘాంనకరోతీతిగుణాశ్లా

షీ-మత్సరాంతః త్రర్ష మసహమానాః,నీచేష్వేవఅనురాగః స్నేహః యేషాం॥ ౮॥ ౧౬॥ ఏతావద్దానంతుభ్యంప్రదస్యామీతిప్రతిశ్రుత్యప్రతిజ్ఞాయయథార్థం యథాప్రతిజ్ఞం। ఆగచ్ఛదానందాస్యామీత్యాహూయపశ్చాన్నాస్తితుభ్యంన దదామీతిబ్రూయాత్॥౧౭॥స్వదత్తస్యాపిదానస్యయోహర్తా- అనుతాపకః వృత్తైవదత్తమితిపశ్చాత్తాపకరః- దురుక్త్యైర్వ్రప్రస్యైవసంతాపకరో వా దా

పరాఙ్ముఖాః॥౧॥ తీర్థసజ్జనసత్కర్మగురుదేవవినిందకాః।పురా ణవేదమీమాంసాన్యాయవేదాంతదూషకాః॥౯॥ హర్షితాదుః ఖితందృష్ట్వాహర్షితేన్దుఃఖదాయకాః। దుష్టవాక్యస్యవక్తారో దుష్టచిత్తాశ్చయేసదా॥౧౦॥ నశృణ్వంతిహితంవాక్యంశాస్త్ర వార్తాంకదాపిన। ఆత్మసంభావితాస్తబ్ధామూఢాఃపండిత మానినః॥ ౧౧॥ ఏతేచాన్యేచబహవఃపాపిష్ఠాధర్మవర్జితాః॥ గచ్ఛంతియమమార్గేహిరోదమానాదివానిశం॥౧౨॥ యమదూ తైస్తాడ్యమానాయాంతివైతరణీంప్రతి। తస్యాంపతంతియేపా పాస్తానహంకథయామితే॥ ౧౩ ॥ మాతరంయేవమన్యంతేపిత రంగురుమేవచ। ఆచార్యంచాపిపూజ్యంచతస్యాంమజ్జంతితేన రాః॥ ౧౪॥ పతివ్రతాంసాధుశీలాంకులీనాంవినయాన్వితాం । స్త్రియంత్యజంతియేద్వేషాద్వైతరణ్యాంపతంతితే॥ ౧౫ ॥ స తాంగుణసహస్రేషుదోషానారోపయంతియే। తేష్వవజ్ఞాంచ కుర్వంతివైతరణ్యాంపతంతితే॥౧౬॥ బ్రాహ్మణాయప్రతిశ్రుత్య యథార్థంనదదాతియః। ఆహూయనాస్తియోబ్రూయాత్త స్యోర్వాసశ్చసంతతం॥ ౧౭ ॥ స్వయందత్తాపహర్తాచదానం దత్వానుతాపకః। పరవృత్తిహర్తశ్చైవదానేదత్తేనివారకః ॥ ౧౮॥ యజ్ఞవిధ్వంసకశ్చైవకథాభంగకరశ్చయః। క్షేత్రసీమా

నేఅస్యేనదత్తేసతి। స్వయందత్తాపహర్తాచేత్యాదిపదానాంవైతరణ్యాంపతం తితే ఇత్యనేనసంబంధః॥ ౧౮॥ యజ్ఞేషుద్రవ్యయజ్ఞాదిషువిఘ్నకర్తా- హరేఃక థాయాఃనివారణకర్తా- క్షేత్రఇత్యుపలక్షణంగ్రామస్యాపి పరంపరాగతసీమా

హర్తా। గోచరకర్షకః గావశ్చరంతి యస్మిన్నితి గోచరం వనం- భాషాయాంబీడు ఇతి ప్రసిద్ధం తస్మిన్ కృషికర్తా॥ ౧౯ ॥ వృషల్యః స్మృతౌ కథితాః "వేశ్యా౽సతీ చ దాసీ చ కుమారీ స్యాద్రజస్వలా। యా చ సంగ్రహణీ భార్యా వృషల్యః పంచ సంస్మృతాః। వేశ్యా ఇత్యత్ర వంధ్యేతి పాఠః క్వాచిత్కః। అన్యత్ర యజ్ఞం వినా వేదోక్తయజ్ఞేషు పశుహింసా విహితైవ। తథా చ శ్రుతిః "దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః। అబధ్నన్ పురుషం పశు" మితి। స్మృతిశ్చ "యజ్ఞార్థం పశవస్సృష్టాస్స్వయమే

హారశ్చైవ యశ్చ గోచరకర్షకః॥ ౧౯ ॥ బ్రాహ్మణోం౽సవిక్రేతా యది స్యాద్వృషలీపతిః। వేదోక్తయజ్ఞాదన్యత్ర స్వాత్మార్థం పశుమారకః॥ ౨౦॥ బ్రహ్మకర్మపరిభ్రష్టో మాంసభోక్తా చ మద్యపః। ఉచ్ఛృంఖలస్వభావో యశ్శాస్త్రాధ్యయనవర్జితః॥ ౨౧॥ వేదాక్షరం పఠేచ్ఛూద్రః కాపిలం యః పయః పిబేత్। ధారయేద్బ్రహ్మసూత్రం చ భవేద్వా బ్రాహ్మణీపతిః॥ ౨౨॥ రాజభార్యాభిలాషీ చ పరదారాపహారకః। కన్యాయాం కాముకశ్చైవ సతీనాం దూషకశ్చ యః॥ ౨౩॥ ఏతే చాన్యే చ బహవో నిషిద్ధాచరణోత్సుకాః। విహితత్యాగినో మూఢా వైతరణ్యాం పతంతి తే॥ ౨౪॥ సర్వం మార్గమతిక్రమ్య యాంతి పాపా యమాలయం। పునర్యమాజ్ఞయాగత్య దూతాస్తస్యాం క్షిపంతి తాన్॥ ౨౫॥ యా వై ధురంధరా సర్వధారేయాణాం ఖగాధిప। అతస్తస్యాం ప్రక్షిపంతి త్వై

వస్స్వయంభువా। అతస్త్వాం ఘాతయామ్యత్ర తస్మాద్యజ్ఞే వధో౽వధః" ఇతి॥ ౨౦॥ ఉచ్ఛృంఖలస్వభావః నిరంకుశస్వభావః॥ ౨౧ ॥ కపిలాయాః గోః ఇదం కాపిలం ॥ ౨౨॥ కాముకః కామాభిలాషీ- సతీనాం పతివ్రతానాం దూషకః బలాత్ శీలభ్రష్టకరః॥ ౨౩॥ ౨౪॥ దూతాః పునః ప్రత్యాగత్య వైతరణ్యాం తాన్ క్షిపంతి॥ ౨౫ ॥ నను పూర్వం నరకేష్వేవ కిం న పాఠ్యం తే అత ఆహ॥ యా ఇతి ॥ ధారేయాణాం సర్వనరకేషు ముఖ్యానాం ఏకవింశతినరకాణాం ధురం యాతనా ప్రయాసం ధారయతీతి ధురంధరా ఏకైవ సర్వనరకాణాం దుఃఖప్రదేత్యర్థః। అతో నరకాన్విహా

యపూర్వం వైతరణ్యాం క్షిపంతీతి భావః॥ ౨౬॥ దానాగ్న్యుపాసనం వినైవ తస్యాం దుఃఖం భజంతీత్యాహ కృష్ణేతి॥ ౨౭॥ కూటసాక్ష్య మిథ్యాసాక్ష్యం- వివదతాం మధ్యే యే మిథ్యావాదినం సంశయం సత్యం వదతీతి బ్రువంతి తే- కూటధర్మో వేద బాహ్యధర్మః- ఛలేన వంచనాదినా అర్జనే ధనసంచయే- కూటసాక్ష్యాదయః వృక్షే తాడనం భుంజంతే ఇతి తృతీయేన సంబంధః॥ ౨౮ ॥ అతివృక్షాన్ ఉచ్చతరతరూన్- వనం ఫలప్రధానం- ఆరామం పుష్పప్రధానం॥ ౨౯॥ ౩౦॥౩౧॥ నాస్తి

తరణ్యాం చ పాపినః॥ ౨౬॥ కృష్ణాగోగ్న్యాదినోదత్తా న్యౌర్ధ్వదేహక్రియాః కృతాః । తస్యాం భుక్త్వా మహద్దుఃఖం యాంతి వృక్షం తటోద్భవం॥ ౨౭ ॥ కూటసాక్ష్యప్రదాతారః కూటధర్మపరాయణాః। ఛలేనార్జనసంసక్తాశ్చౌర్యవృత్త్యా చ జీవినః॥ ౨౮ ॥ ఛేదయంత్యతివృక్షాంశ్చ వనారామవిభంజకాః । వ్రతం తీర్థం పరిత్యజ్య విధవాశీలనాశకాః॥ ౨౯॥ భర్తారం దూషయేన్నారీ పరం మనసి ధారయేత్ । ఇత్యాద్యాశ్శాల్మలీవృక్షే భుంజంతే బహు తాడనం॥ ౩౦॥ తాడనాత్పతితాన్ దూతాః క్షిపంతి నరకేషు తాన్। పతంతి తేషు యే పాపాస్తానహం కథయామి తే॥ ౩౧॥ నాస్తికా భిన్నమర్యాదాః కదర్యా విషయాత్మకాః। దాంభికాశ్చ కృతఘ్నాశ్చ తే వై నరకగామినః॥ ౩౨॥ కూపానాం చ తటాకానాం వాపీనాం దేవసద్మనాం। ప్రజాగృహాణాం భేత్తారస్తే వై నరకగామినః॥ ౩౩॥

కాః జగత్కర్తా ఈశ్వరో నాస్తీతి వాదకాః, దానాదిఫలం పరలోకే నాస్తీతి వాదినో వా। భిన్నా దూరీకృతా పరంపరాగత ధర్మమర్యాదా యైస్తే కదర్యాస్తు స్మృతావుక్తాః "ఆత్మానం ధర్మకృత్యం చ పుత్రదారాంశ్చ పీడయన్ । దేవతాతిథిభృత్యాంశ్చ స కదర్య ఇతి స్మృతః" ఇతి॥ ప్రాయో ధర్మః కదర్యాణాం న సుఖాయ కదాచన, ఇహ చాత్మోపతాపాయ పరత్ర నరకాయ చేత్యర్థః। విషయేష్వేవ ఆత్మా మనో యేషాం తే- దాంభికాః మిథ్యాచారాః లోకవంచనాయ జపతపాదౌ ప్రవృత్తా ఇతి- కృతఘ్నాః కృతోపకారనాశకాః॥ ౩౨॥ ౩౩॥ విసృజ్య అన్నం తిష్ఠ

షాత్ కృపణతయా వా దారాదీన్ పరిత్యజ్య అశ్నంతి। ఏకాకిన ఏవ మిష్టాన్నం భుంజంతి- యే చ పితృదేవానాం ఇజ్యాం యాగం ఉత్సృజ్య వైశ్వదేవమకృత్వా। పితృదేవేజ్యమితి పాఠే తు పితృదేవానాం ఇజ్యం పూజ్యం హరిం ఉత్సృజ్య తస్మై అనివేద్య

స్పృజ్యాశ్నంతి యే దారాన్ శిశూన్భృత్యాంస్తథా గురూన్ ।
ఉత్సృజ్య పితృదేవేజ్యాం తే వై నరకగామినః ॥ ౩౪ ॥ శంకుభిస్సేతుభిః కాష్ఠైః పాషాణైః కంటకైస్తథా। యే మార్గముపరుంధంతి తే వై నరకగామినః॥ ౩౫ ॥ శివం శివాం హరిం సూర్యం గణేశం సద్గురుం బుధం। న పూజయంతి యే మందాస్తే వై నరకగామినః॥ ౩౬॥ ఆరోప్య దాసీం సంశయనే విప్రో గచ్ఛేదధోగతిం। ప్రజాముత్పాద్య శూద్రాయాం బ్రాహ్మణ్యాదేవ హీయతే॥ ౩౭॥ న నమస్కారయోగ్యో హి స కదాచిద్ద్విజాధమః। న తే పూజయంతి యే మూఢాస్తే వై నరకగామినః॥ ౩౮ ॥ బ్రాహ్మణానాం చ కలహం గోయుద్ధం కలహప్రియం। న వర్జయన్త్యనుమోదంతే తే వై నరకగామినః॥ ౩౯॥ అనన్యశరణస్త్రీణాం ఋతుకాలవ్యతిక్రమం। యే ప్రకుర్వంతి విద్వేషాత్తే వై నరకగామినః॥ ౪౦॥ యేపి గచ్ఛంతి రాగాంధా నరా నారీం రజస్వలాం। పర్వస్వప్సు దివా శ్రాద్ధే తే వై నరకగామినః॥ ౪౧॥ యే శారీరం మలం వహ్నౌ ప్రక్షిపంతి జలేపి చ। ఆరామే పథి గోష్ఠే వా తే వై నరకగామినః॥ ౪౨॥ శస్త్రాణాం యే చ కర్తారః శరాణాం ధనుషాం తథా। విక్రేతారశ్చ యే తేషాం తే వై నరకగామినః॥ ౪౩॥ చర్మవిక్రయిణో వైశ్యాః కేశవిక్రయకాః స్త్రియః। విషవిక్రయిణస్సర్వే తే వై నరకగామినః॥ ౪౪॥ అనాథం

అశ్నంతి యే తే వై నరకగామినః॥ ౩౪॥ ౩౫॥ ౩౬॥ ప్రజాం సంతానం- హీయతే చ్యుతో భవతి॥ ౩౭॥ ౩౮ ॥ ౩౯ ॥ అనన్యశరణాశ్చ తాః స్త్రియశ్చ తాసాం స్వకీయానాం వైరేణ ఋతుదానం న దదతి యే ॥ ౪౦ ॥ ౪౩ ॥ కేశో భగస్తం విక్రీణంతి తాః వ్యభిచారోపజీవిన్య ఇత్యర్థః ॥ ౪౪॥ ౪౫ ॥ పాకే సత్యపీతి శేషః ॥

౪౬॥ కస్మిన్నపి విశ్వాసం న కుర్వంతి త్యక్తవిశ్వాస్తాః జిహ్మాః కుటిలాః॥ ౪౭ ॥ నియ
మాన్ సంధ్యావందనకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదీన్ సముపాదాయ ప్రతిజ్ఞాయ యే స్వీ
నానుకంపంతి యే సతాం క్లేశకారకాః। వినాపరాధం దండంతి
తే వై నరకగామినః॥ ౪౫ ॥ ఆశయా సమనుప్రాప్తాన్ బ్రాహ్మ
ణానర్థినో గృహే। న భోజయంతి పాకే పి తే వై నరకగామినః॥ ౪౬
సర్వభూతేష్వవిశ్వస్తాస్తథా తేషు వినిర్దయాః। సర్వభూతేషు
జిహ్మా యే తే వై నరకగామినః॥ ౪౭॥ నియమాన్ సముపాదాయ
యే పశ్చాదజితేంద్రియాః। విలోపయంతి తాన్ లుబ్ధాస్తే వై నర
కగామినః॥ ౪౮ ॥ అధ్యాత్మవిద్యాదాతారం నైవ మన్యంతి యే
గురుం। తథా పురాణవక్తారం తే వై నరకగామినః॥ ౪౯ ॥ మిత్ర
ద్రోహకరా యే చ ప్రీతిచ్ఛేదకరాశ్చ యే। ఆశాచ్ఛేదకరా యే చ
తే వై నరకగామినః॥ ౫౦॥ వివాహం దేవయాత్రాం చ తీర్థసార్థా
న్ విలుంపతి। స వసేన్నరకే ఘోరే తస్మాన్నావర్తనం పునః॥ ౫౧॥
అగ్నిం దద్యాన్మహాపాపీ గృహే గ్రామే తథా వనే। స నీతో యమ
దూతైశ్చ వహ్నికుండేషు పచ్యతే॥ ౫౨॥ అగ్నినా దగ్ధగాత్రోఽసౌ
యదా ఛాయాం ప్రయాచతే। నీయతే చ తదా దూతైరసిపత్రవ
నాంతరే॥ ౫౩॥ ఖడ్గతీక్ష్ణైశ్చ తత్పత్రైర్గాత్రచ్ఛేదో యదా భవేత్।
తదోచుః శీతలచ్ఛాయే సుఖం స్వాపం కురుష్వ భోః॥ ౫౪॥ పానీయం
పాతుమిచ్ఛన్ వై తృషార్తో యది యాచతే। పానార్థం తైలముత్క్వా
ష్ణంతదా దూతైః ప్రదీయతే॥ ౫౫ ॥ పీయతామంబు భుజ్యతామన్న
మన్నమూచుస్తదేతి తే। పీతమాత్రే తే నైవ దగ్ధాంత్రాణి పతంతి
తే॥ ౫౬॥ కథంచిత్పునరుత్థాయ ప్రలపంతి సుదీనవత్। వివశా ఉ
చ్ఛ్వసంతశ్చ తే వక్తుమపి నాశకన్ ॥ ౫౭ ॥ ఇత్యేవం బహుశస్తా
స్తా యాతనాః పాపినాం స్మృతాః। కిమేతైర్విస్తరాత్ప్రోక్తైః
సర్వశాస్త్రప్రభాషితైః॥ ౫౮ ॥ ఏవం వైక్లైశ్యమానా స్తైనరాః
కృత్యా యే అజితేంద్రియాః అదాంతమనసః త్యజంతి తే॥ ౫౮॥ ౫౩॥ శీతలాచ్ఛాయా
యస్మిన్నితి శీతలచ్ఛాయం వనం తస్మిన్నితి కటాక్షః॥ ౫౪॥ ౫౮॥ యావదా భూత

సంప్లవంమహాప్రళయపర్యంతం- కులాలాగ్నికుండేషుఘటవత్పచ్యంతే। ౫౯॥ నను "దినాంతే బ్రహ్మణః ప్రోక్తో నాశో లోకత్రయస్య వై। పరార్ధద్వితయాంతేపి బ్రహ్మాండస్యాపి సంక్షయః" ఇతిపురాణవచనాత్ కథంమహాప్రళయపర్యంతం పాపినాంనరకేనివాసస్సంభవతి బ్రహ్మణోదినాంతఏవ తేషాంవినాశస్స్యాదితి చేత్తత్రాహ॥ తస్యేతి॥ తేపాపినఃపునరుత్పత్తిసమయే తత్రనరకేష్వేవఉత్పద్యంతే - తస్యపాపస్యఅక్షయంఫలంభుంజంతి। తదుక్తంబృహన్నారదీయే "నిర్గుణోపినిరానందస్సర్వాత్మాసర్వభావనః। చరాచరాత్మకంవిశ్వంయథా

నార్యస్సహస్రశః। పచ్యంతేనరకేఘోరేయావదాభూతసంప్లవం॥ ౫౯॥ తస్యాక్షయంఫలంభుక్త్వాతత్రైవోత్పద్యతేపునః। యమాజ్ఞయామహీంప్రాప్యభవంతిస్థావరాదయః॥ ౬౦॥ వృక్షగుల్మలతావల్లీగిరయశ్చతృణానిచ। స్థావరాఇతివిఖ్యాతామహామోహసమావృతాః॥ ౬౧॥ కీటాశ్చపశవశ్చైవపక్షిణశ్చజలేచరాః। చతురశీతిలక్షేషుకథితాదేవయోనయః॥ ౬౨॥ ఏతాస్సర్వాఃపరిభ్రమ్యతతోయాంతిమనుష్యతాం। మానుషేపిశ్వపాకేషుజాయంతేనరకాగతాః॥ ౬౩॥ తత్రాపిపాపచిహ్నాస్తేభవంతిబహుదుఃఖితాః। గళత్కుష్ఠాశ్చజన్మాంధామహారోగసమాకులాః॥ ౬౪॥ భవంత్యేవంనరానార్యఃపాపచిహ్నా

పూర్వమకల్పయత్। స్థావరాద్యాశ్చవిప్రేంద్రాయత్రతత్రవ్యవస్థితాః। తస్మాత్కృతానాంపాపానాం పుణ్యానాంచైవసత్తమాః। అవశ్యమేవభోక్తవ్యం సర్వథాహ్యక్షయంఫలం। నాభుక్తంక్షీయతేకర్మకల్పకోటిశతైరపి" ఇతి। స్మృతిశ్చ "నిశాంతేపునరుత్థాయ ప్రళయేయల్లయంగతం। బ్రహ్మాజగత్త్రయంసర్వంయథాపూర్వమకల్పయత్" ఇతి। శ్రుతిశ్చ "ధాతాయథాపూర్వమకల్పయత్। దివంచపృథివీంచాంతరిక్షమథోసువః" ఇతి॥ అతస్స్వర్గనరకస్థాస్స్వస

స్థానేష్వేవోత్పద్య శుభాశుభకర్మఫలమత్రయమేవభుంజంతీత్యర్థః॥ ౬౦॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం చతుర్థోఽధ్యాయః. *

శ్రుత్వాచ పాపచిహ్నాని గళత్కుష్ఠాదికానిచ। ఇదానీం గరుడస్తాని యథా పాపం విపృచ్ఛతి॥ యేనేతి॥ ౧॥ మనుజైః పాతకం కర్మకృతం యత్పూర్వజన్మని। హరిస్తత్సూచకాన్యాహ పాపచిహ్నాని పంచమే॥ యైరితి॥ ౨॥౩॥ పుళిందః భిల్లః- అగమ్యా స్వగోత్రజా- దుశ్చర్మా- గజచర్మా- గురుతల్పగః గురుకులస్త్రీ

పలక్షితాః॥ ౬౪॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే నరకప్రద పాపచిహ్ననిరూపణో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః. *

గరుడః॥ యేనయేనచ పాపేన యద్యచ్చిహ్నం ప్రజాయతే। యాంయాంయోనించగచ్ఛంతి తన్మేకథయ కేశవ॥౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ యైః పాపైర్యాంతియాంయోనిం పాపినో నరకాగతాః। యేనపాపేనయచ్చిహ్నం జాయతేమమతచ్ఛృణు॥ ౨॥ బ్రహ్మహా క్షయరోగీస్యాద్గోఘ్నస్స్యాత్కుబ్జకో జడః। కన్యాఘాతీభవేత్కుష్ఠీ త్రయశ్చాండాలయోనిషు॥ ౩॥ స్త్రీఘాతీగర్భపాతీచ పుళిందో రోగవాన్భవేత్। అగమ్యాగమనాత్షండో దుశ్చర్మా గురుతల్పగః॥ ౪॥ మాంసభోక్తాతిరక్తాంగశ్శ్యావదంతస్తు మద్యపః। అభక్ష్యభక్షకో లౌల్యాద్బ్రాహ్మణస్స్యాన్మహోదరః॥౫॥ అదత్వామిష్టమశ్నాతిస భవేద్గళగండవాన్॥ శ్రాద్ధేన్నమశుచిందత్వాచిత్రీకుష్ఠీప్రజాయతే॥౬॥ గురోర్గర్వేణావమానాదపస్మారీభవేన్నరః। నిందకో వేదశాస్త్రాణాంపాండు

కాముకః॥౪॥ అతిరక్తాంగః కుష్ఠవిశేషః- శ్యావదంతః- స్వభావతః కృష్ణదంతః- శావదంత ఇతి పాఠేతు శావాః అతిసూక్ష్మాః భోజనేబహుదుఃఖదాః దంతాః యస్యేతిశావదంతః। శావదంతానాంతు నకించిద్దుఃఖానుభవోఽస్తి అతః పాపచిహ్నానామతిదుఃఖప్రదత్వాత్ శ్యావదంత ఇత్యేవపాఠో యుక్తః। లౌల్యాత్ అ

జితేంద్రియత్వాత్ - మహోదరః జలోదరరోగీ॥ ౫॥ ౬॥ అపస్మారీ మృగీరోగీ.॥ ౭॥౮॥ పాదేన తాడనాత్ ఖంజః- పద్భ్యామాఘాతాత్ పంగుః - గద్గదః అస్ఫుటవక్తా- తస్య అనృతవాదస్య శ్రోతా॥ ౯॥ ఫలవిక్రేతా మాంసవిక్రయీ॥ ౧౦ ॥ కునఖీ సర్గతః కునఖః కుష్ఠిసదృశః॥ ౧౧॥ ఆఖుః మూషకః- ధాన్యం సతుషాన్నం॥౧౨॥ శాకం హృత్వా శిఖీ మయూరః స్యాత్ - హృత్వేత్యస్య సర్వత్ర సంబం

రోగీ భవేద్ధ్రువం॥ ౭॥ కూటసాక్షీ భవేన్మూకః కాణః స్యాత్పఙ్క్తిభేదకః। అనోష్ఠః స్యాద్ద్వివాహఘ్నో జన్మాంధః పుస్తకం హరేత్ ౮॥ గోబ్రాహ్మణపదాఘాతాత్ఖంజః పంగుశ్చ జాయతే। గద్గదోఽనృతవాదీ స్యాత్తచ్ఛ్రోతా బధిరో భవేత్॥ ౯॥ గరదస్స్యాజ్జడోన్మత్తః ఖల్వాటోఽగ్నిప్రదాయకః। దుర్భగః ఫలవిక్రేతా రోగవాన్నరమాంసభుక్॥ ౧౦॥ హీనజాతౌ ప్రజాయేత రత్నానామపహారకః। కునఖీ స్వర్ణహర్తా స్యాద్ధాతుమాత్రహరోఽధనః॥౧౧ అన్నహర్తా భవేదాఖుశ్శలభో ధాన్యహారకః। చాతకో జలహర్తా స్యాద్విషహర్తా చ వృశ్చికః॥౧౨॥ శాకం పత్రం శిఖీ హృత్వా గంధాంశ్ఛుచ్ఛుందరీ శుభాన్। మధు దంశః పలం గృధ్రో లవణం చ పిపీలికా॥ ౧౩॥ తాంబూలఫలపుష్పాదిహర్తా స్యాద్వానరో వనే। ఉపానత్తృణకార్పాసహర్తా స్యాన్మేషయోనిషు॥౧౪॥ యశ్చ రౌద్రోపజీవీ చ మార్గే సార్థాన్విలుంపతి। మృగయావ్యసనీ యస్తు ఛాగస్స్యాద్వధకగృహే॥ ౧౫ ॥ యో మృతో విషపానేన కృష్ణసర్పో భవేద్గిరౌ। నిరంకుశస్వభావస్స్యాత్కుంజరో నిర్జనే వనే॥ ౧౬॥ వైశ్వదేవమకర్తారస్సర్వభక్షాశ్చ యే ద్విజాః।

ధః- శుభాన్ మృగమదాదీన్ గంధాన్ హృత్వా ఛుచ్ఛుందరీ స్యాత్ । భాషాయాం చామరేడ ఇతి। మధు హృత్వా దంశః మధుమక్షికా స్యాత్॥ ౧౩॥ ౧౪ ॥ రౌద్రేణ హింస్రకర్మణా ఉపజీవీ సార్థాన్ యాత్రికజనసమూహాన్ ॥ ౧౫ ॥ ౧౬ ॥ విశ్వం సర్వజాతీయం ప్రాణిజాతం దేవా దేవతా యస్మిన్ తద్విశ్వదేవం - స్వార్థే తద్ధితః - వైశ్వదేవం నామ కర్మ - తదకర్తారః । సర్వేషాం

కులాలరజకాదీనామన్నం భక్షయంతి తే సర్వభక్షాః "గణాన్నం గణికాన్నం చ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరే"దితి నిషేధాత్, సర్వభక్షమపి భక్షయంతీతి వా। అపరీక్షితభోక్తారః- హేయోపాదేయపరీక్షామకృత్వా యే భుంజంతి తేపి॥౧౬॥౧౭॥ అయాజ్యాన్ యాజయితుమనర్హాన్ పతితయవనాదీన్ యాజయతీతి । అయాజ్య

అపరీక్షితభోక్తారో వ్యాఘ్రాస్స్యుర్విజనే వనే ॥ ౧౬ ॥ గాయ
త్రీం న స్మరేద్యస్తు యో న సంధ్యాముపాసతే । అంతర్దుష్టో బహి
స్సాధుస్స భవేద్బ్రాహ్మణో బకః॥ ౧౭॥ అయాజ్యయాజకో వి
ప్రస్స భవేద్గ్రామసూకరః। ఖరో వై బహుయాజిత్వాత్కాకో
నిర్మంత్రభోజనాత్॥ ౧౯ ॥ పాత్రే విద్యామదాతా చ బలీవర్దో
భవేద్ద్విజః। గురుసేవామకర్తా చ శిష్యస్స్యాద్గోఖరః పశుః॥౨౦॥
గురుం హుంకృత్య తుంకృత్య విప్రం నిర్జిత్య వాదతః । అరణ్యే నిర్జలే
దేశే జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః॥ ౨౧॥ ప్రతిశ్రుతం ద్విజే దానమద
త్వా జంబుకో భవేత్ । సతామసత్కారకరః ఫేత్కారోగ్ని
ముఖో భవేత్॥ ౨౨॥ మిత్రధ్రుగ్గిరిగృధ్రస్స్యాదులూకః క్రయ
వంచనాత్। వర్ణాశ్రమపరీవాదాత్కపోతో జాయతే వనే॥౨౩॥
ఆశాచ్ఛేదకరో యస్తు స్నేహచ్ఛేదకరస్తు యః । యో ద్వేషాత్
స్త్రీపరిత్యాగీ చక్రవాకశ్చిరం భవేత్॥ ౨౪॥ పితృమాతృగురుద్వే
షీ భగినీభ్రాతృవైరకృత్। గర్భే యోనౌ వినష్టస్స్యాద్యావద్యోని
సహస్రశః॥ ౨౫॥ శ్వశ్రోర్వర్గాళిప్రదా నారీ నిత్యం కలహకారిణీ।
సా జలూకా చ యూకా స్యాద్భర్తారం భర్త్సతే చ యా॥౨౬॥ స్వ

చక ఇతి పాఠాంతరం - బహూన్ దక్షిణాలోభేన యాజయతి బహుయాజీ - తస్య భావస్తత్త్వం తస్మాత్ - నిర్మంత్రం అమృతోపస్తరణాదిమంత్రం వినా - ఆమంత్రణరహితం వా ॥ ౧౯ ॥ ౨౦ ॥ హుంకృత్య తుంకృత్య - గురుమవజ్ఞాయేత్యర్థః॥ ౨౧॥ ౨౨॥ మిత్రధ్రుక్ మిత్రద్రోహీ - గిరిగృధ్రః - క్రయే వ్యవహారే- పరీవాదాత్ నిందనాత్ ॥ ౨౩ ॥ ౨౪ ॥ భర్త్సతే తిరస్కరోతి ॥ ౨౬ ॥ ౨౭ ॥

అప్రాప్తయౌవనాఽజాతరజస్కా తస్యాః సంగాత్॥ ౨౯॥ ౩౦॥ వృషలీవ్యాఖ్యా
తా॥ ౩౧॥ ఐకాదశాహం అఏకాదశాహమితిచ్ఛేదః ఏకాదశాహస్యాంతం సూత
కాన్నమిత్యర్థః॥ ౩౨॥ దేవలకమాహ॥ హవ్యకవ్యేషు గర్హితః పితృదేవకార్యేషు

పతించ పరిత్యజ్య పరపుంసానువర్తినీ। వల్గులీ గృహగోధా స్యాద్ద్వి
ముఖీ వాథ సర్పిణీ ॥ ౨౭ ॥ యస్స్వగోత్రోపఘాతీ చ స్వగోత్ర
స్త్రీనిషేవణాత్ । జరక్షుశ్శల్లకో భూత్వా ఋక్షయోనిషు జా
యతే॥ ౨౮॥ తాపసీగమనాత్కామీ భవేన్మరుపిశాచకః। అప్రా
ప్తయౌవనాసంగాద్భవేదజగరో వనే॥ ౨౯॥ గురుదారాభిలా
షీ చ కృకలాసో భవేన్నరః। రాజ్ఞీం గత్వా భవేదుష్ట్రో మిత్రపత్నీం
చ గర్దభః॥ ౩౦ ॥ గుదగో విడ్వరాహస్స్యాద్వృషస్స్యాద్వృష
లీపతిః। మహాకామీ భవేద్యస్తు స్యాదశ్వః కామలంపటః॥ ౩౧॥ మృ
తస్యైకాదశాహం తు భుంజానశ్శ్వాభిజాయతే। లభేద్దేవలకో
విప్రో యోనిం కుక్కుటసంజ్ఞకాం ॥ ౩౨ ॥ ద్రవ్యార్థం దేవతాపూ
జాం యః కరోతి ద్విజాధమః । స వై దేవలకో నామ హవ్యకవ్యేషు
గర్హితః॥ ౩౩ ॥ మహాపాతకజాన్ఘోరాన్నరకాన్ప్రాప్య దారు
ణాన్ । కర్మక్షయే ప్రజాయంతే మహాపాతకినస్త్విహ॥ ౩౪॥ ఖ
రోష్ట్రమహిషాణాం హి బ్రహ్మహా యోనిమృచ్ఛతి। వృకశ్వాన
సృగాలానాం సురాపా యాంతి యోనిషు॥ ౩౫॥ క్రిమికీటపతం
గత్వం స్వర్ణస్తేయీ సమాప్నుయాత్ । తృణగుల్మలతాత్వం చ
క్రమశో గురుతల్పగః॥ ౩౬ ॥ పరస్య యోషితం హృత్వా న్యాసా
పహరణేన చ । బ్రహ్మస్వహరణాచ్చైవ జాయతే బ్రహ్మరాక్ష
సః॥ ౩౭ ॥ బ్రహ్మస్వం ప్రణయాద్భుక్తం దహత్యాసప్తమం కు

భోజయితుమనర్హాః॥ ౩౩॥ మహాపాపినాం యోనీరాహ త్రిభిః॥ ౩౪॥ ౩౬॥ న్యాస
స్య స్వగృహే ధృతస్య పరధనస్యాపహరణేన గ్రహణేన॥ ౩౭॥ ప్రసంగాద్బ్రహ్మ
స్వహరణే దోషమాహ॥ బ్రహ్మమితి చతుర్భిః॥ ప్రణయాత్ కపటస్నేహాత్। భు

క్తం భక్షితం బ్రహ్మస్వం బ్రాహ్మణధనం ఆసప్తమం సప్తమపురుషపర్యంతం కులం దహతి - పుణ్యాలోకైస్సహ దగ్ధం కరోతి - బలాద్భుక్తం సత్ ఆచంద్రతారకం చంద్రతారాపర్యంతం భావికులం దహతి - వంశచ్ఛేదం కరోతీత్యర్థః॥ ౩౮॥ కస్సకోపీత్యర్థః॥ ౩౯॥ విశీర్యంతే పలాయంతే॥ ౪౦॥ అకులతాం ఉచ్ఛేదతాం॥ ౪౧॥ అతిక్ర

లం। బలాత్కారేణ చౌర్యేణ దహత్యాచంద్రతారకం॥ ౩౮॥ లోహచూర్ణాశ్మచూర్ణం చ విషం చ జరయేన్నరః। బ్రహ్మస్వం త్రిషు లోకేషు కః పుమాన్ జరయిష్యతి॥ ౩౯॥ బ్రహ్మస్వరసపుష్టాని వాహనాని బలాని చ। యుద్ధకాలే విశీర్యంతే సైకతాస్సేతవో యథా॥ ౪౦॥ దేవద్రవ్యోపభోగేన బ్రహ్మస్వహరణేన చ। కులాన్యకులతాం యాంతి బ్రాహ్మణాతిక్రమేణ చ॥ ౪౧॥ స్వమాశ్రితం పరిత్యజ్య వేదశాస్త్రపరాయణం। అన్యేభ్యో దీయతే దానం కథ్యతేయమతిక్రమః॥ ౪౨॥ బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వేదవివర్జితే। జ్వలంతమగ్నిముత్సృజ్య నహి భస్మని హూయతే॥ ౪౩॥ అతిక్రమే కృతే తారద్భుక్త్వా చ నరకాన్ క్రమాత్। జన్మాంధస్సదరిద్రస్స్యాన్నదాతా కింతు యాచకః॥ ౪౪॥ స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యో హరేచ్చ వసుంధరాం। షష్టిర్వర్షసహస్రాణి విష్ఠాయాం జాయతే క్రిమిః॥ ౪౫॥ స్వయమేవ చ యో దత్వా స్వయమేవాపకర్షతి। స పాపీ నరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవం॥ ౪౬॥ దత్వా వృత్తిం భూమిదానం యత్నతః పరిపాలయేత్। న రక్షతి హరేద్యస్తు స పంగుశ్చాభిజాయతే॥ ౪౭॥ విప్రస్య వృత్తికరణే లక్షధేను

మం వ్యాచష్టే ॥ స్వమితి॥ ౪౨॥ విప్రే స్వమాశ్రితే వేదవర్జితే కుపాత్రే సతి అతిక్రమదోషో నాస్తీత్యర్థః - జ్వలంతం దూరే దీప్యమానం అగ్నిం - భస్మని నికటస్థితేని యథా దూరాదాహృత్య అగ్నావేవ హోమః సముచితః, తథా నికటవర్తినం మూర్ఖం పరిత్యజ్య విదేశాదానీయ పాత్రే ప్రదేయమితి భావః॥ ౪౩ ॥ పాత్రం పరిత్యజ్య కుపాత్రదానస్య ఫలమాహ ॥ అతీతి॥ ౪౪॥ ౪౫॥ అపకర్షతి హరతి॥ ౪౬॥ ౪౭॥ ఉప

సంహరతి॥ ఏవమితి॥ ౫౦॥ తిర్యక్శరీరతాంపశుపక్షిదేహభావం। భారవహనేన ఉద్భవో యేషాంతానిపశుదేహేలభంతే॥ ౫౧ ॥ వృష్ట్యాదిభవందుఃఖంపక్షిదేహే ఇతి॥౫౨॥ ❋ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంపంచమోధ్యాయః ॥ ❋

ఫలంలభేత్। విప్రస్యవృత్తిహరణాన్మర్కటశ్శ్వాకపిర్భవేత్ ॥౪౭॥ ఏవమాదీనిచిహ్నానియోనయశ్చఖగేశ్వర। స్వకర్మవిహితాలోకే దృశ్యంతేత్రశరీరిణాం॥ ౪౯॥ ఏవందుష్కర్మకర్తారోభుక్త్వానరకయాతనాం। జాయంతేపాపశేషేణప్రోక్తాస్వేతాసుయోనిషు॥ ౫౦ ॥ తతోజన్మశరీరేషుప్రాప్యతిర్యక్శరీరతాం। దుఃఖాని భారవహనోద్భవాదీనిలభంతితే॥ ౫౧॥ పక్షిదుఃఖంతతోభుక్త్వా వృష్టిశీతాతపోద్భవం। మానుషంలభతేపశ్చాత్సమీభూతేశుభాశుభే॥ ౫౨ ॥ స్త్రీపుంసోస్తుప్రసంగేనభూత్వాగర్భేక్రమాదసౌ। గర్భాదిమరణాంతంచప్రాప్యదుఃఖంమ్రియేత్పునః॥౫౩॥ సముత్పత్తిర్వినాశశ్చజాయతేసర్వదేహినాం। ఏవంప్రవర్తితంచక్రంభూతగ్రామేచతుర్విధే ॥ ౫౪ ॥ ఘటీయంత్రంయథామర్త్యాభ్రమంతిమమమాయయా। భూమౌకదాచిన్నరకేకర్మపాశసమావృతాః॥ ౫౫ ॥ అదత్తదానాచ్చభవేద్దరిద్రోదరిద్రభావాచ్చకరోతిపాపం। పాపప్రభావాన్నరకంప్రయాతిపునర్దరిద్రఃపునరేవపాపీ॥ ౫౬ ॥ అవశ్యమేవభోక్తవ్యంకృతంకర్మశుభాశుభం। నాభుక్తంక్షీయతేకర్మకల్పకోటిశతైరపి॥ ౫౭॥ ❋

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే పాపచిహ్ననిరూపణోనామపంచమోధ్యాయః॥ ❋ శ్రీగరుడఉవాచ॥ కథముత్పద్యతే మాతుర్జఠరేనరకాగతః। గర్భాదిదుఃఖంయద్భుంక్తే తన్మే కథయకేశవ ॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ స్త్రీపుంసోస్తు ప్రసంగేన

పాతకీనరకంగత్వాజాయతే నిర్ధనేకులే। ఇతిశ్రుత్వాతుగరుడస్తజ్జన్మపరిపృచ్ఛతి ॥ కథమితి ॥ ౧ ॥ ప్రోక్తమాముష్మికందుఃఖం యేషా

మధ్యాయపంచకే। తేషాం షష్ఠేఽధునా ప్రాహ జన్మకర్మ చ కేశవః॥ స్త్రీతి॥ ప్ర
సంగేన సంగమేన- నిరుద్ధే గర్భ ఏవ స్థితే సతి॥ ౨॥ ఋతుమధ్యే హత్యాచ
తుర్థాంశేన అస్తి తస్మిన్నే దినత్రయే పాపినాం దేహోత్పత్తిరిత్యన్వయః॥ ౩॥
బ్రహ్మఘాతినీ మహాపాతకియుక్తైవ అస్పృశ్యా- ఏతాః స్త్రియః మలినదినాంతర్గ
తాశ్చండాల్యాదిసమాః హి నరకేభ్య ఆగతానాం మాతరో భవంతి। ఏతాస్వేవ
నరకాగతా ఉత్పద్యంత ఇత్యర్థః॥ ౪॥ దైవం ఈశ్వరః తదేవ నేత్రం ప్రవర్తకం యస్య తత్
దైవనేత్రం- తేన పూర్వకృతేన కర్మణా జంతుర్జీవః దేహస్య ప్రాప్తయే పుంసః పు
రుషస్య రేతసః శుక్రస్య కణో బిందుః తస్యాశ్రయస్సన్ స్త్రియాః ఉదరం ప్రవిష్టో

నిరుద్ధే శుక్రశోణితే। యథాయం జాయతే మర్త్యస్తథా వక్ష్యా
మ్యహం తవ॥ ౨॥ ఋతుమధ్యే హి పాపానాం దేహోత్పత్తిః ప్ర
జాయతే। ఇంద్రస్య బ్రహ్మహత్యాసీత్తస్మింస్తస్మిన్ దినత్రయే
౩॥ ప్రథమేఽహని చండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ। తృతీయే రజ
కీ ప్రోక్తా నరకాగతమాతరః॥ ౪॥ కర్మణా దైవనేత్రేణ జంతు
ర్దేహోపపత్తయే। స్త్రియాః ప్రవిష్ట ఉదరం పుంసో రేతః కణా
శ్రయః॥ ౫॥ కలిలం త్వేకరాత్రేణ పంచరాత్రేణ బుద్బుదం। ద
శాహేన తు కర్కంధుః పేశ్యండం వా తతః పరం॥ ౬॥ మాసేన
తు శిరో ద్వాభ్యాం బాహ్వంగాద్యంగవిగ్రహః। నఖలోమాస్థిచ
ర్మాణి లింగచ్ఛిద్రోద్భవస్త్రిభిః॥ ౭॥ చతుర్భిర్ధాతవస్సప్తపంచ

భవతి। అత్రాయం విశేషః "శుక్రశోణితసంయోగాత్పిండోత్పత్తిః ప్రజాయతే।
రక్తాధిక్యే భవేన్నారీ శుక్రాధిక్యే భవేత్పుమాన్। సమానే ద్రవ్యసంయోగే తృతీ
యా ప్రకృతిర్భవేత్। విభక్తే రేతసి ప్రాయో భవేద్యుగ్మమపి క్వచిత్" ఇతి॥ ౫॥
భూతాద్వా గర్భక్రమాదితి పూర్వసూచితక్రమేణైవ గర్భోత్పత్తిప్రకారమాహ॥
కలిలమితి చతుర్భిః॥ కలిలం శుక్రశోణితమిశ్రితం భవతి- తతో బుద్బుదం వర్తులం భ
వతి- పేశీ మాంసపిండాకారం భవతి- కర్కంధుః బదరఫలం కఠినం భవతి అండం
వాయోస్సాంతరే॥ ౬॥ బాహ్వంగాద్యంగానాం విగ్రహః విభాగః లింగమ్। బా

ణి చ తేషాముద్భవః॥ ౭॥ జరాయుణా గర్భవేష్టనేన వీతః ప్రావృతః॥ ౮॥ మాతుర్జగ్ధేన భక్షితేనాన్నపానాద్యైశ్చ ఏధమానా ధాతవో యస్య జంతూనాం సంభవో యస్మిన్ తస్మిన్ అసమ్మతే దుర్గంధే గర్తే శేతే। తథా చ మార్కండేయపురాణే "నాడీ చాప్యాయినీ నామ నాభ్యాం తస్య నిబధ్యతే। స్త్రీణాం తథాంత్రసుషిరే సా నిబద్ధోపజాయతే। క్రమంతే భుక్తపీతాని స్త్రీణాం గర్భోదరే తథా। తైరాప్యాయితదేహోఽసౌ జంతుర్వృద్ధిముపైతి హి" ఇతి॥ ౯॥ కథముత్పద్యత ఇతి ప్రశ్నస్యోత్తరముక్త్వా గర్భాదిదుఃఖం యద్భుంక్తే ఇత్యస్యోత్తరమాహ ॥ తత్ర

భిః తను త్వదుద్భవః। షడ్భిర్జరాయుణా వీతః కుక్షౌ భ్రామ్యతి దక్షిణే॥ ౮॥ మాతుర్జగ్ధాన్నపానాద్యైరేధద్ధాతురసమ్మతే। శేతే విణ్మూత్రయోర్గర్తే స జంతుర్జంతుసంభవే॥ ౯ ॥ క్రిమిభిః క్షతసర్వాంగస్సౌకుమార్యాత్ప్రతిక్షణం। మూర్ఛామాప్నోత్యురుక్లేశస్తత్రత్యైః క్షుధితైర్ముహుః॥ ౧౦॥ కటుతీక్ష్ణోష్ణలవణరూక్షామ్లాదిభిరుల్బణైః। మాతృభుక్తైరుపస్పృష్టస్సర్వాంగోత్థితవేదనః॥ ౧౧ ॥ ఉల్బేన సంవృతస్తస్మిన్నంత్రైశ్చ బహిరావృతః। ఆస్తే కృత్వా శిరః కుక్షౌ భుగ్నపృష్ఠశిరోధరః॥ ఆకల్పస్స్వాంగచేష్టాయాం శకుంత ఇవ పంజరే॥ ౧౨॥ తత్ర లబ్ధస్మృతిర్దైవాత్కర్మ జన్మశతోద్భవం। స్మరన్ దీర్ఘమనుచ్ఛ్వాసం శర్మ కిం నామ విందతే॥ ౧౩॥ నాథమాన ఋషిర్భీతః సప్తవధ్రిః కృతాంజలిః।

తైః గర్భస్థితైః క్షుధితైః ఖాదద్భిః క్రిమిభిః సౌకుమార్యాత్ కోమలత్వేన క్షతాని సర్వాంగాని యస్య॥ ౧౦॥ ఉల్బణైః దుస్సహైః సర్వాంగేషు ఉత్థితా వేదనా యస్య ఆస్తే ఇత్యుత్తరేణాన్వయః॥ ౧౧ ॥ ఉల్బేన జరాయుణా భుగ్నం వక్రం పృష్ఠం శిరోధరా గ్రీవా చ యస్య॥ ౧౨॥ దైవాత్పూర్వకర్మవశాత్ లబ్ధా స్మృతిర్యేన సః- దీర్ఘం దురంతం అనుచ్ఛ్వాసం యథా భవతి తథా తత్ర స్థితస్సన్ శర్మ సుఖం నైవ విందత ఇతి॥ ౧౩॥ సూతిహేతుభిర్వాతైర్వేపితః- సోదరః సమానోదరజన్మా- విష్ఠాభూః క్రిమిరివ- నాథమానః యాచమానః, ఉపతప్యమానో వా- ఋషిః దేహాత్మ

దర్భిః-స ప్రవధ్రియఃబంధనభూతాః ధాతవో యస్య సః॥౧౪॥౧౫॥ అత్రాతిదుఃఖి
తో జీవో మందవిరక్త ఇవ స్తౌతి॥ శ్రీపతిమిత్యాద్యష్టభిః॥ ౧౬॥౧౭॥ పరిజనస్యార్థే
కుటుంబపాలనాయ॥ ౧౮॥౧౯॥ స్వదుఃఖం విజ్ఞాపయన్నాహ। ఇతో గర్భాత్-
వివసితుం నిర్గంతుమిచ్ఛన్ అసౌ కదా బహిః నిర్యాస్యతే సిషాస్యతే॥ ౨౦ ॥ త

స్తువీత తం విక్లబయా వాచా యేనోదరేర్పితః॥౧౪ ఆరభ్య సప్తమా
న్మాసాల్లబ్ధబోధోఽపి వేపితః। నైకత్రాస్తే సూతివాతైర్విష్ఠాభూ
రివ సోదరః॥ ౧౫॥ జీవ ఉవాచ ॥ శ్రీపతిం జగదాధారమశుభక్ష
యకారకం । వ్రజామి శరణం విష్ణుం శరణాగతవత్సలం॥ ౧౬॥
త్వన్మాయయా మోహితోఽహం దేహే తథా పుత్రకళత్రకే । అహమ్మ
మాభిమానేన గతోఽహం నాథ సంసృతిం ॥ ౧౭ ॥ కృతం పరిజన
స్యార్థే మయా కర్మ శుభాశుభం। ఏకాకీ తేన దగ్ధోఽహం గతాస్తే ఫ
లభాగినః॥ ౧౮ ॥ యది యోన్యాః ప్రముచ్యేఽహం తత్ స్మరిష్యే ప
దం తవ। తముపాయం కరిష్యామి యేన ముక్తిం వ్రజామ్యహం ॥
౧౯॥ విణ్మూత్రకూపే పతితో దగ్ధోఽహం జఠరాగ్నినా । ఇచ్ఛన్ని
తో వివసితుం కదా నిర్యాస్యతే బహిః॥ ౨౦॥ యేనేదృశం మే విజ్ఞా
నం దత్తం దీనదయాళునా । తమేవ శరణం యామి పునర్మే మాస్తు
సంసృతిః॥ ౨౧॥ న వా నిర్గంతుమిచ్ఛామి బహిర్గర్భాత్కదాచన।
యత్ర యాతస్య మే పాపకర్మణా దుర్గతిర్భవేత్॥ ౨౨॥ తస్మాద
త్ర మహాదుఃఖే స్థితోఽపి విగతక్లమః । ఉద్ధరిష్యామి సంసారాదా
త్మానం తే పదాశ్రయః॥ ౨౩॥ ఏవం కృతమతిర్గర్భే దశమాస్యస్తు స

త్కృతముపకారం స్మరన్నాహ॥ యేనేతి॥ ౨౧॥ వా అథవా॥ ౨౨॥ తస్మాదత్రై
వ స్థితోఽపి విగతక్లమః అవ్యాకులస్సన్। కాత్ర తవ సాధన సామగ్రీ తత్రాహ। తేప
దాశ్రయస్సన్నితి॥ ౨౩॥ దశమాస్యః- దశమాసా గర్భే వ్యతీతా యస్యేతి-ఋషిః
జీవః- సద్యః తత్క్షణమేవ - అవాచీనం అవాఙ్ముఖః, సూతిహేతుమారుతైః ప్ర

సూత్యైర్జననార్థం క్షిపతి నుదతి॥౨౪॥ అవస్పృష్టః అధిష్ఠు ప్రస్రవ॥ ౨౫॥౨౬॥ శ్మశానే మృతానుగమనే- పురాణే తచ్ఛ్రవణే॥౨౭॥ కిమితి స్థిరతాం ప్రయాతీత్యత్రాహ॥ యదేతి॥ ౨౮॥౨౯॥ గర్భదుఃఖముక్త్వా శైశవదుఃఖమాహ॥ పరేతి త్రిభిః॥ పరస్యచ్ఛందం మనోగతమభిప్రాయం- అవిదుషా జనేన - పుష్యమాణః పాల్యమానః- అనభిప్రేతం ప్రతికూలం- ఆపన్నః ప్రాప్తః- స్తన్యార్థం రోదనే

వన్న్యృపషి। పద్యుఃత్విషశ్యావాచీనం ప్రసూత్యై సూతిమారుతైః॥౨౪॥
తేనావస్పృష్టస్సహసా స్పృత్వా వాక్ఛిరఆతురః। వినిష్క్రామతి క్లేశేనరుచ్ఛ్వాసో హతస్మృతిః॥ ౨౫॥ పతితో భువి విణ్మూత్రే విష్ఠాభూరివ చేష్టతే । రోరూయతి గతేజ్ఞానే విపరీతాం గతిం గతః॥౨౬॥ గర్భవ్యాధాశ్మశానే చ పురాణే యా మతిర్భవేత్ । సా యది స్థిరతాం యాతి కోనముచ్యేత బంధనాత్॥౨౭॥ యదాగర్భాద్బహిర్యాతి కర్మభోగాదనంతరం। తదైవ వైష్ణవీమాయా మోహయత్యేవ పూరుషం॥౨౮॥ స తదా మాయయా స్పృష్టో నకించిద్వదతే వశః। శైశవాదిభవం దుఃఖం పరాధీనతయాశ్నుతే॥ ౨౯॥ పరచ్ఛందం న విదుషా పుష్యమాణో జనేన సః । అనభిప్రేతమాపన్నః ప్రత్యాఖ్యాతుమనీశ్వరః॥౩౦॥ శాయితో ఽశుచిపర్యంకే జంతుస్వేదజదూషితే। నేశః కండూయనేంగానామాసనోత్థానచేష్టనే॥౩౧॥ తుదంత్యామత్వచం దంశా మశకామత్కుణాదయః। రుదంతం విగతజ్ఞానం క్రిమయః క్రిమికం యథా॥౩౨॥ ఇత్యేవం శైశవం భుక్త్వా దుఃఖం పౌగండమేవ చ। తతో యౌవనమాసాద్య యాతి సంపదమాసురీం॥౩౩॥ తదా దుర్వ్యసనాసక్తో నీచసంగ

ఉదరవ్యథాం ప్రకల్ప్య నింబరసపానం ఉదరవ్యథయా రోదనే స్తన్యపానమిత్యాది॥౩౦॥ ఆసనోత్థానచేష్టనే చ నేశః అనీశస్సన్ రోరూయతీత్యనుషంగః॥౩౧॥ ఆమా కోమలా త్వక్ యస్య తం- విగతం గర్భజాతం జ్ఞానం యస్య॥ ౩౨ ॥ శైశవం పంచవర్షాణి । పౌగండం యౌవనాదర్వాక్, తత్రచ అధ్యయనాది దుఃఖాని। యౌవనదుఃఖమాహ । ఆసురీం- దంభో దర్పోఽభిమానశ్చేత్యాద్యాం॥ ౩౩॥

తదాయావనసహసయో॥ ౩౪॥ కామలంపటతామేవాహ॥ దృష్ట్వేతి॥ దేవస్యమమ మాయారూపాంతద్భావైః తస్యాః కటాక్షకపటస్నేహ కించనాదిభిర్భావైః ప్రలోభితస్సక్ అంధేతమసిమహామోహేపతతి॥ ౩౫॥ అత్రపంచేంద్రియప్రధానోనరఃపతతీతికింవాచ్యం, ఏకైకేంద్రియాసక్త్యైవబహవోనష్టాఇత్యాహ॥ కురంగేతిపంచభిః॥ శబ్దస్పర్శరూపరసగంధైర్మోహితాఃకురంగాదయఃపంచహతా ఏవ। కించపంచభిఃశ్రవణాదిభిరింద్రియైఃపంచశబ్దాదివిషయాన్ యుఃఏకఏవ ప్రమాదీఅవివేకీసేవతేసఃయువాకథంనహన్యతేఅపితుహన్యతఏవేత్యర్థః॥ ౩౬॥

పరాయణః। శాస్త్రసత్పురుషాణాంచ ద్వేష్టాస్యాత్కామలం
పటః॥ ౩౪॥ దృష్ట్వాస్త్రియందేవమాయాంతద్భావైరజితేం
ద్రియః। ప్రలోభితఃపతత్యంధేతమస్యగ్నౌపతంగవత్॥ ౩౫॥
కురంగమాతంగపతంగభృంగమీనాహతాఃపంచభిరేవపంచ।
ఏకః ప్రమాదీసకథంనహన్యతేయస్సేవతే పంచభిరేవపంచ॥
౩౬॥ అలబ్ధాభీప్సితోఽజ్ఞానాదిద్ధమన్యుశ్శుచార్పితః। సహ
సేహేనమానేనవర్ధమానేనమన్యునా॥ ౩౭॥ కరోతివిగ్ర
హంకామీకామిష్వంతాయచాత్మనః। బలాధికైస్సహన్యేతగ
జైరన్యైర్గజోయథా॥ ౩౮॥ ఏవంయోవిషయాసక్త్యాన
రత్వమతిదుర్లభం। వృథానాశయతేమూఢస్తస్మాత్పాపతరో
హికః॥ ౩౯॥ జాతిశతేషులభతేభువిమానుషత్వంతత్రాపిదు

హననమేవనిరూపయతి॥ అలబ్ధేతిద్వాభ్యాం॥ నలబ్ధఃఅభీప్సితంవాంఛితంకామిన్యాదిసుఖంయేనసఃఅజ్ఞానాదవిచారాత్ ఇద్ధఃప్రవృద్ధఃమన్యుఃకోపోయస్యేతియదావాంఛితలాభోనజాతఃతదాశుచార్పితఃశోకేనయుక్తోభవతి-యదాసహేనసహైవవర్ధమానేనమన్యునాచఆత్మనః అంతాయస్వస్య నాశాయకామిషుఅన్యజారేషుకామినీనిమిత్తంవిగ్రహంవిరోధంకరోతి॥ ౩౭॥ తదాకామీయువాబలేనఅధికైర్జారైర్హన్యేత -యథాప్రబలైర్గజైర్హీనోగజఇవ॥౩౮॥ యోవిషయాసక్త్యైవృథైవనరత్వంనాశయతితమనుశోచన్నాహ॥ ఏవమితిద్వాభ్యాం॥౩౯।జా

తిశతేష్వితి॥ పశ్వాదిజాతీనాంశతేషు-శతశబ్దోఽత్రానంత్యవాచకః- అనేకజీవజాతిష్విత్యర్థః-భువికర్మభూమౌ చ మానుషత్వం యస్మాన్మనుష్యశరీరం లభతే తద్దుర్లభం హి- భగవన్నామస్మరణార్హత్వాత్। అహో బత-శ్వపచోఽతో గరీయాన్ యజ్జిహ్వాగ్రే వర్తతే నామ తుభ్యమితి వచనాత్। తత్రాపి నరదేహేఽపి ద్విజత్వం బ్రాహ్మణత్వం దుర్లభతరం అతిదుర్లభం ఖలు- అతః భో గరుడ, యో ద్విజస్తత్ తారుణ్యే పాలయతి దేహమితి శేషః - తత్ ద్విజత్వం న పాలయతి - ఇంద్రియాణి లాలయతి విషయాస్వాదనలంపటాని కరోతి తస్య ద్విజస్య హస్తగతం అనాయాసేన కరతలే

లబ్ధతరం ఖలు భో ద్విజత్వం। యస్తన్న పాలయతి లాలయతీం
ద్రియాణి తస్యామృతం క్షరతి హస్తగతం ప్రమాదాత్ ॥ ౪౦ ॥
తతస్తాం వృద్ధతాం ప్రాప్య మహావ్యాధిసమాకులః । మృత్యుం
ప్రాప్య మహాదుఃఖాన్నరకం యాతి పూర్వవత్ ॥ ౪౧ ॥ ఏవం
గతాగతైః కర్మపాశైర్బద్ధాశ్చ పాపినః। కదాపి న విరజ్యం
తే మమ మాయావిమోహితాః॥ ౪౨॥ ఇతి తే కథితా తార్క్ష్య
పాపినాం నారకీ గతిః । అంత్యేష్టికర్మహీనానాం కిం భూయః
శ్రోతుమిచ్ఛసి॥ ౪౩ ॥ ✻ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే
పాపినాం జన్మాదిదుఃఖనిరూపణో నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ॥ ✻

ప్రాప్తం పానేన అజరామరత్వప్రదమప్యమృతం ప్రమాదాత్ పానస్యాలస్యాత్ క్షరతి వృథైవ నిస్సరతి - తప స్తీర్థాదిషు సమర్థం ముక్తిప్రదం తారుణ్యం క్షుద్రవిషయాభిలాషేణ వృథైవ యాతీత్యర్థః॥ ౪౦॥ తతస్తారుణ్యానంతరం- తాం అస్తైవ మత్యోపస్యస్తమిత్యాదినా పూర్వోక్తాం వృద్ధతాం ప్రాప్య - పూర్వవత్ యాతనాదేహం ఆవృత్త్యేత్యాదిపూర్వోక్తప్రకారేణ॥ ౪౧॥ ఏవం షడధ్యాయోక్తప్రకారేణ గతాగతైః గతా నరకే ఆగతా భువి యేత్రధూ పైః కర్మణాం పాశైర్బద్ధాః న విరజ్యంతే విరక్తిం న లభంతే, అత్ర హేతుః మమ మాయావిమోహితా ఇతి॥ ౪౨॥ పాపగతిముపసంహరతి॥ ఇతీతి॥ ౪౩॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం షష్ఠోఽధ్యాయః॥

గరుడష్షడ్భిరధ్యాయైశ్శ్రుత్వా పాతకయాతనాం । అథతన్నాశకోపాయమష్టభిః పరిపృచ్ఛతి॥ఇతీతి॥ ౧॥ ఔర్ధ్వదైహికదానేనగతః ప్రేతోపిసద్గతిం। ఇత్యాహసప్తమేవిష్ణుస్సభ్రువాహనసత్కథాం ॥ ప్రమాదాత్ అనవధానత్వా

సూతఉవాచ॥ఇతిశ్రుత్వాతుగరుడఃకంపితోశ్వత్థపత్రవత్।
జనానాముపకారార్థంపునఃపప్రచ్ఛకేశవం॥ ౧॥ గరుడఉవాచ॥ కృత్వాపాపానిమనుజాః ప్రమాదాద్బుద్ధితోపివా। నయాంతియాతనాయామ్యాఃకేనోపాయేనకథ్యతాం॥౨॥ సంసారార్ణవమగ్నానాంనరాణాందీనచేతసాం। పాపోపహతబుద్ధీనాంవిషయోపహతాత్మనాం॥౩॥ ఉద్ధారార్థంవదస్వామిన్పురాణార్థవినిశ్చయం। ఉపాయంయేనమనుజాస్సద్గతింయాంతిమాధవ॥౪॥ శ్రీభగవానువాచ॥ సాధుపృష్టంత్వయాతార్క్ష్యమానుషాణాంహితాయవై। శృణుష్వావహితోభూత్వాసర్వంతేకథయామ్యహం॥ ౫॥ దుర్గతిఃకథితాపూర్వమపుత్రాణాంచపాపినాం। పుత్రిణాంధార్మికాణాంతునకదాచిత్ఖగేశ్వర। ౬। పుత్రజన్మావరోధస్స్యాద్యదికేనాపికర్మణా । తదాకశ్చిదుపాయేనపుత్రోత్పత్తింప్రసాధయేత్॥ ౭॥ హరివంశకథాంశ్రుత్వాశతచండీంవిధానతః।భక్త్యాశ్రీశివమారాధ్యపుత్రముత్పాదయేత్సుధీః॥ ౮॥ పున్నామ్నోనరకాద్యస్మాత్పితరంత్రాయతేసుతః।తస్మాత్పుత్రఇతిప్రోక్తఃస్వయమేవస్వయంభువా॥ ౯ ॥ ఏకోపిపుత్రోధర్మాత్మాసర్వంతారయతేకులం।పుత్రేణలోకాన్జయతిశ్రుతిరేషాసనాతనీ ॥ ౧౦ ॥ ఇతివేదైరపిప్రోక్తంపుత్రమాహాత్మ్యముత్త

త్॥ ౨॥౩॥ పురాణార్థేషువిశేషేణనిశ్చయోయస్యతముపాయంవద॥౪॥౬పృత స్యపుణ్యాపాపాభ్యాంద్వేగతీ, తత్రపాపగతిస్తుః రూపితా, ఇదానీంపుణ్యాగతిం శ్రీభగవానువాచ॥ సాధ్వితియావద్గ్రంథసమాప్తి॥ కించఅపుత్రాణామేవదుర్గతిర్భవతి,నతుపుత్రిణాంఅతఃపుత్రమహిమానంనిరూపయతి॥ ౭॥ ఉపాయేనేవా

హ॥ హరివంశేతి॥౮॥౧౧॥ లోకాన్ యమలోకాదీన్ అత్యేత్ అతిక్రమతి పుత్రాది
భిః కృత్వా దివః స్వర్గస్య ప్రాప్తిర్భవతి॥ ౧౨॥ అత్ర విశేషమాహ॥ బ్రాహ్మ్యోఢే
తి॥ బ్రాహ్మ్యవివాహేన ఊఢా వివాహితాయా పత్నీ తస్యాః పుత్రో బ్రాహ్మ్యో
ఢాపుత్రః స తు ఉత్ ఊర్ధ్వం స్వర్గాదిలోకం నయతి ఉన్నయతీత్యత్ర సంధిరార్షః।
బ్రాహ్మ్యం తు “సవర్ణాయాస్సవర్ణేన వరేణ సహ జాయతే। వివాహో వేదవిధి

మం। తస్మాత్పుత్రముఖం దృష్ట్వా ముచ్యతే పైతృకాదృణాత్ ॥
౧౧॥ పౌత్రస్య స్పర్శనాన్మర్త్యో ముచ్యతే చ ఋణత్రయాత్। లో
కానత్యేద్దివః ప్రాప్తిః పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రకైః॥౧౨॥ బ్రాహ్మ్యో
ఢాపుత్రోన్నయతి సంగృహీతస్త్వధో నయేత్। ఏవం జ్ఞాత్వా ఖ
గశ్రేష్ఠ హీనజాతిసుతాం త్యజేత్॥ ౧౩ ॥ సవర్ణేభ్యస్సవర్ణాసు
యే పుత్రా ఔరసాః ఖగ। త ఏవ శ్రాద్ధదానేన పిత్రూణాం స్వర్గహే
తవః॥ ౧౪॥ శ్రాద్ధేన పుత్రదత్తేన స్వర్యాతీతి కిముచ్యతే। ప్రేతో
పి పరదత్తేన గతస్స్వర్గం మయా శృణు ॥ ౧౫ ॥ అత్రైవోదా
హరిష్యేహమితిహాసం పురాతనం । ఔర్ధ్వదైహిక దానస్య
పరమాహాత్మ్యసూచకం॥ ౧౬॥ పురా త్రేతాయుగే తార్క్ష్య
రాజాసీద్బభ్రువాహనః । మహోదయే పురే రమ్యే ధర్మనిష్ఠో
మహాబలః॥ ౧౭ ॥ యజ్వా దానపతిః శ్రీమాన్బ్రహ్మణ్యస్సాధు
వత్సలః। శీలాచారగుణోపేతో దయాదాక్షిణ్యసంయుతః॥౧౮॥
పాలయామాస ధర్మేణ ప్రజాః పుత్రానివౌరసాన్ । క్షత్రధ
ర్మరతో నిత్యం సదండ్యాన్దండయన్నృపః॥ ౧౯ ॥ స కదాచిన్మ

నా బ్రాహ్మ్య ఇత్యభిధీయతే” ఇతి ॥ సంగృహీతః అవివాహితాయాః పుత్రస్తు అ
ధః అధోగతిం నయతి॥౧౩॥ సవర్ణేభ్యః స్వపతిభ్యః సవర్ణాసు స్వస్త్రీషు ఔరసా ఇతి
దత్తక్రీతాదివ్యావృత్తిః- స్వరిక్థ్యవ్యయం- స్వర్యాతీతి కిం వాచ్యం పరదత్తేన శ్రాద్ధే
నేత్యనుషంగః॥ ౧౪॥ అత్ర పుత్రమాహాత్మ్యప్రస్తావేన శ్రాద్ధమహిమానమితిహా
సముఖేన ప్రస్తౌతి॥ అత్రేతి ॥ యావదధ్యాయసమాప్తి॥ ౧౬॥ ౨౧॥ తేనన్నృపే

ణదూరాత్ప్రేక్షితేన అతీవసుదృఢేనాపిబాణేనవిద్ధఏవనతుమృతః- ఏయివాన్గ
తః॥ ౨౨॥ ౨౩॥ క్షుధాక్షామఃశుష్కకంఠోయస్య- దూరగమనేనశ్రమఃఖేదఃఆ
తపేనసంతాపః, తాభ్యాంమూర్ఛితఃఅస్వస్థః సరోవరంప్రాప్యఅశ్వేనసహిత

హాబాహుఃససైన్యోమృగయాంగతః । వనంవివేశగహనంనా
నావృక్షసమన్వితం॥ ౨౦॥ నానామృగగణాకీర్ణంనానాపక్షినినా
దితం। వనమధ్యేతదారాజామృగందూరాదదృశ్యత॥ ౨౧॥ తేన
విద్ధోమృగోతీవబాణేనసుదృఢేనచ। బాణమాదాయతంతస్యైవ
నేదర్శనమేయివాన్ ॥ ౨౨ ॥ కక్షేణరుధిరార్ద్రేణసరాజానుజ
గామతం। తతోమృగప్రసంగేనవనమధ్యేవివేశసః॥ ౨౩॥ క్షుత్క్షా
మకంఠోనృపతిః శ్రమసంతాపమూర్ఛితః।జలాశయంసమాసా
ద్యసాశ్వఏవవ్యగాహత॥ ౨౪॥ సపౌతదుదకంశీతంపద్మగంధా
నువాసితం। తతోవతీర్యసలిలాద్విశ్రమోబభ్రువాహనః॥ ౨౫॥
దదర్శన్యగ్రోధతరుంశీతచ్ఛాయంమనోహరం। మహావిటపవిస్తీ
ర్ణంపక్షిసంఘనినాదితం॥ ౨౬॥ వనస్యాతస్యసర్వస్యమహాకేతుమి
వస్థితం। మూలంతస్యసమాసాద్యనిషసాదమహీపతిః॥ ౨౭॥ అ
థప్రేతందదర్శాసౌక్షుత్తృషావ్యాకులేంద్రియం। ఉత్కచంమ
లినంకుబ్జంనిర్మాంసంభీమదర్శనం॥ ౨౮ ॥ తందృష్ట్వావికృతం
ఘోరంవిస్మితోబభ్రువాహనః । ప్రేతోపిదృష్ట్వాతం ఘోరా
మటవీమాగతంనృపం॥ ౨౯॥ సముత్సుకమనాభూత్వాతస్యాం
తికముపాగతః । అబ్రవీత్సతదాతత్రప్రేతరాజోనృపంవ
చః॥ ౩౦ ॥ ప్రేతభావోమయాత్యక్తఃప్రాప్తోస్మిపరమాంగ
తిం।త్వత్సంయోగాన్మహాబాహోజాతోధన్యతరోస్మ్యహం ॥

ఏవవ్యగాహతతస్మిన్ప్రవిష్టః॥ ౨౪॥ తతఃఅశ్వాదవతీర్యతదుదకంపపౌ-సలిలా
జ్జలపానాత్ విశ్రమఃవిగతశ్రమోబభూవ॥ ౨౫॥ న్యగ్రోధతరుః వటవృక్షం॥ ౨౬॥
మహాకేతుంఉచ్ఛ్రితరత్నాద్యసద్ధ్వజమివ॥ ౨౭॥ ౨౯॥ సముత్సుకమనాఃప్రసన్నచి

త్తః॥ ౩౦॥ ౩౪॥ నానాజనపదాకీర్ణంఅనేకదేశోద్భవైఃజనైఃపరిపూర్ణంనానా రత్నైశ్చ "జాతౌజాతౌయదుత్కృష్టంతద్రత్నమభిధీయత" ఇతిస్త్రీగజాశ్వాది శ్రేష్ఠవస్తుభిఃపూర్ణం॥ ౩౫॥ హర్మ్యంరాజగృహంప్రోక్తంప్రాసాదోధనినాంగృ హం, తేషాంశోభాభిరాఢ్యంయుక్తంనానాధర్మైఃశ్రౌతస్మార్తైః॥ ౩౬॥ కోసి

రాజోవాచ॥ కృష్ణవర్ణకరాళాస్య ప్రేతత్వం ఘోరదర్శనం। కేన కర్మవిపాకేనప్రాప్తం తేబహ్వమంగళం॥౩౨॥ ప్రేతత్వకారణం తాతబ్రూహిసర్వమశేషతః । కోసిత్వంకేనదానేనప్రేతత్వం తేవినశ్యతి॥ ౩౩॥ ప్రేతఉవాచ ॥ కథయామినృపశ్రేష్ఠ సర్వమే వాదితస్తవ। ప్రేతత్వకారణంశ్రుత్వాదయాంకర్తుంత్వమర్హసి॥ ౩౪॥ వైదశంనామనగరంసర్వసంపత్సమన్వితం। నానాజనపదా కీర్ణంనానారత్నసమాకులం॥౩౫॥ హర్మ్యప్రాసాదశోభాఢ్యం నానాధర్మసమన్వితం । తత్రాహంన్యవసంతాతదేవార్చనరత స్సదా॥౩౬॥ వైశ్యోజాత్యాసుదేవోహంనామ్నావిదితమస్తుతే। హవ్యేనతర్పితాదేవాఃకవ్యేనపితరస్తథా ॥౩౭॥ వివిధైర్దాన యోగైశ్చవిప్రాస్సంతర్పితామయా।దీనాంధకృపణేభ్యశ్చదత్త మన్నమనేకధా॥ ౩౮॥ తత్సర్వంనిష్ఫలంరాజన్ మమదైవాదు పాగతం । యథా మేనిష్ఫలంజాతం సుకృతంతద్వదామితే ॥ ౩౯ ॥ మమవైసంతతిర్నాస్తినసుహృన్నచబాంధవః । నచ మిత్రంసమేతాదృగ్యఃకుర్యాదౌర్ధ్వదైహికం॥ ౪౦॥ యస్యన స్యాన్మహారాజశ్రాద్ధంమాసికషోడశం। ప్రేతత్వంసుస్థిరంతస్య దత్తైశ్శ్రాద్ధశతైరపి॥౪౧॥ త్వమౌర్ధ్వదైహికంకృత్వామాముద్ధ

త్యమితిప్రశ్నస్యోత్తరమాహ॥ వైశ్యఇతి॥ దేవార్థమన్నంహవ్యంస్యాత్ పిత్రర్థం కవ్యమేవచ॥ ౩౯॥ ననుసుకృతంకథంనిష్ఫలంజాతమిత్యాశంకాయామా హ॥ మమేతి॥౪౦॥ కించఅపుత్రస్యమమైవప్రేతత్వంజాతమితిన, కింతుషోడశశ్రా ద్ధరహితస్యసపుత్రస్యాపిస్యాదిత్యాహ ॥ యస్యేతి॥ ౪౧॥ విపదిరక్షకత్వాత్ బం

ధురితి హేతోః పుత్రాద్యభావే రాజాదిః క్రియాం కారయేదితి భావః । తదుక్తం విష్ణుపురాణే "ఉచ్ఛిన్నబంధుజాతీనాం కారయేదవనీపతి" రితి॥౪౨॥ పూర్వసుకృతప్రభావాన్మణిరత్నలాభః॥ ౪౩॥౪౪॥ సర్వయోనిషు ఆహారసుఖేన దుఃఖసహిష్ణుతా భవతి మమ తదలాభాద్దుఃఖం దుస్సహం మే వేత్యాహ। స్వాద్వితి॥ ౪౫॥ కేన దానేన తే ప్రేతత్వం వినశ్యతీతి ప్రశ్నస్యోత్తరమాహ పంచభిః॥ యదీతి॥౪౬॥౪౭॥ సచ్ఛా

రమహీపతే। వర్ణానాం చైవ సర్వేషాం రాజా బంధురిహోచ్యతే॥౪౩॥ తస్మాం తారయ రాజేంద్ర మణిరత్నం దదామి తే। యథా మే సద్గతిర్భూయాత్ప్రేతయోనిశ్చ గచ్ఛతి॥ తథా కార్యం త్వయా వీర మమ చేదిచ్ఛసి ప్రియం। క్షుధాతృషాదిభిర్దుఃఖైః ప్రేతత్వం దుస్సహం మమ॥ ౪౪॥ స్వాదూదకం ఫలం చాస్తి వనేస్మిన్శీతలం శివం। న ప్రాప్నోమి క్షుధార్తోహం తృషార్తో న జలం క్వచిత్ ॥ ౪౫॥ యది మే హి భవేద్రాజన్విధిర్నారాయణే మహాన్ । తదగ్రే వేదమంత్రైశ్చ క్రియా సర్వోర్ధ్వదైహికీ॥ ౪౬॥ తదా నశ్యతి మే నూనం ప్రేతత్వం నాత్ర సంశయః । వేదా మంత్రాస్తపో దానం దయా సర్వత్ర జంతుషు॥ ౪౭ ॥ సచ్ఛాస్త్రశ్రవణం శ్రేష్ఠం పూజా సజ్జనసంగతిః। ప్రేతయోనివినాశాయ భవంతీతి మయా శ్రుతం॥ ౪౮॥ అతో వక్ష్యామి తే విష్ణుపూజాం ప్రేతత్వనాశినీం । సువర్ణద్వయమానీయ సువర్ణం న్యాయసంచితం । తస్య నారాయణస్యైకాం ప్రతిమాం భూప కల్పయేత్ ॥ ౪౯ ॥ పీతవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం సర్వాభరణభూషితాం । స్నాపితాం వివిధైస్తోయైర

స్త్రశ్రవణేన ధుంధుమారో విముక్తః సజ్జనానాం ధర్మదత్తాదీనాం సంగాద్బహవః కలహాదయో విముక్తా ఇతి॥ ౪౮॥ కించ మమ ప్రేతత్వం తు విష్ణుపూజయైవ యాస్యతీత్యాహ॥ అతస్త్వాం వక్ష్యామీతి॥ సువర్ణద్వయమితి- పంచగుంజో మాషః, సువర్ణం షోడశమాషసంఖ్యాకం, తస్య ద్వయం ద్వాత్రింశన్మాషకం- సువర్ణం కాచసంతస్య ప్రతిమాం ప్రకల్పయేత్॥ ౪౯ ॥ వివిధైరనేకతీర్థోద్భవైః అలాభే వా పీయూషజత్రై

ర్వాప్ అధివాస్యసింహాసనేస్థాప్యపూజయేత్॥ ౫౦॥ పూజనప్రకారమాహ॥పూ
ర్వఇత్యాదిపంచభిః॥ ౫౫॥ నిర్వపేత్ప్రేతఘటందద్యాత్॥౫౬॥౫౭॥సుద్భధనత్య
క్తమయోగ్యేనఅవశ్యంకర్తవ్యేనేత్యర్థః॥౫౮॥౫౯॥ తదేవాహ॥ సంతప్తహాటకమ

ధివాస్యతుపూజయేత్॥ ౫౦॥ పూర్వేతుశ్రీధరంతస్యాదక్షిణేమ
ధుసూదనం। పశ్చిమేవామనందేవముత్తరేచగదాధరం॥ ౫౧॥
మధ్యేపితామహంచైవ తథాదేవంమహేశ్వరం। పూజయేచ్చ
విధానేనగంధపుష్పాదిభిఃపృథక్॥ ౫౨॥ తతఃప్రదక్షిణీకృత్య
వహ్నౌసంతర్ప్య దేవతాః। ఘృతేనదధ్నాక్షీరేణవిశ్వాన్ దేవాం
శ్చతర్పయేత్॥౫౩॥ తతస్స్నాత్వోపనీతాత్మాయజమానస్సమా
హితః। నారాయణాగ్రేవిధివత్స్వాంక్రియామారభేద్ధీమాన్॥
౫౪॥ ఆరభేతయథాశాస్త్రంక్రోధలోభవివర్జితః। కుర్యాచ్ఛ్రా
ద్ధానిసర్వాణివృషస్యోత్సర్జనంతథా ॥ ౫౫ ॥ తతఃపదానివిప్రే
భ్యోదద్యాచ్చైవత్రయోదశ। శయ్యాదానంప్రదద్యాచ్చఘటం
ప్రేతస్యనిర్వపేత్॥ ౫౬॥ రాజోవాచ॥ కథంప్రేతఘటంకుర్యా
ద్దద్యాత్కేనవిధానతః। బ్రూహిసర్వానుకంపార్థంఘటంప్రే
తవిముక్తిదం॥ ౫౭॥ ప్రేతఉవాచ॥ సాధుపృష్టంమహారాజకథ
యామినిబోధతే।ప్రేతత్వంనభవేద్యేనదానేనసుదృఢేనచ॥౫౮॥
దానంప్రేతఘటంనామసర్వాశుభవినాశనం। దుర్లభంసర్వ
లోకానాందుర్గతిక్షయకారకం॥ ౫౯॥ సంతప్తహాటకమయంతు
ఘటంవిధాయబ్రహ్మేశకేశవయుతంసహలోకపాలైః। క్షీ
రాజ్యపూర్ణవివరంప్రణిపత్యభక్త్యావిప్రాయదేహితవదానశ
తైఃకిమన్యైః॥ ౬౦॥ బ్రహ్మామధ్యేతథావిష్ణుశ్శంకరశ్శంకరోవ్య

యంశోధితసువర్ణరచితంబ్రహ్మాదియుతం బ్రహ్మాదిభిః స్వపూజార్థంస్వస్వస్థానే
ష్వధిష్ఠితం- తేషాంఖనితనమోంతనామాతుర్థ్యంత్తమిత్యర్థః- దుగ్ధఘృతపూ
ర్ణంచకృత్వా అతసీపుష్పసంకాశమితిమంత్రేణప్రణమ్యప్రదేహీతి ॥ ౬౦ ॥

౬౩॥ తస్యనూపతేఃపదంపదన్యాసంలక్షయన్ కృత్యాసేనాఆజగామ॥ ౬౪॥మమ కృత్యంనవిస్మరణీయమితిసంప్రార్థ్య అంతర్ధానంగతః॥ ౬౫॥౬౬॥ పిధింకృత్వా ప్రేతాయదదౌ॥ ౬౭॥ ఇతిహాసకథనస్యాభిప్రాయమాహ॥శ్రాద్ధేనేతి॥౬౯॥ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంసప్తమోఽధ్యాయః॥

యః। ప్రాచ్యాదిషుచతత్కుంర్యాల్లోకపాలాన్క్రమేణతు॥౬౧॥ సంపూజ్యవిధివద్రాజన్ ధూపైఃకుసుమచందనైః। తతోదుగ్ధాజ్య సహితంఘటందేయంహిరణ్మయం॥ ౬౨॥ సర్వదానాధికంచైత న్మహాపాతకనాశనం । కర్తవ్యంశ్రద్ధయారాజన్ప్రేతత్వవినివృ త్తయే॥ ౬౩॥శ్రీభగవానువాచ ॥ ఏవంసంజల్పత స్తస్యప్రేతేన సహకాశ్యప। సేనాజగామానుపదంహస్త్యశ్వరథసంకులం॥ ౬౪॥ తతోబలేసమాయాతేదత్వారాజ్ఞేమహామణిం।నమస్కృ త్యపునఃప్రార్థ్యప్రేతోఽదర్శనమేయివాన్॥ ౬౫॥ తస్మాద్వనా ద్వినిష్క్రమ్యరాజాపిస్వపురంయయౌ । స్వపురంచసమాసా ద్యతత్సర్వంప్రేతభాషితం॥ ౬౬॥ చకారవిధివత్పక్షీన్నౌర్ధ్వదై హికజంవిధిం। తస్యపుణ్యప్రదానేనప్రేతోముక్తోదివంయయౌ॥ ౬౭॥ శ్రాద్ధేనపరదత్తేనగతఃప్రేతోపిసద్గతిం। కింపునఃపుత్రదత్తే నపితాయాతీతిచాద్భుతం॥ ౬౮ ॥ ఇతిహాసమిమంపుణ్యంశృణో తిశ్రావయేచ్చయః। నతౌప్రేతత్వమాయాతఃపాపాచారయు తావపి ॥ ౬౯॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేబభ్రువాహన కృతప్రేతసంస్కారోనామసప్తమోఽధ్యాయః॥

గరుడఉవాచ॥ ఆముష్మికీంక్రియాంసర్వాంవదసుకృతినాం మమ । కర్తవ్యాసాయథాపుత్రైస్తథాచకథయప్రభో॥౧॥

కర్మణాముష్మికేణైవసద్గతింలభతేనరః । తద్వినానేతిగరుడస్తదేవపరి పృచ్ఛతి॥ఆముష్మికీమితి॥ ఆముష్మికీంపరలోకోపయోగినీంసర్వాంఆతురకృత్యా దికాంసత్క్రియాం॥ ౧॥ అష్టమేనామమాహాత్మ్యందానంచాతురకాలికం।ధర్మ ప్రశంసాంప్రోవాచభగవాన్ధర్మవత్సలః॥౨॥ ప్రశ్నమభినంద్యథామిణకావాణాం

సుకృతిజనోచితంకృత్యం॥శ్రీభగవానువాచ॥సుకృతీత్యాది॥ అశ్రుతింకర్ణేరుద్ధేసతి. అంతశ్శబ్దస్యఅశ్రవణంచదృష్ట్వేతి ద్వితీయేనసంబంధః॥ ౩॥ నిర్భయఃమృత్యు

శ్రీభగవాన్॥ సాధుపృష్టంత్వయాతార్క్ష్యమానుషాణాంహి
తాయవై । ధార్మికార్థంచయత్కృత్యంతత్సర్వంకథయామి
తే॥ ౨॥ సుకృతీవార్ధకేదృష్ట్వాశరీరంవ్యాధిసంయుతం।ప్రతికూ
లాన్గ్రహాంశ్చైవప్రాణఘోషస్యచాశ్రుతిం॥ ౩॥ తదాస్వమర
ణంజ్ఞాత్వానిర్భయస్స్యాదతంద్రితః । అజ్ఞాతజ్ఞాతపాపానాం
ప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్॥౪॥ యదాస్యాదాతురఃకాలస్తదా
స్నానంసమాచరేత్ । పూజనంకారయేద్విష్ణోస్సాలగ్రామస్వ
రూపిణః॥౫। అర్చయేద్గంధపుష్పైశ్చకుంకుమైస్తులసీదళైః। ధూ
పైర్దీపైశ్చనైవేద్యైర్బహుభిర్మోదకాదిభిః ॥ ౬॥ దత్వాచదక్షి
ణాంవిప్రాన్నైవేద్యాదపిభోజయేత్ । అష్టాక్షరంజపేన్మం
త్రంద్వాదశాక్షరమేవచ॥ ౭॥ సంస్మరేచ్ఛృణుయాచ్చైవవిష్ణో
ర్నామశివస్యచ। హరేర్నామహరేత్పాపంనృణాంశ్రవణగో
చరం॥ ౮॥ రోగిణోంతికమాసాద్యశోచనీయంనబాంధవైః।స్మా
రణీయంపవిత్రంమేనామధేయంముహుర్ముహుః॥ ౯॥ మత్స్యః
కూర్మోవరాహశ్చనారసింహశ్చవామనః। రామోరామశ్చకృ
ష్ణశ్చబుద్ధఃకల్కీతథైవచ॥ ౧౦ ॥ ఏతానిదశనామానిస్మర్తవ్యా
నిసదాబుధైః । సమీపేరోగిణోబ్రూయుర్బాంధవాస్తేప్రకీర్తి
తాః॥౧౧॥కృష్ణేతిమంగళంనామయస్యవాచిప్రవర్తతే।తస్యభ
స్మీభవంత్యాశుమహాపాతకకోటయః॥౧౨॥ మ్రియమాణోపి

భయశూన్యఃస్యాత్ -అపరిహార్యత్వాత్ అతంద్రితఃఆతురకృత్యేనిరాకులశ్చస్యా
చ్చేతి॥౪॥ ఆతురఃకాలఃఅంతస్సమయః॥౫౭॥ అత్రగురుర్యథాగురుమహిమానం
శాస్త్రేణశిష్యాయోపదిశతి తథైవహరిరపిహరినామమహిమానంస్వముఖేనా
హ॥సంస్మరేదిత్యాదివింశద్భిః॥౮ ॥ ౧౩॥ననుఅజామిళస్తుబహుపాపకృత్ కథం

ధామాగాదితిమామాశంకాంపరిహరన్నాహ॥ హరిరితి ద్వాభ్యాం॥౧౪॥౧౫॥ అత్రనామమాహాత్మ్యంనసాంపరాయంప్రతిభాతి॥ 'బాలంప్రమాద్యంతంధనలోభేనమూఢంఅయంలోకోనాస్తిపరశ్చనాస్తీతిపునఃపునర్వశమాపద్యతే మే' ఇతిశ్రుత్యుక్తేనయమదూతసంవాదేనాహ॥ కింకరేభ్యఇత్యాది॥౧౬॥ హరినామ

హరేర్నామ గృణన్పుత్రోపచారితం । అజామిళోప్యగాద్ధామ కిం పునశ్శ్రద్ధయా గృణన్ ॥ ౧౩ ॥ హరిర్హరతి పాపాని దుష్టచిత్తైరపిస్మృతః । అనిచ్ఛయాపి సంస్పృష్టో దహత్యేవహి పావకః ॥ ౧౪ ॥ హరేర్నామ్నశ్చయాశక్తిః పాపనిర్హరణేద్విజ । తావత్కర్తుం సమర్థోన పాతకం పాతకీజనః ॥ ౧౫॥ కింకరేభ్యోయమః ప్రాహనయధ్వంనాస్తికంజనం। నైవానయత భోదూతా హరినామస్మరన్నరం॥ ౧౬॥ అచ్యుతం కేశవం రామనారాయణం కృష్ణదామోదరం వాసుదేవం హరిం। శ్రీధరం మాధవం గోపికావల్లభం జానకీనాయకం రామచంద్రం భజే॥ ౧౭ ॥ కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శంఖచక్రపాణే। భవ శరణమితీరయంతి యే వై త్యజ భట దూరతరేణ తానపాపాన్॥ ౧౮ ॥ తానానయధ్వమసతో విముఖాన్ముకుందపాదారవిందమకరందరసాదజస్రం। నిష్కించనైః పరమహంసకులైరసంగైర్జుష్టాన్స్వగేహనిరయవర్త్మని బద్ధతృష్ణాన్ ॥ ౧౯ ॥ జిహ్వా న వక్తి భగవద్గుణనామధేయం చేతశ్చ న స్మరతి తచ్చరణారవిందం।

న్యేవాహ॥అచ్యుతమిత్యాది॥౧౭॥ యేఅచ్యుతాదినామకదంబ స్మరంతి తానపాపాన్ పుణ్యరూపాన్ దూరతరేణత్యజ॥౧౮॥ కేఅన్యేతర్హ్యానేతవ్యాఇత్యత్రాహ। తానితి ద్వాభ్యాం॥ అసతః దుష్టాన్। తానేవాహ। ముకుందపాదారవిందయోర్యోమకరందరూపోరసస్తస్మాద్విముఖాన్-హరిభక్తిరహితానిత్యర్థః। కీదృశాన్ నిష్కించనైః అజస్రంజుష్టాన్। తేషాంజ్ఞాపకమాహ। నిరయవర్త్మనిస్వధర్మశూన్యేగృహే బద్ధాతృష్ణాయైస్తాన్॥ ౧౯॥ కించయేషాంజిహ్వేత్యాద్యన్వయః। నక్వ

తంవిష్ణోః కృత్యమారాధనం యైస్తానానయధ్వమితి॥ ౨౦ ॥ అతో హరివిముఖానే
వానయంత్వితి యమో దూతానాజ్ఞాపయతి। తస్మాజ్జగతోపి మంగళరూపం మహ
తాం బహూనామప్యంహసాం పాపానాం ఐకాంతిక నిష్కృతిం పరం ప్రాయశ్చి
త్తరూపం విద్ధి॥ ౨౧॥ కించ చీర్ణాని కృతాన్యపి తాని హరివిముఖం న పునంతి కింతు అ
భక్తా నరకేష్వేవ పతంతీత్యర్థః॥౨౨॥ తర్హి కేన పతంతీత్యత ఆహ। కృష్ణనామ్నైవ
గతం కిల్బిషం పాపం యేషాం తే స్వప్నేపి న యమం పశ్యంతీత్యన్వయః॥౨౩॥ మాం
సాస్థిరక్తవతీ సా చాసౌ కాయవైతరణీ చ ప్రసిద్ధాపి సా అస్థిబృందతటా దుర్గా

కృష్ణాయ నో నమతి యచ్ఛిర ఏకదాపి తానానయధ్వమసతోఽకృ
తవిష్ణుకృత్యాన్॥౨౦॥ తస్మాత్స కీర్తనం విష్ణోర్జగన్మంగళమంహ
సాం। మహతామపి పక్షీంద్ర విద్ధ్యైకాంతికనిష్కృతిం॥౨౧॥ ప్రా
యశ్చిత్తాని చీర్ణాని నారాయణపరాఙ్ముఖం। న నిష్పునంతి దుర్బు
ద్ధిం సురాకుంభమివాపగాః॥౨౨॥ కృష్ణనామ్నా న నరకం పశ్యంతి
గతకిల్బిషాః। యమం చ తద్భటాంశ్చైవ స్వప్నేపి న కదాచన॥౨౩॥
మాంసాస్థిరక్తవత్కాయవైతరణ్యాం పతేన్న సః। యోఽన్తే దద్యా
ద్ద్విజేభ్యశ్చ నందనందన గామితి॥౨౪॥ అతః స్మరేన్మహావిష్ణోర్నా
మ మహాపాపౌఘనాశనం। గీతాసహస్రనామాని పఠేద్వా శృణుయా
దపి॥౨౫॥ ఏకాదశీవ్రతం గీతా గంగాంబు తులసీదళం। విష్ణోః పాదాం

మాంసశోణితకర్దమా భవతి - అతః తత్సాదృశ్యాత్ కాయోపి వైతరణ్యేవ।
తస్యాం యథా యః ద్విజేభ్యో గాం దద్యాత్ సః న పతేత్ తథైవాస్యాపి యః
అంతసమయే నందనందనేతి గాం వాణీం ద్విజేభ్యః దంతేభ్యః దద్యాత్ - తత్ర
గవాస్యదంతస్థానీయత్వాత్, సోపి కాయవైతరణ్యాం న పతేత్ - కింతు ము
క్తో భవతీత్యర్థః । తత్ర యథా, ఏకా హ్యేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న క
దాచన' ఇతి నిషేధాత్ - తథా త్వపి ద్విజేభ్యశ్చేతి చకారః పునః పునర్వి
ధానార్థః, అతో నందనందనేతి వాణీం బహువారమావర్తయేదిత్యభిప్రా

ధః॥ ౨౪ ॥ ౨౬॥ ఏవంనామమాహాత్మ్యంనిరూప్యఇద నీమవశ్యదాతవ్యాతుర దానేపుత్రంప్రోత్సాహయతితతఇత్యాది ॥ ౨౭ ॥ అనుమోదతేయన్మనసిచి.త యతివాచావదతివాతదప్యతుయంభవేదితి ॥ ౨౮ ॥ ఏతదర్థంఆతురదానదాపనా

బునామాపిమరణేము క్తిదానితి॥౨౬॥ తతస్సంకల్పయేదన్నంస ఘృతంచసకాంచనం। సవత్సాధేనవోదేయాశ్రోత్రియాయద్వి జాతయే॥ ౨౭॥ అంతేజనోయద్దదాతిస్వల్పంవాయదివాబహు। తదక్షయంభవేత్తార్క్ష్యయత్పుత్రశ్చానుమోదతే॥ ౨౮॥ అంత కాలేతుసత్పుత్రస్సర్వదానానిదాపయేత్। ఏతదర్థంసుతోలోకే ప్రార్థ్యతేధర్మకోవిదైః॥ ౨౯ ॥ భూమిస్థంపితరందృష్ట్వావ్యా ధోన్మీలితలోచనం । పుత్రై ర్స్వజనైర్వ్యాతద్ధనేపూ ర్వసంచితే॥ ౩౦॥ సతద్దదాతిసత్పుత్రోయావజ్జీవత్యసౌచిరం। అతివాహస్తుతస్మాగ్గేదుఃఖంనలభతేయతః॥ ౩౧॥ ఆతురేచో పరాగేచద్వయందానంవిశిష్యతే। అతోవశ్యంప్రదాతవ్యమష్ట దానంతిలాదికం ॥ ౩౨ ॥ తిలాలోహంహిరణ్యంచ కార్పా సోలవణంతథా । సప్తధాన్యంక్షితిగావఏకైకం పావనం స్మృతం ॥ ౩౩ ॥ ఏతదష్టమహాదానంమహాపాతకనాశనం । అంతకాలేప్రదాతవ్యంశృణుతస్యచయత్ఫలం॥ ౩౪ ॥ మమస్వే దసముద్భూతాఃపవిత్రాస్త్రివిధాస్తిలాః । అసురాదానవా దైత్యాస్తృప్యంతితిలదానతః॥ ౩౫॥ తిలాశ్వేతాస్తథాకృష్ణా దానేనకపిలాస్తిలాః। సంహరంతిత్రిధాపాపంవాఙ్మనఃకాయ సంచితం॥ ౩౬ ॥ లోహదానంచదాతవ్యంభూమియుక్తేనపాణి నా। యమ[illegible]నచాప్నోతినగచ్ఛేత్తస్యవత్మనః॥ ౩౭॥కుఠారో

ర్థ॥ ౨౯॥ పూర్వంపిత్రైర్వసంచితేఅత స్తస్యైవధనే॥ ౩౦॥ అతివాహఃపరలోక గామీ-తస్మాద్గ్రే- యతఃఆతురదానాత్॥౩౧॥ అష్టమహాదానంఫలసహితమాహ ఆతురఇతి॥ ౩౨॥౩౪॥ తిలదానఫలమాహఅసురాఇతిసార్ధేన॥ ౩౫॥ ౩౬॥ భూమి

యుక్తైనభూమ్యాంకరంధ్రత్వేత్యర్థః॥ లోహదానఫలమాహ॥ యమేతిసార్ధత్రి
భిః॥ ౩౭॥ ౪౦॥ స్వర్ణదానఫలమాహ॥శృణ్వితిచతుర్భిః॥౪౧॥౪౫॥ లోహాదిపంచ

ముసలోదండఃఖడ్గశ్చ ఛురికాతథా । శస్త్రాణియమహస్తేచని
గ్రహే పాపకర్మణాం॥ ౩౮॥ యమాయుధానాంసంతుష్ట్యైదా
నమేతదుదాహృతం । తస్మాద్దద్యాల్లోహదానంయమలోకేసు
ఖావహం॥ ౩౯ ॥ ఊరణశ్శ్యామసూత్రశ్చ శుండామర్కోఽప్యు
దుంబరః ॥ శేషంవలోమహాదూతా లోహదానాత్సుఖప్రదాః॥
౪౦॥ శృణుతార్క్ష్యపరంగుహ్యం దానానాందానముత్తమం । ద
త్తేన తేనతుష్యంతిభూర్భువస్స్వర్గవాసినః॥ ౪౧ ॥ బ్రహ్మాద్యా
ఋషయోదేవాధర్మరాజసభాసదః। స్వర్ణదానేనసంతుష్టాభ
వంతివరదాయకాః॥ ౪౨ ॥ తస్మాద్దేయంస్వర్ణదానంప్రేతోద్ధ
రణహేతవే। నయాతియమలోకంసస్వర్గతింతాతగచ్ఛతి॥ ౪౩॥
చిరంవసేత్సత్యలోకేతతోరాజాభవేదిహ । రూపవాన్ధార్మికో
వాగ్మీశ్రీమానతులవిక్రమః॥ ౪౪॥ కార్పాసస్యతుదానేనదూ
తేభ్యోనభయంభవేత్ । లవణందీయతేయచ్చ తేననైవభయం
యమాత్ ॥ ౪౫ ॥ అయోలవణకార్పాసతిలకాంచనదాన
తః । చిత్రగుప్తాదయస్తుష్టాయమస్యపురవాసినః॥ ౪౬ ॥ సప్త
ధాన్యప్రదానేనప్రీతోధర్మధ్వజోభవేత్। తుష్టాభవంతియేన్యే
పిత్రిషుద్వారేష్వధిష్ఠితాః ॥ ౪౭ ॥ వ్రీహయోయవగోధూమా
ముద్గామాషాఃప్రియంగవః। చణకాస్సప్తమాశ్చైయాస్సప్తధా
న్యముదాహృతం॥ ౪౮॥ గోచర్మమాత్రంవసుధాందత్త్వాపాత్రే
విధానతః। పునాతిబ్రహ్మహత్యాయాదృష్టమేతన్మునీశ్వరైః ॥
౪౯॥ నప్రేతేభ్యోనతీర్థేభ్యోనాన్యదానాద్వినశ్యతి । రాజ్యైక్య

దానేనతుష్టాఃభవంతీతిశేషః॥ ౪౬॥ త్రిష్వప్యమానేషు॥ ౪౭॥ ౪౮॥ భూమి
దానఫలమాహ ॥ గోచర్మప్రమాణంయథా "గోశతంవృషసంయుక్తంయ
త్రోపవిశతేభువి। తద్భూపరిమితంజ్ఞేయంగోచర్మంమానముత్తమ" మితి॥ ౪౯॥

౫౦॥ స్వల్పేనభూమిదానేనమహాపాపమపయాతి, కించసస్యపూర్ణాయాః ప్రదానేనత్వింద్రభవనం ప్రయాతీత్యాహ ॥ పృథివీమితి॥ ౫౧॥ ౫౨॥ అదానేదోషమాహ॥ యఇతిద్వాభ్యాం॥ కుటీంస్వకీయాంపర్ణశాలామపినాప్నోతి. ఈదృశో దరిద్రస్స్యాత్॥ ౫౩॥ తావన్నివసేదితిసంబంధః॥ ౫౪॥ భూమేరపిగోరూపత్వా

త్తంమహాపాపంభూమిదానాద్విలీయతే॥ ౫౦ ॥ పృథివీంసస్య
సంపూర్ణాంయోదదాతిద్విజాతయే । సప్రయాతీంద్రభవనం
పూజ్యమానస్సురాసురైః॥ ౫౧ ॥ అత్యల్పఫలదానిస్యురన్యదా
నానికాశ్యప । పృథివీదానజంపుణ్యమహన్యహనివర్ధతే ॥ ౫౨ ॥
యోభూత్వాభూమిపోభూమింనోదదాతిద్విజాతయే । సనా
ప్నోతికుటీంగ్రామేదరిద్రస్స్యాద్భవేభవే॥ ౫౩॥ అదానాద్భూ
మిదానస్యభూపతిత్వాభిమానతః । నివసేన్నరకేయావచ్ఛేషో
ధారయతేధరాం॥ ౫౪॥ తస్మాద్భూమీశ్వరోభూమిదానమేవ
ప్రదాపయేత్। అన్యేషాంభూమిదానార్థంగోదానంకథితంమ
యా॥ ౫౫॥ తతోంతధేనుర్దాతవ్యారుద్రధేనుంప్రదాపయేత్ ॥
ఋణధేనుంతతోదత్వామోక్షధేనుంప్రదాపయేత్ ॥ ౫౬॥ ద
ద్యాద్వైతరణీధేనుంవిశేషవిధినాఖగ । తారయంతినరంగావ
స్త్రివిధాశ్చైవపాతకాత్॥ ౫౭॥ బాలత్వేయచ్చకౌమారేయ
త్పాపంయౌవనేకృతం। వయఃపరిణతౌయచ్చయచ్చజన్మాంతరే
ష్వపి॥ ౫౮॥ యన్నిశాయాంతథాప్రాతఃయన్మధ్యాహ్నాపరా
హ్ణయోః । సంధ్యయోర్యత్కృతంపాపంకాయేనమనసాగి
రా॥ ౫౯॥ దత్వాధేనుంసకృద్వాపికపిలాంక్షీరసంయుతాం ।

ద్గోదానమేవ॥ ౫౫॥ అంతధేనుః అష్టదానోక్తా- రుద్రస్యమృత్యుంజయత్వాన్మృత్యుదుఃఖనివృత్త్యర్థం - ఋణధేనుః జ్ఞాతాజ్ఞాతఋణవిముక్త్యర్థం - మోక్షధేనుః మోక్షార్థం- వైతరణీతారణార్థంపంచమీచేతి॥ ౫౬॥ ౫౭॥ బాలత్వాదిషుయత్పాపంకృతంతస్మాత్తారయంతీతిపూర్వేణైవసంబంధః॥ ౫౮॥ ౫౯॥ సకృత్సర్వజన్మ

నిమేకవారమేకాపి॥ ౬౦॥ ౬౧॥ స్వస్థచిత్తస్యసావధానస్యతుపక్షైవగాః- ఆతుర
స్యసన్నిహితమరణస్యతుగోశతం- అగ్రిమక్షణేమరిష్యతీతిమ్రియమాణఃతస్యతు
చిత్తవివర్జితందానానుసంధానరహితందత్తంగోసహస్రంచ ॥ ౬౨॥ మృతస్య
మరణానంతరంచగవాంలక్షం- ఏతత్సర్వంసమంతుల్యఫలదంభవతి- అతఃస్వస్థా

సోఽస్రాంసవత్సాంచతపోవృత్తసమన్వితే॥ ౬౦॥ బ్రాహ్మ
ణే వేదవిదుషే సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే। ఉద్ధరేదంతకాలేసాదా
తారంపాపసంచయాత్॥ ౬౧॥ ఏకా గౌస్స్వస్థచిత్తస్యహ్యాతు
రస్యచగోశతం। సహస్రంమ్రియమాణస్యదత్తంచిత్తవివర్జితం॥
౬౨॥ మృతస్యైతత్పు[illegible]ర్లక్షంవిధిపూర్వంచతత్సమం। తీర్థయా
త్రాసమాపేతం[illegible]నమేకంచలక్షధా ॥ ౬౩ ॥ పాత్రేదత్తంచ
యద్దానంతల్లక్షగుణితంభవేత్। దాతుఃఫలమనంత్యంస్యాన్నపా
త్రస్యపరిగ్రహః॥ ౬౪॥ స్వాధ్యాయహోమసంయుక్తఃపరపా
కవివర్జితః। రత్నపూర్ణామపిమహీంప్రతిగృహ్యనలిప్యతే॥ ౬౫॥
విషశీతాపహామంత్రవహ్నీకిందోషభాగినా। అపాత్రేసాచ
గౌర్దత్తా దాతారంనరకంనయేత్॥ ౬౬॥ కులైకశతసంయుక్తం
గ్రహీతారంతుపాతయేత్। నాపాత్రేవిదుషాదేయాఆత్మ
నశ్శ్రేయఇచ్ఛతా॥ ౬౭॥ ఏకాహ్యేకస్యదాతవ్యాబహూనాం
నకదాచన। సావిక్రీతావిభక్తావాదహత్యాసప్తమంకులం॥౬౮॥
కథితాయామయాపూర్వం తవవైతరణీనదీ। తస్యాఉద్ధరణో
పాయంగోదానంకథయామితే॥ ౬౯ ॥ కృష్ణాంవాపాటలాం
వాపిధేనుంకుర్యాదలంకృతాం। స్వర్ణశృంగీంరౌప్యఖురాం

వస్త్రాయామేవదేయమితిభావః। ఏవమపిఏకగోదానమన్యద్వాతీర్థయాత్రాభ్యాం
సమ్యగుపేతంయుక్తంతత్లక్షధాభవతీత్యర్థః॥ ౬౪॥౬౫॥ అపాత్రదానేనతుమ
హతీవినష్టిరిత్యాహ॥ అపాత్రఇతిసార్ధేన॥ ౬౬ ॥ పాత్రాణామపిబహూనామే
కాననదేయేత్యాహ॥ బహూనామితి॥౬౭॥ ౬౮॥ దద్యాద్వైతరణీంధేనుంవిశేష

విధినా ఖగేతి పూర్వసూచితవిశేషవిధిమేవాహ॥ కృష్ణామితి॥ ౭౭॥ ౭౮॥ వైతరణీం వితరణం దానం తద్రూపిణీమేనాం ధేనుం। ౭౯॥ మాం ప్రతీక్షస్వ వైతరణ్యాస్సుకా

కాంస్యపాత్రోపదోహినీం॥ ౮౦॥ కృష్ణవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం కం
ఠఘంటాసమన్వితాం। కార్పాసోపరి సంస్థాప్య తామ్రపాత్రం
సచేలకం॥ ౮౧॥ యమం హైమం న్యసేత్తత్ర లోహదండసమన్వి
తం। కాంస్యపాత్రే ఘృతం కృత్వా సర్వం తస్యోపరి న్యసేత్॥ ౮౨॥
నావమిక్షుమయీం కృత్వా పట్టసూత్రేణ వేష్టయేత్। గర్తం వి
ధాయ సజలం కృత్వా తస్మిన్ క్షిపేత్తరిం॥ ౮౩॥ తస్యోపరి స్థితాం
కృత్వా సూర్యదేహసముద్భవాం। ధేనుం సంకల్పయేత్తత్ర య
థాశాస్త్రవిధానతః॥ ౮౪॥ సాలంకారాణి వస్త్రాణి బ్రాహ్మణా
య ప్రకల్పయేత్। పూజాం కుర్యాద్విధానేన గంధపుష్పాక్షతా
దిభిః॥ ౮౫॥ పుచ్ఛం సంగృహ్య ధేనోస్తు నావమాశ్రిత్య పాదతః। పు
రస్కృత్య తతో విప్రమిమం మంత్రముదీరయేత్॥ ౮౬॥ భవసాగర
మగ్నానాం శోకతాపోర్మిదుఃఖినాం। త్రాతా త్వం హి జగ
న్నాథః శరణాగతవత్సలః॥ ౮౭॥ విష్ణురూప ద్విజశ్రేష్ఠ మాముద్ధ
ర మహీసుర। సదక్షిణా మయా దత్తా తుభ్యం వైతరణి నమః॥ ౮౮॥
యమమార్గే మహాఘోరే తాం నదీం శతయోజనాం। తర్తుకామో
దదామ్యేనాం తుభ్యం వైతరణీం నమః॥ ౮౯॥ ధేనుకే మాం ప్రతీక్ష
స్వ యమద్వారే మహాపథే। ఉత్తారణార్థం దేవేశి వైతరణ్యై న
మోఽస్తు తే॥ ౯౦॥ గావో మే హ్యగ్రతస్సంతు గావో మే సంతు పృష్ఠ
తః। గావో మే హృదయే సంతు గవాం మధ్యే వసామ్యహం॥ ౯౧॥
యా లక్ష్మీస్సర్వభూతానాం యా చ దేవే ప్రతిష్ఠితా। ధేనురూ
పేణ సా దేవీ మమ పాపం వ్యపోహతు॥ ౯౨॥ ఇతి మంత్రైశ్చ సం

శాదుత్తారణార్థం త్వం మాం ప్రతీక్షస్వ దృష్టిం కురుష్వ॥ ౯౦॥ యమమార్గభయభీతస్య వాక్యమిదం, గావో మ ఇతి॥ ౯౧॥ భూతానాం నరేంద్రాదీనాం దేవేంద్రాదిషు ప్రతిష్ఠితా యా లక్ష్మీః అసి సైవ త్వం ధేనురూపేణ అసి - అతో వ్యపోహతు దూ

దీకరోతు॥౮౨॥౮౪॥ వ్రత ౹అవశ్యందేయం దాస్యామీతినియమంకుర్యాత్॥ ౮౫॥
౮౬॥ఆవసథేషుగృహేషు॥ ౮౭ ॥ అయనేవిషువే-మకరకర్కటమేషతులాసం
క్రాంతిదినే। యుగాదిషుఅక్షయతృతీయాదిషు॥౮౮॥ సఏవశ్రాద్ధపాత్రయోస్సం

ప్రార్థ్యసాంజలిర్ధేనుకాంయమం।సర్వంప్రదక్షిణీకృత్యబ్రాహ్మ
ణాయనివేదయేత్॥౮౩॥ ఏవందద్యాద్విధానేనయోగాంవైతర
ణీంఖగ।సయాతిధర్మమార్గేణధర్మరాజసభాంతరే॥౮౪॥స్వస్థా
వస్థశరీరేతువైతరణ్యావ్రతంచరేత్। దేయాచవిదుషాధేనుస్తాం
నదీంతర్తుమిచ్ఛతా॥౮౫॥ సానాయాతిమహామార్గేగోదానేనన
దీంఖగ। తస్మాదవశ్యందాతవ్యంపుణ్యకాలేషుసర్వదా॥౮౬॥ గం
గాదిసర్వతీర్థేషుబ్రాహ్మణావసథేషుచ। చంద్రసూర్యోపరా
గేషుసంక్రాంతౌదర్శవాసరే॥౮౭॥అయనేవిషువేచైవవ్యతీపా
తేయుగాదిషు।అన్యేషుపుణ్యకాలేషుకుర్యాద్దానముత్తమం॥
౮౮॥ యదైవజాయతేశ్రద్ధాపాత్రంసంప్రాప్యతేయదా।సఏ
వపుణ్యకాలస్స్యాద్యతస్సంపత్తిరస్థిరా॥౮౯॥ అస్థిరాణిశరీరా
ణివిభవోనైవశాశ్వతః। నిత్యంసన్నిహితోమృత్యుఃకర్తవ్యోధర్మ
సంచయః॥౯౦॥ ఆత్మవిత్తానుసారేణతత్రదానమనంతకం। దే
యం విప్రాయవిదుషేస్వాత్మనశ్శ్రేయఇచ్ఛతా॥౯౧॥అల్పేనాపి
హివిత్తేనస్వహస్తేనాత్మనేకృతం।తదక్షయంభవేద్దానంతత్కా
లంచోపతిష్ఠతి॥౯౨॥ గృహీతదానపాథేయస్సుఖంయాతిమహా
ధ్వని। అన్యథాక్లిశ్యతేజంతుఃపాథేయరహితఃపథి॥౯౩॥యాని

తౌగఏవయతఃఅన్యత్పుణ్యకాలాపేక్షానకర్తవ్యేత్యర్థః॥ ౮౯ ॥ ఇదంధేన్వాది
దానంస్వహస్తదత్తంసత్ స్వర్గసుఖప్రదంభవతిఅతోవైరాగ్యముత్పాదయన్
స్వహస్తదానేశ్రద్ధాముత్పాదయతి॥ అస్థిరాణీత్యాది॥౯౦॥ తత్రపాత్రేఆత్మవి
త్తానుసారేణ-బహువిత్తేసతిస్వల్పంనదేయమితిభావః॥౯౧॥౯౨॥ గృహీతందా
నపాథేయం పరలోకభోగ్యంయేనసః అన్యథాపాథేయంవినాపథి అస్మిన్లోక

మార్గేయథాఅశక్తఃక్లిశ్యతేతథైవాముత్రాపి॥౯౩॥౯౪॥ అః జ్ఞాయఅజ్ఞాత్వా అకృత్వేత్యర్థః॥ ౯౬॥ ౯౭॥ జీవన్నపిఆత్మైవఆత్మనఃబంధుఃస్వస్యహితః ఠ_ఇతి ౨

యానిచదానానిదత్తానిభునిమానవైః। యమలోకపథేతానిహ్యుపతిష్ఠంతిచాగ్రతః॥౯౪॥ మహాపుణ్యప్రభావేనమానుషంజన్మలభ్యతే। యస్తత్ప్రాప్యచరేద్ధర్మంసయాతిపరమాంగతిం॥౯౫॥అవిజ్ఞాయపరోధర్మందుఃఖమాయాతియాతిచ। మనుష్యజన్మసాఫల్యంకేవలంధర్మసేవనం॥౯౬॥ ధనపుత్రకళత్రాదిశరీరమపిబాంధవాః। అనిత్యంసర్వమేవేదంతస్మాద్ధర్మంసమాచరేత్॥౯౭॥తావద్బంధుఃపితాతావద్యావజ్జీవతిమానవః। మృతానామంతరంజ్ఞాత్వాక్షణాత్స్నేహోనివర్తతే॥౯౮॥ఆత్మైవహ్యాత్మనోబంధురితివిద్యాముహుర్ముహుః। జీవన్నపీతిసంచింత్యమృతానాంకఃప్రదాస్యతి॥౯౯॥ ఏవంజానన్నిదంసర్వంస్వహస్తేనైవదాపయేత్। అనిత్యంజీవితంయస్మాత్పశ్చాత్కోఽపిదాస్యతి॥౧౦౦॥మృతంశరీరముత్సృజ్యకాష్ఠలోష్టసమంక్షితౌ। విముఖాబాంధవాయాంతిధర్మస్తమనుగచ్ఛతి॥౧౦౧॥ గృహాదర్థానివర్తంతేశ్మశానాత్సర్వబాంధవాః। శుభాశుభంకృతంకర్మగచ్ఛంతమనుగచ్ఛతి॥౧౦౨॥ శరీరంవహ్నినాదగ్ధంకృతంకర్మసహస్థితం। పుణ్యంవాయదివాపాపంభుంక్తేసర్వత్రమానవః॥౧౦౩॥ నకోఽపికస్యచిద్బంధుస్సంసారేదుఃఖసాగరే। ఆయాతికర్మసంబంధాద్యాతికర్మక్షయేపునః॥౧౦౪॥ పితృమాతృసుతభ్రాతృబంధుదారాదిసంగమః। ప్రపాయామివజంతూనాంనద్యాంకాష్ఠౌఘవచ్చలః॥౧౦౫॥కస్యపుత్రాశ్చపౌత్రాశ్చకస్యభార్యాధనంచవా।సం

ద్యాత్ జానీయాత్। జీవితానామపినోదత్తంతర్హిమృతానాంకః-నకోఽపిదాస్యతీత్యర్థః। అతఏవంజానన్నితిద్వితీయేనసంబంధః॥౯౯॥ సర్వమిదం ఆతురదానం॥

౧౦౦॥ ౧౦౬ ॥ ధనం యావత్ ఆత్మాయత్తం ఆత్మనః స్వస్యాయత్తం అధీనం భవతి- మహ్యం కించిద్దేయమరే ఇతి వక్తుమపి నోత్సహతే - ఉత్సాహేన వక్తుమపి యోగ్యో న భవతి- తర్హి దాతుం యోగ్యః కుత ఇత్యర్థః॥ ౧౦౭ ॥ నిదర్శనమాహ॥ పూర్వేతి॥ ధనం ధర్మైకఫలమితి ధర్మార్థమేవ దీయతాం॥ ౧౦౮ ॥ చతుర్వర్గఫలదాత్రత్వేపి ధనమేవేత్యాహ॥ ధర్మాదితి ౧౦౯॥ శ్రద్ధాపూర్వధర్మ ఏవ సద్గతిప్రదో భవతీత్యాహ॥ శ్రద్ధ

సారేణాస్తికః కస్య స్వస్వయం తస్మాత్ప్రదీయతాం॥ ౧౦౬॥ ఆత్మా
యత్తం ధనం యావత్తావద్విప్రేషు సమర్పయేత్। పరాధీనే ధనే జా
తే కించిద్వక్తుముత్సహేత్ ॥ ౧౦౭॥ పూర్వజన్మకృతాద్దానాద
త్రలబ్ధం ధనం బహు। తస్మాదేవం పరిజ్ఞాయ ధర్మార్థం దీయతాం
ధనం॥ ౧౦౮ ॥ ధర్మాత్సంజాయతే హ్యర్థశ్చ ధర్మాత్కామోభిజా
యతే। ధర్మ ఏవాపవర్గాయ తస్మాద్ధర్మం సమాచరేత్ ॥ ౧౦౯॥
శ్రద్ధయా ధార్యతే ధర్మో బహుభిర్నార్థరాశిభిః। నిష్కిం
చనా హి మునయశ్శ్రద్ధావంతో దివంగతాః॥ ౧౧౦ ॥ పత్రం పు
ష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి। తదహం భక్త్యుప
హృతమశ్నామి ప్రయతాత్మనః॥ ౧౧౧॥ తస్మాదవశ్యం దాతవ్యం
తదా దానం విధానతః। అల్పం వా బహు వేతి సంగణనాం నైవ కా
రయేత్ ॥ ౧౧౨॥ ధర్మాత్మా చ సపుత్రో వై దైవతైరపి పూజ్యతే।
దాపయేద్యస్తు దానాని పితరం హ్యాతురం భువి ॥ ౧౧౩ ॥ పిత్రో
ర్నిమిత్తం యద్విత్తం పుత్రైః పౌత్రైః సమర్పితం। ఆత్మాపి
పావనస్తేన పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రకైః ॥ ౧౧౪ ॥ పితుశ్శతగుణం

యేతి ద్వాభ్యాం ॥ ౧౧౦ ॥ భక్త్యోపహృతం సమర్పితం తత్ పత్రాది। ప్రయతాత్మనః శ్రద్ధాపూర్వచిత్తస్య అహమశ్నామి॥ ౧౧౧ ॥ స్వహస్తదానం సంశ్లాఘ్య పుత్రదత్తం స్తౌతి । తస్మాదితి ॥ ౧౧౨ ॥ దేవానాం సమూహో దైవతం తైర్దేవసమూహైరపి ॥ ౧౧౩ ॥ తేనైవ విత్తేన పుత్రాదిభిస్సహ స్వయమపి నిష్పాపో భవతీత్యర్థః ॥ ౧౧౪ ॥ పితుర్నివృత్తమిత్యనువృత్త్యైవ

అస్యార్థః “ గర్భధారణపోషాభ్యాంపితుర్మాతాగరీయసీ ” తిహేతోః సహస్రం ‘దయాదాయాభగినీమాత్రి’ రితిహేతోఃదశసాహస్రం ‘నదయాస్పృశం దాన’ మితివచనాచ్చేతిసోదరస్యాపిసమానోదరజన్మత్వాదాత్మతుల్యత్వం। అతస్తద్దత్తమక్షయంభవతి ‘తదక్షయంభవేద్దానంస్వహస్తేనాత్మనేకృతమితిపూర్వోక్తవచనాదితి॥ ౧౧౫॥ దానదాతుఃపుత్రస్యాపి। ఇహాతుఉపద్రవాఃమార్గ్యదయాఃన॥పరత్రనచేత్యాది॥ అత్రాపితేనైవవిత్తేనేతిపూర్వస్యైవానువృత్తిః॥

పుణ్యాంసహస్రంమాతురేవచ। భగినీదశసాహస్రి సోదరేదత్త
మక్షయం॥౧౧౫॥ నత్రైవోపద్రవాదాతుర్నైవానరకయాతనాః।
మృత్యుకాలేనచభయంయమదూతసముద్భవం॥ ౧౧౬ ॥ యది
లోభాన్నయచ్ఛంతికాలేహ్యాతురసంజ్ఞకే। మృతాశ్శోచంతితేన
ర్వేకదర్యాఃపాపినఃఖగ ॥ ౧౧౭ ॥ పుత్రాఃపౌత్రాస్సహభ్రా
తాస్సగోత్రాస్సుహృదస్తుయే। నదద్యాతురేదానంబ్రహ్మ
ఘ్నాస్తేనసంశయః॥ ౧౧౮ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారే
ఆతురదాననిరూపణోనామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ *

గరుడఉవాచ॥ కథితంభవతాసర్వమ్దానమాతురకాలికం।
మ్రియమాణస్యయత్కృత్యంతదిదానీంవదప్రభో॥ ౧ ॥ శ్రీభగ
వానువాచ ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామిదేహత్యాగస్యతంవి
ధిం। మృతోయేనవిధానేనసద్గతింయాతిమానవః॥ ౨॥ కర్మ
యోగాద్యదాదేహీముంచత్యత్రనిజంవపుః । తులసీ సన్నిధా

౧౧౬॥ అదత్తైదోషమాహ॥ యదీతిద్వాభ్యాం॥ ౧౧౭॥౧౧౮॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయామష్టమోఽధ్యాయః ॥ *

గరుడఉవాచ ॥ కథితమితి ॥ అగ్రిమకథేమరిష్యతీతిమ్రియమాణస్తస్య యత్కృత్యంతద్వద॥ ౧॥ తులస్యాదికమాహాత్మ్యంసన్యాసవిధిపూర్వకం। ఉవాచనవమేధ్యాయేమ్రియమాణవిధింహరిః॥ శృణ్వితి॥ యేనమృతఃసద్గతింయాతితంవిధింశృణు॥ ౨॥ కర్మయోగాత్ ప్రాగబ్ధకర్మోదయాత్ - దేహీజీవః-నిజంఆత్మత్వేనస్వీకృతంవపుః - అత్రయదాత్యజతితదాఖండలంకుర్యాదిత్యన్వయః॥ ౩॥

౪॥ ౫॥ ౬॥ ౭॥ ౮॥ ౯॥ నను అపుత్రస్య గతిర్నాస్తీతి పూర్వోక్తవిరోధాత్ పుత్రహీనః కథం విష్ణుపురం యాతి, స తు దుర్గతిమేవ యాతీతి చేత్తత్రాహ ॥ ఏతే తిలాద యో దుర్గతిం యాంతం నివారయంతి ॥ ౧౦ ॥ నను తిలాదీనామీదృశో మహిమా కుతః

కుర్యాన్మండలం గోమయేన తు॥ ౩॥ తిలాంశ్చైవ వికీర్యాథ దర్భాంశ్చైవ వినిక్షిపేత్ । స్థాపయేదాసనే శుభ్రే సాలగ్రామశిలాం తదా॥ ౪॥ సాలగ్రామశిలా యత్ర పాపదోషభయాపహా। తత్సన్నిధానమరణాన్ముక్తిర్జంతోస్సునిశ్చితా॥ ౫॥ తులసీవిటపిచ్ఛాయా యత్రాస్తి భవతాపహా। తత్రైవ మరణాన్ముక్తిస్సర్వదా దానదుర్లభా॥ ౬॥ తులసీవిటపిస్థానం గృహే యస్యావతిష్ఠతే। తద్గృహం తీర్థరూపం హి నాయాంతి యమకింకరాః॥ ౭ ॥ తులసీమంజరీయుక్తో యస్తు ప్రాణాన్ విముంచతి । యమస్తం నేక్షితుం శక్తో యుక్తం పాపశతైరపి॥ ౮॥ తస్యా దళం ముఖే కృత్వా తిలదర్భాసనే మృతః। నరో విష్ణుపురం యాతి పుత్రహీనోప్యసంశయః ॥ ౯॥ తిలాః పవిత్రాస్త్రివిధా దర్భాశ్చ తులసీ తథా। నరం నివారయంత్యేతే దుర్గతిం యాంతమాతురం॥౧౦॥ మమ స్వేదసముద్భూతా యతస్తే పావనాస్తిలాః। అసురా దానవా దైత్యా విద్రవంతి తిలైస్తతః॥౧౧॥ దర్భా విభూతి ర్మే తార్క్ష్య మమ రోమసముద్భవాః। అతస్తత్స్పర్శనాదేవ స్వర్గం గచ్ఛంతి మానవాః॥౧౨॥ కుశమూలే స్థితో బ్రహ్మా కుశమధ్యే జనార్దనః। కుశాగ్రే శంకరో దేవస్త్రయో దేవాః కుశే స్థితాః॥౧౩॥ అతః కుశా వహ్నిమంత్రతులసీవిప్రధేనవః। నైతే నిర్మాల్యతాం యాంతి క్రియమాణాః పునః పునః॥ ౧౪॥ ద

తఇతి చేత్తత్రాహ॥ మమేతి॥ ౧౧॥ దర్భేతి ॥ కుశోస్మి తృణజాతీనాం రోమాణ్యృభిజ్జాతీనాం ఉత్పత్తిస్థానాని భగవద్వచనాదితి ॥ ౧౨ ॥ కుశస్యాపి పావనతామాహ ॥ ౧౩ ॥ కుశేతి ॥ క్రియమాణాః కర్మణి ప్రయుజ్యమానా అపి నిర్మా
... ౧౪ సామాన్యశాస్త్రాదిత శేషశాస్త్ర

స్యబలవత్త్వమాహ ॥ దర్భా ఇతి ॥ నీచేనీచజాతిముఖే మంత్రాః గాః తులసీ చత
ద్గృహే నిర్మాల్యాః అగ్రాహ్యాః ॥ ౧౫ ॥ ప్రాసంగికం పరిసమాప్య ప్రకృత

ర్భాః పిండేషు నిర్మాల్యా బ్రాహ్మణాః ప్రేతభోజనే । మంత్రా
గాస్తులసీ నీచేచితా యాంచ హుతాశనః॥ ౧౫॥ గోమయేనోపలి
ప్తే తు దర్భాస్తరణసంస్కృతే। భూతలే హ్యాతురం కుర్యాదంతరి
క్షం వివర్జయేత్ ॥౧౬॥ బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ సర్వే దేవా హుతా
శనః। మండలోపరి తిష్ఠంతి తస్మాత్కుర్వీత మండలం॥ ౧౭॥ సర్వత్ర వ
సుధా పూతా లేపో యత్ర న విద్యతే। యత్ర లేపః కృతస్తత్ర పునర్లే
పేన శుధ్యతి॥ ౧౮॥ రాక్షసాశ్చ పిశాచాశ్చ భూతాః ప్రేతా య
మానుగాః । అలిప్తదేశే ఖట్వాయామంతరిక్షే విశంతి చ॥ ౧౯॥
అతోఽగ్నిహోత్రం శ్రాద్ధం చ బ్రహ్మభోజ్యం సురార్చనం। మండలే
న వినా భూమ్యామాతురం నైవ కారయేత్॥ ౨౦॥ లిప్తభూమ్యా
మతః కృత్వా స్వర్ణరత్నం ముఖే క్షిపేత్। విష్ణోః పాదోదకం దద్యా
త్సాలగ్రామస్వరూపిణః॥ ౨౧॥ సాలగ్రామశిలాతోయం యః పి
బేద్బిందుమాత్రకం। సర్వపాపవినిర్ముక్తో వైకుంఠభువనం వ్రజే
త్॥ ౨౨॥ తతో గంగాజలం దద్యాన్మహాపాతకనాశనం। సర్వతీ
ర్థకృతస్నానదానపుణ్యఫలప్రదం॥౨౩॥ చాంద్రాయణం చరేద్య
స్తు సహస్రం కాయశోధనం। పిబేద్యశ్చైవ గంగాంభస్సమౌ స్యా
తాముభావపి॥ ౨౪ ॥ అగ్నిం ప్రాప్య యథా త్వగ్న్యౌ తూలరాశి
ర్వినశ్యతి। తథా గంగాంబుపానేన పాతకం భస్మసాద్భవేత్ ॥
౨౫॥ యస్తు సూర్యాంశుసంతప్తం గంగాయాః సలిలం పిబేత్। స
సర్వయోనినిర్ముక్తః ప్రయాతి సదనం హరేః॥ ౨౬॥ నద్యో జలావ
గాహేన పావయంతీతరాన్ జనాన్। దర్శనాత్స్పర్శనాత్పానా
త్తథా గంగేతి కీర్తనాత్ ॥౨౭॥ పునాత్యపుణ్యాన్పురుషాంఛతశో

మనుసరతి ॥ గోమయేనేతి॥ ౧౬॥ ౧౭॥ ౧౮॥ ౧౯॥ సురార్చనం దేవపూజాం ॥
౨౦॥ ౨౧॥ ౨౨॥ ౨౩॥ ౨౪॥ ౨౫॥ ౨౬॥ ఇతరాః అన్యా నద్యః - అవగాహేన

స్నానేన- గంగాతుదర్శనాదిభిరేవపునాతీతిద్వితీయేనాన్వయః॥ ౨౭ ॥ ౨౮॥ జలపానమహిమాతుకింవర్ణ్యతే తత్స్మరణచింతనాదపిముక్తోభవతీత్యాహ॥గంగేతిద్వాభ్యాం॥౨౯॥ ౩౩॥ అనశనంజలాన్నపరిత్యాగం - అనాశనేకాశ్యపయాత్రయాగతిరితిహేతోఃకుర్యాదితి । అథఆతురసన్న్యాసంనిర్ధారయతి ॥ దద్యాదితిసార్ధే॥అత్రయద్యపి 'బ్రాహ్మణాఃప్రవ్రజంతీ' తిశ్రుతేః "ముఖజానామయంధర్మోయద్విష్ణోర్లింగధారణం । బాహుజాతోరుజాతానామయంధర్మోనవిద్యతే " ఇతిస్మృతినిషేధాత్ బ్రాహ్మణస్యైవప్రవ్రజ్యానతు క్షత్రియాదేరిత్యా

థపహస్రశః । గంగాంతస్మాత్పిబేత్తస్యజలంసంసారతారకం॥
౨౮॥ గంగాగంగేతియోబ్రూయాత్ప్రాణైఃకంఠగతైరపి। మృ
తోవిష్ణుపురంయాతినపునర్జాయతేభువి॥ ౨౯ ॥ ఉత్క్రాంతిపథిశ్చ
యఃప్రాణైః పురుషశ్శ్రద్ధయాన్వితః। చింతయేన్మనసాగంగాం
సోపియాతిపరాంగతిం॥౩౦॥అతోధ్యాయేన్నమేద్గంగాంసంస్మ
రేత్తజ్జలంపిబేత్।తతోభాగవతంకించిచ్ఛృణుయాన్మోక్షదాయ
కం॥౩౧॥శ్లోకంశ్లోకార్ధపాదంవాయోంతేభాగవతంపఠేత్।నత
స్యపునరావృత్తిర్బ్రహ్మలోకాత్కదాచన॥౩౨॥వేదోపనిషదాం
పాఠాచ్ఛివవిష్ణుస్తవాదపి।బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాంమరణంము
క్తిదాయకం॥౩౩॥ప్రాణప్రయాణసమయేకుర్యాదనశనంబుధః।

హుః, తథాపి 'యదహరేవవిరజేత్తదహరేవప్రవ్రజే' దిత్యాదిశ్రుతేః త్రైవర్ణికసాధారణత్వాత్ 'త్రయాణాం వర్ణానాం వేదమధీత్యఆశ్రమాచరణ' మితిసూత్రకారవచనాచ్చ "ముఖజానామయం ధర్మోవైష్ణవంలింగధారణం । బాహుజాతోరుజాతానాం త్రిదండంనవిధీయతే " ఇతిదండవిషయేనిషేధదర్శనాచ్చసోపవీతయోరధీతవేదయోర్విరక్తయోః క్షత్రియవైశ్యయోరపిదండధారణమంతరేణ కేవలం ప్రైషమంత్రోచ్చారణమాత్రేణాతురసన్న్యాసాధికారః, నత్వనుపవీతయోః స్త్రీశూద్రయోరిత్యాహుః । కించద్విజస్మృత ఇత్యుక్తవతా శ్రీభగవతా వ్యాసేనైవ పక్షస్స్వీకృ

తేః క్షత్రియవైశ్యయోరపి ద్విజన్మత్వాదాతురసన్న్యాసాధికారస్సూచిత ఇతి ప్రతీయతే, తథాపి నిరక్తస్యైవ, కిమర్థం? యది సన్న్యాసోత్తరం ప్రారబ్ధవశాజ్జీవతోపి పునర్భోగభుక్త్వావాంతాశిత్వం స్యాత్। కింతు గృహాత్ప్రవ్రజేదేవేతి। తదుక్తం మనునా "ఆత్మన్యగ్నీంత్సమారోప్య బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజేద్గృహాత్। బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి వైశ్యో వా ప్రవ్రజేద్గృహా"దితి॥ అత్రాయం విశేషః బ్రాహ్మణస్తు దండధారణం కృత్వా క్షత్రియో వైశ్యశ్చ ఉపశమాది సన్న్యాసధర్మాన్ స్వీకృత్య ప్రవ్రజేదితి। అలం ప్రాసంగికేన॥ ౩౪॥ తదేవ సూచయతి సన్న్యస్తమితి॥ "ఓం భూః సన్న్యస్తం మయా। ఓం భువః సన్న్యస్తం మయా। ఓం సువః సన్న్యస్తం మయా। ఓం భూర్భువస్సువః సన్న్యస్తం మయా స్వాహా గాయత్రీం పుత్రైషణాయా విత్తైషణాయా లోకైషణాయాశ్చ వ్యుత్థితోహం స్వాహా శిరశ్చ ఓం అభయం

దద్యాదాతురసన్న్యాసం పరక్తస్య ద్విజన్మనః॥ ౩౪॥ సన్న్యస్తమపి యో బ్రూయాత్ త్రైః క్రతుగతైరపి। వృతోపి ష్ణుపురం యాతి నపునర్జాయతే భువి॥ ౩౫॥ ఏవం జాతవిధానస్య ధార్మికస్య దాఖగ। ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రేణ గచ్ఛంతి ప్రాణాస్తస్య ముఖే సహ॥ ౩౬॥ ముఖం చ చక్షుషీ నాసే కర్ణౌ ద్వారాణి సప్త చ। ఏభ్యస్సుకృతినో యాంతి యోగినస్తాలురంధ్రితః॥ ౩౭॥ అపానాన్నిశ్శితప్రాణో యాదా

సర్వభూతేభ్యో మత్తస్స్వాహా" ఇత్యాది ప్రైషమంత్రానుచ్చార్య 'అహం బ్రహ్మాస్మీ'త్యనుభవం వాక్యార్థవిచారేణ బ్రహ్మపరో భూయాదిత్యాతురవిధిః। అత్ర దండధారణేతు దాహః తిలోదకపిండదానాదికం చన స్యాత్ తస్య బహిస్సన్న్యస్తస్య తురీయాశ్రమత్వాత్ అస్యాహం బ్రహ్మాస్మీత్యంతస్సన్న్యస్తస్య తు పారలౌకికమపి సర్వం వక్ష్యమాణం కర్మ కుర్యాదితి విశేషః। కించ సాంప్రదాయికానాం తు ఇదమప్యనభిమతమేవ తేతు బ్రాహ్మణస్యాపి దండధారణం వినా ఆతురసన్న్యాసో నాస్తి క్షత్రియ వైశ్యయోశ్చ సర్వథైవానధికార ఇత్యేవం వదంతీతి॥ ౩౫॥ ఏవముక్తప్రకారేణ జాతం విధానం ఆతురకృత్యం యస్య తస్య॥ ౩౬॥ ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రాణ్యాహ॥ ముఖమితి ౩౭॥ ప్రాణోత్క్రమణేన శరీరత్యాగప్రకారమాహ॥ అపానా

దితి॥ నాభిస్థానే మిళితయోః ప్రాణాపానయోః యదా విశ్లేషో భవతి తదా సూ
క్ష్మీభూత్వా అతీంద్రియస్సన్ వాయుః ప్రాణః పుత్తలాత్ శరీరాత్ నిస్సరతీతి॥
౩౭॥ మరుతి ఈశ్వరే శరీరాధారభూతే ప్రాణే - యథా నిరాధారో ద్రుమః
పతతి ఏతం శరీరం పతతే॥ ౩౯॥ గతప్రాణస్య శరీరస్యావస్థామాహ॥ నిర్విచేష్టమితి
వ్యాఖ్యా॥ ౪౦॥ ఈదృశే దేహే॥ ౪౧॥ పృథివ్యాదీనాం స్వస్వరూపే లయమా
హ సపాదేన॥ ౪౨॥ ఆత్మాతు జాయతే అస్తి వర్ధతే విపరిణమతే అపక్షీయతే నశ్య

హ్యభవతి పృథక్। సూక్ష్మీభూత్వా తదా వాయుర్వినిష్క్రామ
తి పుత్తలాత్। ౩౮॥ శరీరం పతతే పశ్చాన్నిర్గతే మరుతీశ్వరే। కా
లాహతః పతత్యేవం నిరాధారో యథా ద్రుమః॥ ౩౯॥ నిర్విచేష్టం
శరీరంతు ప్రాణైర్ముక్తం జుగుప్సితం। అస్పృశ్యం జాయతే సద్యో
దుర్గంధం సర్వనిందితం॥ ౪౦। త్రిధావస్థా శరీరస్య క్రిమివిడ్భస్మ
రూపకః। కిం గర్వః క్రియతే దేహే క్షణవిధ్వంసిభిర్నరైః॥ ౪౧॥
పృథివ్యాం లీయతే పృథ్వీ ఆపశ్చైవ తథాప్సు చ। తేజస్తేజసి లీయే
త సమీరస్తు సమీరణే। ౪౨॥ ఆకాశశ్చ తథాకాశే సర్వవ్యాపీ చ శం
కర। నిత్యముక్తో జగత్సాక్షీ ఆత్మా దేహేష్వజో మరః॥ ౪౩॥ స
ర్వంగ యుతో జీవస్త్వాదివిపన్నైర్వృతః। కామరాగాదిభి
ర్యుక్తః కర్మకోశసమన్వితః॥ ౪౪॥ పుణ్యవాసనయా యుక్తో నిర్మి
తేస్వేన కర్మణా। న ప్రవిశ్య నవే దేహే గృహే దగ్ధే యథా గృహీ॥
౪౫॥ తదా విమానమాదాయ కింకిణీజాలమాలినం। ఆయాం
తి దేవదూతాశ్చలసచ్చామరశోభితాః॥ ౪౬॥ ధర్మతత్త్వవిదః
ప్రాజ్ఞాస్సదా ధార్మికవల్లభాః। తత్రైవం ప్రేతకృత్యం స్వర్విమా

తీ త్యేవం భాష్యకారాదిభిరుక్తషడ్భావవికారరహిత ఏవాస్తి॥ ౪౩॥ నను పృథి
వ్యాదయస్తు స్వస్వసూక్ష్మస్వరూపే లీనా భవంతి ఆత్మా చ నిత్యముక్తో జగత్సాక్షీ
భవతి కస్తర్హి కర్మఫలభోక్తా ఇత్యాశంకాయాం జీవ ఏవ పుణ్యాపుణ్యవాసనాను
సారేణ శుభాశుభకర్మఫలభోక్తాసి ఇతి వ్యావహారికం జీవస్వరూపం నిరూపయ
న్నాహ॥ సర్వేతి॥ ౪౪। ౪౬॥ ధార్మికావల్లభా యేషాం తే దేవదూతాః। కృతం

ఆతురకృత్యంయేనతంపినంధార్మికంస్వఃస్వర్గలోకేనయంతి॥ ౪౭॥ సుష్టుశోభనః దివ్యస్తేజోమయోదేహోయస్యసః దేవరూపస్సన్ నాకంస్వర్గాదిలోకంతత్త్రగామేవప్రాప్నోతి-నహిసుకృతినాంవర్ష పర్యంతంయమమార్గగమనంభవతీతిభావః॥ ౪౮॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంనవమోఽధ్యాయః॥ ❋

స్వర్గంగతస్యజీవస్యదేహదాహవిధింఖగః॥ సత్యావిధానంమహిమాం
నేనినయంతితే॥ ౪౭॥ సుదివ్యదేహోవిరజోంబరస్రక్సువర్ణర
త్నాభరణైర్విభూషితః। దానప్రభావాత్సమహానుభావఃప్రాప్నో
తినాకంసురపూజ్యమానః॥౪౮॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధా
రేమ్రియమాణకృత్యనిరూపణోనామనవమోఽధ్యాయః॥ ❋
గరుడఉవాచ॥ దేహదాహవిధానంచవిభోసుకృతినాంవద। స
తీయదిభవేత్పత్నీతస్యాశ్చమహిమాంవద॥ ౧॥ శ్రీభగవానువా
చ॥ శృణుతార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామిసర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం। య
త్కృత్వాపుత్రపౌత్రాశ్చముచ్యంతేపైతృకాదృణాత్॥ ౨॥ ద
త్తైర్బహుభిర్దానైఃపిత్రోరంత్యేష్టిమాచరేత్। తేనాగ్నిష్టోమస
దృశంపుత్రఃఫలమవాప్నుయాత్॥ ౩॥ తదాశోకంపరిత్యజ్యకార
యేన్ముండనంసుతః। సమస్తబాంధవైర్యుక్తస్సర్వపాపాప
నుత్తయే॥ ౪॥ మాతాపిత్రోర్మృతౌయేనకారితంముండనంన
హి। ఆత్మజస్సకథంజ్ఞేయస్సంసారార్ణవతారకః॥ ౫॥ అతో
ముండనమావశ్యంనఖకక్షవివర్జితం। తతస్సబాంధవస్స్నాత్వా
ధౌతవస్త్రాణిధారయేత్॥ ౬॥ సద్యోజలంసమానీయత్త

హారించపరిపృచ్ఛతి॥ దేహఇతి॥ ౧॥ దాహస్యతీయదినయోఃపంచకస్యవిధింతథా॥ సతీగంగాప్రభావంచదశమేప్రాహమాధవః॥శృణ్వితి॥ ఔర్ధ్వదైహికం లోకాంతరోపయోగికర్మ॥౨॥ అంత్యేష్టిందాహాదికర్మ॥ ౩॥ పాపానాంఅపనుత్తిర్నాశఃశదర్థమితిహేతురుక్తః॥ ౪॥ మృతౌమరణేసతి॥ ౫॥౬॥స్రగ్భిఃపుష్పమాలాదిభిర్మండయేత్ శవంభూషయేత్॥తదుక్తంవిష్ణుపురాణే"ప్రేతదేహంశుభై

స్నానైస్స్నాపితంస్రగ్విభూషితం । దత్త్వాగ్రామాద్బహిస్స్నాయాదితి॥౭॥ సంకల్పేనఅముక గోత్రాయఅముకనామ్నేశవాయ బ్రహ్మాదైవత్యస్థానపిండోయంమయాదీయతేతవోపతిష్ఠతామితి॥౮॥ ఏవంహిద్వారివిశ్రామేపాంథఃభూతనామ్నావిష్ణురుద్రదైవత్యంపిండందద్యాదితి - తేనస్థానపిండేనతస్యశవస్యఅధిష్ఠాతృదేవతాఆధారభూతాభూమిస్తుష్టాభవేదితికారణముక్తం॥౯॥ తేనద్వారిపిండేనభూత కోటిషుభూతానాం గణనాసుయేదుర్గతాః దుష్టం అశుచి

త్వంస్నాపయేచ్ఛవం। మండయేచ్చందనైస్స్రగ్భిర్గంగామృత్తిక
యాథవా॥౭॥ నవీనవస్త్రైస్సంఛాద్యకృతవాపిండసదక్షిణం।నా
మగోత్రంసముచ్చార్యసంకల్పేనాపసవ్యతః॥౮॥ మృత్యుస్థానేశ
వోనామతస్యనామ్నాప్రదాపయేత్। తేనభూమిర్భవేత్తుష్టా
తదధిష్ఠాతృదేవతా॥౯॥ ద్వారదేశేభవేత్పాంథస్తస్యనామ్నా
ప్రదాయతే। తేనస్నైవోపఘాతాయభూతకోటిషుదుర్గతాః॥
౧౦ ॥ తతఃప్రదక్షిణంకృత్వాపూజనీయస్స్నుషాదిభిః। స్కం
ధఃపుత్రేణదాతవ్యస్తదాన్యైర్బాంధవైస్సహ॥౧౧॥ధృత్వాస్కం
ధేస్వపితరంయస్తుశ్మశానాయగచ్ఛతి। సోశ్వమేధఫలంపుత్రోలభ
తేచపదేపదే॥౧౨॥నీత్వాస్కంధేస్వపృష్ఠేంకేసదాతాతేనలా
లితః। తత్రైవతదృణాన్ముచ్యేన్నృతంస్వపితరంవహేత్ ॥౧౩॥
తతోర్ధ్వమార్గేవిశ్రామం సంమార్జ్యాభ్యుక్ష్యకారయేత్ ।
సంస్నాప్యభూత సంజ్ఞాయతస్మైతేనప్రదాపయేత్ ॥ ౧౪॥ పి

స్థానంప్రాప్తాస్తే ఉపఘాతాయవిఘ్నాయన। విఘ్నాతప్రసద్గతిమవరుధ్యస్వసమానంకారణం తత్కర్తుంనైవప్రభవంతీతి॥ ౧౦ ॥ ౧౧॥ ౧౨॥ ౧౩॥ తేనభూతనామ్నాతస్మైప్రేతాయ పిండఇత్యనువర్తతే ॥ సంమార్జ్యభూమింఅభ్యుక్ష్యజలేన సంస్నాప్యశవం॥ ౧౪॥ తస్యప్రేతస్య హోతవ్యస్య హోతుందగ్ధుంయోగ్యస్యదేహస్య అయోగ్యత్వకారకాన అత్రపిండదానం వినాతస్మాంసభక్షణ మయోగ్యత్వం యథోచ్ఛిష్టం హవిర్హవనాయోగ్యం భవతి

తద్వద్ధోమోపీత్యర్థః॥ అతఃపిశాచాదయఃపిండంభుక్త్వాసన్తుష్టాస్సన్తఃగచ్ఛన్తు త్వితికారణముక్తం. ఇదమేవచితాదా॥౧౫॥౧౬॥ సంమార్జ్యభూమింసంలిప్యగోమయేనవేదికాంలిప్తభూమిం ఉల్లిఖ్యసవ్యాంగుష్ఠేనోర్ధ్వరేఖాం కృత్వా రేఖామధ్యే అనామికాంగుష్ఠేనఉద్ధృత్యోదలేనాభ్యుక్ష్య ఉపసమాధాయతత్రవహ్నింసంస్థాప్యక్రవ్యంమృతకస్యమాంసం అత్తిభక్షయతీతిక్రవ్యాదః తదేవసంజ్ఞానామయస్యతందేవం వహ్నింపుష్పాదిభిస్సంపూజ్య "లోమభ్యస్స్వాహాత్వగ్భ్యః స్వాహామాంసేభ్యస్స్వాహా" ఇత్యాద్యనువాకేనవేదమంత్రేణవిధిమనతిక్రమ్య

శాచారాక్షసాయక్షాఃయేచాన్యేఃత్రసంస్థితాః। తస్యహో
మస్యదేహస్యనైవాయోగ్యత్వకారకాః॥౧౫॥ తతోనిత్యాశ్మశా
నేషుస్థాపయేదుత్తరాముఖం। తత్రదేహస్యదాహార్థంస్థలంసం
శోధయేద్యథా॥౧౬॥ సంమార్జ్యభూమింసంలిప్యగ్నిశోద్ధృ
త్యచవేదికాం। అభ్యుక్ష్యోపసమాధాయవహ్నింతత్రవిధాన
తః॥౧౭॥ పుష్పాక్షతైరథాభ్యర్చ్యదేవంక్రవ్యాదసంజ్ఞకం।లో
మభ్యస్త్వనువాకేనహోమంకుర్యాద్యథావిధి॥౧౮॥ త్వంభూ
తభృజ్జగద్యోనిస్త్వంభూతపరిపాలకః। మృతస్సాంసారిక
స్తస్మాదేనంత్వంస్వర్గతింనయ॥౧౯॥ ఇతిసంప్రార్థయిత్వాగ్నించి
తాంతత్రైవకారయేత్। శ్రీఖండతులసీకాష్ఠైఃపలాశాశ్వత్థదా
రుభిః॥౨౦॥ చితామారోప్యతంప్రేతంపిండదానాత్రదాప
యేత్। చితాయాంశవహస్తేచప్రేతనామ్నాఽగ్నిగోత్ర। చితాం

తియథావిధిహోమంకుర్యాత్॥౧౭॥౧౮॥ హేక్రవ్యాదదేవత్వమేవాంతే భూతానిపంచభూతాత్మకశరీరాణిబిభర్షిఃస్వష్టిస్థానాదయసీతభూతభృదసి - కించత్వమేవజగతాంయోనిఃకారణంచాసిః - పంచమహాభూతాంతర్గతత్వాత్త్వమేవలోకస్యసర్వప్రాణిజాతస్యఉత్పాదకోసి దీపనే భుక్తాన్నపరిపాకేనపరిపాలకోసి - తస్మాద్ధేతోస్సాంసారిస్సంసారీభవః మృతశ్చాయంపురుష స్తమేనంస్వర్గతింనయప్రాపయేతిప్రార్థనా॥౧౯॥౨౦॥ చితాయాంమోక్షస్థాపనంతత్ప్రభృతికంశవాదారభ్యసపిండనాంతాక్రియాప్రేతత్వంభవతి - అత

శ్చితాయాం శవహస్తేన సపిండనపర్యంతం చ ప్రేతనామ్నైవ ప్రదాతవ్యం స్థానాదిషు శవపాంథభూతనామభిరితి ॥ ౨౧ ॥ పక్షాంతరమాహ ॥ కేపీతి ॥ ప్రేతకల్పం అంత్యేష్టివిధానం తద్విదః సాధకమప్యాహుః - అతస్తేన సాధకనామ్నా వా కరేఽపి వ ప్రేతనామ్నేతి ॥ ౨౨ ॥ యథా దిక్పాలాదిబలిభిః హవిరాహుతియోగ్యం భవతి - తద్వత్పంచపిండైశ్శవస్యాహుతియోగ్యతేతి - అన్యథా పంచపిండదానం వినా తూపఘాతాయుస్స్వకుశలనాశాయ పూర్వోక్తభూతపిశాచాదయో భవంతీతి ॥ ౨౩ ॥

మోక్షప్రభృతికం ప్రేతత్వముపజాయతే ॥ ౨౧ ॥ కేపి తం సాధకం
ప్రాహుః ప్రేతకల్పవిదో జనాః । చితాయాం తేన నామ్నా వా
ప్రేతనామ్నాథవా కరే ॥ ౨౨ ॥ ఇత్యేవం పంచభిః పిండైశ్శవస్యా
హుతియోగ్యతా । అన్యథా చోపఘాతాయ పూర్వోక్తాస్తే భ
వంతి హి ॥ ౨౩ ॥ ప్రేతో దత్వా పంచపిండాన్ హుతమాదాయ
తంస్పృశేత్ । అగ్నిం పుత్రస్తదా దద్యాన్న భవేత్పంచకం యది ॥
౨౪ ॥ పంచకేషు మృతో యస్తు న గతిం లభతే నరః । దాహస్తత్ర
న కర్తవ్యః కృతేఽన్యమరణం భవేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఆదౌ కృత్వా ధనిష్ఠార్ధ
మేతన్నక్షత్రపంచకం । రేవత్యంతం న దాహార్హం దాహే చ న
శుభం భవేత్ ॥ ౨౫ ॥ గృహే హానిర్భవేత్తస్య ఋక్షేష్వేషు మృతో
హి యః । పుత్రాణాం గోత్రిణాం చాపి కశ్చిద్విఘ్నః ప్రజాయతే ॥
౨౬ ॥ అథవా ఋక్షమధ్యేఽపి దాహస్స్యాద్విధిపూర్వకః । త
ద్విధిం తే ప్రవక్ష్యామి సర్వదోషప్రశాంతయే ॥ ౨౭ ॥ శవస్యాని

పూర్వం లోపభ్యస్స్వాహేత్యనువాకేన హుతం తమేవాగ్నిం స్పృష్ట్వా రాదాయ పుత్రో దద్యాదగ్నిం నిరగ్నికానాం - సాగ్నికానాం తు అగ్ని హోత్రాదాదాయ దద్యాదితి విశేషః ॥ ౨౪ ॥ యది పంచకం స్యాత్తదా దాహేన వాసవోత్తరదశాదిపంచకే ప్రేతదాహతృణకాష్ఠసంగ్రహం న కారయేదితి నిషేధాత్ ॥ ౨౫ ॥ రేవతీ అంతే యస్య తత్ రేవతత్పంచకం దాహే అర్హం యోగ్యం న ॥ ౨౬ ॥ దాహే సతి శుభాభావమేవాహ ॥ గృహే ఇతి ॥ ౨౭ ॥ విధినా తు పంచకేపి దాహస్స్యాది

త్వ్యాహ॥ అథవేతి॥ ౨౮॥ విధిమేవాహ॥ శవస్యేతి॥ మన్త్రాః సంహితాయాం జ్ఞాతవ్యాః॥ ౨౯॥ “ప్రేతాజయతానర ఇంద్రో వశ్శర్మయచ్ఛతు” ఇతి మన్త్రేణ సంపు

కటే తార్క్ష్య నిక్షిప్య త్రిలాస్తదా । దర్భమయాశ్చ కృత్వార
ఋతుమంత్రాభిమంత్రితాః॥ ౨౯॥ తత్తదేవ ప్రకర్తవ్యం వహం
తీర్థతు నావభిః । ప్రేతాజయత మంత్రేణ పునర్హోమస్తు సంపు
టైః॥ ౩౦॥ తతో దాహః ప్రకర్తవ్యస్తైశ్చ పుత్తలకైస్సహ। సపిం
డనదినే కుర్యాత్తస్య శాంతివిధిం సుతః॥ ౩౧॥ తిలపాత్రం హిరణ్యం
చరూప్యం రత్నం యథాక్రమం । ఘృతపూర్ణం కాంస్యపాత్రం
దద్యాద్దోషప్రశాంతయె॥ ౩౨॥ ఏవం శాంతివిధానం తు కృత్వా
దాహం కరోతి యః। న తస్య విఘ్నజా మెత్ప్రెతో యాతి పరాం
గతిం॥ ౩౩॥ ఏవం పంచకదాహస్య తద్వినా కేవలం దహేత్। సతీ
యది భవేత్పత్నీ తయా సహ వినిర్దహేత్ ॥ ౩౪ ॥ పతివ్రతా యు
దా నారీ భర్తుః ప్రియహితే రతా । ఇచ్ఛేత్సహైవ గమనం తదా
స్నానం సమాచరేత్ ॥ ౩౫ ॥ కుసుమాంజన సద్వస్త్రభూష
ణైర్భూషితాం తనుం । దానం దద్యాద్ద్విజాతిభ్యో బంధువర్గే
భ్య ఏవ చ ॥ ౩౬ ॥ గురుం నమస్కృత్య తదా నిర్గచ్ఛేన్మందిరా
ద్బహిః । తతో దేవాలయం గత్వా భక్త్యా తం ప్రణమేద్ధరిం ॥
౩౭ ॥ సమర్ప్య భరణం తత్ర శ్రీఫలం పరిగృహ్య చ। లజ్జాం మో
హం పరిత్యజ్య శ్మశానభవనం వ్రజేత్॥ ౩౮॥ తత్ర సూర్యం నమస్కృ
త్య పరిక్రమ్య చితాం తదా। పుష్పశయ్యాం తదారోహేన్నిజాం
కె స్వాపయేత్పతిం॥ ౩౯॥ సఖీభ్యః శ్రీఫలం దద్యాద్దాహమాజ్ఞాప
యేత్తతః। గంగాస్నానఫలం జ్ఞాత్వా శరీరం పరిదాహయేత్ ॥౪౦॥
యది హ్యేద్గర్భిణీ నారీ శరీరం పతినా సహ। జనయిత్వా ప్రసూతిం చ
బాలం పోష్య సతీ భవేత్ ॥౪౧॥ నారీ భర్తారమాసాద్య శరీరం దహ

టైః బుధైః నామభిః హోమః కార్యః॥ ౩౦॥ ౩౪ ॥ ప్రసంగాత్సతీకృత్యం తన్మహిమానం చాహ॥ పతివ్రతా ఇత్యేకోనషోడశభిః॥ ౩౫ ॥ ౪౨॥ ఆపీడం మేవ దృష్టాం తేన

స్పష్టయతి॥ దహ్యతేఇతి వ్యాఖ్యా॥ ౪౩॥ దివ్యాదావివాదేశపథాదా॥౪౪॥ కిం
చ అంతరాత్మా సతీజీవః మృతేన దేహరూపేణతు మరణంగతేన ఆత్మనా అవ్య
యాత్మస్వరూపేణ చ భర్త్రా సహైకతాం ప్రాప్తా - పునర్నారీశరీరం న ప్రా
ప్నోతీత్యర్థః॥ ౪౫ ॥ ఇమమేవార్థం వ్యతిరేకముఖేన దర్శయతి ॥ యావది

తేయావి౹ అగ్నిర్దహతి గాత్రాణి నైవాత్మానం ప్రపీడయేత్॥ ౪౨॥
దహ్యతే ధ్మాయమానానాం ధాతూనాం చ యథా మలః౹ తథా
నారీ దహేత్త్వాపం హుతాశే హ్యమృతోపమె॥౪౩॥ దివ్యాదౌ స
త్యసంయుక్తః శుద్ధో ధర్మయుతో నరః౹ యథా న దహ్యతే తప్తలో
హపిండేన కర్హిచిత్॥౪౪॥ తథా సా పతిసంయుక్తా దహ్యతే న కదా
చన౹ అంతరాత్మాత్మనా భర్త్రా మృతేనైకత్వమాగతా॥ ౪౫ ॥
యావచ్చాగ్నౌ మృతే పత్యౌ స్త్రీ నాత్మానం ప్రదాహయేత్౹ తా
వన్న ముచ్యతే సా హి స్త్రీశరీరాత్కథంచన॥ ౪౬॥ తస్మాత్సర్వప్ర
యత్నేన స్వపతిం సేవయేత్సదా౹ కర్మణా మనసా వాచా మృతే జీవ
తి తద్గతా॥౪౭॥ మృతే భర్తరి యా నారీ సమారోహేద్ధుతాశనం౹
సారుంధతీసమాచారా స్వర్గలోకే మహీయతే॥౪౮॥ తత్ర సా
భర్తృపరమా స్తూయమానాప్సరోగణైః౹ రమతే పతినా సార్ధం యావ
దింద్రాశ్చతుర్దశ॥౪౯॥ మాతృకం పైతృకం చైవ యత్ర సా చ ప్రదీ
యతే౹ కులత్రయం పునాత్యత్ర భర్తారం యానుగచ్ఛతి॥ ౫౦॥
తిస్రః కోట్యోఽర్ధకోటీ చ యాని రోమాణి మానుషే ౹ తా
వత్కాలం వసేత్స్వర్గే పతినా సహ మోదతే ॥ ౫౧ ॥ ఇ

తి॥ యావత్పతినస్యాత్ తావత్ స్త్రీత్వాన్న ముచ్యతే కింతు సతీ ఏవ చ ముచ్యతే ఇత్య
ర్థః॥ ౪౬ ॥ భర్తరి మృతే జీవతి చ సతి తద్గతా తదనుగతా భవేత్ ॥ ౪౭ ॥ మహీ
యతే పూజ్యా భవతి ॥ ౪౮ ॥ భర్తృపరమా భర్తురపి శోభనరూపా ॥
౪౯ ॥ అత్ర అస్మిన్లోకే ॥ ౫౦ ॥ తిస్రః కోట్య ఇతి అగణితాని యా
వన్త్యస్సితా భూమేస్తావతీరదదం స్మగా ఇతి వత్ ॥ ౫౧ ॥ రమణేన స

హైకత్వంగతాపి తేనక్రీడత ఇత్యత్ర, 'అద్వైతేచస్మితంస్థితంనస్యాదన్యోన్యస్మి
తుణ' మితివచనాదద్వైతానందాదపిస్నేహానందే అధికసుఖానుభావాత్పృథ
గ్భూత్వారమత ఇతిభావః ॥ భర్తృలోకే స్వర్గే॥ ౫౨॥ కించముక్తాపిలీలావిగ్ర
హంకృత్వాభజతే - అత్రభజనానందస్యాధిక్యంతథాతత్రాపిస్నేహానందస్యాధి
కత్వాద్రమణాయస్వేచ్ఛయైవవిముక్తేజాయతేనతుకర్మణా ఇతి - అత్యర్థాస
క్తిమాన్ స్త్రీశరీరాన్ముచ్యతేనాన్య ఇతిపూర్వోక్తవచనవిరోధస్స్యాత్ తాంస్వపతిమే
వలభతే- తదుక్తంమాఘే "అతీవయోషిత్ప్రకృతిస్సునిశ్చలా పుమాంసమభ్యేతిభ
వాంతరేష్వపీ"తి॥ ౫౩॥ అనుతస్యహాయా ఇతి॥ ౫౪॥ ప్రాసంగికంసంచకిసతీకృ

మానేసూర్యసంకాశే క్రీడతేరమతేఽనిశం। యావదాదిత్యచంద్రౌ
చభర్తృలోకేచిరంవసేత్॥ ౫౨॥ పునశ్చిరాయుస్సంభూత్వా
జాయతేవిమలేకులే। పతివ్రతాతుయానారీ తమేవలభతేపతిం॥
౫౩॥ యాక్షణందాహదుఃఖేనసుఖమేతద్విశంత్యజేత్। సాముక్తా
జన్మపర్యంతందహ్యతేవిరహాగ్నినా॥ ౫౪॥ తస్మాత్పతింశివం
జ్ఞాత్వాసహతేనదహేత్తనుం। యదినస్యాత్సతీతాఽర్త్యత్వేవం
ప్రదహేత్తదా॥ ౫౫॥ ఆహితాగ్నేరథవాపూర్వం స్ఫోటయేత్తస్యమ
స్తకం। గృహస్థానాంతుకాష్ఠేనయతీనాంశ్రీఫలేనచ॥ ౫౬॥ ప్రా
ప్తయేపితృలోకానాం భిత్త్వాతద్బ్రహ్మరంధ్రకం। ఆజ్యాహుతిం
తతోదద్యాన్మంత్రేణానేనతత్సుతః॥ ౫౭॥ అస్మాత్త్వమధిజాతో
ఽసిత్వదయంజాయతాంపునః। అసౌస్వర్గాయలోకాయస్వాహా

త్యంపరిసమాప్యప్రస్తుతందాహమేవానుసరతి॥ యదీతి॥ తంసరంపవంవక్ష్యమాణ
ప్రకారేణ॥ ౫౫॥ స్ఫోటయేత్ - అత్రాయమభిప్రాయః ॥ హారేణయోగినస్తుస్వే
చ్ఛయాబ్రహ్మరంధ్రంభిత్త్వాబ్రహ్మలోకంయాంతి- కర్మయోగినాంతుపరతో వై
దనేనపితృదేవలోకప్రాప్తిర్భవతి - సన్న్యాసినాంతుపూర్వంభిత్త్వాపశ్చాద్గంగా
యాంతదలాభేభూమౌవానిక్షిపేదితి॥ ౫౬॥ ౫౭॥ మంత్రమేవాహ॥ అస్మాత్ అ
కారాత్, అకారోవాసుదేవస్స్యా దితిమంత్రకోశః అక్షరాణామకారోఽస్మీ
తిభగవద్వచనాచ్చ హేపావకత్వంశ్రీవాసుదేవాజ్జాతోఽసి, వాచ్యవహ్నౌ

ఖం క్షేత్రమితిస్మృత్యుక్తేః - కించత్వత్ త్వత్తస్సకాశాదయంజనఃస్వర్గాయలోకాయస్వర్గలోకం ప్రతిగంతుంపునర్జాయతాం తేజోమయదివ్యశరీరేణోత్పన్నోభవత్ - కించఅసౌ అస్యస్థూలదేహఃస్వాహాత్వయిహావిరస్తుకించిజ్జ్వాలాయామేవహవిర్హూయతేఅతస్త్వంజ్వలప్రజ్వలితోభవేతిమంత్రార్థః॥ ౫౭॥ ఏవమితి॥ అర్ధదగ్ధేషు మస్తకంస్ఫోటయేత్ - పూర్ణదగ్ధేసతిఆజ్యాహుతిందద్యాచ్చేతి- తేన రోదనేన-ఘూర్జరాణాంకులస్యవ్యవహారపరమేతత్॥౫౯॥ పూర్వంస్త్రీభిఃతతస్త్రీ

జ్వలతుపావక॥ ౫౮॥ ఏవమాజ్యాహుతిందత్వాతిలమిశ్రాంస
మంత్రకాం। రోదితవ్యంతతోగాఢం తేనతస్యసుఖంభవేత్॥౫౯
దాహాదనంతరంకార్యంస్త్రీభిస్స్నానంతతస్సుతైః।తిలోదకంత
తోదద్యాన్నామగోత్రోపకల్పితం॥౬౦॥ప్రాశయేన్నింబపత్రా
ణిమృతకస్యగుణాన్వదేత్।స్త్రీజనోగ్రేగృహంగచ్ఛేత్పృష్ఠతో
నరసంచయః॥౬౧॥ గృహేస్నానంతతఃకృత్వాగోగ్రాసంచప్ర
దాపయేత్। పత్రావళ్యాంచభుంజీయాద్గృహాన్నంనైవభోజ
యేత్॥౬౨॥ మృతకస్థానమాలిప్యదక్షిణాభిముఖంతతః।ద్వా
దశాహకపర్యంతందీపంకుర్యాదహర్నిశం॥౬౩॥ సూర్యేస్తమా
గతేతత్రశ్మశానేవాచతుష్పథే।దుగ్ధంచమృణ్మయేపాత్రేతో
యందద్యాద్దినత్రయం॥౬౪॥ అపక్వంమృణ్మయంపాత్రంక్షీరనీర
ప్రపూరితం। కాష్ఠత్రయేగుణైర్బద్ధ్వాధృత్వామంత్రంపఠేదిమం॥
౬౫॥ శ్మశానానలదగ్ధోసిపరిత్యక్తోసిబాంధవైః। ఇదంనీరమిదం

భ్యః పశ్చాత్సుతాదిభిరితి నామగోత్రాభ్యాముపకల్పితం సంకల్పితంఅముకగోత్రాయాముకప్రేతాయేదంతిలోదకంమద్దత్తంతవోపతిష్ఠతామితి॥౬౦॥ ప్రాశయేత్ చర్వయేత్ - శోకదినేనిమ్బభోజనపరిహారాయపూర్వంకటుముఖంకుర్యాదిత్యభిప్రాయః - గుణాన్ కీర్తికరాన్ "యావత్కీర్తిర్మనుష్యస్యపుణ్యాలోకేషుగీయతే। తావత్కాలంవసేత్స్వర్గేపూజ్యమానస్సురాసురైః"ఇత్యభిప్రాయః॥

౬౧॥౬౫॥ అత్రఅస్మిన్పాత్రేమితంస్వల్పంహిఇదంక్షీరంతుశ్నాహిభుక్త్వాఇదం
నీరంచపిబ॥ ౬౬॥ చతుర్థదినే-తదుక్తంవిష్ణుపురాణే"చతుర్థేహ్నిచకర్తవ్యంభ
స్మాస్థిచయనంనృప"ఇతి- అవరోధతఃచతుర్థదినేపంచకశనివారాదియోగాత్॥
౬౭॥ సంచయవిధానమేహవా॥గత్వేత్యాద్యేకాదశభిః, ౭౮॥ పరిక్రమాఃవా
క్షీరమత్రశ్నాహిమితంపిబ॥౬౬॥చతుర్థేసంచయఃకార్యస్సాగ్ని
కైశ్చనిరగ్నికైః। తృతీయేహ్నిద్వితీయేవాకర్తవ్యశ్చపరోక్ష
తః॥౬౭॥ గత్వాశ్మశానభూమించస్నానంకృత్వాశుచిర్భవేత్।
ఊర్ణసూత్రంవేష్టయిత్వాపవిత్రంపరిధాయచ॥౬౮॥దద్యాచ్ఛ్మ
శానవాసిభ్యస్తతోమాషబలింసుతః। యమాయత్వేతిమంత్రేణ
త్రిస్సఃకుర్యాత్పరిక్రమాః॥౬౯॥ తతోదుగ్ధేనస్వభ్యుక్ష్యచితాస్థా
నంఖగేశ్వర। జలేనసహయేపశ్చాదద్ధరేదస్థిభృదకం॥౭౦॥ కృ
త్వాపలాశపాత్రేషుతుశౌచయేద్దుగ్ధవారిభిః।సంస్థాప్యాన్యమ్నయే
పాత్రేశ్రాద్ధంకుర్యాద్యథావిధి॥౭౧॥త్రికోణంస్థండిలంకృత్వా
గోమయేనోపలేపితం । దక్షిణాభిముఖోదత్తుందద్యాత్పిండత్ర
యంత్రిషు॥ ౭౨॥ పుంజీకృత్యచితాభస్మతత్ధృత్వాత్రిపాదు
కాం। స్థాపయేత్తత్రసజలమనాచ్ఛాద్యముఖంఘటం॥౭౩॥ తత
స్తండులపాకేనదధిఘృతసమన్వితం । బలింప్రేతాయసజలందద
ద్యాన్మిష్టంయథావిధి॥౭౪॥ పదానిదశపంచైవచోత్తరస్యాంది
శివ్రజేత్। గర్తంవిధాయతత్రాస్థిపాత్రంసంస్థాపయేత్ఖగ॥౭౫
తస్యోపరితతోదద్యాత్పిండందాహార్తినాశనం। గర్తాదుద్ధృత్య
తత్పాత్రంనీత్వాగచ్ఛేజ్జలాశయం॥౭౬॥ తత్రప్రక్షాళయేద్దుగ్ధ
జలాదస్థిపునఃపునః। చర్చయేచ్చందనేనాథకుంకుమేనవిశేషతః॥
మావర్తేనకుర్యాత్॥౬౯॥ స్వభ్యుక్ష్యపూర్వంతుకించిద్దుగ్ధేనసంప్రోక్ష్యఉద్ధరేత్
చితాస్థానాన్నిష్కాసయేత్॥ ౭౦॥ ౭౧॥ ఉపలేపితస్థలమేవస్థండిలంభవతి తత్
త్రికోణంకృత్వాతత్రత్రిషుదక్షిణాగ్నిమోత్తరాసుదిక్షు॥౭౨॥౭౫ గర్తే పిండా
ద్దాహస్యార్తిర్నశ్యతిమలినపోడస్యాగభూతోభవతి॥౭౬॥ ౭౮॥ గంగాయాం

అస్థిపతనస్య మహిమానమాహ ॥ అంతరిత్యష్టభిః ॥ ౭౯ ॥ దశదినమధ్య ఏవ మహీం గతే పూజ్యో భవతి ॥ ౮౦ ॥ తస్యామస్థిపతనప్రభావం తు కిం వర్ణ్యతే తజ్జలకృతసంగపవనస్పర్శాదపి కృతార్థో భవతీత్యాహ ॥ గంగేతి ॥ ౮౧ ॥ గంగాజలస్యాసాధారణతామాహ ॥ ఆరాధ్యేతి ॥ ౮౨ ॥ యశ ఏవాహ ॥ త్రిష్వితి ॥ ౮

౭౭॥ ధృత్వా సంపుటకే తాని కృత్వా చ హృది మస్తకే। పరిక్రమ్య సమభ్యర్చ్య గంగామధ్యే వినిక్షిపేత్ ॥ ౭౮ ॥ అంతర్దశాహం యస్యాస్థి గంగాతోయే నిమజ్జతి। న తస్య పునరావృత్తిర్బ్రహ్మలోకాత్కదాచన ॥ ౭౯ ॥ యావదస్థి మనుష్యస్య గంగాతోయేషు తిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౮౦ ॥ గంగాజలోర్మిసంస్పృశ్య మృతకం పవనో యదా। స్పృశతే పాతకం తస్య సద్య ఏవ వినశ్యతి ॥ ౮౧ ॥ ఆరాధ్య తపసోగ్రేణ గంగాదేవీం భగీరథః। ఉద్ధారార్థం పూర్వజానామానయద్బ్రహ్మలోకతః ॥ ౮౨ ॥ త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం గంగాయాః పావనం యశః। యా పుత్రాన్సగరస్యైతాన్భస్మాఖ్యాననయద్దివం ॥ ౮౩ ॥ పూర్వే వయసి పాపాని యే కృత్వా మానవా మృతాః। గంగాయామస్థిపతనాత్స్వర్గలోకే ప్రయాంతి తే ॥ ౮౪ ॥ కశ్చిద్వ్యాధో మహారణ్యే సర్వప్రాణివిహింసకః। సింహేన నిహతో యావత్ప్రయాతి నరకాలయం ॥ ౮౫ ॥ తావత్కాకేన తస్యాస్థి గంగాయాం పాతితం తదా। దివ్యం విమానమారుహ్య స గతో దేవమందిరం ॥ ౮౬ ॥ అతస్స్వయమేవ సత్పుత్రో గంగాయామస్థి పాతయేత్।

తాన్ షష్టిసహస్రాన్ భస్మాఖ్యానపి భస్మ ఏవ ఆఖ్యా నామాని యేషాం - తస్యావశేషానిత్యర్థః ॥ ౮౩ ॥ పతనాత్పతనమాత్రాదేవ ॥ ౮౪ ॥ అత్ర ఇతిహాసం కథయతి। కశ్చిదితి ద్వాభ్యాం ॥ ౮౫ ॥ అయం భావః- అజామిళో యథా అవిదితహరినామ మహిమాపి సుతగతహరి నామోచ్చారణాన్ముక్తః తథైవాయమపి తచ్చరణోదకాదితి ॥ ౮౬ ॥ అతః గంగైవ ముక్తిప్రదేతి హేతోః ॥ ౮౭ ॥ అ

శబ్దోవిధానాంతరే- అత్రపునర్దాహికంసింహావలోకనేన హ॥ యత్ యస్మిన్ దినేశృణుయాత్ తదాతస్మిన్నేవదినే॥ ౮౮॥ పూర్వవత్ పూర్వోక్తవిధానేనపుత్తలంకేవలమేవదహేత్- నతుకాష్ఠైః, సమాదాయసమ్యగస్థిసంచయనవిధానేనాదాయ- క్వచిత్ పిష్టపుత్తలకంకృత్వేతిపాఠః-తత్రాయంవిధిః-యవపిష్టస్య సాంగంహస్తమాత్రంపుత్తలంవిధాయతస్మాత్ ప్రజ్వలితందీపంనిధాయప్రాణప్రతిష్ఠాంకుర్యాత్ - యథాఅముకగోత్రస్యప్రాణఇహప్రాణాఃహంసఃజీ

అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వందశరాత్రంసమాచరేత్॥౮౭॥అథకశ్చిద్విదేశేవావసేచోరభయేమృతః। నలబ్ధస్తస్యదేహశ్చేచ్ఛృణుయాద్యద్దినేతదా॥ ౮౮॥ దర్భపుత్తలకంకృత్వాపూర్వవత్కేవలందహేత్। తస్యభస్మసమాదాయగంగాతోయేవినిక్షిపేత్ ॥ ౮౯॥ దశరాత్రాదికంకర్మతద్దినాదేవకారయేత్ । సఏవదివసోగ్రాహ్యశ్శ్రాద్ధేసాంవత్సరాదికే॥ ౯౦॥ పూర్ణేగర్భే మృతానారీవిదార్యజఠరంతదా । బాలంనిష్కాస్యనిక్షిప్యభూమావేవదహేత్తదా॥౯౧॥ గంగాతీరేమృతంబాలంగంగాయామేవపాతయేత్ । అన్యత్రనిక్షిపేద్భూమౌ సప్తవింశతిమాసజం ॥ ౯౨ ॥ అతఃపరందహేత్ స్త్రీణాం గాయామస్థినిక్షిపేత్ । జలకుంభంచదాతవ్యంబాలానాం నభోజనం ॥ ౯౩॥ గర్భేనష్టేక్రియానాస్తిదుగ్ధందేయంమృతేశిశౌ । ఘటంచపా

వణఇహస్థితోజీవః సర్వేంద్రియాణివా ఙ్మనస్త్వక్చక్షుఃశ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణపాణిపాదపాయూపస్థాని ఇహాగత్యసుఖం చిరంతిష్ఠంతుస్వాహేతిలేలిహానముద్రయాతద్ధృదయేవిన్యసేత్- తతోదీపంప్రజ్వలితంతావత్పూర్వవత్ ప్రతిష్ఠాంకుర్యాత్ ఆతురదానంచదద్యాత్ - తతోదీపంసిద్ధ్వేనసతిలంకాష్ఠైఃపూర్వవద్దహేదితి॥ ౮౯॥౯౧॥ ప్రసంగాద్బాలాదీనాంకృత్యమాహ॥గంగేతి॥౯౨॥అన్యత్రవింశతిమాసాత్పరం॥౯౩॥ గర్భేఏవనష్టేమృతే క్రియాఉదకదానాదికంనాస్తి-తస్య కించిదపినదాతవ్యమిత్యర్థః "శిశురాదంతజననాత్" ఇతిస్మృతేః దంతోత్పత్తిపర్యం

తంశిఖరితిసంజ్ఞా "బాలస్స్యాద్యావదాశిఖం" అశిఖంచూడాకర్మతృతీయవర్ష పర్యంతంబాలఇతిసంజ్ఞా - విపత్తిషుమరణేషుఘటాదికందేయం "బాలేవాతరుణేవృద్ధేఘటోభవతిబాన్ధవ" ఇతివచనాత్॥ ౯౪॥ "ఆపంచవర్షాత్కుమారః పౌగండోదశహాయనః" అవ్రతేబాలకేసవ్రతేవిప్రాకే॥౯౫॥పంచమాద్వర్షాదూర్ధ్వంపౌగండావస్థాయాం- అవ్రతఃఉపవీతసంస్కారరహితః - సవ్రతస్సోపవీతః॥ ౯౬॥ మహాదానంశయ్యాదికం॥౯౭॥ ఏకస్యతస్యఉద్దేశేనకృతంఏకోద్దిష్టం॥

యసంభోజ్యందద్యాద్బాలవిపత్తిషు॥ ౯౪ ॥ కుమారేచమృతే బాలాన్కుమారానేవభోజయేత్ । సబాలాన్భోజయేద్విప్రాన్పౌగండేసవ్రతేమృతే ॥ ౯౫ ॥ మృతశ్చపంచమాదూర్ధ్వమవ్రతస్సవ్రతోపివా । పాయసేన గుడేనాపి పిండాన్దద్యాద్దశక్రమాత్ ॥ ౯౬ ॥ ఏకాదశంద్వాదశంచ వృషోత్సర్గవిధింవినా। మహాదానవిహీనంచపౌగండేకృత్యమాచరేత్॥౯౭॥ జీవమానేచపితరినపౌగండే సపిండనం । అతస్తస్య ద్వాదశాహేస్యైకోద్దిష్టంసమాచరేత్ ॥ ౯౮ ॥ స్త్రీశూద్రాణాంవివాహస్తువ్రతస్థానేప్రకీర్తితః । వ్రతాత్ప్రాక్సర్వవర్ణానాం వయస్తుల్యాక్రియాభవేత్ ॥ ౯౯ ॥ స్వల్పాత్కుమార ప్రిసంగాచ్చస్వల్పాద్విషయ బాంధవాత్ । స్వల్పేవయసిదేహేచ క్రియాంస్వల్పామపీచ్ఛతి ॥ ౧౦౦ ॥ కిశోరేతరుణేకుర్యాచ్ఛయ్యావృషమఖాదికం। పదదానంమహాదానంగోదానమపిదాపయేత్ ॥ ౧౦౧ ॥ యతీనాంచైవసర్వేషాంనదాహోనోదక

౯౮॥ వ్రతస్థానేవ్రతబంధస్థానే- ఉపవీతసంస్కారస్యానధికారాత్॥౯౯॥ దేహేచాపిస్వల్పేసతిక్రియామపిస్వల్పాంకుర్యాత్॥ ౧౦౦॥ కిశోరతరుణావస్థాయాంతుమృతేసతిసర్వమేవకృత్యంకరణీయమిత్యాహ ॥ కిశోరఇతి ॥ కిశోరఃషోడశసమః తతోయావసమాదిశేత్ ॥ ౧౦౧ ॥ సన్న్యాసినాంతుదాహాదికంకిమపికృత్యంనకరణీయమిత్యాహ ॥ యతీనామితి ॥ సర్వేషాంహంసాదిచతుర్విధానాంతేషాం స్వపితృణామపి గృహస్థైరపి సుతాదిభిర్దాహాదికం నకర్తవ్యం "కుటీ

చరంతు ప్రదహే" దితి ప్రాచీనైర్యదుక్తం తదయుక్తమిత్యాక్షిపన్నాహ॥ నదా హ ఇతి ॥ వైదికైః ప్రైష్యమంత్రోచ్చారణపూర్వకం సన్యస్తం తేషాం దాహాదికం సర్వశాస్త్రైర్న విహితమేవ ॥ ౧౦౨ ॥ నను దశరాత్రం వినా ప్రేతత్వం స్యాదితి చేత్ నైవం, మాత్రేణేతి జ్ఞానశూన్యేనాపి సన్న్యాసినాం ప్రేతత్వం నైవేతి॥౧౦౩॥ కించ జ్ఞానయుక్తేన సన్న్యాసేన తు జీవన్ముక్త ఏ దేహత్వమేవ భవతీత్యాహ॥ జ్ఞానినఇతి॥౧౦౪॥ అవశ్యకర్తవ్యతయా తు నాచరేత్ ॥౧౦౫॥ సన్న్యాసినాం కృత్యమాహ॥ సన్న్యాసస్తు స్వమిత్రపుత్రకళత్రబంధ్వాదీన్ శిఖాయజ్ఞోపవీతస్వాధ్యాయగాయత్రీజపాద్యశేషకర్మాణి సన్న్యస్య దండమాచ్ఛాదనం కౌపీనం ప్రైష్యమంత్రోచ్చారణపూర్వకం పరిగ్రహేదితి - సన్న్యాసోయస్యాస్తీతి సన్న్యాసీ ॥ అస్యావ

క్రియా। దశరాత్రాదికం తేషాం న కర్తవ్యం సుతాదిభిః॥౧౦౨॥
దండగ్రహణమాత్రేణ నరో నారాయణో భవేత్ । త్రిదండగ్రహణాత్తేషాం ప్రేతత్వం నైవ జాయతే॥ ౧౦౩ ॥ జ్ఞానినస్తు సదా
ముక్తాః స్వరూపానుభవేన హి। అతస్తే పుత్రదత్తానాం పిండానాం నైవ కాంక్షిణః ॥ ౧౦౪ ॥ తస్మాత్పిండాదికం తేషాం నతు
చోదనమాచరేత్ । తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం పితృభక్త్యా సమాచరేత్ ॥ ౧౦౫ ॥ హంసం పరమహంసం చ కుటీచకబహూ
దకౌ। ఏతాంత్సన్న్యాసినాం తార్క్ష్య పృథివ్యాం స్థాపయేన్నృప

స్థాభేదేన చాతుర్విధ్యం దర్శయతి॥ హంసమితి॥ హంసస్తు యథాజాతస్తథారూపధరో నిర్ద్వంద్వో నిష్పరిగ్రహో బ్రహ్మమార్గే సమ్యక్సంపన్నః శుద్ధమానసః ప్రాణసంధారణార్థం పరేచ్ఛయా భైక్షమాచరన్నుదరపాత్రేణ లాభాలాభసమశ్శుక్లధ్యానపరోధ్యాత్మనిష్ఠశ్చతుర్థభూమికారూఢశ్శుభాశుభకర్మనిర్మూలనపరం శూన్యాగారే దేవతాగారే తృణకూటవల్మీకవృక్షమూలకులాలశాలాగ్నిహోత్రనదీపులినగిరికుహరకందరకోటరనిర్ఝరస్థండిలేష్వవకృతవాసప్రయత్నో నిర్మమస్సన్నివసతీతి హంసో నామేతి॥౧॥ పరమహంసస్తు న దండం కౌపీనం న చాచ్ఛాదనమాచరేదితి విధినిషేధాతీతోయశ్చ బ్రహ్మవేదాంతేషు పూర్ణానందైకబోధః పరమాత్మ

తినిరూపితంతత్ప్రత్యాహారమస్మిత్యేవం చతుర్థ్యాదిభూమికాసు సర్వథాభావే
న్వైవసప్తభూమికారూఢః ధ్యాతృధ్యేయ విభాగరహితో బ్రహ్మానందవిలీనవృ
త్తిత్వాచ్ఛరీరమపినానుసంధత్తే॥ ఏతదేవోక్తం శ్రీభాగవతే "దేహంవినశ్వరమ
వస్థితముత్థితం వాసిద్ధో న పశ్యతి యతోఽధ్యగమత్స్వరూపం ॥ దైవాదపేతమథదై
వవశాదుపేతం వాసో యథా పరికృతం మదిరామదాంధః" ఇత్యేవం యోగీశీతో
ష్ణసుఖదుఃఖమానాపమానపదూర్మ్యాదిభిర్ద్వన్ద్వైర్వర్జితో భవతి నిరుద్ధాశేషచిత్త
వృత్తేర్యోగినః శీతాదికం నాస్తితత్ప్రత్యాహారాత్ యథాలీలా యామాసక్త
స్య బాలస్యాచ్ఛాదనాదిరహితస్యాపి హేమంతశిశిరయోః ప్రాతఃకాలే శీతం నా
స్తి తథా ఆత్మానందమాత్రాసక్తస్య యోగినః శీతాద్యభావః అతకృతకృత్యో భవతి -
ఇతి చ స్మర్యతే "జ్ఞానామృతేన తృప్తస్య కృతకృత్యస్య యోగినః । నైవాస్తి కించి
త్కర్తవ్యమస్తి చేన్న స తత్త్వవిత్" ఇతి పరమహంసః॥ ౨॥ అథ కుటీచకబహూ
దకౌ విరక్తిభేదేన యథా - అత్ర విరక్తిస్త్రిధా - తీవ్రాతీవ్రతరామందా చేతి -
తీవ్రా యథా । "అస్మిన్ జన్మని మా భూవన్ పుత్రదారాదయో మమ" ఇతి యాను
స్థిరా బుద్ధిస్సైవ తీవ్రేతి - అస్మిన్వైరాగ్యే కుటీచకబహూదకసన్న్యాస
స్యాధికారః॥ తథా చోక్తం "యాత్రాశక్త్యశక్తిభ్యాం తీవ్రేన్యాసద్వయం
భవేత్ । కుటీచకో బహూదకశ్చైవ భావే త్రిదండినా" ॥ కుటీచకస్తు యా
త్రాద్యశక్తః ఏకస్మిన్నేవ తీర్థే సంవత్సరాన్ప్రత్యహం ద్వాదశ సహస్రప్ర
ణవజపం కుర్వన్యథోక్తకాలభైక్ష్యమాహరన్మహావాక్యార్థమేవ లోకయ
న్నాత్మానుసంధానే చిత్తవృత్తిమవధారయన్కుట్యాం పర్ణశాలాయాం
చకాస్తి బ్రహ్మధ్యానేన ప్రకాశతే ఇతి కుటీచకః - కుట్యామేవ చరతి యా
త్రాద్యశక్తో యా విచరతీతి - యద్వా చర గతిభక్షణయోరితి ధాతోః కుట్యాం చ
రతి భక్షయతి భిక్షాన్నమితి కుటీచరో వా॥౩॥ బహూదకస్తు తీర్థయాత్రాసుశక్తో
గ్రామే త్వేకరాత్రం నగరే త్రిరాత్రం తీర్థే సప్తరాత్రం నివసన్ త్రికాలస్నానప
రో మాధుకరీం వృత్తిమాశ్రితో నివాసస్థానాసక్తిరహితో నిజాశ్రమధర్మరతో ప్రణ
వమనుస్మరన్ దండాదికం పరిగృహ్య పుణ్యతీర్థాంతరం వ్రజతీతి బహూని ఉదకాని

తీర్థజలానియస్యేతిబహూదక ఇతి॥ ౮॥ తీవ్రతరవైరాగ్యేతుహంసపరమహంససన్న్యాసాధికారః । తీవ్రతరంయథా "పునరావృత్తిసహితాలోకోమేమాస్తుకస్యచిత్। ఇతితీవ్రతరత్వంస్యాన్మందేన్యాసేనకోపిహి" ఇతి॥ మందవైరాగ్యేతుసన్న్యాసాధికారఏవనాస్తి ॥ మందాయథా "పుత్రదారధనాదీనాంనాశేతాత్కాలికీమతిః। ధిక్సంసారమితీదృక్స్యాద్విరక్తేర్మందలాంఛనే" ఇతి - ఏతేషాంవిశేషలక్షణానివిశ్వేశ్వరీపద్ధతౌ పరమహంసోపనిషదిజ్ఞాసుక్తౌచవిశేషతోనిరూపితాని - అత్రతువిస్తరభయాన్నలిఖితాని॥ శ్లోకార్థస్తుస్పష్టఏవ॥౧౦౯॥౧౧౦। ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాందశమోధ్యాయః॥

తాః॥౧౦౯॥ గంగాదీనామభావేపృథివ్యాంస్థాపనంస్మృతమ్।
యత్రసంతిమహానద్యస్తత్రాత్మానంనివేశయేత్॥౧౧౦॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేదశాహాస్థిసంచయనకర్తృనిరూపణోనామదశమోధ్యాయః॥

*

గరుడఉవాచ। దశగాత్రవిధింబ్రూహికృతేకిఃసుకృతంభవేత్। పుత్రాభావేతుకఃకుర్యాదితిమేవదకేశవ॥ ౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామిదశగాత్రవిధింతవ। యాంకృత్వాయచసత్పుత్రోముచ్యతేపైతృకాదృణాత్॥ ౨॥ పుత్రశోకంపరిత్యజ్యధృతిమాస్థాయసాత్వికీం। పితుఃపిండాదికంకుర్యాదశ్రుపాతంనకారయేత్॥ ౩॥ శ్లేష్మాశ్రుబాంధవైర్ముక్తంప్రేతోభుంక్తేయతోఽవశః। అతోనరోదితవ్యంహితదాశోకాన్నిరర్థకాత్॥ ౪॥ యదివర్షసహస్రాణిశోచతేహర్నిశంనరః। తథాపినైవనిధనంగతోదృశ్యేతకర్హిచిత్॥ ౫॥ జాతస్యహిధ్రువోమృత్యుర్ధ్రువం

అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వం దశరాత్రంసమాచరేత్ । ఇతిశ్రుత్వాఖగః పూర్వంతదేవపరిపృచ్ఛతి॥దశేతి॥ ౧॥ ఏకాదశేస్మిన్నధ్యాయేవాచశోకాపనయనంవచః। అప్రజేపిండదాతారందశరాత్రవిధింహరిః॥శృణ్వితి॥ ౨॥ సాత్వికీధృతిఃగీతాయాంప్రోక్తా "ధృత్యాయయాధారయతేమనఃప్రాణేంద్రియక్రియాః। యోగేనావ్యభిచారిణ్యాధృతిస్సాపార్థసాత్వికీ" ఇతి॥ ౩॥ క్రియాయామశ్రుపాతస్యనిషేధ

హ॥ స్నేహేతి॥ నిరర్థకాః స్యుర్థాః॥౪॥ తదేవాహ యదీతి సప్తభిః॥ నిధనంగతః మృత్యుంప్రాప్తః॥౫॥ అపరిహార్యే దూరీకర్తుమశక్యే॥౬॥ ఉపాయాభావాదపి శోకో నోచిత ఇత్యాహ॥ నహీతి॥౭॥ భావానాం దుఃఖాదీనాం ప్రతీకారః దూరీకరణోపాయః॥౮॥ సంయోగా విప్రయోగాంతా మరణాంతం హి జీవితమితి న్యాయమాహ॥ నాయమితి॥౯॥ ఉక్తమేవార్థం దృష్టాంతేన దృఢయతి॥ యథేతి॥౧౦॥ యస్య కారణమేవ వినాశితం తస్య కార్యస్య కా కథేత్యాహ॥ యదితి॥ సంస్కృతం సుగంధద్రవ్యైః పాచితమపి వినశ్యతి కిం తర సంభవతి॥౧౧॥ భైషజ్యమౌషధం దుఃఖరో

జన్మ మృతస్య చ । తస్మాదపరిహార్యేఽర్థే న శోకం కర్తుమర్హథ॥
౬॥ నహి కశ్చిదుపాయోఽస్తి దైవో వా మానుషోఽపి వా। యో హి మృత్యువశం ప్రాప్తో జంతుః పునరిహావ్రజేత్ ॥ ౭॥ అవశ్యంభావిభావానాం ప్రతీకారో భవేద్యది । తదా దుఃఖైర్న యుజ్యేరన్నలరామయుధిష్ఠిరాః॥ ౮॥ నాయమత్యంతసంవాదః కస్యచిత్కేనచిత్సహ। అపి స్వేన శరీరేణ కిముతాన్యైః పృథగ్జనైః॥౯॥ యథా హి పథికః కశ్చిచ్ఛాయామాశ్రిత్య విశ్రమేత్। విశ్రమ్య చ పునర్గచ్ఛేత్తద్వద్భూతసమాగమః॥౧౦॥ యత్ప్రాతస్సంస్కృతం భోజ్యం సాయం తచ్చ వినశ్యతి। తదన్నరససంపుష్టే కాయే కా నామ నిత్యతా॥
౧౧॥ భైషజ్యమేతద్దుఃఖస్య విచారం పరిచింత్య చ। అజ్ఞానప్రభవం శోకం త్యక్త్వా కుర్యాత్క్రియాం సుతః॥ ౧౨॥ పుత్రాభావే వధూః కుర్యాద్భార్యాభావే చ సోదరః। భార్యా వా భార్య పుత్రో వా సపిండశ్శిష్య ఏవ వా ॥ ౧౩॥ జ్యేష్ఠస్య వా కనిష్ఠస్య భ్రాతుః పుత్రైశ్చ పౌత్రకైః। దశరాత్రాదికం కార్యం పుత్రహీనేన రే ఖగ॥
౧౪॥ భ్రాతౄణామేకజాతానామేకశ్చేత్పుత్రవాన్భవేత్। సర్వే

గనివర్తకమిత్యర్థః॥౧౨॥ శోకాపనోదనోపాయం నిరూప్య పుత్రాభావే తు కః కుర్యాదితి ప్రశ్నస్యోత్తరమాహ॥ పుత్రేతి పంచభిః॥ వధూః పత్నీ విధవా పుత్రవధూర్వా సోదరః కనిష్ఠభ్రాతా॥ ౧౩ ॥ భ్రాతుః పుత్రేణ సర్వభ్రాతౄణాం పుత్రమత్త్వం ప్రతిపాదిత్యాహ॥ జ్యేష్ఠేతి॥౧౪॥ ఏకజాతానామేకస్మాత్పితుస్సకాశాదుత్ప

స్నానాంమధ్యే।౧౫॥సాపత్న్యఏపుత్రేణస్త్రీణాంపుత్రితాస్మృతా॥పత్న్య
ఇతి॥౧౬॥౧౭॥ ఇష్టస్యమిత్రస్య॥౧౮॥ ౨౨॥ కృతేకింసుకృతంభవేదితిప్రశ్నస్యో
త్తరమాహ॥సప్తైతిద్వాభ్యాం॥౨౩॥ ౨౪॥ దశరాత్రవిధింబ్రూహీతిప్రశ్నస్యో

తేతేనపుత్రేణపుత్రిణోమనురబ్రవీత్॥ ౧౫॥ పత్న్యశ్చబహ్వ్య
ఏకస్యచైకాపుత్రవతీభవేత్। సర్వాస్తాఃపుత్రవత్యస్స్యుస్తేనై
కేనసుతేనహి॥౧౬॥ సర్వేషాంపుత్రహీనానాంమిత్రఃపిండంప్ర
దాపయేత్। క్రియాలోపోనకర్తవ్యస్సర్వాభావేపురోహితః॥
౧౭॥ స్త్రీవాథపురుషఃకశ్చిదిష్టస్యకురుతేక్రియాం।అనాథప్రే
తసంస్కారాత్కోటియజ్ఞఫలంలభేత్॥౧౮॥పితుఃపుత్రేణకర్త
వ్యందశరాత్రాదికంఖగ। మృతేజ్యేష్ఠేకృతేనైవహ్యగ్నికుర్వీతపి
తాసుతే॥ ౧౯॥ బహవోపియదాపుత్రాఃవిధిమేకస్సమాచరేత్।
దశరాత్రంసపిండత్వంశ్రాద్ధాన్యన్యానిషోడశ॥౨౦॥ ఏకేనైవతు
కార్యాణిసంవిభక్తధనేష్వపి। విభక్తైస్తుపృథక్కార్యంశ్రాద్ధం
సాంవత్సరాదికం॥ ౨౧॥ తస్మాద్యథావిధిజ్యేష్ఠోదశరాత్రంస
మాచరేత్।ఏకభోజీభూమిశాయీభూత్వాబ్రహ్మపరశ్శుచిః॥
౨౨॥ సప్తవారంపరిక్రమ్యధరణీంయత్ఫలంలభేత్। క్రియాంకృ
త్వాపితుర్మాతుస్తత్ఫలంలభతేసుతః॥౨౩॥ ఆరభ్యదశరాత్రంచ
యావద్ద్వైవార్షికంభవేత్। తావత్పుత్రఃక్రియాంకుర్వన్గయా
శ్రాద్ధఫలంలభేత్॥౨౪॥ కూపేతటాకేవారామేతీర్థేదేవాలయే
పివా।గత్వామధ్యమయామేతుస్నానంకుర్యాదమంత్రకం॥ ౨౫॥
శుచిర్భూత్వావృక్షమూలేదక్షిణాభిముఖస్థితః। కుర్యాచ్చవేది
కాంతత్రగోమయేనోపలిప్యతాం॥౨౬॥తస్యాంపర్ణైర్దర్భమయం
స్థాపయేత్కౌశికంద్విజం।గంధాద్యాదిభిరభ్యర్చ్యప్రణమేదతసీ

త్తరమాహ॥ కూపఇత్యాదియావదధ్యాయసమాప్తి॥ మధ్యమయామేద్వితీయ
ప్రహరే. ప్రథమయామమధ్యాహ్నయోర్దైవపితృసమయత్వాత్.అమంత్రకం
సంకల్పరహితం॥ ౨౫॥ ౨౬॥ పర్ణైపర్ణాసనే అతసీపుష్పసంకాశం అభిమంత్రే

ణ ప్రణమేత్॥౨౭॥ కౌశం దర్భాసనం॥౨౮॥౨౯॥ పయశ్చ పయశ్చ పయసీ తయోః నీరక్షీరయోః పాత్రే॥౩౦॥ ఆనంత్యదాయకం అనంతఫలదం భవతీత్యర్థః॥౩౧॥ ఆదిదినాత్ ప్రథమదినాత్॥ ౩౨ ॥ తేనైవాన్నేన చరుపాయసాదినా చ నవదినేషు నవపిండాన్॥౩౩॥ నవమదినస్య కృత్యం కథయతి॥ నవమ ఇతి త్రిభిః॥౩౪॥౩౫॥ దశమదినే విశే

తిచ॥౨౭॥ తదగ్రే చ తతో దత్వా పిండార్థం కౌశమాసనం। తస్యోపరి తతః పిండం నామగోత్రోపకల్పితం॥౨౮॥ దద్యాత్తండులపాకేన యవపిష్టేన వా సుత। ఉశీరచందనం భృంగరాజపుష్పాణి వేదయేత్॥౨౯॥ ధూపం దీపం చ నైవేద్యం ముఖవాసం చ దక్షిణాం। కాకాన్నం పయసః పాత్రే వర్ధమానజలాంజలీన్॥౩౦॥ ప్రేతాయాముకనామ్నే చ మద్దత్తముపతిష్ఠతు। అన్నం వస్త్రం జలం ద్రవ్యమన్యద్వా దీయతే చ యత్॥ ప్రేతశబ్దేన యద్దత్తం మృతస్యానంత్యదాయకం॥౩౧॥ తస్మాదాదిదినాదూర్ధ్వం ప్రాక్సపిండీవిధానతః। యోషితః పురుషస్యాపి ప్రేతశబ్దం సముచ్చరేత్॥౩౨॥ ప్రథమేహని యత్పిండో దీయతే విధిపూర్వకం। తేనైవ విధినాన్యేన నవ పిండాన్ప్రదాపయేత్॥ ౩౩॥ నవమే దివసే చైవ సపిండైః స్వకగోత్రజైః। తైలాభ్యంగః ప్రకర్తవ్యో మృతకస్వర్గకామ్యయా॥౩౪॥ బహిః స్నాత్వా గృహీత్వా చ దూర్వాలాజసమన్వితాః। అగ్రతః ప్రమదాం కృత్వా సమాగచ్ఛేన్మృతాలయం॥ ౩౫॥ దూర్వావత్కులవృద్ధిస్తే లాజా ఇవ వికాసతా। ఏవముక్త్వా త్యజేద్గేహే లాజాన్దూర్వాసమన్వితాన్॥ ౩౬ ॥ దశమేహని మాంసేన పిండం దద్యాత్ఖగేశ్వర। మాషేణ తన్నిషేధాద్వా కలౌ నపలపైతృకం ॥ ౩౭॥ దశమేది

వసమాహ॥ దశమేతి॥ వా అథవా కలౌ కలియుగే పలేన మాంసేన పైతృకం పితృశ్రాద్ధం న భవతీతి తస్య మాంసపిండస్య నిషేధాన్మాషైః పదద్యాదిత్యర్థః. అత్ర 'అతో హ్యామిషవర్జ్యం స్యాత్తద్ధాతస్య నశ్యాన్మృతిః' ఇతి ప్రాచీనైస్తు పశ్యాకత్వే నైనో

త్రంతదన్యయుగాభిప్రాయేణేతి॥ ౩౭॥ దశమేదివసేక్షౌరమితిద్వితీయశ్లోకఃస్మృ
త్యంతరదేశాంతరధర్మానుసారేణ॥ ౩౮॥౪౦॥అతసీతి॥ సుస్నిగ్ధసుకోమలశ్యామ
సుందరం ॥ ౪౧॥ హేపుండరీకాక్ష దేవ:త్వంఅనాదినిధనోసిఅతో మోక్షప్రదో

వసేక్షౌరంబాంధవానాంప్రకీర్తితం। క్రియాకర్తుస్సుతస్యైవం
సపిండీకరణాత్పరం॥ ౩౮॥ దశమేదివసేక్షౌరంబాంధవానాంస
ముండనం।క్రియాకర్తుస్సుతస్యాపిపునర్ముండనమాచరేత్॥౩౯॥
మిష్టాన్నైర్భోజయేదేకందినేషుదశసుద్విజం। ప్రార్థయేత్ప్రీ
తముక్తించహరింధ్యాత్వాకృతాంజలిః॥ ౪౦॥ అతసీపుష్పసం
కాశంపీతవాససమచ్యుతం। యేనమస్యంతిగోవిందంనతేషాంవి
ద్యతేభయం॥ ౪౧॥ అనాదినిధనోదేవశ్శంఖచక్రగదాధరః। అ
క్షయఃపుండరీకాక్షప్రేతమోక్షప్రదోభవ॥ ౪౨॥ ఇతిసంప్రా
ర్థనామంత్రంశ్రాద్ధాంతేప్రత్యహంపఠేత్। స్నాత్వాగత్వాగృ
హందత్వాగోగ్రాసంభోజనంచరేత్॥౪౩॥ఇతిశ్రీగరుడపురాణే
సారోద్ధారేదశరాత్రకృతినిరూపణోనామఏకాదశోధ్యాయః ॥
గరుడఉవాచ ॥ ఏకాదశదినస్యాపవిధింబ్రూహిసురేశ్వర।
వృషోత్సర్గవిధానంచవదమేజగదీశ్వర ॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువా
చ ॥ ఏకాదశేహ్నిగంతవ్యంప్రాతరేవజలాశయే । ఔర్ధ్వదై
హికక్రియాసర్వాకరణీయాప్రయత్నతః ॥ ౨ ॥ నిమంత్రయే
ద్బ్రాహ్మణాంశ్చవేదశాస్త్రపరాయణాన్।ప్రార్థయేత్ప్రీ
తముక్తించనమస్కృత్యకృతాంజలిః ॥ ౩ ॥ స్నానసంధ్యాదికం
కృత్వాహ్యాచార్యోపిశుచిర్భవేత్ । విధానంకథితంకుర్యాదే
కాదశదినోచితం ॥ ౪ ॥ అమంత్రంకారయేచ్ఛ్రాద్ధందశాహం
నామగోత్రతః । ఏకాదశేహ్నిప్రేతస్య దద్యాత్పిండంసమం

భవేతి॥ ౪౨ ॥ ౪౩ ॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంఏకాదశోధ్యాయః॥ ॥
ఏకాదశేతి ॥ ౧ ॥ కృత్యమేకాదశాహస్యలక్షణానివృషస్యచ । తదు

త్స్వర్గఫలంచైవద్వాదశేప్రాహమాధవః ॥ ఏకాదశేతి ॥ ౨॥ ౧౩॥ ఉపభు
క్తంతస్య శరీరలగ్నం తదీప్సితంతస్య వాంఛితంచ - ఏతద్వస్త్రాదిసర్వం ॥
త్రికం॥ ౫॥ సౌవర్ణంకారయేద్విష్ణుంబ్రహ్మాణంరాజితంతథా।
రుద్రంతామ్రమయంకార్యంయమంలోహమయంఖగ॥ ౬ ॥ ప
శ్చిమేవిష్ణుకలశంగంగోదకసమన్వితం । తస్యోపరిన్యసేద్విష్ణుం
పీతవస్త్రేణవేష్టితం॥ ౭॥ పూర్వేతుబ్రహ్మకలశంక్షీరోదకసమ
న్వితం। బ్రహ్మాణంస్థాపయేత్తత్ర శ్వేతవస్త్రేణవేష్టితం॥౮॥ ఉ
త్తరస్యాంరుద్రకుంభంపూరితంమధుసర్పిషా । శ్రీరుద్రంస్థాప
యేత్తత్ర రక్తవస్త్రేణవేష్టితం॥ ౯॥ దక్షిణస్యాం యమఘటమిం
ద్రోదకసమన్వితం। కృష్ణవస్త్రేణసంవేష్ట్యతస్యోపరియమంన్య
సేత్॥ ౧౦॥ మధ్యేతుమండలంకృత్వాస్థాపయేత్పాశికంసుతః।
దక్షిణాభిముఖోభూత్వాపసవ్యేనచతర్పయేత్॥ ౧౧॥ విష్ణుంవి
ధ్యాధింశివంధర్మంవేదమంత్రైశ్చతర్పయేత్।హోమంకృత్వాచ
తేత్పశ్చాచ్ఛ్రాద్ధందద్యాత్ఘటాదికం॥౧౨॥ గోదానంచతతోద
ద్యాత్ప్రాణాంతారణాయవై । గౌశ్శేషాహిమయాదత్తాప్రీత
యేతేస్తుమాధవ ॥ ౧౩ ॥ ఉపభుక్తంతుతస్యాసీద్వస్త్రభూష
ణవాహనం । ఘృతపూర్ణంకాంస్యపాత్రం సప్తధాన్యంతదీ
ప్సితం ॥ ౧౪ ॥ తిలాన్యష్టమహాదానమంతకాలేనచేత్కృతం ।
శయ్యాసమీపేధృత్వైతద్దానంతస్యాః ప్రదాపయేత్ ॥ ౧౫ ॥
పరీక్ష్యవిప్రచరణౌపూజయేదంబరాదిభిః । సిద్ధాన్నం తస్య
దాతవ్యంమోదకాపూపకాఃపయః॥ ౧౬ ॥ స్థాపయేత్పురుషం
హైమంశయ్యోపరితదాసుతః। పూజయిత్వాప్రదాతవ్యాకృత
శయ్యాయథోదితా॥౧౭॥ప్రేతస్యప్రతిమాయుక్తాసర్వోపకర
ణైర్వృతా॥ప్రేతశయ్యామయాహ్యేషాతుభ్యంవిప్రనివేదితా॥
౧౮ ॥ ఇత్యాచార్యాయదాతవ్యాబ్రాహ్మణాయకుటుంబినే।
౧౯ ॥ ౧౫ ॥ ప్రేతస్యశయ్యాదానవిధిమాహ ॥ ప్రతిష్ఠాప్యేతిచతుర్భిః ॥

౧౮॥ ౨౧॥ బ్రాహ్మణాదివర్ణానామసాధారణవృషస్యలక్షణాన్యాహ॥ రక్తాక్ష ఇతి ద్వాభ్యాం॥ ౨౨॥ శస్యతే విహితో భవతి॥ ౨౩॥ సర్వవర్ణాసాధారణవృషం కథయతి॥ య ఇత్యాదిషడ్భిః॥ ౨౪॥ పంచప్రకారం నీలవృషభం దర్శయతి-కింతూక్తల

తతః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణిపత్య విసర్జయేత్॥ ౧౯ ॥ ఏవం శయ్యా
ప్రదానేన శ్రాద్ధేన నవకాదినా। వృషోత్సర్గవిధానేన ప్రేతో యా
తి పరాం గతిం॥ ౨౦॥ ఏకాదశేఽహ్ని విధినా వృషోత్సర్గం సమాచ
రేత్। హీనాంగం రోగిణం బాలం త్యక్త్వా కుర్యాత్సులక్షణం॥ ౨౧॥
రక్తాక్షః పింగళో యస్తు రక్తశృంగగళఖురే। శ్వేతోదరః కృష్ణ
పృష్ఠో బ్రాహ్మణస్య విధీయతే॥ ౨౨॥ సుస్నిగ్ధవర్ణో యో రక్తః క్ష
త్రియస్య విధీయతే। పీతవర్ణశ్చ వైశ్యస్య కృష్ణః శూద్రస్య శస్యతే॥
౨౩॥ యస్తు సర్వాంగపింగస్స్యాచ్ఛ్వేతః పుచ్ఛే పదేషు చ। స పిం
గో వృష ఇత్యాహుః పితౄణాం ప్రీతివర్ధనః॥ ౨౪॥ చరణౌ తు ము
ఖం పుచ్ఛం యస్య శ్వేతాని గోపతేః। లాక్షారససవర్ణో య స్తం
నీల ఇతి కీర్తితం॥ ౨౫॥ లోహితో యస్తు వర్ణేన ముఖే పుచ్ఛే చ పాం
డురః। పింగః ఖురవిషాణాభ్యాం రక్తనీలో నిగద్యతే॥ ౨౬ ॥ స
ర్వాంగ ఏకవర్ణో యః పింగః పుచ్ఛఖురేషు యః। తం నీలపిం
గమిత్యాహుః పూర్వజోద్ధారకారకం॥ ౨౭ ॥ పారావతసవ
ర్ణస్తు లలాటే తిలకాన్వితః। తం బభ్రునీలమిత్యాహుః పూర్ణం స
ర్వాంగశోభనం॥ ౨౮॥ నీలస్సర్వశరీరేషు రక్తశ్చ నయనద్వయే। త
మప్యాహుర్మహానీలం నీలః పంచవిధస్స్మృతః॥ ౨౯॥ అవశ్యమేవ
మోక్తవ్యో న స ధార్యో గృహే భవేత్। తదర్థమేష చరతి లోకే

క్షణాన్యేవేత్యాహ॥ చరణావితి॥ గోపతేః వృషస్య॥ ౨౫॥ ౨౯॥ ఉక్తలక్షణో వృషః గృహే న ధార్యం-తం భారవాహకం సకుర్యాదిత్యర్థః- యథా కపిలా గౌః బ్రాహ్మణాతిరిక్తవర్ణైర్గృహే ధార్యా న భవతి కింతు దాతవ్యైవ - తథైవాయం వృషః అవశ్యం మోక్తవ్య ఏవేతి - తదర్థం ఏతస్మిన్నేవార్థే పురాతనీ సర్వశాస్త్రప్రసిద్ధా గాథా

స్మృతిశ్చరతిలోకేవిఖ్యాతింయాతి॥ ౩౦॥ తామేవాహ॥ ఇష్టవ్యావాంఛితవ్యాః మమబహవఃపుత్రాస్సంత్వితీచ్ఛాకర్తవ్యేత్యర్థః - తత్కిమర్థమితిచేత్తత్రాహ॥ యదీతి॥ బహుష్వేకోపిగయాంగచ్ఛేత్ ఏకఃగౌరీమష్టవర్షాంకన్యాంచనీలంఉక్తలక్షణంమోచయేదితిహేతోః- ఏకఏవచేత్తదాగృహకార్యైకవ్యగ్రోభవేత్ -

గాథాపురాతనీ॥ ౩౦ ॥ ఇష్టవ్యాబహవఃపుత్రాయద్యేకోపిగయాంవ్రజేత్। గౌరీంవివాహయేత్కన్యాంనీలంవావృషముత్సృజేత్॥ ౩౧॥ సఏవపుత్రోమంతవ్యోవృషోత్సర్గంతుయశ్చరేత్। గయాయాంశ్రాద్ధదాతాచయోఽన్యోవిష్ణుసమఃకిల॥ ౩౨॥ రౌరవాదిషుయేకేచిత్పచ్యంతేయస్యపూర్వకాః। వృషోత్సర్గేణతాంత్సర్వాంస్తారయేదేకవింశతిః॥ ౩౩॥ వృషోత్సర్గంకిలేచ్ఛంతిపితరస్స్వర్గతాఅపి। అస్మద్వంశేసుతఃకోపివృషోత్సర్గంకరిష్యతి॥ ౩౪॥ తదుత్సర్గాద్వయంసర్వేయాస్యామఃపరమాంగతిం। సర్వయజ్ఞేషుచాస్మాకంవృషయజ్ఞోహిముక్తిదః॥ తస్మాత్పితృవిముక్త్యర్థంవృషయజ్ఞంసమాచరేత్। యథోక్తేనవిధానేనకుర్యాత్సర్వప్రయత్నతః॥ ౩౬॥ గ్రహాణాంస్థాపనంకృత్వాతత్తన్మంత్రైశ్చపూజనం। హోమంకుర్యాద్యథాశాస్త్రంపూజయేద్వృషమాతరః॥ ౩౭॥ వత్సంవత్సీంసమానాయ్యబధ్నీయాత్కంకణంతయోః। వైవాహ్యేనవిధానేనస్తంభమారోపయేత్తదా॥ ౩౮॥ స్నాపయేచ్చవృషంవత్సీంరుద్రకుంభోదకేనచ। గంధమాల్యైశ్చసం

తస్యగయాదిపితృముక్తికృత్యేఅవసరాభావాదితిభావః॥ ౩౧ ॥ అన్యఃవృషోత్సర్గాద్యకర్తా ఇత్యేకరణేఅపమానోక్తిః॥ ౩౨॥ కరణేతుకేవలంపితురేవముక్తిర్న, కింతుసర్వపితౄణామేవేత్యాహ ॥ రౌరవాదిష్వితి ॥ ౩౩ ॥ స్వర్గతాఃస్వర్గస్థితా అపీచ్ఛంతిపరమగతిప్రాప్త్యర్థం ॥ ౩౪ ॥ ౩౫ ॥ సర్వప్రయత్నతః యది దేశేనాస్తి తదా దేశాంతరాదప్యానీయ కర్తవ్య ఏవేత్యర్థః ॥ ౩౬ ॥

విధానమాహ॥ గ్రహాణామితిసప్తభిః॥ ౩౭॥ ౩౮॥ ౩౯॥ ౪౦॥ ధర్మ ఇతి॥ చతుష్పాద్ధర్మోవృషరూపోహి భవతీతి ఉత్సర్గస్త్యాగః ఏవ ప్రదానం మయాదత్తం తవాభయదానం తేనతారయస్వ-మమపితౄనితి శేషః॥ ౪౧॥ ౪౨॥ మృతస్యాపుత్రహస్తైస్తయ

పూజ్యకారయేచ్చప్రవత్సిణం॥ ౩౯॥ త్రిశూలందక్షిణేపార్శ్వే వామేచక్రంప్రదాపయేత్। తంవిముచ్యాంజలింబధ్వాపఠేన్మంత్రమిమంసుతః॥ ధర్మస్త్వంవృషరూపేణ బ్రహ్మణానిర్మితఃపురా। తవోత్సర్గప్రదానేనతారయస్వభవార్ణవాత్॥ ఇతిమంత్రాన్సముచ్చార్యవత్సంవత్సీంసముత్సృజేత్। వరదోహంసదాతస్యప్రేతమోక్షందదామిచ॥ ౪౨॥ తస్మాదేవఃప్రకర్తవ్యస్తత్ఫలంజీవతోభవేత్। అపుత్రస్తుస్వయంకృత్వాసుఖంయాతిపరాంగతిం॥ ౪౩॥ కార్తికాదౌశుభేమాసేచోత్తరాయణగేరవౌ। శుక్లపక్షేథవాకృష్ణేద్వాదశ్యాదితిథౌతథా॥ ౪౪॥ గ్రహణద్వితయేచైవపుణ్యతీర్థేయనద్వయే। విషువద్వితయేచాపివృషోత్సర్గంసమాచరేత్॥ ౪౫॥ శుభలగ్నేముహూర్తేచశుచౌదేశేసమాహితః। బ్రాహ్మణంతుసమాహూయవిధిజ్ఞంశుభలక్షణం॥ ౪౬॥ జపైర్హోమైస్తథాదానైఃప్రకుర్యాద్దేహశోధనం। పూర్వవత్సకలంకృత్యంకుర్యాద్ధోమాదిలక్షణం॥ ౪౭॥ సాలగ్రామంచసంస్థాప్యవైష్ణవంశ్రాద్ధమాచరేత్। ఆత్మశ్రాద్ధంతతఃకుర్యాద్దద్యాద్దానంద్విజన్మనే॥ ౪౮॥ ఏవంయఃకురుతేపక్షిన్నపుత్రశ్చాపిపుత్రవాన్। సర్వకామఫలంతస్యవృషోత్సర్గాత్ప్రజాయతే॥ ౪౯॥ అగ్నిహోత్రాదిభిర్యజ్ఞైర్దానైశ్చవివిధైరపి। నతాంగతిమవాప్నోతివృషోత్సర్గేణయాంలభేత్॥ ౫౦॥ బాల్యకౌమారపౌగండేయౌవనేవార్ధకేకృతం। తత్పాపంతద్వినశ్యేతవృషోత్సర్గాన్నసంశయః॥ ౫౧॥

త్ఫలంభవతితదేవజీవితస్యస్వహస్తకృతేనాప్యస్తి॥ ౪౩॥ అతస్తద్విధానమప్యాహ॥ కార్తికాదావితిపంచభిః॥ ౪౪॥ విషువద్ద్వితయేమేషతులాసంక్రాంతిదినే॥ ౪౫॥ ౫౦॥ సర్వపాపానాంప్రాయశ్చిత్తరూపమప్యేతదేవేత్యాహ॥ బాల్యేతి

ద్వాభ్యాం॥౫౨॥ ౫౩॥ బహుతరసుకృతశ్రవణోత్సుకతయా సౌభాగ్యవత్యాః సపుత్రాయాః స్త్రియాశ్చ న కుర్యాదిత్యాహ॥ పతీతి॥ కించ పతిపుత్రవతీత్యనేనైవ విధవాయాశ్చ కుర్యాదిత్యవగమ్యతే- తథాపి వృషయజ్ఞం సమాచరేదిత్యాదివ

మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నశ్చ సురాపో గురుతల్పగః। బ్రహ్మహా హేమహారీ చ వృషోత్సర్గాత్ప్రముచ్యతే॥ ౫౨॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వృషయజ్ఞం సమాచరేత్। వృషోత్సర్గసమం పుణ్యం నాస్తి తార్క్ష్య జగత్త్రయే॥ ౫౩॥ పతిపుత్రవతీ నారీ ద్వయోరగ్రే మృతా యది। వృషోత్సర్గం నైవ కుర్యాద్దద్యాద్గాం చ పయస్వినీమ్॥ ౫౪॥ వృషభం వాహయేద్యస్తు స్కన్ధే పృష్ఠే నఖేన వా। నిపతేన్నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవమ్॥ ౫౫॥ వృషభం తాడయేద్యస్తు నిర్ఘృణం ముష్టిముష్టిభిః। స నరః కల్పపర్యన్తం భుఙ్క్తే చ యమయాతనామ్॥ ౫౬॥ ఏవం కృత్వా వృషోత్సర్గం కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాని షోడశ। సపిండీకరణాదర్వాక్తదహం కథయామి తే॥ ౫౭॥ స్థానే ద్వారేఽర్ధమార్గే చ చితాయాం శవహస్తకే। అస్థిసంచయనే షష్ఠో దశ పిండా దశాహికాః॥ ౫౮॥ మలినం షోడశం చైతత్ప్రథమం పరికీర్తితమ్। అన్యచ్ఛ షోడశం మధ్యే ద్వితీయం కథయామి తే॥ ౫౯॥ ప్రథమం విష్ణవే దద్యాద్ద్వితీయం శ్రీశివాయ చ। యామ్యాయ పరివారాయ తృతీయం పిండముత్సృజేత్॥ ౬౦॥ చతుర్థం సోమరాజాయ హవ్యవాహాయ పంచమమ్॥ ౬౧॥ కవ్యవాహాయ షష్ఠం చ దద్యాత్కాలాయ సప్తమమ్॥ ౬౨॥ రుద్రాయ చాష్టమం దద్యాన్నవమం పురుషాయ చ। ప్రేతాయ దశమం చైవైకాదశం విష్ణవే నమః॥ ౬౩॥ ద్వాదశం బ్రహ్మణే దద్యాద్విష్ణవే చ త్రయోదశమ్। చతుర్దశం శివాయైవ

చ నాద్వృషోత్సర్గస్యాపి యజ్ఞమయత్వాత్తస్మిన్ స్త్రీశూద్రాణామధికార ఏవేతి క్వచిత్- అతోఽత్ర దేశకులపరంపరాగతధర్మానుసరణం కర్తవ్యం॥౫౪॥౫౭॥ ఏవం వృషోత్సర్గం నిరూప్య మలినాదిషోడశత్రయమాహ॥ స్థాన ఇత్యాదియావదధ్యా

యసమాప్తిః||౫౮||౬౦|| సంపరేతస్యమృతస్యోర్ధ్వదైహికంలోకాంతరోపయోగిపిండదానాదికం-క్షయాహంవార్షికం। తథాచస్మృతిః'మాసపక్షతిథిస్పృష్టేయోయస్మిన్క్రియతేహని। ప్రత్యబ్దంతుతథాభూతంక్షయాహంతస్యతంవిదుః'' పాక్షికంతు''ఆశ్వినేమాసికన్యాయాంగతేవానగతేరవౌ। కృష్ణపక్షేకృతంశ్రాద్ధంపాక్షికంతద్విధీయతే''ఇతి- యాపత్నీకురుతేసాపిసతీఏవ||౬౧|౬౨||సకృత్ప్రా

యమాయదశపంచకం||౬౩|| దద్యాత్తత్పురుషాయైవపిండంషో
డశకంశుభే । మధ్యంషోడశకంప్రాహురేతత్తత్త్వవిదోజనాః||
౬౪|| ద్వాదశప్రతిమాసేషు పాక్షికంచత్రిపాక్షికం।న్యూనషా
ణ్మాసికంపిండందద్యాన్న్యూనాబ్దికంతథా|| ౬౫ || ఉత్తమంషో
డశంచైతన్మయాతేపరికీర్తితం। శ్రపయిత్వాచరుంతార్క్ష్యకు
ర్యాదేకాదశేహని||౬౬|| చత్వారింశత్తథైవాష్టౌశ్రాద్ధప్రేత
త్వనాశనం । యస్యజాతంవిధానేనసభవేత్పితృపఙ్క్తిభాక్||
౬౭|| పితృపఙ్క్తిప్రవేశార్థంకారయేత్షోడశత్రయం। ఏతచ్ఛ్రా
ద్ధవిహీనస్యప్రేతత్వంభవతిసుస్థిరం|| ౬౮ || యావన్నదీయతేశ్రా
ద్ధంషోడశత్రయసంజ్ఞకం। స్వదత్తంపరదత్తంచతావన్నోప
తిష్ఠతి||౬౯||తస్మాత్పుత్రేణకర్తవ్యంవిధినాషోడశత్రయం। భర్తు
ర్వాకురుతేపత్నీసాశ్రేయోవాప్నోత్యనుత్తమం|| ౭౦ || సంపరేతస్య
యాపత్యుఃకురుతేచౌర్ధ్వదైహికం। క్షయాహంపాక్షికశ్రాద్ధం
సాసతీముచ్యతేతథా|| ౭౧|| ఉపకారాయసాభర్తుర్జీవత్యేషా
పతివ్రతా । జీవితంసఫలంతస్యాఃయామృతంస్వామినంభజేత్||
౭౨|| అథకశ్చిత్ప్రమాదేనమ్రియతేవహ్నివారిభిః । సంస్కార
ప్రముఖంకర్మసర్వంకుర్యాద్యథావిధి||౭౩||ప్రమాదాదిచ్ఛయా

రబ్ధవశేనవహ్న్యాదిభిర్మృతానాంనారాయణబలివిధిఃక్రియామోక్షదాభవతి- అ
తస్తమేవకుర్యాత్- సర్పాన్మృతానాంచసర్పపూజనంకర్తవ్యమిత్యాహ|| అథే
త్యాదిషడ్భిః|| అథశబ్దోవిధానాంతరే- ప్రమాదేనానవధానేనసంస్కారప్రము

ఖాంబాహాదికంసర్వం పూర్వోక్తవత్కర్మ ॥ ౭౩ ॥ ౭౪ ॥ ఏవమితి ॥ అబ్దంఆఅబ్దమితి ఛేదః - అబ్దపర్యంతమిత్యర్థః - ప్రత్యహంఘటందద్యాదితివా - అథవా యథా సంఖ్యాక్ షణ్ముత్తరశతత్రయ సంఖ్యాకాక్ జలాంజలి సహితాక్ క్రమాత్పాక్షికస్య పంచదశ మాసికస్య త్రింశత్ పునస్సార్థ మాసికస్య

వాపినాగాద్యాభ్రమియతెఋది। పత్తుయోరుభయోర్నాగంపం
చమీషుప్రపూజయేత్ ॥ ౭౪॥ కుర్యాత్పిష్టమయీంలేఖాంనాగ
భోగాకృతింభువి । అర్చయేత్తాంసితైఃపుష్పైస్సుగంధైశ్చంద
నేనచ। ౭౫ ॥ ప్రదద్యాద్ధూపదీపౌచతండులాంశ్చతిలాన్విసేత్।
ఆమపిష్టంచనైవేద్యంక్షీరంచవినివేదయేత్॥౭౬॥ సౌవర్ణంశక్తి
తోనాగంగాంచదద్యాద్విజన్మనే। కృతాంజలిస్తతోబ్రూయా
త్ప్రీయతాంనాగరాడితి॥ ౭౭॥ పునస్తైషాంప్రకుర్వీతనారాయ
ణబలిక్రియాం। తయాలభంతేస్వర్వాసంముచ్యంతేసర్వపాత
కైః॥౭౮। ఏవంసర్వక్రియాంకృత్వాఘటంసాన్నంజలాన్వితం।
దద్యాదాబ్దంయథాసంఖ్యాప్పిండాన్సజలాన్క్రమాత్ ॥
౭౯॥ ఏవమేకాదశేకృత్వాకుర్యాత్సాపిండనంతతః। శయ్యాప
దానాందానంచకారయేత్సూతకే గతే॥౮౦॥ ఇతిశ్రీగరుడపురా
ణేసారోద్ధారే ఏకాదశవిధినిరూపణోనామద్వాదశోధ్యాయః॥

గరుడఉవాచ। సపిండనవిధింబ్రూహిసూతకస్యచనిర్ణయం।
శయ్యాపదానాంసామగ్రీంతేషాంచమహిమాంప్రభో ॥ ౧ ॥
శ్రీభగవానువాచ ॥ శృణుతార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామిసాపిండ్యా
ద్యఖిలాంక్రియాం । ప్రేతనామపరిత్యాజ్యయయాపితృగణేవి

పంచదశఇత్యాదిక్రమేణైవఏకాదశేహ్నిపిండాన్దద్యాదిత్యర్థః॥౭౯॥ ౮౦। ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంద్వాదశోధ్యాయః॥ ❀

సపిండీసుఖశయ్యాయాః పదానాందానమేవచ । తత్సామగ్రీఫలంతేషాంహరిః ప్రాహతార్క్ష్యోదశే ॥ తేషాంశయ్యాదీనాం మహిమాం దానఫలంబ్రూహీతి ॥ సపిండనేతి ॥ ౧ ॥ యయాసపిండనాదిక్రియయా ॥ ౨॥పితా

మహాఏవశివాదయః వసురుద్రాదిత్యస్వరూపాస్తేషు॥ ౩॥౨॥ "విప్రస్యైతద్ద్వా
దశాహం రాజన్యస్యాప్య శౌచక" మితివిష్ణుపురాణ వచనాద్బ్రాహ్మణస్యాపి
ద్వాదశాహంసూతకం॥ ౬॥ సపిండాఃచతుఃపురుషావధయః. సకుల్యాఃసప్తపు
రుషావధయః- గోత్రజాఃదశపురుషావధయః॥ ౭॥ ఏతదేవవిశేషేణనిరూపయ
తి। చతుర్థేపుంసివృద్ధప్రపితామహాకులోత్పన్నే సపిండేపురుషేదశరాత్రం సూ

శేత్॥ ౨॥ సపిండోమిళితోయేషాం పితామహాదిషు। నోప
తిష్ఠంతిచానానిపుత్రైర్దత్తాన్యనేకథా॥ ౩॥ అశుద్ధస్స్యాత్సదా
పుత్రోనశుధ్యతికదాచన। సూతకంననివర్తేత సపిండీకరణంవినా॥
౪॥ తస్మాత్పుత్రేణకర్తవ్యంసూతకాంతేసపిండనం। సూతకంతే
ప్రవక్ష్యామిసర్వేషాంచయథోచితం॥౫॥ బ్రాహ్మణస్తుదశాహే
నక్షత్రియోద్వాదశేహని। వైశ్యఃపంచదశాహేనశూద్రోమా
సేనశుధ్యతి॥ ౬॥ దశాహేనసపిండాస్తుశుధ్యంతిప్రేతసూతకే।
త్రిరాత్రేణసకుల్యాస్తుస్నాత్వాశుధ్యంతిగోత్రజాః॥ ౭॥ చతుర్థేద
శరాత్రంస్యాత్షణ్ణిశాఃపుంసిపంచమే। షష్ఠేచతురహఃప్రోక్తం
సప్తమేచదినత్రయం॥ ౮ ॥ అష్టమేదినమేకంతునవమేప్రహరద్వ
యం। దశమేస్నానమాత్రంహివ్యాపృతేజన్మసూతకే॥౯॥ దేశాం
తరగతఃకశ్చిచ్ఛృణుయాద్యోహ్యహార్నిశం। యచ్ఛేషందశరా
త్రస్యతావదేవాశుచిర్భవేత్॥ ౧౦॥ అతిక్రాంతేదశాహేతుత్రి
రాత్రమశుచిర్భవేత్। సంవత్సరేవ్యతీతేతుస్నానమాత్రాద్విశు
ధ్యతి॥ ౧౧॥ ఆద్యభాగద్వయంయస్యశౌచ్యసూతకే। స్వతి

తకం- పుంసిసూతకంచేతిసర్వత్రైవయోజ్యం॥ ౮।౯॥ అహర్నిశందశదినమధ్య
ఏవ ॥ ౧౦ ॥ దశాహేఅతిక్రాంతేవ్యతీతేసతిసంవత్సరాత్ప్రాక్ త్రిరాత్రసూత
కం- దశాహమితిసపిండీపర్యంతంజ్ఞాతవ్యం - తాంవినాసంధ్యావందనాదీనాము
నధికారాత్॥ ౧౧॥ నను ప్రథమసూతకేదైవాద్ద్వితీయేఆగతేసతికింకర్తవ్యమిత్య
తఆహ॥ఆద్యేతి॥ చతుర్భాగస్యత్రిభిర్దినైరేకోవిభాగః పంచభిశ్చాన్యభాగద్వయం-

తత్ర ప్రాజ్మృతస్య షడ్దినమధ్యే ద్వితీయమృతే సతి అద్యేన సహైవ ద్వితీయస్యాపి దశరాత్రాదికం సపిండనం చ కర్తవ్యం - షడ్దినాదూర్ధ్వం మృతే నసహ ఆద్యస్య స పిండనాదికమితి తాత్పర్యార్థః॥ ౧౨॥ అదంతజననాత్ దంతోద్భవాత్ప్రాక్ సద్యః స్నానమాత్రాచ్ఛుద్ధిః- ఆచౌలాత్ ఆచూడాకరణాత్ ఆచూడాత్ప్రాక్ నైశికీప కరాత్రేణశుద్ధిః - ఆవ్రతాదేశాద్వ్రతబంధనాత్ప్రాక్ త్రిరాత్రం సూతకం - అతః పరం ఉపనీత సంస్కారాదనంతరం॥ ౧౩॥ కన్యానాం సూతకమాహ॥ చౌలాంతం సప్తవింశతిమాసపర్యంతం యత్ర యదా విపద్యతే మ్రియతే ॥ ౧౪ ॥ వా

యే పతితే చాద్యాత్సూతకాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే॥ ౧౨॥ అదంతజననా త్సద్య ఆచౌలాన్నైశికీ స్మృతా। త్రిరాత్రమావ్రతాదేశాద్దశరాత్రమతః పరం॥ ౧౩ ॥ ఆజన్మనస్తు చౌలాంతం యత్ర కన్యా విపద్యతే। సద్యశ్శౌచం భవేత్తత్ర సర్వవర్ణేషు నిత్యశః॥ ౧౪॥ తతో వాగ్దానపర్యంతం యావదేకాహమేవ హి। అతః పరం ప్రవృద్ధానాం త్రిరాత్రమితి నిశ్చయః॥౧౫॥ వాక్ప్రదానేకృతే త్వత్ర జ్ఞేయం చోభయతస్త్ర్యహం। పితుర్వరస్య చ తతో దత్తానాం భర్తురేవ హి॥ ౧౬ ॥ షణ్మాసాభ్యంతరే యావద్గర్భస్రావో భవేద్యది । తదా మాససమైస్తాసాం దివసైశ్శుద్ధిరిష్యతే॥ ౧౭॥ అత ఊర్ధ్వం స్వజాత్యుక్తమాశౌచం తాసు విద్యతే। సద్యశ్శౌచం సపిండానాం గర్భస్య పతనే సతి॥ ౧౮ ॥ సర్వేషామేవ వర్ణానాం సూతకే మృతకేపి వా। దశాహాచ్ఛుద్ధిరిత్యేషః కలౌ శాస్త్రస్య నిశ్చయః॥ ౧౯॥ ఆశీ

గ్దానాత్ప్రాక్ ఏకదినం సూతకం - అతః పరం వాక్ప్రదానాదనంతరం ప్రవృద్ధానాం వయసాధికానాం చ త్రిరాత్రం చేతి - వాక్ప్రదానం నామ (భాషాయాం సగాయీత్యుచ్యతే) ॥ ౧౫ ॥ ఏతదేవ వివృణోతి ॥ వాగితి ॥ ఉభయతః పితుర్వరస్యాపి త్రిదినం - దత్తానాం వివాహితానాం భర్తుర్గృహ ఏవ నతు పితుః ॥ ౧౬ ॥ తాసాం మాతౄణామేవ "యావన్మాసస్థితా గర్భస్తావద్దినాని సూతక" మితి వచనాత్॥౧౭॥ తాసు మాతృష్వేవ నతు పిత్రాదిషు॥౧౮ ॥ సామాన్యముక్త్వా విశేషశాస్త్రమాహ॥ సర్వేషామితి ॥ "సామాన్యశాస్త్రతో నూనం విశే

షోఽబలవాన్భవే" దితివిశేషస్యైవ ప్రామాణ్యాత్ ॥౧౭॥౨౦॥ సూతకప్రయోజనమాహ॥సంధ్యామితిత్రిభిః॥౨౧॥౨౨॥ వ్రతినః బ్రహ్మచారిణః- తేనగురుశుశ్రూషానత్యాజ్యేతి-యద్వాచాంద్రాయణాదిమహావ్రతయుక్తస్య- తేనాపివ్రతభంగోనకర్తవ్యశ్చేతిభావః- మంత్రపూతస్యమహామంత్రజపైస్సదాపవిత్రస్య-జపత్యాగోనోచితఇతి- సాగ్నికస్య- హవనస్యావశ్యకత్వాత్-బ్రహ్మనిష్ఠస్యాగృహస్థస్యాపితస్యఅతివర్ణాశ్రమిత్వాత్ - వర్ణాశ్రమోచితంసూతకంనాస్త్యేవ - జ

ర్వాదందేవపూజాంప్రత్యుత్థానాభివందనం । పర్యంకేశయనంస్పర్శంనకుర్యాన్మృతసూతకే ॥ ౨౦ ॥ సంధ్యాందానంజపంహోమంస్వాధ్యాయంపితృతర్పణం। బ్రహ్మభోజ్యంవ్రతంనైవకర్తవ్యంమృతసూతకే॥ ౨౧॥ నిత్యంనైమిత్తికంకామ్యంసూతకేయస్సమాచరేత్।తస్యపూర్వకృతంనిత్యాదికంకర్మవినశ్యతి॥ ౨౨ ॥ వ్రతినోమంత్రపూతస్యసాగ్నికస్యద్విజస్యచ । బ్రహ్మనిష్ఠస్యయతినోనహిరాజ్ఞాంచసూతకం॥ ౨౩ ॥ వివాహోత్సవయజ్ఞేషుజాతేచమృతసూతకే। తస్యపూర్వకృతంచాన్నంభోజ్యంతన్మనురబ్రవీత్॥౨౪॥సూతకేయస్తుగృహ్ణాతితదజ్ఞానాన్నదోషభాక్।దాతాదోషమవాప్నోతియాచకాయదదన్నపి॥ ౨౫॥ ప్రచ్ఛాద్యసూతకంయస్తుదదాత్యన్నంద్విజాయచ। జ్ఞాత్వాగృహ్ణంతియేవిప్రాఃదోషభాజస్తఏవహి॥ ౨౬ ॥ తస్మాత్సూతకశు

న్మమరణయోరవాప్తవత్వాచ్చేతి - యతినఃసన్న్యాసినః - తస్యాపిలోకేషణాయావ్యుద్ధితత్వాత్ - రాజ్ఞాం మూర్ధాభిషిక్తానాం - దానంగ్రాహ్యమేవేతిభావః॥ ౨౩ ॥ తస్యసూతకస్యప్రాక్పూర్వంకృతంసిద్ధాన్నం పక్వాన్నంతుభోజ్యంభోజనార్హమేవ- పశ్చాత్కృతంనేతి॥ ౨౪॥ తదజ్ఞానాత్తస్యసూతకస్యాజ్ఞానాత్గృహ్ణాతి - సూతకేకధితేపియోయాచతేతస్మైదదన్సన్దాతాదోషభాజ్భవతీత్యర్థః॥ ౨౫॥ దాతాదోషమవాప్నోతీత్యేవవివృణోతి ॥ ప్రచ్ఛాద్యసంగోప్య॥ ౨౬॥ తస్మాత్సూతకంసపిండనంవినానాపయాతి - తదపసరణంవినాచ

దానాదానయోరనధికారాదితి హేతోః సపిండనం కుర్యాదితి - సపిండనాత్ సః ప్రేతః పితా॥ ౨౭॥ మునిమతోక్తమపి దనకాలం ప్రదర్శయతి॥ ద్వాదశాహ ఇతి॥ ౨౮॥ మునిమతం నిరాకృత్య యుగానురూపం స్వమతం కథయతి॥ మయేతి॥ ౨౯॥ మునిభిస్తే బహూన్ దోషాన్ ప్రదర్శ్య స్వమతం ప్రదర్శయతి॥ అనిత్యాదితి పంచభిః॥ కలిధర్మాణామనిత్యత్వమేవాహ। పుంసామిత్యాది॥ ౩౦॥ వ్రతబంధః ఉపవీతసంస్కారః -

ద్యర్థం పితుః కుర్యాత్సపిండనం । తతః స పితృగణైః సార్ధం పితృలోకం స గచ్ఛతి ॥ ౨౭ ॥ ద్వాదశాహే త్రిపక్షే వా షణ్మాసే వత్సరేఽపి వా। సపిండీకరణం ప్రోక్తం మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః॥ ౨౮ ॥ మయా తు ప్రోచ్యతే తార్క్ష్య శాస్త్రధర్మానుసారతః । చతుర్ణామేవ వర్ణానాం ద్వాదశాహే సపిండనం॥ ౨౯ ॥ అనిత్యాత్కలిధర్మాణాం పుంసాం చైవాయుషః క్షయాత్ । అస్థిరత్వాచ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహే ప్రశస్యతే॥ ౩౦॥ వ్రతబంధోత్సవాదీని వ్రతస్యోద్యాపనాని చ। వివాహాదిర్భవేన్నైవ మృతే చ గృహమేధిని॥ ౩౧॥ భిక్షుర్భిక్షాం న గృహ్ణాతి హంతకారో న గృహ్యతే। నిత్యం నైమిత్తికం లుప్యేద్యావత్పిండం న మేలితం॥ ౩౨॥ కర్మలోపాత్ప్రత్యవాయీ భవేత్తస్మాత్సపిండనం। నిరగ్నిః సాగ్నికో వాపి ద్వాదశాహే సమాచరేత్॥ ౩౩॥ యత్ఫలం సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు యత్ఫలం। తత్ఫలం సమవాప్నోతి ద్వాదశాహే సపిండనాత్॥ ౩౪ ॥ అతః స్నాత్వా మృతస్థానే గోమయేనోపలేపితే । శాస్త్రోక్తేన విధానేన సపిండీకారయేత్సుతః॥ ౩౫ ॥ పాద్యార్ఘ్యాచమనీయాద్యైర్విశ్వేదేవాంశ్చ పూజ

ఉత్సవః యజ్ఞాదీనాం- ఆదిశబ్దేన హోళికాదీనామపి- వ్రతస్య కార్తికాదేర్వ్రతమాత్రస్య ఆదీని ద్విరాగమనాదీన్యపి గృహమేధిని మృతే సతి ॥ ౩౧ ॥ భిక్షుః సన్న్యాసీ - హంతకారః వైశ్వదేవమకృత్వా తాం పంచసూనానివర్తకాన్నవిభాగః ॥ ౩౨ ॥ ప్రత్యవాయీ దోషభాగ్భవేత్॥ ౩౩॥ ౩౪॥ అతః ద్వాదశాహస్యావశ్యకత్వాద్ధేతోః - మృతస్థానం గోమయేనోపలిప్య సపిండనం కారయేత్ ॥

౩౫॥ అపఉపస్పృశేత్ హస్తౌ ప్రక్షాళ్య ఆచామేత్॥౩౬॥ ౩౭॥ పితుః పిండస్య పితామహాదిపిండైస్సహైకీకరణం సపిండీకరణమితి॥ ౪౦॥ అథశబ్దో విధానాంతరే॥ ౪౧॥ పూర్వం సువర్ణశలాకయా త్రిధాకృతం తం పైతృకం పితుః పిండం తేభ్యః ప్రపితామహాదిత్రిభిః పిండైస్సహ మేళయేదితి - అగ్రే పితామహ్యాః పూర్వం మాతరి ప్రశాంతాయాం సత్యాం పైతృకవత్ ప్రపితామహ్యాదీనాం త్రీన్ పిండాన్ దత్వా తైస్స

రయేత్। ఈప్సితే వికిరం దత్వా హ్యాపః పునరుపస్పృశేత్॥ ౩౬॥ దద్యాత్పితామహాదీనాం త్రీన్ పిండాంశ్చ యథాక్రమం। వసురుద్రార్క-రూపాణాం చతుర్థం మృతకస్య చ॥ ౩౭॥ చందనైస్తులసీపత్రైర్ధూపైర్దీపైస్సుభోజనైః। ముఖవాసైస్సువస్త్రైశ్చ దక్షిణాభిశ్చ పూజయేత్॥ ౩౮॥ ప్రేతపిండం త్రిధాకృత్వా సువర్ణస్య శలాకయా। పితామహాదిపిండేషు మేళయేత్తం పృథక్ పృథక్॥ ౩౯॥ పితామహ్యా సమం మాతుః పితామహసమం పితుః। సపిండీకరణం కుర్యాదితి తార్క్ష్య మతం మమ॥ ౪౦॥ మృతే పితరి యస్యాథ విద్యతే చ పితామహః। తేన దేయాస్త్రయః పిండాః ప్రపితామహపూర్వకాః॥ ౪౧॥ తేభ్యశ్చ పైతృకం పిండం మేళయేత్తం త్రిధాకృతం। మాతర్యగ్రే ప్రశాంతాయాం విద్యతే చ పితామహీ। తదా మాతృకశ్రాద్ధే పితుర్యాత్పైతృకవద్విధిః॥ ౪౨॥ యద్వామయివహాలత్మ్యాంతయోః పిండం చ మేళయేత్॥ ౪౩॥ అపుత్రాయాః స్త్రియాః కుర్యాత్పతిస్సాపిండనాదికం। శ్వశ్ర్వాదిభిస్సహైవాస్యాస్సపిండీకరణం భవేత్॥ ౪౪॥ భర్త్రాదిభిః స్త్రీభిః కార్యం సపిండీకరణం స్త్రియాః। నైతన్మమ మతం తార్క్ష్య పత్యా సాపిండ్యమర్హతి॥ ౪౫॥ ప

హామాతుః పిండం మేళయేదితి॥ ౪౨॥ పక్షాంతరమాహ॥ యద్వేతి॥ తయోః మాతాపిత్రోః పితామహరూపేష యు పితుః పిండం-లక్ష్మ్యామ తు శ్చేతి॥ ౪౩॥ స్త్రియాః క్రియాకరణే పత్యురప్యధికారోఽస్తీత్యాహ॥ అపుత్రాయా ఇతి॥ ౪౪॥ మతాంతరం నిరాకరోతి॥ భర్త్రేతి॥ భర్త్రాద్యైకాంతే సహ నతు స పిండనం యోగ్యం భవతి-అ

ర్థాంగిత్వాత్ ॥౪౫॥ దయితా చ పతిశ్చ దంపతీ- జాయాదయితయోర్ద్వంద్వం భావా భవతః శ్వశురాదేః- అనంతరతః మధ్యే తృణం కృత్వా తత్సత్యాస్సపిండనం కుర్యాదిత్యన్వయః ॥ ౪౬॥ సత్యాస్సపిండనాదికమప్యేక ఏవ సుతః కుర్యాత్ - న తు ద్వితీయః ॥ ౪౭॥ విదేశే దశాహమధ్యే జ్ఞాత్వా మృతాయాస్సత్యాః శ్రవణాదిదినాదవశేషదినేషు దశరాత్రం విధాయ భర్తుస్సపిండదినే సపిండనాదికం కార్యం- దశాహా

కాంచితాం సమారూఢౌ దంపతీ యది కాశ్యప। తృణమంతరతః కృత్వా శ్వశురాదేస్తు దాహచరేత్ ॥ ౪౬॥ ఏక ఏవ సుతః కుర్యాదాదౌ పిండాదికం పితుః। తదూర్ధ్వం చ ప్రకుర్వీత సత్యాస్స్నానం పునశ్చరేత్ ॥ ౪౭॥ హుతాశం యా సమారూఢా దశాహాభ్యంతరే సతి। తస్యా భర్తుర్దినే కార్యం శయ్యాదానం సపిండనం ॥ ౪౮॥ కృత్వా సపిండనం తార్క్ష్య ప్రకుర్యాత్పితృతర్పణం। ఉచ్చారేత్స్వధాకారం వేదమంత్రైస్సమన్వితం ॥౪౯॥ అతిథిం భోజయేత్పశ్చాద్ధంతకారం చ సర్వదా। తేన తృప్యంతి పితరో మునయో దేవదానవాః। ౫౦॥ గ్రాసమాత్రా భవేద్భిక్షా చతుర్గ్రాసం తు పుష్కలం। పుష్కలాని చ చత్వారి హంతకారో విధీయతే ॥ ౫౧॥ సపిండ్యాం విప్రచరణౌ పూజయేచ్చందనాక్షతైః। దానం తస్మై ప్రదాతవ్యమక్షయ్యతృప్తిహేతవే ॥౫౨॥ వర్షవృత్తిం ఘృతం చాన్నం సువర్ణం రజతం సుగాం। అశ్వం గజం రథం భూమిమాచార్యాయ ప్రదాపయేత్ ॥౫౩॥ తతశ్చ పూజయేన్మంత్రైస్స్వస్తివాచనపూర్వకం। కుంకుమాక్షతనైవేద్యైర్గ్రహాన్ దేవీం వినాయకం ॥౫౪॥ ఆచార్యస్తు తతః కుర్యాదభిషేకం సమంత్రకం। బధ్వా సూత్రం కరే దద్యాద్రక్షాం మంత్రపూతాంస్తథాక్షతాన్ ॥ ౫౫॥ తతశ్చ భోజయేద్విప్రాన్మృష్టాన్నైర్వివిధైశ్శుభైః। దద్యాత్సదక్షిణాం తేభ్యస్స్వజ

దనంతరం జ్ఞాత్వా మృతాయాస్తు శ్రవణదినాద్ద్వాదశే హనీతి॥౪౮॥ ౫౦॥ హంతకారప్రమాణమాహ॥ చత్వారి పుష్కలాని షోడశ గ్రాసమాత్రం॥౫౧॥౫౨॥ సుగాం సుశీలాం గాం॥ ౫౩॥౫౪॥ సూత్రం రక్షాసూత్రం। ౫౫॥ శుభైః రసైః- బహుశర్క-

రాయుక్తైరిత్యర్థః - సజలాన్నాన్ పూర్ణాన్ మోదకదక్షిణాసహితాన్ ద్విషట్ ద్వాదశఘటాన్ ద్వాదశవిప్రాన్ భోజయిత్వా తేభ్యో దద్యాదితి॥౫౬॥ ద్విజభోజనానంతరం చ తైర్విప్రాదిభిర్వార్యాద్యాః క్రమాత్ స్ప్రష్టవ్యాః. తతస్తేశుద్ధ్యేరన్నిత్యన్వయః- బ్రాహ్మణాదిభిశ్చతుర్భిర్వర్ణైశ్చ త్యాగః క్రమాత్స్ప్రష్టవ్యా ఇత్యర్థః॥౫౭॥ అథ సపిండనానంతరం శయ్యాదానం నిరూపయతి॥ ఏవమిత్యాది॥ ౫౮॥ ౫౯॥ శయ్యాం ఆస్తృతాయాం విచిత్రవస్త్రైరాచ్ఛాదితాయాం భువి విన్యసేత్ స్థాపయేత్ ఇతి తృతీయేనాన్వయః- కథంభూతాం- సారదారుమయీం భారసం

లాన్నాన్ ద్విషడ్ఘటాన్॥ ౫౬॥ వార్యాయుధం ప్రతోదస్తు దండ
స్తు ద్విజభోజనాత్। స్ప్రష్టవ్యోఽనంతరం వర్ణైశ్శుద్ధ్యేరంస్తే తతః క్ర
మాత్॥౫౭॥ ఏవం సపిండనం కృత్వా క్రియావస్త్రాణి సంత్యజేత్।
శుక్లాంబరధరో భూత్వా శయ్యాదానం ప్రదాపయేత్॥ ౫౮॥ శ
య్యాదానం ప్రశంసంతి సర్వే దేవాస్సవాసవాః। తస్మాచ్ఛయ్యా
ప్రదాతవ్యా మరణే జీవితేఽపి వా॥౫౯॥ సారదారుమయీం రమ్యాం
సుచిత్రైశ్చిత్రితాం దృఢాం। పట్టసూత్రైర్వితనితాం హేమసూ
త్రైరలంకృతాం॥ ౬౦॥ హంసతూలీప్రతిచ్ఛన్నాం శుభశీర్షోప
ధానికాం । ప్రచ్ఛాదనపటీయుక్తాం పుష్పగంధైస్సువాసితాం॥
౬౧॥ దివ్యబంధైస్సుబంధాం చ సువిశాలాం సుఖప్రదాం। శయ్యా
మేవంవిధాం కృత్వా హ్యాస్తృతాయాం న్యసేద్భువి॥౬౨॥ ఛత్రం
దీపాలయం రౌప్య- చామరాసనభాజనం। భృంగారం కరకాదర్శం

వహనక్షమాం రచితాం యద్వా సారరూపో దారుర్వృక్షః తన్మయీం వా. రమ్యామితి శేషేణ- ఉక్తరమ్యతామేవాహ॥ సచిత్రైరితి॥ వితనితాం సంగ్రథితాం లోహపత్రస్థానే హైమసూత్రైరితి॥౬౦॥ హంసవదుజ్జ్వలా మృదుచలా యా తూలీ అధఃప్రస్తరణికా (భాషాయాం తులాఊచేది) తయా ప్రతిఛన్నాం ఆచ్ఛాదితాం- శుభాని సుందరాణి శీర్షోపధానికాని యస్యాం (భాషాయాం తకియా ఇతి) ప్రచ్ఛాదనపటీ తదాచ్ఛాదనికముపరితనవస్త్రం॥౬౧॥ దివ్యబంధైః(భాషాయాం క

సనా ఇతి)॥ ౮౨॥ ఛత్రంచతుశ్చరణసంలగ్నంరథస్థవత్ శోభ్యంరూపాద్యభిధాతు
మయం-దీపాలయం (దివటీఇతిభాషాయాం) చామరంవ్యజనంఆసనంకాష్ఠమ
యం(చౌకీఇతిభాషాయాం) భాజనంజలపానపాత్రం-భృంగారం) గడూకాగ
డవీరూరీతిభాషాయాం) కరకాఅల్పఘటాః కలశమితికమండలంవా- ఆదర్శాద
ర్పణం॥౮౩॥ అస్యత్ తాంబూలపాత్రాద్యుపకారకసామగ్రీం- స్వేస్వేస్థానేఇ

పంచవర్ణవితానకం॥౮౩॥ శయనస్యభవేత్కించిద్యచ్చాన్యదుప
కారకం । తత్సర్వంపరితస్తస్యాస్స్వేస్వేస్థానేనియోజయేత్॥
౮౪ ॥ తస్యాంసంస్థాపయేద్ధైమంహరింలక్ష్మీసమన్వితం । స
ర్వాభరణసంయుక్తమాయుధాంబరసంయుతం ॥ ౮౫॥ స్త్రీ
ణాంచశయనేధృత్వా కజ్జలాలక్తకుంకుమం । వస్త్రం భూషా
దికంయచ్చ సర్వమేవప్రదాపయేత్ ॥ ౮౬॥ తతో విప్రంసపత్నీ
కంగంధపుష్పైరలంకృతం । కర్ణాంగుళీయాభరణైః కంఠసూ
త్రైశ్చకాంచనైః॥౮౭। ఉష్ణీషముత్తరీయంచచోళకంపరిధాయ
చ।స్థాపయేత్సుఖశయ్యాయాంలక్ష్మీనారాయణాగ్రతః॥ ౮౮॥
కుంకుమైః పుష్పమాలాభిర్హరింలక్ష్మీంసమర్చయేత్।పూజయే
ల్లోకపాలాంశ్చగ్రహాన్నవవినాయకం॥౮౯॥ ఉత్తరాభిముఖో
భూత్వాగృహీత్వాకుసుమాంజలిం। ఉచ్చారయేదిమంమంత్రం
విప్రస్యపురతస్స్థితః॥౯౦॥యథాకృష్ణద్వితీయాస్తిశయ్యాక్షీరో
దసాగరే।తథాభూయాదశూన్యేయంమమజన్మనిజన్మని॥ ౯౧॥
ఏవంపుష్పా జలంవిప్రేప్రతిమాయాంహరేఃక్షిపేత్।తతస్సో

తి-ఛత్రంపాదేషుదీపాలయంవామేచామరంశయ్యోపరిఆసనందక్షిణేభాజనంత
దుపరివితానంఛత్రస్యోపరినియోజయేదితి॥౮౪।౮౫। స్త్రీణాంసౌభాగ్యవతీనాం॥
౮౬॥కర్ణాంగుళీయాదిభిఃదంపత్యోరాభరణానితైశ్చాలంకృతంవిప్రం- స్థాపయే
దిత్యుత్తరేణాన్వయః॥౮౭॥౯౦॥మమేయమితి॥జీవనే-మరణేమమపితురితివిశేషః-ఇ
యంశయ్యాఅశూన్యా - మయామమపిత్రావాసహితైవభూయాదిత్య

ర్థః॥౨౧॥౨౨॥ కోదదాతీతి దానాభిమానం నకుర్యాదితి॥ ౨౩॥౨౪॥ సర్వోపస్క-
రశైర్గృహోచితసర్వవస్తుభిః సహితం - సుఖసుప్త్యర్థం సుఖేననిద్రాసుప్తిః తద
ర్థం గృహం చదద్యాదితి॥ ౨౫॥౨౬॥ ఆభూతసంప్లవం మహాప్రళయపర్యంతప్రళ

పస్కరాం శయ్యాం దానసంకల్పపూర్వకం॥ ౨౨॥ దద్యాద్వ్రి
తోపదేష్ట్రే చ గురవే బ్రహ్మవాదినే। గృహాణ బ్రాహ్మణైనాం
త్వం కోదదాతీతి కీర్తయేత్॥ ౨౩॥ ఆందోళయేద్ద్విజం లక్ష్మీం హ
రిం చ శయనస్థితం। తతః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణిపత్య విసర్జయేత్॥
౨౪॥ సర్వోపస్కరశైర్యుక్తం ప్రదద్యాదతిసుందరం। శయ్యా
యాం సుఖసుప్త్యర్థం గృహం చ విభవే సతి॥ ౨౫॥ జీవమానస్స్వ
హస్తేన యదిశయ్యాం దదాతియః। స జీవతో వృషోత్సర్గం పర్వకా
లే సమాచరేత్॥౨౬॥ ఇయమేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న కదా
చన। సా విభక్తా చ విక్రీతా దాతారం పాతయత్యధః॥౨౭॥ పాత్రే
ప్రదాయ శయనం వాంఛితం ఫలమాప్నుయాత్। పితా చ దాతా
తనయః పరత్రేహ చ మోదతే॥౨౮॥ పురందరగృహే వైసూర్య
పుత్రాలయేపి చ। ఉపతిష్ఠేన్న సందేహశ్శయ్యాదానప్రభావతః॥
౨౯॥ విమానవరమారూఢస్సేవ్యమానోప్సరోగణైః। ఆభూత
సంప్లవం యావత్తిష్ఠత్యాతంకవర్జితః॥ ౩౦॥ సర్వతీర్థేషు యత్పు
ణ్యం సర్వపర్వదినేషు చ। తేభ్యశ్చాప్యధికం పుణ్యం శయ్యాదానో
ద్భవం భవేత్॥౩౧॥ ఏవం దత్వా సుతశ్శయ్యాం పదదానం ప్రదా
పయేత్। తచ్ఛృణుష్వ మయాఖ్యాతం యథావత్కథయామి తే॥
౩౨॥ ఛత్త్రోపానహవస్త్రాణి ముద్రికా చ కమండలుః। ఆసనం పం

మెలినోపి పునస్సృష్టిసమయే తత్రైవోత్పద్య ఆతంకవర్జితః పీడారహితః స్వ
ర్గేతిష్ఠతీతి పూర్వవద్జ్ఞాతవ్యం॥ ౩౦ ॥ ౩౨ ॥ శయ్యాదానోత్తరం పదదానం ప్ర

దద్యాదిత్యాహ॥ ఛత్రేతి॥ ౮౩॥ ౮౪॥ పథియమమార్గేసుఖంనిస్తరతేభుక్తేః॥ ౮౯ ॥ ౯౨ ॥ పాథేయంపరలోకభోగ్యం ॥ ౯౩ ॥ ౯౪ ॥ నను "ఉత్తమంపా

చపాత్రాణిపదంసప్తవిధంస్మృతం॥ ౮౩॥ దండేనతామ్రపాత్రేణహ్యమాన్నైర్భోజనైరపి।అర్ఘ్యయజ్ఞోపవీతైశ్చపదంసంపూర్ణతాంవ్రజేత్॥౮౪॥ త్రయోదశపదానీత్థంయథాశక్త్యావిధాయచ। త్రయోదశేభ్యోవిప్రేభ్యఃప్రదద్యాద్ద్వాదశేహని॥ ౮౫॥ అనేనపదదానేనధార్మికాయాంతిసద్గతిం। యమమార్గగతానాంచపదదానంసుఖప్రదం॥౮౬॥ ఆతపస్తత్రవైరౌద్రోదహ్యతేయేనమానవః। ఛత్రదానేనసుచ్ఛాయాజాయతేతస్యమూర్ధని॥౮౭॥అతికంటకసంకీర్ణేయమలోకస్యవర్త్మని।అశ్వారూఢాశ్చతేయాంతిదదతేయేహ్యుపానహౌ॥౮౮॥శీతోష్ణవాతదుఃఖానితత్రఘోరాణిఖేచర। వస్త్రదానప్రభావేనసుఖానిస్తరతేపథి॥౮౯॥ యమదూతామహారౌద్రాఃకరాళాఃకృష్ణపింగళాః। నపీడయంతితంమార్గేముద్రికాయాఃప్రదానతః॥ ౯౦॥ బహుఘర్మసమాకీర్ణేనిర్వాతేతోయవర్జితే। కమండలుప్రదానేనతృషితఃపిబతేజలం॥౯౧॥మృతోద్దేశేనయోదద్యాదుదపాత్రంచతామ్రిజం।ప్రపాదానసహస్రస్యయత్ఫలంసోశ్నుతేధ్రువం॥ ౯౨॥ఆసనేభోజనేచైవదత్తేసమ్యగ్ద్విజాతయే। సుఖేనభుక్తేపాథేయంపథిగచ్ఛన్ శనైశ్శనైః॥౯౩॥ ఏవంసపిండనదినేదత్వాదానంవిధానతః।బహూంస్సంభోజయేద్విప్రాన్శ్వపాకాదికానపి॥ ౯౪॥ తతస్సపిండనాదూర్ధ్వమర్వాక్సంవత్సరాదపి।ప్రతిమాసంప్రదాతవ్యోజలకుంభస్సపిండకః॥ ౯౫॥ కృతేస్యకరణంనాస్తి

దశంహ్యేతన్మయాతేకథితంఖగ । శ్రపయిత్వాచరుంతార్క్ష్యకుర్యాదేకాదశే

'౼నీ'' తిప్రాగుక్తత్వాదేకాదశాహే కృతాయామప్యేత్తషోడశ్యాం పునః పతిమాసంఘటంపిండదానం చకిమర్థమితిచేత్తత్రాహ ॥ కృతస్యేతి ॥ అత్ర కృతస్యకరణం నాస్తీతినిషేధస్తు ప్రెతకార్యం వినాప్రతోద్యాపనాదిష్వేవ ప్రేతార్థంతుపునః కరణేనతస్యా క్షయతృప్తిర్భవతీతి హేతోః పునరపికుర్యాదిత్యర్థః॥ ౯౬॥ అతఃమాసికాదీనామావశ్యకత్వాదితిహేతోః - విశేషాసుపౌర్ణమాస్యాదితిథిషుపురుషేమృతేసతిప్రథమంపాక్షికవిశేషంవక్ష్యామీతి॥౯౭॥ తత్రే

ప్రేతకార్యాద్వృతేఖగ । ప్రెతార్థంతుపునఃకుర్యాదక్షయతృప్తిహేతవె ॥ ౯౬ ॥ అతోవిశేషంవక్ష్యామిమాసికస్యాబ్దికస్యచ। పాక్షికస్యవిశేషంచవిశేషంతిథిషుమృతె ॥ ౯౭ ॥ పౌర్ణమాస్యాంమృతోయస్తుచతుర్థీతస్యఊనికా ॥౯౮ ॥ నవమ్యాంతుమృతోయస్తురిక్తాతస్యచతుర్దశీ । ఇత్యేవం పాక్షికంశ్రాద్ధంకుర్యాద్వింశతిమేదినే॥ ౯౯ ॥ ఏకఏవయదామాసస్సంక్రాంతిద్వయసంయుతః । మాసద్వయగతంశ్రాద్ధం మలమాసెహిశస్యతె॥ ౧౦౦ ॥ ఏకస్మిన్మాసిమాసౌద్వౌయదిస్యాతాంతయోర్ద్వయోః । తావెవపక్షౌతావేవతిథయస్త్రింశదేవహి ॥

వాహ॥ పౌర్ణమాస్యామితిద్వాభ్యాం॥ తిథిషురిక్తాఖ్యాచతుర్థీతస్యప్రేతస్యఊనికాపాక్షికశ్రాద్ధవిధిః॥ ౯౮॥౯౯॥ మాసికస్యవిశేషమాహ॥ ఏకఏవేతిత్రిభిః॥మలమాసేతుయమాసే "రవిసంక్రమహీనోయోమలమాసోఽభిధీయతె । సఏవతుద్విసంక్రాంతఃక్షయమాసోప్యుదీరిత'' ఇతి-యదికార్తికమార్గశీర్షయోః క్షయమాసాం తపాతేసతికార్తికసంబధీని మార్గశీర్షసంబంధీని యానిశ్రాద్ధవ్రతాదీనిచయస్మిన్తిథౌ యస్మిన్నపరాహ్ణాదికాలేవిహితానితాని క్షయమాసేతత్రతత్రైవకర్తవ్యానీతి ॥ ౧౦౦ ॥ ఏకస్మిన్మాసేమాసద్వయంసిద్ధాంరయతి ॥ తాః పంచదశఎవతిథయః ఉభౌపక్షౌజ్ఞేయా - తాః పంచదశ ఏవత్రింశత్తిథ

యోర్జ్ఞాతవ్యాః ॥ ౧౦౧ ॥ అసంక్రాంతేఽధికమాసే యది ద్వాదశ ఏవ సతి తదా
తత్తస్మిన్నేవ ప్రథమాబ్దికం కర్తవ్యం ॥౧౦౨॥౧౦౩॥ వార్షికీ ప్రథమాబ్దికీ ॥౧౦౪॥
ప్రతిసంవత్సరం ద్వితీయాబ్దికాదికం తు మలమాసే - శ్రాద్ధదినస్యాఽన్యత్వే నిరా
సార్థం పితురుద్దేశేన బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా శుద్ధమాసే సపిండకం శ్రాద్ధం కు
ర్యాదితి ॥౧౦౫॥ ఏవముక్తప్రకారేణ ॥౧౦౬॥౧౦౭॥ గజచ్ఛాయాయోగకృతం శ్రా
ద్ధం గజచ్ఛాయం - గజచ్ఛాయా "కృష్ణపక్షే త్రయోదశ్యాం మఘాస్విందుః కరేర

౧౧౧ ॥ తిథ్యర్ధే ప్రథమే పూర్వో ద్వితీయేఽర్ధే తదుత్తరః । మా
సావితి బుధైశ్చింత్యౌ మలమాసస్య మధ్యగౌ ॥ ౧౦౨ ॥ అసం
క్రాంతేఽపి కర్తవ్యం సపిండీకరణం ఖగ । తథైవ మాసికం శ్రా
ద్ధం వార్షికం ప్రథమం తథా ॥ ౧౦౩॥ సంవత్సరస్య మధ్యే తు యది
స్యాదధిమాసికః । తదా త్రయోదశే మాసి క్రియా ప్రేతస్య
వార్షికీ ॥ ౧౧౪॥ పిండవర్జమసంక్రాంతే సంక్రాంతే పిండసంయు
తం । ప్రతిసంవత్సరం శ్రాద్ధమేవం మాసద్వయేఽపి చ ॥ ౧౧౫॥ ఏవం
సంవత్సరే పూర్ణే వార్షికం శ్రాద్ధమాచరేత్ । తస్మిన్నపి విశే
షేణ భోజనీయా ద్విజాతయః ॥ ౧౦౬ ॥ కుర్యాత్సంవత్సరాదూ
ర్ధ్వం శ్రాద్ధే పిండత్రయం సదా । ఏకోద్దిష్టం న కర్తవ్యం తేన
స్యాత్పితృఘాతకః ॥ ౧౦౭ ॥ తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం గజ

విః । యదా తదా గజచ్ఛాయా శ్రాద్ధే పుణ్యైరవాప్యతే" ఇతి - యద్వా పూర్వాభిము
ఖస్థితస్య గజస్య ఛాయాయాం దక్షిణాభిముఖో భూత్వా శ్రాద్ధం కుర్యాదిత్యపి కే
చిత్ - యుగాది - యుగాదితిథయో యథా "మాఘే పంచదశీ కృష్ణా నభస్యే చ త్ర
యోదశీ ॥ తృతీయా మాధవే శుక్లా నవమ్యూర్జే యుగాదయః" ఇతి - క్రమోఽత్ర న వి
వక్షితః - తద్యథా కార్తికశుక్లనవమీ సత్యయుగస్యాద్యా తిథిః - వైశాఖే అక్షయతృ
తీయా త్రేతాయుగస్య - మాఘే అమావాస్యా ద్వాపరస్య - భాద్రే కృష్ణా త్రయోదశీ కలియు

గస్యేతి- అత్రాబ్దమధ్యేనేతి కేషాంచిన్మతం - కేచిద్దాక్షిణాత్యాదయస్తు వర్షమధ్యేపి కుర్వంతి కిమితి పాపినామేవ వర్షగమ్యోయమమార్గో భవతి - అతస్తస్యాతిక్రమణానంతరం గయాదిశ్రాద్ధం కర్తవ్యమితి అబ్దమధ్యే నేతి నిషేధః. కించ సుకృతినస్తు తత్క్షణమేవ ధర్మసభాం ప్రవిశంతి అతోబ్దమధ్యేపి కుర్యాదిత్యభిప్రాయః॥ ౧౦౮॥ గయామాహాత్మ్యమాహ ॥ యదేతి॥ ౧౦౯॥ ౧౧౧॥ శమీపత్రప్రమాణం అతిసూ

చ్ఛాయంచ పైతృకం । అబ్దమధ్యేన కుర్వీత గ్రహణేన యుగా
దిషు ॥ ౧౦౮ ॥ యదా పుత్రేణ తత్కార్యం గయాశ్రాద్ధం ఖగేశ్వ
ర। తదా సంవత్సరాదూర్ధ్వం కర్తవ్యం పితృభక్తితః॥ ౧౦౯ ॥
గయాశ్రాద్ధాత్ప్రముచ్యంతే పితరో భవసాగరాత్। గదాధరా
నుగ్రహేణ తే యాంతి పరమాంగతిం ॥ ౧౧౦ ॥ తులసీమంజరీ
భిశ్చ పూజయేద్విష్ణుపాదుకాం। తస్యాం లవాదితీర్థేషు పిండాన్ద
ద్యాద్యథాక్రమం॥౧౧౧॥ఉద్ధరేత్సప్తగోత్రాణి కులమేకోత్తరం
శతం। శమీపత్రప్రమాణేన పిండం దద్యాద్గయాశిరే॥౧౧౨॥గయా
ముపేత్య యః శ్రాద్ధం కరోతి కులనందనః। సఫలం తస్య తజ్జన్మ జా
యతే పితృతుష్టిదం॥౧౧౩॥ శ్రూయతే చాపి పితృభిర్గీతా గాథా ఖ
గేశ్వర। ఇక్ష్వాకోర్మనుపుత్రస్య కలాపోపవనే సురా॥౧౧౪॥అపి
నస్తే భవిష్యంతి కులే సన్మార్గశీలినః। గయాముపేత్య యే పిండాన్దా
స్యంత్యస్మాకమాదరాత్॥౧౧౫॥ ఏవమాముష్మికం తార్క్ష్య యః
కరోతి క్రియాం సుతః। స స్యాత్సుఖీ భవేన్ముక్తః కౌశికస్యాత్మజా
యథా॥ ౧౧౬॥ భరద్వాజాత్మజాస్సప్త భుక్త్వా జన్మపరంప

త్మ్యమపి పిండం గయాశిరే గయదైత్యస్య ఆసమంతాచ్ఛిరోభాగే ఇతి గయామాహాత్మ్యోక్తం జ్ఞాతవ్యం॥ ౧౧౨ ॥ ౧౧౩ ॥ కలాపః హిమవత్పార్శ్వే వర్తీ గ్రామవిశేషః - తస్య ఉపవనే ఇక్ష్వాకుం ప్రతిగీతా ॥ ౧౧౪ ॥ కౌశిః ఏవ భరద్వాజస్యాత్మజానాం చరిత్రం విశేషతయా హరివంశే జ్ఞాతవ్యమితి ॥ ౧౧౫ ॥

౧౨౭॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంత్రయోదశోధ్యాయః॥... ... ... ❋

రాం॥కృత్వాపిగోవధంతార్క్ష్యముక్తాఃపితృప్రసాదతః॥౧౧౭॥
సప్తవ్యాధాదశార్ణేషుమృగాఃకాలాంజనేగిరౌ।చక్రవాకాశ్శ
రద్వీపేహంసాస్సరసిమానసే॥౧౧౮॥ తేపిజాతాఃకురుక్షేత్రే
బ్రాహ్మణావేదపారగాః। పితృభక్త్యాచతేసర్వేగతాముక్తిం
ద్విజాత్మజాః॥౧౧౯॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనపితృభక్తోభవేన్న
రః। ఇహలోకేపరేవాపిపితృభక్త్యాసుఖీభవేత్॥౧౨౦॥ ఏతత్తా
ర్క్ష్యమయాఖ్యాతంసర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం । పుత్రవాంఛాప్ర
దాతారంపితృముక్తిప్రదాయకం॥౧౨౧॥ నిర్ధనోపినరఃకశ్చిద్య
శ్శృణోతికథామిమాం। సోపిపాపవినిర్ముక్తోదానస్యఫలమా
ప్నుయాత్॥౧౨౨॥ విధినాకురుతేయస్తుశ్రాద్ధందానంమయోది
తం। శృణుయాద్గారుడంచాపిశృణుతస్యాపియత్ఫలం॥౧౨౩॥ పి
తాదదాతిసత్పుత్రాన్గోధనానిపితామహః। ధనదాతాభవె
త్సోపియస్తస్యప్రపితామహః॥౧౨౪॥దద్యాద్విపులమన్నాద్యం
వృద్ధస్తుప్రపితామహః। తృప్తాశ్శ్రాద్ధేనతేసర్వేదత్వాపుత్రస్య
వాంఛితం॥౧౨౫॥ గచ్ఛంతిధర్మమార్గైశ్చధర్మరాజస్యమందిరం।
తత్రధర్మసభాయాంతేతిష్ఠంతిపరమాదరాత్॥౧౨౬॥ శ్రీసూత
ఉవాచ॥ఏవంశ్రీవిష్ణునాప్రోక్తమౌర్ధ్వదానసముద్భవం। శ్రు
త్వామాహాత్మ్యమతులంగరుడోహర్షమాగతః॥౧౨౭॥ఇతిశ్రీగ
రుడపురాణేసారోద్ధారేసపిండనాదిసర్వకర్మనిరూపణోనామ
త్రయోదశోధ్యాయః॥ ❋

గరుడఉవాచ॥ యమలోకఃకియాన్మార్గఃకీదృశఃకేననిర్మితః।
సభాచకీదృశీతస్యాంధర్మఆస్తేచకైస్సహ॥౧॥ యేధర్మమార్గా

ధర్మరాజపురం ధర్మసభాం ధర్మసభాసదః । ధర్మమార్గాంశ్చ ధర్మాంశ్చ

హరిః పాత్రిహాచతుర్దశే ॥ చతుర్దశాధ్యాయార్థస్తుస్పష్టఏవహి జ్ఞాతవ్యః॥ ౨॥ ४६
ర్గచ్ఛంతిధార్మికాధర్మమందిరం । తాన్ధర్మానపిమార్గాంశ్చమ
మాఖ్యాహిదయానిధే॥౨॥ శ్రీభగవానువాచ॥శృణుతార్క్ష్య ప్ర
వక్ష్యామియద్గమ్యంనారదాదిభిః । తద్ధర్మనగరందివ్యంమహాప్ర
త్యైరవాప్యతే॥౩॥యామ్యనైరృతయోర్మధ్యేపురంవైవస్వతస్య
యత్। సర్వంవజ్రమయందివ్యమభేద్యంతత్సురాసురైః॥౪॥చతు
రస్రంచతుర్ద్వారముచ్చప్రాకారవేష్టితం। యోజనానాంసహ
స్రంహిప్రమాణేనతదుచ్యతే॥౫॥ తస్మిన్పురేస్తిసుభగంచిత్రగు
ప్తస్యమందిరం । పంచవింశతిసంఖ్యాకైర్యోజనైర్విస్తృతాయ
తం॥౬॥ దశోచ్ఛ్రితంమహాదివ్యంలోహప్రాకారవేష్టితం॥ప్రతో
ళీశతసంచారంపతాకాధ్వజభూషితం॥౭॥ విమానగణసంకీర్ణం
గీతవాదిత్రనాదితం। చిత్రితంచిత్రకుశలైర్నిర్మితందేవశిల్పిభిః॥
౮॥ ఉద్యానోపవనైరమ్యంనానావిహగకూజితం। గంధర్వైర
ప్సరోభిశ్చసమంతాత్పరివారితం॥ ౯॥ తస్యాంసభాయాంచిత్రగుప్త
స్స్వాసనేపరమాద్భుతే । సంస్థితోగణయేదాయుర్మానుషా
ణాంయథాతథ ॥౧౦॥ నముహ్యతికథంచిత్సస్సుకృతేదుష్కృతే
పివా। యద్యేనోపార్జితంకర్మశుభంవాయదివాశుభం॥౧౧॥ త
త్సర్వంభుంజతేయత్రచిత్రగుప్తస్యశాసనాత్ । చిత్రగుప్తాల
యాత్ప్రాచ్యాంజ్వరస్యాస్తిమహాగృహం॥౧౨॥ దక్షిణస్యాంచ
శూలస్యలూతావిస్ఫోటయోస్తథా। పశ్చిమేకాలపాశస్స్యాదవ
జీర్ణస్యారుచేస్తథా॥ ౧౩॥ ఉదీచ్యాంపాండురోగోస్తిరాజరో
గస్తథైవచ। ఐశాన్యాంతుశిరోర్తిస్స్యాదాగ్నేయ్యామస్తిమూ
ర్ఛనా॥ ౧౪॥ అతిసారోనైరృతేతువాయవ్యాంశీతదాహకౌ। ఏ
వమాదిభిరన్యైశ్చవ్యాధిభిఃపరివారితః॥౧౫॥లిఖతేచిత్రగుప్తస్తు

మానుషాణాంశుభాశుభం । చిత్రగుప్తాలయాదగ్రేయోజనా
నాంచవింశతిః॥౧౬॥ పురమధ్యేమహాదివ్యంధర్మరాజస్యమంది
రం। అస్తిరత్నమయందివ్యంవిద్యుజ్జ్వాలార్కవర్చసం॥౧౭॥ ద్వి
శతంయోజనానాంచవిస్తారాయామతస్స్ఫుటం।పంచాశచ్చప్ర
మాణేనయోజనానాంసముచ్ఛ్రితం॥ ౧౮॥ ధృతంస్తంభసహ
స్రైశ్చవైడూర్యమణిమండితం । కాంచనాలంకృతంనానాహ
ర్మ్యప్రాసాదసంకులం॥ ౧౯॥ శారదాభ్రనిభంరుక్మకలశైస్సు
మనోహరం। చిత్రస్ఫాటికసోపానంవజ్రకుట్టిమశోభితం॥ ౨౦॥
ముక్తాజాలగవాక్షంచపతాకాధ్వజభూషితం । ఘంటానేకని
నాదాఢ్యంహేమతోరణమండితం॥౨౧॥ నానాశ్చర్యమయైస్స్వ
ర్ణకవాటశతసంకులః। నానాద్రుమలతాగుల్మైన్నిష్కంపైస్సువి
రాజితం॥ ౨౨॥ ఏవమాదిభిరన్యైశ్చభూషణైర్భూషితంసదా।
ఆత్మయోగప్రభావైశ్చనిర్మితంవిశ్వకర్మణా॥ ౨౩॥ తస్మిన్నస్తి
సభాదివ్యాశతయోజనమాయతా। అర్కప్రకాశాభ్రాజిష్ణుస్స
ర్వతఃకామరూపిణీ॥ ౨౪॥ నాతిశీతానచాత్యుష్ణామనసోఽత్యంత
హర్షిణీ। నశోకోనజరాతస్యాంక్షుత్పిపాసేనచాప్రియం॥౨౫॥
సర్వేకామాస్స్థితాయస్యాంయేదివ్యాయేచమానుషాః। రసవ
చ్చప్రభూతంచభక్ష్యంభోజ్యంచసర్వశః॥౨౬॥ రసవంతిచతో
యానిశీతాన్యుష్ణానిచైవహి । పుణ్యాశ్శబ్దాదయస్తస్యాంనిత్యం
కామఫలాద్రుమాః॥౨౭॥ అసంబాధాచసాతార్క్ష్యరమ్యాకా
మగమాసభా । దీర్ఘకాలంతపస్తప్త్వానిర్మితావిశ్వకర్మణా॥
౨౮॥ తాముగ్రతపసోయాంతిసువ్రతాస్సత్యవాదినః। శాంతా
స్సన్న్యాసినస్సిద్ధాఃపూతాఃపూర్వేణకర్మణా॥౨౯॥సర్వేభాస్వ

రథేహాస్త్రైలంకృతావిరజోంబరాః। స్వకృతైఃకర్మభిఃపుణ్యైస్త
త్రతిష్ఠంతిభూషితాః॥ ౩౦ ॥ తస్యాంసధర్మోభగవానాసనే
సుపమేశుభే। దశయోజనవిస్తీర్ణేసర్వరత్నైస్సమండితే॥ ౩౧ ॥ ఉ
పవిష్టస్సితాంశ్వేతశ్ఛత్రశోభితమస్తకః। కుండలాలంకృతశ్శ్రీ
మాన్మహామకుటమండితః॥ ౩౨॥ సర్వాలంకారసంయుక్తోనీల
మేఘసమప్రభః। వాలవ్యజనహస్తాభిరప్సరోభిశ్చవీజితః॥ ౩౩ ॥ గం
ధర్వాణాంసమూహాశ్చసంఘశశ్చాప్సరోగణాః। గీతవాదిత్రనృ
త్యాద్యైఃపరితస్సేవయంతితం॥ ౩౪ ॥ మృత్యునాపాశహస్తేన
కాలేనచబలీయసా। చిత్రగుప్తేనచిత్రేణకృతాంతేననిషేవితః॥
౩౫॥ పాశదండధరైరుగ్రైర్నిజశాసనవర్తిభిః। ఆత్మతుల్యైర్బలై
ర్నానాసుభటైఃపరివారితః॥ ౩౬ ॥ అగ్నిష్వాత్తాశ్చపితరస్సో
మపాశ్చోష్మపాశ్చయే। స్వధావంతో బర్హిషదో మూర్తా
మూర్తాశ్చయేఖగ॥ ౩౭॥ అర్యమాద్యాఃపితృగణామూర్తిమం
తస్తథాపరే। సర్వేతేమునిభిస్సార్ధంధర్మరాజముపాసతే॥ ౩౮॥
అత్రిర్వసిష్ఠఃపులహోదక్షఃక్రతురథాంగిరాః। జామదగ్న్యశ్చ
భృగుశ్చైవపులస్త్యాగస్త్యనారదాః॥ ౩౯ ॥ ఏతేచాన్యేచబహ
వఃపితృరాజసభాసదః। నశక్యాఃపరిసంఖ్యాతుంనామభిఃకర్మ
భిస్తథా॥ ౪౦॥ వ్యాఖ్యాభిర్ధర్మశాస్త్రాణాంనిర్ణేతారోయథాశ
థం। సేవంతేధర్మరాజానంశాసనాత్పరమేష్ఠినః॥౪౧॥ రాజాన
స్సూర్యవంశీయాస్సోమవంశ్యాస్తథాపరే। సభాయాం ధర్మ
రాజానంధర్మజ్ఞాఃపర్యుపాసతే॥ ౪౨ ॥ మనుర్దిలీపోమాంధా
తాసగరశ్చభగీరథః। అంబరీషోఽనరణ్యశ్చముచుకుందోనిమిః
పృథుః॥౪౩॥ యయాతిర్నహుషఃపూరుర్దుష్యంతశ్చశిబిర్నలః।
భరతశ్శంతనుఃపాండుస్సహస్రార్జునఏవచ॥ ౪౪॥ ఏతేరాజర్ష
యఃపుణ్యాఃకీర్తిమంతోబహుశ్రుతాః। ఇష్ట్వాశ్వమేధైర్బహు
భిర్జాతాధర్మసభాసదః॥ ౪౫॥ సభాయాంధర్మరాజస్యధర్మఏ
వప్రవర్తతే। నతత్రపక్షపాతోఽస్తినానృతంచనమత్సరః॥౪౬॥స
భ్యాస్సర్వేశాస్త్రవిదస్సర్వేధర్మపరాయణాః। తస్యాంసభా
యాంసతతంవైవస్వతముపాసతే। ౪౭ ॥ ఈదృశీసాసభాతా

ర్త్మ్యధర్మరాజ్ఞో మహాత్మనః। న తాం పశ్యంతి యే పాపాః దక్షిణే
న పథాగతాః॥ ౪౮॥ ధర్మరాజపురే గంతుం చతుర్మార్గా భవంతి
చ। పాపినాం గమనే పూర్వం సతు తే పరికీర్తితః॥౪౯॥ పూర్వాది
భిస్త్రిభిర్మార్గైర్యే గతా ధర్మమందిరే। తే వై సుకృతినః పుత్రైః ప్ర
స్యాం చ్ఛంతి తాంచ్ఛృణు॥౫౦॥ పూర్వమార్గస్తు తత్రైకస్సర్వ
భోగసమన్వితః। పారిజాతతరుచ్ఛాయాచ్ఛాదితో రత్నమండితః॥
౫౧॥ విమానగణసంకీర్ణో హంసావళివిరాజితః। విద్రుమారా
మసంకీర్ణః పీయూషద్రవసంయుతః॥ ౫౨॥ తేన బ్రహ్మర్షయో
యాంతి పుణ్యా రాజర్షయోఽమలాః। అప్సరోగణగంధర్వవిద్యా
ధరమహోరగాః॥ ౫౩॥ దేవతారాధకాశ్చాన్యే శివభక్తిపరా
యణాః। గ్రీష్మే ప్రపాదానరతాః మాఘే కాష్ఠప్రదాయినః॥
౫౪॥ విశ్రామయంతి వర్షాసు విరక్తాన్దానమానతః। దుఃఖితస్యా
మృతం బ్రూతే దదతే హ్యాశ్రయం తు యే॥ ౫౫॥ సత్యధర్మరతా
యే చ క్రోధలోభవివర్జితాః। పితృమాతృషు యే భక్తా గురుశు
శ్రూషణేరతాః॥౫౬॥ భూమిదా గృహదా గోదా విద్యాదానప్ర
దాయకాః। పురాణవక్తృశ్రోతారః పారాయణపరాయ
ణాః॥ ౫౭॥ ఏతే సుకృతినశ్చాన్యే పూర్వద్వారే విశంతి చ। యాం
తి ధర్మసభాయాం తే సుశీలాశ్శుద్ధబుద్ధయః॥ ౫౮॥ ద్వితీయస్తూ
త్తరో మార్గో మహారథశతైర్వృతః। నరయానసమాయుక్తో హ
రిచందనమండితః॥ ౫౯॥ హంససారససంకీర్ణశ్చక్రవాకోపశో
భితః। అమృతద్రవసంపూర్ణస్తత్ర భాతి సరోవరః॥ ౬౦॥ అనేన
వైదికా యాంతి తథాభ్యాగతపూజకాః। దుర్గాభానోశ్చ యే
భక్తాస్తీర్థస్నాతాశ్చ పర్వసు॥౬౧॥ యే మృతా ధర్మసంగ్రామేఽ
నశనేన మృతాశ్చ యే। వారాణస్యాం గోగ్రహే చ తీర్థతోయే
మృతాపిఘైః॥ ౬౨॥ బ్రాహ్మణార్థే స్వామికార్యే తీర్థక్షేత్రేషు
యే మృతాః। యే మృతా దేవవిధ్వంసే యోగాభ్యాసేన యే మృ
తాః॥౬౩॥ సత్పాత్రపూజకా నిత్యం మహాదానరతాశ్చ యే। ప్ర
విశంత్యుత్తరే ద్వారే యాంతి ధర్మసభాం చ తే॥ ౬౪॥ తృతీయః
పశ్చిమో మార్గో రత్నమందిరమండితః। సుధారససదాపూర్ణ

దీర్ఘికాభిర్విరాజితః॥ ౬౫॥ ఐరావతకులోద్భూతమత్తమాతం
గసంకులః। ఉచ్చైశ్శ్రవస్సముత్పన్నహయరత్నసమన్వితః॥
౬౬॥ ఏతేనాత్మపరాయాంతిసచ్ఛాస్త్రపరిచింతకాః। అనన్య
విష్ణుభక్తాశ్చగాయత్రీమంత్రజాపకాః॥ ౬౭ ॥ పరహింసాపర
ద్రవ్యపరదారపరాఙ్ముఖాః। స్వదారనిరతాస్సంతస్సాగ్నికా
వేదపాఠకాః॥ ౬౮ ॥ బ్రహ్మచర్యవ్రతధరావానప్రస్థాస్తపస్వి
నః। శ్రీపాదసన్న్యాసపరాస్సమలోష్టాశ్మకాంచనాః॥ ౬౯॥
జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నాస్సర్వభూతహితేరతాః। శివవిష్ణువ్రతక
రాఃకర్మబ్రహ్మసమర్పకాః॥ ౭౦॥ ఋణైస్త్రిభిర్వినిర్ముక్తాఃపం
చయజ్ఞరతాస్సదా। పితౄణాంశ్రాద్ధదాతారఃకాలేసంధ్యా
ముపాసకాః॥ ౭౧ ॥ నీచసంగవినిర్ముక్తాస్సత్సంగతిపరాయ
ణాః। ఏతేప్సరోగణైర్యుక్తావిమానవరసంస్థితాః॥ ౭౨॥ సుధా
పానంప్రకుర్వంతోయాంతితేధర్మమందిరం। విశంతిపశ్చిమద్వా
రేయాంతిధర్మసభాంతరే। ౭౩॥ యమస్తానాగతాన్దృష్ట్వాస్వా
గతంవదతేముహుః। సముత్థానంచకురుతేతేషాంగచ్ఛతిసమ్ము
ఖం॥ ౭౪॥ తదాచతుర్భుజోభూత్వాశంఖచక్రగదాసిభృత్। పు
ణ్యకర్మరతానాంచస్నేహాన్మిత్రవదాచరేత్॥ ౭౫॥ సింహాసనం
దదత్యాశునమస్కారంకరోతిచ। పాదార్ఘ్య కురుతేపశ్చాత్పూ
జతేచందనాదిభిః॥ ౭౬ ॥ నమస్కుర్వంతుభోసభ్యాజ్ఞానినంపర
మాదరాత్। ఏషమేవండలంభిత్వాబ్రహ్మలోకంప్రయాస్యతి॥
౭౭॥ భోభోబుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠానరకక్లేశభీరవః। భవద్భిస్సాధి
తంపుణ్యైర్దేవత్వంసుఖదాయకం॥ ౭౮॥ మానుష్యందుర్లభంప్రా
ప్యనిత్యంయస్తునసాధయేత్ । సయాతినరకంఘోరంకోన్యస్త
స్మాదచేతనః॥ ౭౯॥ అస్థిరేణశరీరేణయోఽస్థిరైశ్చధనాదిభిః। సం
చినోతిస్థిరంధర్మంసఏకోబుద్ధిమాన్నరః॥ ౮౦॥ తస్మాత్సర్వప్రయ
త్నేనకర్తవ్యోధర్మసంచయః। గచ్ఛధ్వంపుణ్యమత్త్వానంసర్వ
భోగసమన్వితం॥ ౮౧॥ ఇతిధర్మవచశ్శ్రుత్వాతంప్రణమ్యసభాం
చతాం। అమరైఃపూజ్యమానాస్తేస్తూయమానామునీశ్వరైః॥
౮౨॥ విమానగణసంకీర్ణాఃప్రయాంతిపరమంపదం। కేచిద్ధర్మస

అస్మిన్ సుకృతినాం జన్మ దేహే వై రాజధారణాత్ । షట్చక్రచింతనం చైవ హరిః పంచదశేऽబ్రవీత్ ॥ పూర్వాధ్యాయాంతే "ఉషిత్వా తత్ర కల్పాంతం భుక్త్వా భోగాన మానుషాన్ । ప్రాప్నోతి పుణ్యశేషేణ మానుష్యాం పు

భాయాం హి తిష్ఠంతి పరమాదరాత్ ॥౧౩॥ ఉషిత్వా తత్ర కల్పాంతం భుక్త్వా భోగానమానుషాన్। ప్రాప్నోతి పుణ్యశేషేణ మానుష్యపుణ్యదర్శనం॥౧౪॥ మహాధనీ చ సర్వజ్ఞస్సర్వశాస్త్రవిశారదః। పునస్స్వాత్మవిచారేణ తతో యాతి పరాం గతిం॥౧౫॥ ఏతత్తే కథితం సర్వం త్వయా పృష్టం ఖగాలయం। ఇదం శృణ్వన్నరో భక్త్యా ధర్మరాజసభాం వ్రజేత్॥౧౬॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే ధర్మరాజనగరనిరూపణో నామ చతుర్దశోऽధ్యాయః॥ *

గరుడ ఉవాచ॥ ధర్మాత్మా స్వర్గతిం భుక్త్వా జాయతే విమలే కులే, అతస్తస్య సముత్పత్తిం జననీజఠరే వద॥౧॥ యథా విచారం కురుతే దేహేऽస్మిన్ సుకృతీ జనః। తథాహం శ్రోతుమిచ్ఛామి వద మే కరుణానిధే॥౨॥ శ్రీభగవానువాచ ॥ సాధు పృష్టం త్వయా తార్క్ష్య పరం గోప్యం వదామి తే। యస్య విజ్ఞానమాత్రేణ సర్వజ్ఞత్వం ప్రజాయతే॥౩॥ వక్ష్యామి చ శరీరస్య స్వరూపం పారమార్థికం। బ్రహ్మాండగుణసంపన్నం యోగినాం ధారణాస్పదం॥౪॥ షట్చక్రచింతనం యస్మిన్ యథా కుర్వంతి యోగినః। బ్రహ్మరంధ్రే చిదానందరూపం ధ్యాయంతి తచ్ఛృణు॥౫॥ శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే జాయతే సుకృతీ యథా। తథా విధానం నియమం తత్పిత్రోః కథయామి తే॥౬॥ ఋతుకాలే తు నారీణాం త్యజేద్దినచతుష్టయం। తావన్నాలోకయేద్వక్త్రం పాపం వపుషి సంభవేత్॥౭॥ స్నాత్వా సచేలం సా నారీ చతుర్థేऽహని శుధ్యతి। సప్తాహాత్పితృదేవానాం భవేద్యోగ్యా వ్రతార్చనే॥౮॥ సప్తాహమధ్యే యో గర్భస్స భవేన్మలినాశయః। ప్రాయశస్సంభవంత్యత్ర పుత్రాస్సప్తాహమధ్యతః॥౯॥ యుగ్మాసు పుత్రా జాయంతే స్త్రియోऽయుగ్మాసు రాత్రిషు । పూర్వసప్త

ణ్యదర్శనం ॥ పునస్స్వాత్మవిచారేణ తతో యాతి పరాం గతిం" ఇత్యుక్తం, ఇదానీం గరుడస్తదనువాదపూర్వకం సుకృతినస్సముత్పత్తిం పృచ్ఛతి ॥ ధర్మాత్మేతి ద్వాభ్యాం ॥౧॥౨॥ అత్రోత్తరం శ్రీభగవానువాచ॥ యావదధ్యాయసమా

ప్తి॥౩॥౪॥ ధ్యానం యథా కుర్వంతి తచ్ఛృణ్వితి॥౫॥ యథా యేన విధానేన-తత్పుత్రోఽతస్య మాతాపిత్రోః॥౬॥ పాపం యావదింద్రస్య బ్రహ్మహత్యాంశే భవతి। ౭॥౧౦॥ సామాన్యాః గర్భధారణే సాధారణా ఏవ॥౧౧॥ గుణాః విచారాదయః భాగ్యమైశ్వర్యం తేషాం నిధిః నివాసస్థానం-ప్రాకృతైః నిర్భాగ్యైః॥౧౨॥ పంచమహానీత్యుపలక్షణం పంచమదినాదారభ్య షోడశర్తునిశాపర్యంతం॥౧౩॥ క్షేత్రమోషధీపాత్రమితి॥ ఔషధీనాం యవాదిధాన్యానాం పాత్రం ఉత్పత్తిస్థానం తత్ ప్రసిద్ధం క్షేత్రం- యథా కంటకగుల్మాదినిరసనేన తదుపయోగిద్రవ్యాంతరమేళనేనః లసేచనేన కృషియోగ్యం విధాయ తస్మిన్ ప్రాప్తే బీజం వాపయిత్వా స్వామీ కర్షక

కముత్సృజ్య తస్మాద్భాగ్యాసు సంవిశేత్ ॥ ౧౦ ॥ షోడశర్తు
ర్నిశాస్త్రీణాం సామాన్యాస్సముదాహృతాః । యా వై చతుర్దశీ
రాత్రిర్గర్భస్తిష్ఠతి తత్ర వై ॥౧౧॥ గుణభాగ్యనిధిః పుత్రస్తదా జా
యేత ధార్మికః సా నిశా ప్రాకృతైర్నిర్భాగ్యైర్లభ్యేత కదాచన॥౧౨॥
పంచమే హని నారీణాం కార్యం మధురభోజనం। కటుక్షారం చ తీ
క్ష్ణం చ త్యాజ్యముష్ణం చ దూరతః॥ ౧౩॥ క్షేత్రమౌషధీపాత్రం
బీజం చాప్యమృతాయితం। తస్మిన్ ప్రాప్తే నరస్స్వామీ సమ్యక్ఫల
మవాప్నుయాత్॥ ౧౪ ॥ తాంబూలపుష్పశ్రీఖండైస్సంయుక్తః
శుచివస్త్రభృత్ । ధర్మమాదాయ మనసి సుతల్పం సంవిశేత్పు
మాన్॥౧౫॥ నిషేకసమయే యాదృక్ నరచిత్తవికల్పనా। తాదృ
క్స్వభావసంభూతిర్జంతుర్విశతి కుక్షిగః॥౧౬॥ చైతన్యబీజభూతం
హి నిత్యం శుక్లే వ్యవస్థితం। కామశ్చిత్తం చ శుక్రం చ యదా హ్యేక

స్థూలాన్నరూపం ఫలం ప్రాప్నోతి, తథాత్రాపి ఔషధీపాత్రం పుత్రోత్పత్తిస్థానం తత్ గర్భరూపం క్షేత్రం కటుక్షారాదిభోజనం పరిత్యాజ్య మాధుర్యభోజనం కారయిత్వా వీర్యసేచనం చ కృత్వా తస్మిన్ ప్రాప్తే స్వామీ పితా సమ్యక్ ధార్మికపుత్రరూపం ఫలం ప్రాప్నుయాదిత్యర్థః॥౧౪॥ మాధుర్యభోజనాదిభిః స్త్రీణాం విధానం నియమముక్త్వా పురుషాణామాహ॥ తాంబూలేతి॥ సుతల్పం 'సారదారుమయీ'మిత్యాద్యుక్తప్రకారాం శయ్యాం సంవిశేత్ స్థితో భూయాత్॥౧౫॥ నిషేకసమయే రతికాలే యాదృశీ వికల్పనా శుభాశుభవాసనా భవతి తాదృశ్యేవ స్వభావస్యోత్పత్తిర్యస్య స జంతుః విశతి గర్భే ప్రవిష్టో భవతి॥౧౬॥ చైతన్యం జీవః-కామః

అభిలాషపూర్తిః॥౧౭॥౧౮॥ కృతీపుత్రస్యాత్మా॥౧౯॥౨౧॥పూర్వమితి॥ పూర్వజన్మ
నికృతానాంతపఆదీనాంఫలస్యోదయాత్ భోక్తాపిభవేత్- తథాచస్మృతిః''భో
జ్యంభోజనశక్తిశ్చ గతిశక్తిర్వరస్త్రియః। విభవోదానశక్తిశ్చ నాల్పస్యతపసఃఫల
మితి॥ ౨౨॥ యతతేయత్నవాన్ భవతి-అసద్భూతాయాంరజ్జౌసర్పారోపవ
ద్వస్తునఆరోపోధ్యారోపః - వస్తుసచ్చిదానందాద్వయంబ్రహ్మ-క్షిత్యాద్యజ్ఞా
నాంతసకలజడసమూహోఽవస్తు- అపవాదోనామరజ్జువివర్తస్యరజ్జుమాత్రవ
ద్వస్తువివర్తస్యాఽవస్తునోఽజ్ఞానాదేః ప్రపంచస్యవస్తుమాత్రత్వం ఆభ్యాంఅ

త్వమాప్నుయాత్॥౧౭॥ తదాద్రావమవాప్నోతియోషిద్గర్భా
శయేనరః। శుక్రశోణితసంయోగాత్పిండోత్పత్తిఃప్రజాయతే॥
౧౮॥పరమానందదఃపుత్రోభవేద్గర్భగతఃకృతీ। భవంతితస్యనిఖి
లాఃక్రియాఃపుంసవనాదికాః॥౧౯॥ జన్మప్రాప్నోతిపుణ్యాత్మా
గ్రహేషూచ్చగతేషుచ। తజ్జన్మసమయేవిప్రాఃప్రాప్నువంతిధ
నంబహు॥౨౦॥ విద్యావినయసంపన్నోవర్ధతేపితృవేశ్మని। స
తాంసంగేనసభవేత్సర్వాగమవిశారదః॥ ౨౧॥ దివ్యాంగనాది
భోక్తాస్యాత్తారుణ్యేదానవాన్ధనీ। పూర్వంకృతతపస్తీర్థమహా
పుణ్యఫలోదయాత్॥౨౨॥ తతశ్చయతతేనిత్యమాత్మానాత్మవిచా
రణే।అధ్యారోపాపవాదాభ్యాంకురుతేబ్రహ్మచింతనం॥౨౩॥
అస్యాసంగావబోధాయబ్రహ్మణోన్వయకారిణః। క్షిత్యాద్య
నాత్మవర్గస్యగుణాంస్తైకథయామ్యహం॥ ౨౪॥ క్షితిర్వారిమహావి
ర్భక్తావాయురాకాశఏవచ। స్థూలభూతాఇమేప్రోక్తాఃపిం

ధ్యారోపాపవాదాభ్యాం- తత్త్వంపదార్థంసంశోధ్య'సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మనేహ
నానాస్తికించన'ఇత్యాదిశ్రుత్యుక్తంబ్రహ్మచింతనంకురుతే॥౨౩॥అస్యేతి॥క్షిత్యా
దిషుఅన్వయంకరోతీత్యన్వయకారిణోఽస్యబ్రహ్మణః అసంగావబోధాయ'అ
సంగోహ్యయంపురుష'ఇతిశ్రుత్యుక్తఃజ్ఞానార్థంకథయామీత్యన్వయః॥౨౪॥అనా
త్మవిచారణమాహ॥క్షితిరిత్యాదిభిః॥స్థూలభూతాఃఅప్రపంచీకృతాః-పాంచభౌ
తికాఃపంచీకృతపంచభూతోత్పన్నాః॥ ౨౫॥ క్షిత్యాదిపంచభూతానాంగుణానా

హా।త్వచేతి పంచభిః॥౨౬॥౩౦॥ పూర్వకర్మాధివాసితం పూర్వజన్మకృతైశ్శుభాశు
భకర్మభిః అధివాసితం శుభాశుభవాసనాయుక్తం భవతి 'బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ'తి
వచనాత్ బుద్ధిరిత్యుపలక్షణం-అంతఃకరణచతుష్టయమేవేత్యర్థః॥ ౩౧॥ ఉభయేం

డోఽయం పాంచభౌతికః॥౨౫॥త్వచాస్థినాడయో రోమమాంసం
చైవ ఖగేశ్వర। ఏతే పంచమయా భూమేర్గుణాస్తే పరికీర్తితాః॥
౨౬॥ లాలామూత్రం తథా శుక్రం మజ్జా రక్తం చ పంచమం। అ
పాం పంచగుణాః ప్రోక్తాస్తైజసోఽపి నిశామయ॥ ౨౭॥ క్షుధా తృ
షా తథాలస్యం నిద్రా కాంతిస్తథైవ చ। తేజః పంచగుణం తార్క్ష్య
ప్రోక్తం సర్వత్ర యోగిభిః॥౨౮॥ ఆకుంచనం ధావనం చ లంఘనం
చ ప్రసారణం। చేష్టితం చేతి పంచైవ గుణా వాయోః ప్రకీర్తితాః॥
౨౯॥ ఘోషశ్ఛింతా చ శూన్యత్వం తథా మోహశ్చ సంశయః। ఆ
కాశస్య గుణాః పంచ జ్ఞాతవ్యాస్తే ప్రయత్నతః॥ ౩౦॥ మనో బుద్ధిర
హంకారశ్చిత్తం చేతి చతుష్టయం। అంతఃకరణముద్దిష్టం పూర్వక
ర్మాధివాసితం॥ ౩౧॥ శ్రోత్రం త్వక్చక్షుషీ జిహ్వా ఘ్రాణం జ్ఞానేం
ద్రియాణి చ। వాక్పాణీ పాదపాయూపస్థాని కర్మేంద్రియాణి చ॥
౩౨ ॥ దిగ్వాతార్కప్రచేతోఽశ్వివహ్నీంద్రోపేంద్రమిత్రకాః॥
జ్ఞానకర్మేంద్రియాణాం చ దేవతాః పరికీర్తితాః॥౩౩॥ ఇడా చ పిం
గళా చైవ సుషుమ్నాఖ్యా తృతీయకా। గాంధారీ గజజిహ్వా చ పూ
షా చైవ యశస్వినీ॥ ౩౪॥ అలంబుసా కుహూశ్చాపి శంఖినీ దశమీ
తథా। పిండమధ్యస్థితా హ్యేతాః ప్రధానా దశ నాడికాః॥ ౩౫॥
ప్రాణాపానసమానాఖ్యా ఉదానో వ్యాన ఏవ చ। నాగః కూర్మ
శ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః॥ ౩౬ ॥ హృది ప్రాణో గుదేఽపాన

ద్రియాణ్యాహ॥ శ్రోత్రమితి॥౩౨॥ దిగాదయః పంచ శ్రోత్రాదీనాం యథాక్రమం
దేవతాః వహ్న్యాదయశ్చ వాగాదీనామితి॥౩౩॥౩౫॥ అథ దశ ప్రాణాన్ స్థానకర్మ
సహితానాహ॥ ప్రాణ ఇతి సార్ధత్రిభిః॥౩౬ ॥ ౩౭॥ తుత్కారః క్షుధాకర్తా॥౩౮॥

మృతశోఫకారిత్వం ధనంజయస్య కర్మ॥ ౩౯॥ వ్యా కో వాయుః సర్వశరీరవ్యాపకత్వాత్ సారాంశో రసం నయతే ప్రాపయతి॥ రసప్రాణప్రకారమేవాహ॥ ఆహార ఇతి త్రిభిః॥ ౪౦॥ ౪౨॥ భిన్నం రసాత్పృథగ్భూతం కిట్టం మలం॥ ౪౩॥ మలస్య నిరమస్థానాన్యాహ ॥ కర్ణేతి ॥ ౪౪ ॥ సర్వే ప్రాణాదివాయవః ఆత్మసత్తయైవ చే

స్సమానో నాభిమండలే। ఉదానః కంఠదేశస్స్యాద్వ్యానస్సర్వశరీరగః॥ ౩౬॥ ఉద్గారే నాగ ఆఖ్యాతః కూర్మ ఉన్మీలనే స్మృతః। కృకరః క్షుత్కరో జ్ఞేయో దేవదత్తో విజృంభణే॥ ౩౭ ॥ న జహాతి మృతం వాపి సర్వవ్యాపీ ధనంజయః। కబళైర్భుక్తమన్నం హి పుష్టిదం సర్వదేహినాం॥ ౩౯॥ నయతే వ్యానకో వాయుస్సారాంశం సర్వనాడిషు। ఆహారో భుక్తమాత్రో హి వాయునా క్రియతే ద్విధా॥ ౪౦॥ సంప్రవిశ్య గుదే సమ్యక్పృథగన్నం పృథగ్జలం। ఊర్ధ్వమగ్నేర్జలం కృత్వా కృత్వాన్నం చ జలోపరి॥ ౪౧॥ అగ్నేశ్చాధస్స్వయం ప్రాణస్స్థిత్వాగ్నిం ధమతే శనైః। వాయునా ధ్మాయమానోగ్నిః పృథక్కిట్టం పృథగ్రసం॥ ౪౨॥ కురుతే వ్యానకో వాయుర్విష్వక్సంప్రాపయేద్రసం। ద్వారైర్ద్వాదశభిర్భిన్నం కిట్టం దేహాద్బహిస్స్రవేత్॥ ౪౩॥ కర్ణాక్షినాసికాజిహ్వాదంతా నాభిర్నఖా గుదం। గుహ్యం శిరో వపుర్లోమ మలస్థానాని చక్షతే॥ ౪౪॥ ఏవం సర్వే ప్రవర్తంతే స్వస్వకర్మణి వాయవః। ఉపలభ్యాత్మనస్సత్తాం సూర్యాలోకం యథా జనాః॥ ౪౫॥ ఇదానీం నరదేహస్య శృణు రూపద్వయం ఖగ। వ్యావహారికమేకం చ ద్వితీయం పారమార్థికం॥ ౪౬॥

ష్టంతీత్యాహ ॥ ఏవమితి ॥ సూర్యస్యాలోకం ప్రకాశం ఉపలభ్య ప్రాప్య జనాః యథా స్వస్వకర్మణి ప్రవర్తంతే, తథైవాత్మసత్తాం ప్రాప్య వాయవోపీత్యర్థః - అయం భావః - సూర్యో యథా కర్మణి జనాన్ప్రవర్త్య స్వయం సాక్షితయాఽసంగత్వేన స్థితో భవతి, తద్వదాత్మాపీతి - అనేనాత్మవిచారణమప్యుక్తం భవతి ॥ ౪౫ ॥ వ్యావహారికం అగమ్యం - పారమార్థికం

యోగిజనజ్ఞేయం॥౪౬॥ తత్రాద్యం తావదాహ॥ తిస్రఇతిషడ్భిః॥ తిస్రఃకోట్యఃస
ప్తలక్షాణీత్యగణితాని॥ ౪౭॥౪౮॥ స్థూలమానేన ధాతుప్రమాణమాహ॥ పలశ
రక్తం ప్రాణాధారభూతం॥౪౯॥ కుడుపం దశమాషకం- శోణితం ఋతూద్భవం
గర్భాధానభూతం॥ ౫౦॥ ౫౧॥ ఏవం వ్యావహారికం నిరూప్యేదానీం పారమా

తిస్రఃకోట్యోఽర్ధకోటీచరోమాణివ్యావహారికే । సప్తలక్షాణికే
శాస్స్యుర్నఖాఃప్రోక్తాస్తువింశతిః॥౪౭॥ ద్వాత్రింశద్దశనాఃప్రో
క్తాస్స్నాయూన్యాద్వినతానుత। మాంసంపలసహస్రంతురక్తంప
లశతంస్మృతం॥ ౪౮॥ పలానిదశమేదస్తుత్వక్పలానిచసప్తతిః।ప
లద్వాదశకంమజ్జామహారక్తంపలత్రయం॥ ౪౯॥ శుక్లంద్వికుడు
పంజ్ఞేయంకుడుపంశోణితంస్మృతం । షష్ట్యుత్తరంచత్రిశతమ
స్థ్నాందేహేప్రకీర్తితం॥౫౦॥ నాడ్యస్థూలాశ్చసూక్ష్మాశ్చకోటి
శఃపరికీర్తితాః। పిత్తంపలానిపంచాశత్తదర్ధంశ్లేష్మణస్తథా ॥
౫౧॥ సతతంజాయమానత్వాన్మూత్రంచాప్రమాణతః।ఏతద్గు
ణసమాయుక్తంశరీరంవ్యావహారికం॥ ౫౨॥ భువనానిచసర్వా
ణిపర్వతద్వీపసాగరాః,ఆదిత్యాద్యాగ్రహాస్సంతిశరీరేపారమా
ర్థికే॥౫౩॥ పారమార్థికదేహేహిషట్చక్రాణిభవంతిచ॥ బ్రహ్మాం
డేయేగుణాఃప్రోక్తాస్తేత్వస్మిన్సంస్థితాః॥ ౫౪ ॥ తానహం
తేప్రవక్ష్యామియోగినాంధారణాస్పదాన్ । మహాంభావస
యాజంతుర్భవేద్వైరాజరూపభాక్॥౫౫॥ పాదాధస్తాత్తలంజ్ఞే
యంపాదోర్ధ్వంవితలంతథా । జానునోస్సుతలంవిద్ధి కిదేశే

ర్థికస్వరూపనిరూపణేనసూక్ష్మస్వరూపేమనఃప్రవేశాయస్వదేహేతావద్వైరా
డ్రూపస్థూలధారణామాహ ॥ పారమార్థికదేహేత్యాదిభ్యామాధ్యాయస
మాప్తి॥ గుణాఃభువనాదయః- తానేవాహ॥భువనానీత్యాదినా పారమార్థికేపా
రమార్థికస్వరూపప్రకాశకే॥ ౫౩॥౫౪॥ వైరాజరూపభాక్ "వైరాజఃపురుషో
యోవైభగవాన్ధారణాశ్రయః" ఇతిభాగవతోక్తఃస్వరూపంస్యాదిత్యర్థః॥౫౫॥పూ

ర్వల్లోకోక్తక్రమేణైవసర్వేషాంధారణామహా॥ పాదేతి॥ ౫౬॥౫౭॥ తదూర్ధ్వ
కేఉదరే॥ ౫౮॥ ౫౯॥ త్రికోణేహృత్పీఠకమలాంతర్గతే-తదుక్తంబ్రహ్మాపురాణే
"హృదిరత్నమయేశ్రీమత్సింహాసనగతాంబుజే।త్రికోణాంతస్సమాసీనంశివంధ్యా
యేదుమాధవ" మితి-తస్యమధ్యేత్రికోణేషూర్ధ్వదక్షిణవామరేఖాసుచమేర్వాద

మహాతలం॥ ౫౬॥ తలాతలంసక్థిమూలేగుహ్యదేశేరసాతలం।
పాతాళంకటిసంస్థంచసప్తలోకాఃప్రకీర్తితాః॥౫౭॥ భూర్లో
కంనాభిమధ్యేతుభువర్లోకంతదూర్ధ్వకే। స్వర్లోకంహృదయేవిం
ద్యాత్కంఠదేశేమహస్తథా॥ ౫౮ ॥ జనలోకంవక్త్రదేశేతపో
లోకంలలాటకే । సత్యలోకంబ్రహ్మరంధ్రేభువనానిచతుర్దశ ॥
౫౯॥త్రికోణేసంస్థితోమేరురధఃకోణేచమందరః।దక్షకోణేచకై
లాసోవామకోణేహిమాచలః॥ ౬౦॥ నిషధోర్ధ్వరేఖాయాం
దక్షాయాంగంధమాదనః। రమణోవామరేఖాయాంసప్తైతేకుల
పర్వతాః॥౬౧॥ అస్థిస్థానేభవేజ్జంబూశ్శాకోమజ్జాసుసంస్థితః।
కుశద్వీపస్స్థితోమాంసేక్రౌంచద్వీపస్సిరాసుచ॥ ౬౨ ॥ త్వచా
యాంశాల్మలిద్వీపోగోమేదోరోమసంచయే। నఖస్థంపుష్కరంవిం
ద్యాత్సాగరాస్తదనంతరం॥ ౬౩ ॥ క్షారోదోహిభవేన్మూత్రే
క్షీరేక్షీరోదసాగరః। సురోదధిశ్శ్లేష్మసంస్థఃమజ్జాయాంఘృతసా
గరః॥౬౪॥ రసోదధింరసేవింద్యాచ్ఛోణితేదధిసాగరః।స్వాదూ
దోలంబికాస్థానేజానీయాద్వినతాసుత ॥ ౬౫ ॥ నాదచక్రేస్థిత
స్సూర్యోబిందుచక్రేచచంద్రమాః।లోచనస్థఃకుజోజ్ఞేయోహృ

యస్సప్తకులపర్వతాఃభవంతీతి॥౬౦॥౬౧॥ సిరాసునాడీషు॥౬౨॥గోమేదఃప్లక్షః॥
౬౩॥౬౪॥ రసేఅన్నస్యలంబికాకంఠాంతర్గతా॥౬౫॥ నాదబిందుచక్రేబ్రహ్మరం
ధ్రేఏకైకాంగుళ్యధోధస్తః - తదుక్తంయోగశాస్త్రే "ఏకైకాంగుళ్యధోధో
స్తైరంధ్రాన్నాదంచబిందుకం ॥ విద్రుమస్ఫటికాకారం సూర్యాచంద్రమసప్ర
భ" మితి-జ్ఞఃబుధః॥ ౬౬॥ విష్ణుస్థానేనాభ్యంతర్గతేమణిపూరకచక్రే- నాభిస్థా

నైనాభిగోళకే-మందఃశనిః ॥ ౬౭ ॥ వాయుస్థానేహృదయాదాకంఠంవాయుస్థానంతస్మిన్-ఏవముక్తప్రకారేణ-సర్వస్వరూపేణసర్వాత్మకవిరాట్స్వరూపేణ-స్వదేహేచింతయేత్ - ఇతిమూలధారణా॥ ౬౮॥ ప్రథమషట్చక్రచింతనాత్మక

దయోజ్ఞః ప్రకీర్తితః॥ ౬౬॥ విష్ణుస్థానేగురుంవింద్యాచ్ఛుక్రేశుక్రోవ్యవస్థితః। నాభిస్థానేస్థితోమందోముఖేరాహుఃప్రకీర్తితః। ౬౭॥ వాయుస్థానెస్థితః కేతుశ్శరీరేగ్రహమండలం । ఏవంసర్వస్వరూపేణచింతయేదాత్మనస్తనుం॥ ౬౮॥ సదాప్రభాతసమయేబద్ధపద్మాసనస్థితః । షట్చక్రచింతనంకుర్యాద్యథోక్తమజపాక్రమః॥ ౬౯॥ అజపానామగాయత్రీమునీనాంమోక్షదాయినీ। అస్యాస్సంకల్పమాత్రేణసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥ ౭౦॥ శృణుతాగస్త్యప్రవక్ష్యేహమజపాక్రమముత్తమం। యాంకృత్వాసర్వదాజీవోజీవభావంవిముంచతి॥ ౭౧ ॥ మూలాధారస్వాధిష్ఠానంమణిపూరకమేవచ । అనాహతంవిశుద్ధ్యాఖ్యమాజ్ఞాషట్చక్రముచ్యతే॥ ౭౨ ॥ మూలాధారేలింగదేశేనాభ్యాంహృదికంఠగే। భ్రువోర్మధ్యే బ్రహ్మరంధ్రేక్రమాచ్చక్రాణిచింతయేత్॥ ౭౩॥ ఆధారంతుచతుర్దళానలసమంవాసాంతవర్ణాశ్రయం స్వాధిష్ఠానమపిప్రభాకరసమంబాలాంతషట్పత్రకం । రక్తాభంమణిపూరకందశదళండాద్యంఫకారాంతకంపత్రైర్ద్వాదశభిస్త్వనాహతపురంహైమంకఠాంతావృతం॥ ౭౪॥ పత్రైస్సస్వరషోడశైశ్శశధరజ్యోతిర్విశుద్ధాంబుజంహంసేత్యక్షరయుగ్మకంద్విదళంరక్తాభమాత్రాంబుజం । తస్మాదూర్ధ్వగతంప్రభాసితమిదంపద్మంసహస్రచ్ఛదంసత్యానందమయంసదాశివమయంజ్యోతిర్మయంశాశ్వతం ॥

సూక్ష్మధారణామాహ॥సదేత్యాది॥౬౯॥ జపానుష్ఠానంవినాసహజశ్వాసరూపేణజప్తాభవతీత్యజపామునీనాం మననశీలానాంసంకల్పంగాయత్రించ గురుముఖాత్ జ్ఞాతవ్యం॥౭౦॥సర్వదాకృత్వాఏతదాచరణంనిత్యకర్మైవభవతినతునైమిత్తి

కమితి- జీవభావంవిముంచతి-బ్రహ్మస్వరూపోభవతీత్యర్థః॥౭౯॥౮౦॥ అత్రసదా చారంప్రమాణయతి॥ ఏతానితి॥ బ్రహ్మమయాన్ సర్వవేదమయస్యబ్రహ్మణఃకి రణరూపాన్-తదభిన్నానిత్యర్థః- చక్రగతాన్అమరాన్షట్చక్రస్థితాన్శ్రీగణేశా దిదేవాన్-ఋషీణాంసంప్రదాయమార్గేషుయేఆరుణాదయోమునయః తేపిచిం తయంత్యుపాసతే - తదుక్తంవేదస్తుతౌ "ఉదరముపాసతేయఋషివర్త్మసు కూర్పదృశః । పరిసరపద్ధతింహృదయమారుణయోదహర" మితి॥౮౧॥

౭౫॥ గణేశంచవిధింవిష్ణుంశివంజీవంగురుంతతః । వ్యాపకంచప
రంబ్రహ్మక్రమాచ్చక్రేషుచింతయేత్॥ ౭౬॥ ఏకవింశసహస్రాణి
షట్ఛతాన్యధికానిచ । అహోరాత్రేణశ్వాసస్యగతిస్సూ
క్ష్మస్థూలబుద్ధేః॥ ౭౭ ॥ హకారేణబహిర్యాతిసకారేణవి
శేత్పునః। హంసోహంసేతిమంత్రేణజీవోజపతితత్త్వతః॥ ౭౮॥
షట్ఛతంగణనాథాయషట్సహస్రంతువేధసే।షట్సహస్రంచహ
రయేషట్సహస్రంహరాయచ॥ ౭౯॥ జీవాత్మనేసహస్రంచస
హస్రంగురవేతథా। చిదాత్మనేసహస్రంచజపసంఖ్యాంనివేద
యేత్॥ ౮౦॥ ఏతాన్చక్రగతాన్బ్రహ్మమయాన్మునయో
మరాన్ । సత్సంప్రదాయవేత్తారశ్చింతయంత్యారుణాదయః॥
శుకాదయోపిమునయశ్శిష్యాననుపదిశంతిచ । అతఃప్రవృత్తింమ
హతాంధ్యాత్వాధ్యాయేత్సదాబుధః॥౮౨॥కృత్వాచమానసీం
పూజాంసర్వచక్రేష్వనన్యధీః । తతోగురూపదేశేనగాయత్రీ
మజపాంజపేత్ ॥ ౮౩ ॥ అధోముఖేతతోరంధ్రేసహస్రదళ

శిష్యాన్పరీక్షితాదీన్ - తదుక్తంద్వితీయేసద్యోముక్తిస్థలే "స్వపార్ష్ణినా పీడ్య గుదంతతోऽనిలంస్థానేషు షట్సూన్నమయేజ్జిత క్లమః । నాభ్యాం స్థితం హృద్యవరోప్య తస్మాదుదానగత్యోరసితం నయేన్మునిః ॥ తతోऽను సంధాయ ధియామనస్వీస్వతాలుమూలం శనకైర్నయేత । తస్మాద్భ్రువోరం తరమున్న యేతనిర్భిద్యమూర్ధన్యసూన్ విసృజేత్పరంగత "ఇతి - ఏతద్వ్యాఖ్యానం శ్రీధర స్వామిభిః కృతంజ్ఞాతవ్యం॥ ౮౨॥ అనన్యధీః ఏకాగ్రచిత్తస్సన్॥ ౮౩ ॥ రంధ్రే

బ్రహ్మరంధ్రాంతర్గతే అధోముఖపంకజే శ్రీగురుం ధ్యాయేత్ - తదుక్తం రుద్రయామళే "సహస్రదళపంకజే సకలశీతరశ్మిప్రభావరాభయకరాంబుజం విమలగంధపుష్పాంబరమ్ । ప్రసన్నవదనేక్షణం సకలదేవతారూపిణం స్మరేచ్ఛిరసి హంసగం జననవ్యాధివైద్యం గురుమ్" మితి ॥౮౪॥ పంచోపచారైర్మనసా కల్పితైః పంచభూతాత్మకగంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యైః - తద్యథా "లం పృథివ్యాత్మనే గంధం సమర్పయామి, హం ఆకాశాత్మనే పుష్పం, యం వాయ్వాత్మనే ధూపం, రం తేజఆత్మనే దీపం, వం అమృతాత్మనే అమృతనైవేద్యం సమర్పయామి" ఇతి స్తవేన "గురుర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణుర్గురుర్దేవో మహేశ్వరః ॥ గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ తస్మై శ్రీగురవే నమః" ఇతి గురుస్తోత్రేణ ॥౮౫॥ పరాత్పరబ్రహ్మకళాం కుండలినీం ఆరోహే ప్రకాశమానాం అవరోహే చ అమృతం స్రవంతీం ధ్యాయేత్ - తదుక్తం యోగశా

పంకజే। హంసగం శ్రీగురుం ధ్యాయేద్వరాభయకరాంబుజమ్ ॥
౮౪॥ శోభితం చింతయేద్దేహం తత్పాదామృతధారయా । పం
చోపచారైస్సంపూజ్య ప్రణమేత్ స్తవేన చ ॥ ౮౫ ॥ తతః కుం
డలినీం ధ్యాయేదారోహాదవరోహతః । షట్చక్రకృతసంచా
రాం సార్ధత్రివలయాం స్థితామ్ ॥ ౮౬ ॥ తత ధ్యాయేత్సుషు

స్త్రే "ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే ప్రతిప్రయాణేఽప్యమృతాయమానామ్। అతః పరం వ్యోమని సంచరంతీం ధ్యాయేత్సదా కుండలినీం పరాఖ్యా" మితి- ఆరోహావరోహశ్చ శ్రీశంకరస్వామిచరణైరభ్యుక్తౌ సౌందర్యలహర్యాం- తద్యథా "మహీం మూలాధారే కమపి మణిపూరే హుతవహ" మిత్యారోహః- అవరోహస్తు "సుధాధారాసారైశ్చరణయుగళాంతర్విగళితై" రితి ॥ ఏతదేవాహ ॥ షడితి ॥ మూలాధారేషు షట్చక్రేషు కృతః సంచారః ఆరోహావరోహక్రమేణ గమనం యయా సార్ధత్రివలయాం ప్రసుప్తభుజగాకారాం మూలాధారే స్థితామ్ ॥ ౮౬ ॥ ధామమత్ప్రాప్తిస్థానం రంధ్రాద్బహిర్గతం బ్రహ్మలోకాత్ బ్రహ్మలోకాంతం ప్రాప్తం తేన పథా సుషుమ్నామార్గేణ గతా యోగినః విష్ణోః పదం మమ స్వరూపమేవ యాంతి- పునః మృత్యుముఖసంసారే న పతంతీత్యర్థః- తదుక్తం వేదస్తుతౌ "త

తథైవ యోగాదనంతతవధామశిరః పరమం పునరిహాయత్సమేత్య న పతంతి కృతాంతము
ఖే" ఇతి॥ ౮౭॥ మచ్చింతితం మయా శ్రీకృష్ణరూపేణ ధ్యాతం- తదుక్తం దశమే సప్త
తితమే అధ్యాయే "బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ వార్యుపస్పృశ్య మాధవః॥
దధ్యౌ ప్రసన్నకరణ ఆత్మానం తమసః పరం॥ ఏకం స్వయం జ్యోతిరనన్యమవ్యయం
స్వసంస్థయా నిత్యనిరస్తకల్మషం। బ్రహ్మాఖ్యమస్యోద్భవనాశహేతుభిస్స్వశక్తి
భిర్లక్షితభావనిర్వృతి" మితి॥ ౮౮॥ తద్వినా తద్గురూపదేశం వినా పతనం సంసారే
జన్మమరణమేవ భవేన్నతు మోక్షః, తదుక్తం శ్రీశుకేన "విజితహృషీకవాయుభిర

మూర్ధ్న్యారోప్య ధామరంధ్రాద్బహిర్గతం। యథా తేన గతా యాంతి
తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ ౮౭ ॥ తతో మచ్చింతితం రూపం స్వ
యం జ్యోతిస్సనాతనం। సదానందం సదా ధ్యాయేన్ముహూర్తే
బ్రాహ్మసంజ్ఞికే॥ ౮౮ ॥ ఏవం గురూపదేశేన మనో నిశ్చలతాం
నయేత్ । నతు స్వేన ప్రయత్నేన తద్వినా పతనం భవేత్ ॥ ౮౯ ॥
అంతర్యాగం విధాయైవం బహిర్యాగం సమాచరేత్। స్నానసం
ధ్యాదికం కృత్వా కుర్యాద్గృహార్చనం॥ ౯౦ ॥ దేహాభిమా
నినాం తేషు ముక్తిః కృత్రిమా ద్విజ జాయతే । అతస్తేషాంతు మద్భక్తి
స్సుకరా మోక్షదాయినీ॥ ౯౧॥ తపో యోగాదయో మోక్షమా
ర్గాస్సంతి తథాపి చ । సమీచీనస్తు మద్భక్తిమార్గస్సంతరతామిహ॥ ౯౨॥ బ్రహ్మాదిభిశ్చ సర్వైశ్చ శాస్త్రైరయమపి నిశ్చితః। త్రివారం

దాంతమనస్తురగం య ఇహ యతంతి యమంతి లోలముపాయఖిదః॥ వ్యసనశతా
న్వితాస్సమవహాయ గురోశ్చరణం వణిజ ఇవాజ సంత్యకృతకర్ణధరా జలధౌ" ॥
౮౯॥ అంతర్యాగం మానసోపచారైః పూర్వోక్తచక్రేషు శ్రీగణేశాదిపూజనం-
బహిర్యాగం యథాలబ్ధోపచారైః శ్రీహరివారపూజనం॥ ౯౦ ॥ దేహాభిమాని
నాంతు నిత్యం శ్రవణత్వస్య దుర్ఘటత్వాద్దుర్లభో మోక్షః, మద్భక్తానాంతు మ
త్ప్రసాదాదనాయాసేనైవ ముక్తిస్సులభేత్యాహ॥ దేహేతి చతుర్భిః॥ ౯౧॥ స
మీచీనః శ్రేష్ఠతరః॥ ౯౨॥ బ్రహ్మాదిభిర్నిశ్చితత్వాత్ తదుక్తం ద్వితీయే "నహ్యతో
న్యశ్శివః పంథా విశతస్సంసృతావిహ। వాసుదేవే భగవతి భక్తియోగో యతో భ

వేత్॥ భగవాన్సప్రియాత్మకాత్సైన్యర్శనాత్రిరన్వేతిత్యుక్తస్వభావః। వేదశాస్త్రవస్తుత్వాత్
"శాస్త్రోరతిరాత్మన్యతోభవేత" ॥౯౩॥ నావసీదతిపునర్జన్మాదిదుఃఖం నప్రాప్నోతి.
కింతుముక్తోభవతీత్యర్థః॥ ౯౪॥ "యథాచారయుతేదేహేస్మిన్నస్య లీనర" ఇ
తిప్రశ్నస్యోత్తరంసమాధాయోపసంహరతి॥ ఏవమితి॥ సనాతనంవిదేహ్యాకైవ
ల్యం॥ ౯౫॥ ఇతిశ్రీగరుడపురాణటీకాయాంపంచదశోధ్యాయః॥ ❋

వేదశాస్త్రాణివిచార్యచపునఃపునః॥ ౯౩ ॥ యజ్ఞాదయోపిసద్ధ
మాశ్చిత్తశోధనకారకాః। ఫలరూపాచమద్భక్తిస్తాంలబ్ధ్వా
నావసీదతి॥ ౯౪॥ ఏవమాచరణం తార్క్ష్యకరోతిస్వప్రతీనరః।
సయోగేనచమద్భక్త్యా మోక్షం యాతిసనాతనం ॥ ౯౫ ॥ ఇతి
శ్రీగరుడపురాణేసారోద్ధారేసుకృతిజనజన్మాచరణనిరూపణో
నామపంచదశోధ్యాయః॥ ❋

గరుడఉవాచ ॥ శ్రుతోమయాదయాసింధో హ్యజ్ఞానా
జ్జీవసంసృతిః। అధునాశ్రోతుమిచ్ఛామిమోక్షోపాయంసనా
తనం॥ ౧ ॥ భగవన్దేవదేవేశశరణాగతవత్సల। అసారేఘోర
సంసారేసర్వదుఃఖమలీమసే ॥ ౨॥ నానావిధశరీరస్థాఅనంతా
జీవరాశయః। జాయంతేచమ్రియంతేచతేషామంతోనవిద్య
తే॥ ౩॥ సదాదుఃఖాతురాఏవనసుఖీవిద్యతేక్వచిత్। కేనోపా
యేనమోక్షేశముచ్యంతేవదమేప్రభో ॥ ౪ ॥ శ్రీభగవాను
వాచ ॥ శృణుతార్క్ష్యప్రవక్ష్యామియన్మాంత్వంపరిపృచ్ఛసి।
యస్యశ్రవణమాత్రేణసంసారాన్ముచ్యతేనరః॥ ౫ ॥ అస్తిదే

ప్రోక్తాపంచదశాధ్యాయైఃపాపపుణ్యాత్మికాగతిః। షోడశేస్మిన్హరిః
ప్రాహమోక్షోపాయంసతాంహితం॥ పూర్వాధ్యాయాంతేమోక్షంయాతిస
నాతనమిత్యుక్తం, ఇదానీంమోక్షోపాయమపృచ్ఛత్। శ్రుతేతిచతుర్భిః॥ ౧ ॥
హేభగవన్ ఇహఅసారసంసారేజననమరణానామనంతత్వాత్సదా దుఃఖాతు
రాణాం మోక్షోపాయమజానతాంజీవానాంకేనోపాయేనమోక్షస్స్యాదితి
మేవదేతిసముచ్చయార్థః॥ ౨॥౪॥ అత్రోత్తరంశ్రీభగవానువాచ- హేగరుడపరబ్ర

హ్మస్వరూపీకశ్చిద్భేదో నాస్తి ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ తస్య అనాద్యవిద్యోపహితాత్ అవిద్యాయాం ప్రతిబింబాత్ అంశ ఇవ అంశస్తస్మాత్ జీవ ఇతి సంజ్ఞో భవతి - అభేదే దృష్టాంతః ॥ ౭ ॥ యథాగ్నేర్విస్ఫులింగకా ఇతి యది అసౌ జీవో నిజానందస్వరూపం విస్మృత్య దేహాధ్యాసేనాత్మన్యారోపయతి తదా అస్య అనేకయోనిషు మోక్షగంధోఽపి నాస్తి - యదా మానవో భూత్వా జ్ఞానీ భవేత్ జ్ఞానం నామ "బ్రహ్మైవాహం సమశ్శాంతస్సచ్చిదానందలక్షణః। నాహం దేహో హ్యసద్రూపో జ్ఞానమిత్యుచ్యతే బుధైః" ఇత్యుక్తలక్షణస్స్యాచ్చేత్తదా మోక్షం ప్రాప్నోతీతి సప్తమేన సంబంధః - అత్రాయం వేదాంతసిద్ధాంతః, యథా అంధకారాదౌ వికారరహితే రజ్వాదౌ సర్పాద్యారోపణం కృత్వా భయకంపాదికం వహేత్, ఏవమాత్మాపి స్వ

పః పరబ్రహ్మస్వరూపీ నిష్కలశ్శివః। సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తా చ సర్వేశో నిర్మలోఽద్వయః ॥ ౬ ॥ స్వయంజ్యోతిరనాద్యంతో నిర్వికారః పరాత్పరః। నిర్గుణస్సచ్చిదానందస్తదంశా జీవసంజ్ఞకాః ॥ ౭ ॥ అనాద్యవిద్యోపహితా యథాగ్నౌ విస్ఫులింగకాః। దేహాద్యుపాధిసంభిన్నాస్తే కర్మభిరనాదిభిః ॥ ౮ ॥ సుఖదుఃఖప్రదైః పుణ్యపాపరూపైర్నియంత్రితః। తత్తజ్జాతియుతం దేహ

స్మిన్ జీవత్వమారోప్య స్వద్వితీయం పరిచ్ఛిన్నం జ్ఞాత్వా దుఃఖసాగరే మగ్నో భవతి, యదా శాస్త్రాచార్యప్రసాదేన వాక్యార్థజ్ఞానముత్పన్నం తదా వివేకచక్షుషా స్వాత్మానమఖండానందజ్ఞానైకరూపం సంపశ్యన్ తతో నాహం జీవః పరమాత్మాహమితి జ్ఞాత్వా భయదుఃఖాదిరహితస్సన్ సుఖీ భవేత్, యథా చ జలస్థసూర్యాంశః జలస్య నిమిత్తస్య అపాయే సూర్యమేవ గత్వా తేనైవ రూపేణ పునర్నాగచ్ఛతి, యథా చ బాహ్యఘటాద్యుపాధిపరిచ్ఛిన్నో ఘటాకాశో ముఖ్యాకాశాంశస్సన్ ఘటాదేర్నిమిత్తస్య అపాయే ముఖ్యాకాశం ప్రాప్య పునర్న నివర్తతే, ఏవం లింగశరీరావచ్ఛిన్నః పరమాత్మనోంశః మాయినకలింగశరీరాపాయే పరమాత్మానం ప్రాప్య న నివర్తతే, కింతు తత్త్వజ్ఞానాన్ముక్తో భవతీతి - తథా చోక్తం శ్రీశుకేన ద్వాదశస్కంధే "ఘటే భిన్నే యథాకాశ ఆకాశస్స్యాద్యథా పురా।

ఏవం దేహావృతే జీవో బ్రహ్మ సంపద్యతే పునః" ఇత్యధ్యాయాన్తే గ్రన్థః ॥ ౮॥౧౨॥ అ
స్మిన్నధ్యాయే ప్రథమం జ్ఞానహేతుం నరత్వం స్తుత్వా సకలజ్ఞానసాధనానామ్
నిరూప్యతతో జ్ఞానవైరాగ్యరహితానాం దాంభికానాం నరకగతిం ప్రతిపాద్య జ్ఞానా
నాం మోక్షో భవతీతి ప్రతిపాద్య అంతే జ్ఞానినామాతురకృత్యం [illegible] అనేనైవ
వక్రమేణాహ ॥ శరీరిణాం జీవానాం - అష్టాశీతిలక్షేషు జ్ఞానలాభో నభ
వేదిత్యర్థః ॥ ౧౩॥ జ్ఞానహేతోర్మానుషశరీరస్య దుర్లభతామాహ ॥ అత్రేతి ॥ ౧౪॥
దుర్లభం ప్రాప్యాపి యః మోక్షోపాయం న కరోతి స తు మహాపాతకీత్యేవేత్యా

మాయయా [illegible] కం వక్ష్యే ॥ ౯ ॥ ప్రతిజన్మ ప్రకర్తవ్యం [illegible] పి
పరం పునః ॥ సుసూక్ష్మం [illegible] దారుణం ॥ ౧౦॥
స్థావరాః క్రిమయశ్చాబ్జాః పక్షిణః పశవో నరాః । ధార్మికాస్త్రి
దశాస్తద్వన్మోక్షిణశ్చ యథాక్రమం ॥ ౧౧॥ చతుర్విధశరీరాణి
ధృత్వా ముక్త్వా సహస్రశః । సుకృతాన్మానవో భూత్వా జ్ఞానీ
చేన్మోక్షమాప్నుయాత్ ॥ ౧౨॥ చతురశీతిలక్షేషు శరీరేషు శ
రీరిణాం । న మానుషం వినాన్యత్ర తత్త్వజ్ఞానం తు లభ్యతే ॥ ౧౩॥
అత్ర జన్మసహస్రాణాం సహస్రైరపి కోటిభిః । కదాచిల్లభతే
జంతుర్మానుష్యం పుణ్యసంచయాత్ ॥ ౧౪॥ సోపానభూతం మో
క్షస్య మానుష్యం ప్రాప్య దుర్లభం । యస్తారయతి నాత్మానం త
స్మాత్పాపతరోత్ర కః ॥ ౧౫॥ నరః ప్రాప్యోత్తరం జన్మ లబ్ధ్వా చేం
ద్రియసౌష్ఠవం । న వేత్త్యాత్మహితం యస్తు స భవేద్బ్రహ్మఘాతకః ॥
౧౬॥ వినా దేహేన కస్యాపి పురుషార్థో న విద్యతే । తస్మాద్దే

హ ॥ సోపానభూతం మోక్షస్య సాధనరూపం ॥ ౧౫॥ ఉత్తరం సర్వోత్తమం బ్రా
హ్మణాదిజన్మ సౌష్ఠవం ఇంద్రియాణాం పాటవం లబ్ధ్వాపి యః ఆత్మ
హితం మోక్షోపాయం న జానాతి స త్వాత్మఘాతకః - స్వస్యైవ నాశక ఇత్యర్థః ॥
౧౬॥ వినా దేహేన నరశరీరసంయోగం వినా కస్యాపి జీవస్యాపి పురుషార్థో
మోక్షో నాస్తీతి వ్యవహారమార్గేపి ధనం వినా న బలం శరీరం వినా చ తీర్థాటనాది పు

పహార్థో నాస్తి- తస్మాద్ధితోఽద్వయం రక్షేత్- అసత్కర్మసు ననియోజయేదిత్య
ర్థః- కింతు పుణ్యకర్మాణి సాధయేదితి॥౧౭॥ ఆత్మా నరదేహః సర్వస్య మోక్షాదేః
పాత్రం భవతి- అతస్తస్య రక్షణే యత్నం యోగాభ్యాసమాచరేత్ - భద్రాణి స
త్సంగాత్మధ్యానాదిబహుకల్యాణాని॥ ౧౮ ॥ గతా అపి గ్రామాదయస్తు పునర
ప్యాయాంతి - నరశరీరం తు పునఃపునః నాయాతి - అతో రక్షేదితి పూర్వేణైవ సం
బంధః॥౧౯॥ ఉపాయాః మృత్యోర్వంచనాయ సమాధ్యాదయః॥ రోగిణోపి త్యా
గం తు నేచ్ఛంతి జ్ఞానహేతోర్నరశరీరస్య పునఃప్రాప్తేః దుర్లభత్వాదితి భావః ॥

సాధనం రక్షేత్పుణ్యకర్మాణి సాధయేత్॥ ౧౭ ॥ రక్షయేత్సర్వ
దాత్మానమాత్మా సర్వస్య భాజనం। రక్షణే యత్నమాతిష్ఠేజ్జీ
వన్భద్రాణి పశ్యతి॥ ౧౮ ॥ పునర్గ్రామః పునః క్షేత్రం పునర్విత్తం
పునర్గృహం। పునశ్శుభాశుభం కర్మ న శరీరం పునః పునః॥ ౧౯ ॥
శరీరరక్షణోపాయాః క్రియంతే సర్వదా బుధైః। నేచ్ఛంతి చ పున
స్త్యాగమపి కుష్ఠాదిరోగిణః॥ ౨౦ ॥ తద్గోపితం స్యాద్ధర్మార్థం ధ
ర్మో జ్ఞానార్థమేవ చ। జ్ఞానం తు ధ్యానయోగార్థమచిరాత్ప్ర
విముచ్యతే॥ ౨౧ ॥ ఆత్మైవ యది నాత్మానమహితేభ్యో నివార
యేత్। కోఽన్యో హితకరస్తస్మాదాత్మానం తారయిష్యతి॥ ౨౨॥
ఇహైవ నరకవ్యాధేశ్చికిత్సాం న కరోతి యః। గత్వా నిరౌషధం
దేశం వ్యాధిస్థః కిం కరిష్యతి ॥ ౨౩ ॥ వ్యాఘ్రీవాస్తే జరా చాయు
ర్యాతి భిన్నఘటాంబువత్। నిఘ్నంతి రిపువద్రోగాస్తస్మాచ్ఛ్రేయ

౨౦॥ నను అనిత్యస్య రక్షణం కిమర్థమితి చేత్తత్రాహ॥ తదితి॥ ౨౧॥ "ఆత్మైవ హ్యా
త్మనో బంధురితి వింద్యాన్మహామహః" రితి వచనాత్ స్వయమేవాత్మానం తా
రయేదిత్యాహ॥ ఆత్మైవేతి॥ అహితేభ్యః అసత్కర్మదుస్సంగాదిభ్యః॥ ౨౨॥ ఇ
హైవ నరశరీరే ఏవ చికిత్సాం దూరీకరణోపాయం - నిరౌషధం పశ్వాదిదేహం ॥
౨౩॥ అతోఽస్మిన్నేవ సబలనరశరీరే తత్త్వాభ్యాసం కుర్యాదిత్యాహ ॥ వ్యాఘ్రీవే
త్రిభిః॥ యావజ్జరాదయో నాయాంతి యావదయం దేహశ్చ తిష్ఠతి స్వస్థో భవతి

తావత్తత్త్వం సమభ్యసేదితి త్రయాణాం సంబంధః॥ ౨౪॥౨౫॥ యది తారుణ్యే విషయాన్ భుక్త్వా వార్ధకే తత్త్వాభ్యాసం కరిష్యామీతి విచారస్తు వ్యర్థ ఏవేత్యాహ॥ సందీప్త ఇతి॥ యథా సందీప్తభవనస్య శమనం నవఖనితకూపోదకేన న సంభవతి, తథా జరాదిషు తత్త్వాభ్యాసం హరిస్మరణం చ న స్యాత్ - అతః స్వస్థావస్థాయామేవ శ్రేయస్సమభ్యసేదిత్యర్థః - తదుక్తం భర్తృహరిణా "యావత్స్వస్థమిదం శరీరమరుజం యావజ్జరా దూరతో యావచ్చేంద్రియశక్తిరప్రతిహతా యావత్క్షయో నాయుషః। ఆత్మశ్రేయసి తావదేవ విదుషా కార్యః ప్రయత్నో మహాన్ సందీప్తే భవనే తు కూపఖననం ప్రత్యుద్యమః కీదృశః" ఇతి. ఉక్తం చ గౌతమేనాపి "కృష్ణ త్వదీయపదపంకజపంజరాంతమద్యైవ మే విశతు మానసరాజహంసః। ప్రాణప్రయాణసమయే కఫవాతపిత్తైః కంఠావరోధనవిధౌ స్మరణం కుత

స్సమభ్యసేత్॥ ౨౪॥ యావన్నాశ్రయతే దుఃఖం యావన్నా
యాంతి చాపదః। యావన్నేంద్రియవైకల్యం తావచ్ఛ్రేయస్స
మభ్యసేత్॥ ౨౫॥ యావత్తిష్ఠతి దేహోయం తావత్తత్త్వం స
మభ్యసేత్। సందీప్తే కో భవనే కూపం ఖనతి దుర్మతిః॥ ౨౬॥ కా
లో న జ్ఞాయతే నానాకార్యైస్సంసారసంభవైః। సుఖం దుఃఖం
జనో హంత న వేత్తి హితమాత్మనః॥ ౨౭॥ జాతానార్తాన్మృతా
నాపద్గ్రస్తాన్ దృష్ట్వా చ దుఃఖితాన్। లోకో మోహసురాం పీత్వా
న బిభేతి కదాచన॥ ౨౮॥ సంపదస్స్వప్నసంకాశాః యావనంకు

స్తే" ఇతి॥ ౨౬॥ వైరాగ్యోత్పాదకవచనాన్యాహ॥ కాల ఇత్యాదిని॥ హితం మోక్షోపాయం వేత్యపీతి న- హంతేతి ఖేదే. ప్రత్యుత అహితమేవాచరతీతి॥ ౨౭॥ జాతానితి॥ తదుక్తం భర్తృహరిణా వ్యాఘ్రీవేతి పంచశ్లోకాత్మకః "వ్యాఘ్రీవ తిష్ఠతి జరా పరితర్జయంతీ రోగాశ్చ శత్రవ ఇవ ప్రహరంతి దేహం। ఆయుశ్చ సంస్రవతి భిన్నఘటాదివాంభో లోకస్తథాప్యహితమాచరతీతి చిత్రం॥ ఆదిత్యస్య గతాగతైరహరహస్సంక్షీయతే జీవనం వ్యాపారైర్బహుభారకార్యగురుభిః కాలో న విజ్ఞాయతే। దృష్ట్వా జన్మజరావిపత్తిమరణం త్రాసశ్చ నోత్పద్యతే పీత్వా మోహమయీం ప్రమాదమదిరామున్మత్తభూతం జగత్"॥ ౨౮॥ సంపదాదయః స

న్నాదివజ్ఞానతః కస్యాపి నేహ ధృతిః స్యాత్ - న కస్యాపీత్యర్థః॥ ౨౯॥ శతమితి॥ తదు క్తంభాగవతే బాలస్య త్రిప్రష్ఠో దేన పుంసో వర్షశతం హ్యాయుస్తదర్ధం చాజి తాత్మనః నిష్ఫలం యదసౌ రాత్ర్యాం శేతేంధం ప్రాపితస్తమః॥ ముగ్ధస్యబాల్యే పిమాతౌ క్రీడతో యాతి వింశతిః। జరయా గ్రస్తదేహస్య యాత్యకల్పస్య వింశతిః॥ దురాపూరేణకామేన మోహేనచబలీయసా। శేషంగృహేషు సక్తస్య ప్రమత్త స్యాపయాతిహి॥ ౩౦॥ ప్రారబ్ధవ్యే ప్రారబ్ధుం యోగ్యే మోక్షోపాయే జాగర్త వ్యే సగుణబ్రహ్మచింతనే భయస్థానే సంసారే విశ్వస్తవ్యః విశ్వాసార్హో నరః కః న హన్యతే నమే - అపితుసర్వోపి నశ్యతీత్యర్థః- హా ఇతి కరుణయా అనుతాపః॥ ౩౧॥ అక్ర

స్యమాణః। తటిచ్చపలమాయుష్యం కస్యస్యాజ్జానతో ధృతిః॥ ౨౯॥ శతం జీవితమిత్యల్పం నిద్రాలస్యైస్తదర్ధకం। బాల్యరోగజరాదుఃఖైరల్పం తదపి నిష్ఫలం॥ ౩౦ ॥ ప్రారబ్ధవ్యే నిరుద్యోగో జాగర్తవ్యే ప్రసుప్తకః। విశ్వస్తవ్యో భయస్థానే హా నరః కో న హన్యతే॥ ౩౧ ॥ తోయఫేనసమే దేహే జీవేనాక్రమ్య సంస్థితే। అనిత్యప్రియసంవాసే కథం తిష్ఠతి నిర్భయః॥ ౩౨ ॥ అహితే హితసంజ్ఞః స్యాదధ్రువే ధ్రువసంజ్ఞకః। అనర్థే చార్థవిజ్ఞానః స్వమర్థం యో న వెత్తి సః॥ ౩౩ ॥ పశ్యన్నపి ప్రస్ఖలతి శృణ్వన్నపి న బుధ్యతి। పఠన్నపి న జానాతి దేవమాయావిమోహితః॥ ౩౪ ॥ తన్నిమజ్జజ్జగదిదం గంభీరే కాలసాగరే। మృత్యురోగజ-

స్యజీవం వశీకృత్య స్థితే దేహే జీవేన సహైవ జల బుద్బుదసమే సతి నిర్భయః కథం తి ష్ఠతి॥ ౩౨॥ అహితే పరిణామే విషోపమే విషయే హితం మమేష్టలాభమితి సం జ్ఞా యుస్యేతి అధ్రువే దేహాదౌ అనర్థే దంభానృతాది పంచదశానర్థమూలే ధనే అర్థః మమ ప్రయోజనం సిద్ధం ఇతి విజ్ఞానం యస్య ఈదృశో యో నరః స్యా త్, సః స్వం అర్థం పురుషార్థప్రదం ఆత్మజ్ఞానరూపం స్వప్రయోజనం నైవ వెత్తి॥ ౩౩ ॥ అహో దేవ మాయాబలమిత్యాహ ॥ పశ్యన్నపి ఆత్మజ్ఞానాన్మో క్షో భవతీతి జానన్నపి ప్రస్ఖలతి మోక్షమార్గాద్భ్రష్టో భవతి - తదాచర ణం న కరోతీత్యర్థః॥ ౩౪ ॥ ఇదం జగత్ మరణాదిగ్రాహైః కారణభూతైః కాల

గరేనిమజ్జత్ నిమగ్నంభవతితదపివబుధ్యతే ఇత్యాహ॥ ౩౫॥ ఛిద్రఃకళితః యో
నజ్జాయతేతథా కాలోఽపి సూక్ష్మగతిత్వాత్॥ ౩౬॥ ఆయురపి కాలేన క్షీయ
మాణం నలక్ష్యత ఇత్యాహ ॥ వృష్టసంరోధసంయుజ్యతే కుడ్యాదిభిః కృతం
సమఘునా ఘటనాత్ భవేదపి పరంతు ఆయుషి ఆయుర్గతమనే అస్తి న కాలయుక్త
ఇత్యర్థః॥ ౩౭॥ యేనకాలేనాపరిమితాః పృథివ్యాదయో వినశ్యంతి తేన దాసస్య
శ్రీకస్యకావార్తేత్యాహ ॥ పృథివీతి ॥ ౩౮॥ స్వభావేనాహంకాలస్యేరయ

రాగ్రాహ్యైకశ్చిదపిబుధ్యతే। ౩౫॥ [illegible] మానుంకాలః
క్షీయమాణోనలక్ష్యతే। ఆమకుంభ ఇవాంభస్థో విశీర్ణో న విభా
వ్యతే॥ ౩౬॥ యుజ్యతే వృష్టసంవాయో ... కాలే ... నం ప్ర
ధనంచతరంగాణాం ... మాస్థానాయుషి యుజ్యతే॥ ౩౭ । పృథివీద
హ్యతే యేన మేరుశ్చాపి విశీర్యతే । శుష్యతే సాగరజలం శరీరస్య
చ కా కథా॥ ౩౮ ॥ అపత్యం మే కళత్రం మే ధనం మే బాంధవాశ్చ
మే। లపంతమితి మర్త్యాజం హంతి కాలవృకో బలాత్॥ ౩౯॥ ఇ
దంకృతమిదంకార్యమిదమన్యత్ కృతాకృతం । ఏవమీహాసమా
యుక్తం కృతాంతః కురుతే వశం॥ ౪౦॥ శ్వః కార్యమద్య కుర్వీత
పూర్వాహ్ణే చాపరాహ్ణికం । నహి మృత్యుః ప్రతీక్షేత కృతం వా
స్యథవా కృతం॥ ౪౧॥ జరాదర్శితపంథానం ప్రచండవ్యాధిసైని
కం। మృత్యుశత్రుమధిష్ఠోసి త్రాతారం కిం న పశ్యసి। ౪౨॥ తృష్ణా
సూచీవినిర్భిన్నం సిక్తం విషయసర్పిషా। రాగద్వేషానలే పక్వం
మృత్యురశ్నాతి మానవం॥ ౪౩ ॥ బాలాంశ్చ యౌవనస్థాంశ్చ వృద్ధా

త్వమపినాస్తీత్యాహ॥ అపత్యమితి ॥ మే మమ ఇతి ప్రవచనం కుర్వాణం - మర్త్యేన
రః స ఏవాజః పశుః ॥ ౩౯ ॥ కాలః కృతాకృతం అపశ్యన్ హరతీత్యాహ ॥ ఇదమితి॥
౪౦ ॥ అతో మోక్షకార్యే విలంబో న కార్య ఇత్యాహ ॥ శ్వ ఇతి॥ ౪౧ ॥ సామంత
ఇవాగతం మృత్యుశత్రుం ప్రత్యధిష్ఠోఽస్మీతి - అత్రాతారం పరమేశ్వరం ॥
౪౨ ॥ పరిపక్వమాంసపిండవన్మృత్యుర్మానవం భక్షయతీత్యాహ ॥ తృష్ణేతి ॥
౪౩॥ మృత్యోస్సర్వత్ర తుల్యతామాహ ॥ బాలానితి ॥ ఆనీశతే అశక్యమాయా

తి-తదుక్తం శ్రీభాగవతే "మృత్యుర్జన్మవతాంవీర దేహేనసహజాయతే। అద్యవా బ్దశతాంతేవా మృత్యుర్వై ప్రాణినాంధ్రువమితి॥ ౪౪॥ సహచరః స్వదేహోఽపి జీవేనసహనో యాతి తర్హి పృథక్ స్థితానాం స్త్రీపుత్రాదీనాం కింప్రయోజన మిత్యాహ॥ స్వదేహమితి ॥ ౪౫॥ స్త్రీపుత్రాదిసముదాయరూపసంసారస్యైవ దుఃఖాపస్సర్వపాపానాం మూలత్వాత్సుఖిప్సుస్తత్పాసక్తిం మనసాపి పరిత్య జేత్ స సక్తస్తుకదాపినముచ్యతఇత్యాహ॥ దుఃఖమూలమితిత్రిభిః॥ త్యాగోఽత్ర మనసైవ 'మనసైవకృతంకృతంభవతినశరీరేణేతి' శ్రుతేః. తథాచమా

ర్గాన్గచ్ఛన్గతాఽపి। సర్వానావిశతేమృత్యురేవంభూతమిదంజగ త్॥ ౪౪॥ స్వదేహమపిజీవోఽయంముక్త్వాయాతియమాలయం। స్త్రీమాతృపితృపుత్రాదిసంబంధఃకేనహేతునా॥ ౪౫ ॥ దుఃఖ మూలంహిసంసారస్సయస్యాస్తిసదుఃఖితః । తస్యత్యాగఃకృ తోయేనససుఖీనాపరఃక్వచిత్॥ ౪౬ ॥ ప్రభవంసర్వదుఃఖానా మాలయంసకలాపదాం । ఆశ్రయంసర్వపాపానాంసంసారం వర్జయేత్క్షణాత్॥ ౪౭॥ లోహదారుమయైఃపాశైఃపుమాన్బ ద్ధోవిముచ్యతే। పుత్రదారమయైఃపాశైర్ముచ్యతేనకదాచన॥ ౪౮॥ యావతఃకురుతేజంతుస్సంబంధాన్మనసఃప్రియాన్। తా వంతోఽస్యనిఖన్యంతేహృదయేశోకశంకవః॥ ౪౯॥ వంచితాశేష విత్తైస్తైర్నిత్యంలోకోవినాశితః । హాహంతవిషయాహారైర్దేహ

స్థామలయాపిశిఖధ్వజస్యమనస్త్యాగఏవాంగీకృతఇతి॥ ౪౬ ॥ ప్రభవముత్పత్తిస్థా నం- ఆశ్రయంవృద్ధిస్థానం॥ ౪౭॥ లోహాదిపాశైస్తుశరీరేణబద్ధః, సతుదృశ్యమా నత్వాత్, పరేణాపిముచ్యతే - పుత్రాదిపాశైర్మనసాబద్ధఃకేనాపినముచ్యతే, అదృశ్యత్వాత్ ॥ ౪౮ ॥ అతఃపుత్రాదిషుస్నేహసంబంధాత్తద్గతదుఃఖశోకాది భిఃవ్యధితోభవతి, అతస్తంనకుర్యాదిత్యాహ॥ యావతఇతి॥ శోకరూపాశ్శంక వఃకీలకానిఖన్యంతేనిఖన్యంతే - తేషామపగమేతన్నాశాదిశోకానపగమాది త్యర్థః॥ ౪౯ ॥ వంచితాన్యశేషధనానియైః- విషయానాహర్తుంశీలంయేషాంతే- పక్షేవిషయేభ్యోదేశేభ్యోధనమాహరంతితేవిషయాహారాః తైస్తైస్తస్కరైఃలో

న్నిత్యం వినాశితః - హావాంతఇతి శేషః॥ ౫౦॥ కించ పరిణామేష్వేవ విషయ సుఖాసక్తః పుమాన్ మత్స్యబడిశదుఃఖమివ యమయాతనాం ప్రాప్నోతీత్యా హ॥ మాంసలుబ్ధ ఇతి॥ ౫౧॥ హితాహితం ప్రవృత్తిం నివృత్తిం - హితం అమా నిత్వమదంభిత్వమహింసా క్షాంతిరార్జవం ॥ ఆచార్యోపాసనం శౌచం స్థైర్యమాత్మ నిగ్రహః ఇత్యాదిపంచశ్లోకైర్గీతాయాముక్తం తత్త్వజ్ఞానసాధనం తస్మిన్ప్రవృ త్తించ న- అహితం ప్రవృత్తించ నివృత్తించ జనా న విదురాసురాః । న శౌచంనా పి చాచారో న సత్యం తేషు విద్యతే ఇత్యాది ద్వాదశశ్లోకైర్భగవతోక్తమాసురం

> హస్తేంద్రియతస్కరైః ॥ ౫౦ ॥ మాంసలుబ్ధో యథా మత్స్యో లోహశంకుం న పశ్యతి । సుఖలుబ్ధస్తథా దేహీ యమబాధాం న పశ్యతి ॥ ౫౧ ॥ హితాహితం న జానంతో నిత్యమున్మార్గగామినః । కుక్షిపూరణనిష్ఠా యే తే నరా నారకాః ఖగ॥ ౫౨ ॥ నిద్రాదిమైథునాహారాస్సర్వేషాం ప్రాణినాం సమాః । జ్ఞానవాన్మానవః ప్రోక్తో జ్ఞానహీనః పశుః స్మృతః॥ ౫౩ ॥ ప్రభాతే మలమూత్రాభ్యాం క్షుత్తృడ్భ్యాం మధ్యగే రవౌ । రాత్రౌ మదననిద్రాభ్యాం బాధ్యంతే మూఢమానవాః ॥ ౫౪ ॥ స్వదేహధనదారాదినిరతాస్సర్వజంతవః । జాయంతే చ మ్రియంతే చ హా హంతాజ్ఞానమోహితాః॥ ౫౫॥ తస్మాత్సంగస్సదా త్యాజ్యస్స

వం తస్మిన్నివృత్తిం చ న జానంతః - అత ఏవ నిత్యం జన్మని జన్మని ఉన్మార్గమాసుర మార్గం తం ప్రతిగచ్ఛంతి యే తే ఉదరంభరా నరా నరకే నిపతంతీత్యర్థః - ఉక్తం చ ఆసురం భావమాపన్నా మూఢా జన్మని జన్మని । మామప్రాప్యైవ కౌంతేయ తతో యాంత్యధమాం గతిం॥ ౫౨ ॥ అతశ్చ హితాహితజ్ఞానహీనః సకలప్రాణిసాధార ణధర్మమూఢః పశురేవేత్యాహ ॥ నిద్రాదీతి ॥ ౫౩ ॥ కించ దేహాద్యైశ్వర్యాభిభూ తానాం మూఢానాం హితాహితజ్ఞానానుసంధానావసరోపి నాస్తీత్యాహ ॥ ప్రభాతేతి ॥ ౫౪ ॥ అతో దేహాద్యాసక్తానాం జ్ఞానసాధనమోక్షరహితానాం వ క్రిమీణామివ తేషాం వృథైవ జన్మమరణే ఇత్యాహ॥ స్వేతి॥ ౫౫॥ అతస్సంగో

దేహాద్యాసక్తిరూపః - అవిద్యాః పరమహంసవత్ త్యక్తుం న శక్యతే తదా మహా త్మాంకర్తవ్యం, తేహి [illegible] సంసారరోగభేషజం నివర్తకా భవంతీత్యర్థః॥ ౫౬॥ కించ సత్సం[illegible]స్య [illegible]తా[illegible] ధత్యాహ॥ సత్సంగ ఇతి ॥ సతాం తత్త్వజ్ఞా[illegible] వికేకం నామ [illegible] వివేకశ్చ ఆత్మ స్వరూపస్య ని[illegible] ద్వివిధ మన్సయనంచ యస్య నా స్తి, స అంధః [illegible] భ్రష్ట మార్గగతః కథం న స్యాత్, అపితు స్యాదేవేత్యర్థః ॥ ౫౭ ॥ ఏవం [illegible] దాంభికాన్ నిందతి - స్వ[illegible] భిస్తైనాచరణాన్ము

ర్య ద్రష్టుం న శక్యతే । [illegible]హ్యా[illegible] సత్సంగస్య
భేషజం ॥ ౫౬ ॥ సత్సం[illegible] వికత్వ[illegible] లంసయనద్వయం ।
యస్య నాస్తి [illegible] స్యాద[illegible]ః॥ ౫౭ ॥ స్వస్వ
వర్ణాశ్రమాచార[illegible] స్వమానవాః। న జానంతి పరంధర్మం
వృథా నశ్యంతి దాంభికాః ॥ ౫౮ ॥ క్రియాయాసపరాః కేచి
ద్వ్రతచర్యాదిసంయుతాః । అజ్ఞానసంవృతాత్మానస్సంచరం
తి ప్రతారకాః॥ ౫౯॥ నామమాత్రేణసంతుష్టాః కర్మకాండర
తా నరాః । మంత్రోచ్చారణహోమాద్యైర్భ్రామితాః క్రతు
విస్తరైః ॥ ౬౦ ॥ ఏకభుక్తోపవాసాద్యైర్నియమైః కాయశోష

త్తిర్నాస్తి, కింతు తత్త్వజ్ఞానాదేవ త్యాహ॥ స్వస్వేతి త్రయోదశభిః॥ పరంప మార్థసిద్ధం మోక్షధర్మం - అతో దాంభికాః మిథ్యాచారాస్తేనశ్యంతి, మోక్ష స్యాలాభాత్ - వృథాఽస్మ పురణా భవంతీత్యర్థః ॥ ౫౮ ॥ క్రియాసుకర్మసు యాసపరాః [illegible] పరాయణాః - వ్రతచర్యాసుత్సుత్త ప్యం సంయుతాః అజ్ఞానే[illegible] అపి[illegible]వృతచిత్తాశ్చ తేప్రతారకాః వం కాఏవవిచరంతి - న తు పరంధర్మంజానంతీతిపూర్వేణైవసంబంధః॥ ౫౯ ॥ నామ మాత్రేణస్వర్గాదిసుఖేనహోమాద్యైః భ్రామితాః మూఢాః పరోక్షం స్వర్గ సుఖం - యద్వా బుద్ధిగ్రాహ్యమతీంద్రియం మోక్షసుఖం జ్ఞానం వినా నేచ్ఛంతీత ర్థః॥ ౬౦ ॥ అత్ర హేతుమాహ మాయేతి॥ ౬౧ ॥ ఏతదేవస్పష్టయతి ॥ దేవ

దండనేనకాయశోషణేనైవముక్తిర్నాస్తి, అంతర్గతావివేకస్యవిద్యమానత్వాత్- యథావల్మీకస్యసర్పాలయస్య తాడనాదేవతన్మధ్యగతభుజంగో నమ్రియతే, తథాదేహదండనేనఅవివేకోననశ్యతీత్యర్థః॥ ౬౨॥ అతోవివేకినస్స్వయం నష్టాః పరానపినాశయంతీత్యాహ॥ జటేతి॥ కీదృశాః దాంభికాః నానావేషంస్తద్భక్త్వం ధారయంతీతి- జ్ఞానఘ్నా నపిజనాన్భ్రమయంతీత్యర్థః॥ ౬౩॥ అతస్తేషాం సంగోనకర్తవ్యఇత్యాహ॥ సంసారజేతి॥ బ్రహ్మజ్ఞోస్మీత్యేవ బ్రహ్మనిష్ఠావచనం అతోస్మాకంవిషయసుఖాసక్తైర్దోషోనాస్తి, శుభాశుభకర్మణాంలేపాభావాత్-

స్తైః। మూఢాః పరోక్షమిచ్ఛంతి మమ మాయావిమోహితాః॥ ౬౧॥ దేహదండనమాత్రేణ కా ముక్తిరవివేకినాం। వల్మీకతాడనాదేవ మృతః కిన్ను మహోరగః॥ ౬౨॥ జటాభారాజినైర్యుక్తా దాంభికా వేషధారిణః। భ్రమంతి జ్ఞానివల్లోకే భ్రామయంతి జనానపి॥ ౬౩॥ సంసారజసుఖాసక్తం బ్రహ్మజ్ఞోస్మీతివాదినం। కర్మబ్రహ్మోభయభ్రష్టం తంత్యజేదంత్యజం యథా॥ ౬౪॥ గృహారణ్యసమా లోకే గతవ్రీడా దిగంబరాః। చరంతి గర్దభాద్యాశ్చ విరక్తాస్తే భవంతి కిం॥ ౬౫॥ మృద్భస్మోద్ధూళనాదేవ ముక్తాస్స్యుర్యది మానవాః। మృద్భస్మవాసీ నిత్యం శ్వా స కిం ముక్తో భవిష్యతి॥ ౬౬॥ తృణపర్ణోదకాహారాస్సతతం వనవాసినః। జంబుకాఖుమృగా

ఇతివాదినం సర్వకర్మబ్రహ్మధ్యాన పరాఙ్ముఖం వంచకం బోధచంచుం అంత్యజవత్త్యజేత్- శ్వపాకవన్నస్పృశేదపీత్యర్థః॥ ౬౪॥ కించ యే నిర్లజ్జాః స్త్రీణాం సమూహేపి నగ్నా విచరంతి తే గర్దభాదిసమా ఏవ నతు విరక్తా ఇత్యాహ॥ గృహారణ్యసమా ఇతి॥ ౬౫॥ సదా భస్మవాసినోపి శ్వగర్దభాదయో యథా ముక్తా న భవంతి తథా సర్వాంగమృద్భస్మధారణాదపి ముక్తిర్నాస్తీత్యాహ॥ ౬౬॥ కించ అవివేకకృతదురాగ్రహేణ గృహాన్పరిత్యాగాదేవ తాపసా న భవంతి కింతు తామసా ఏవేత్యాహ॥ తృణేతి॥ తామసతాపసాః గీతాయాముక్తాః "మూఢగ్రాహేణాత్మనో యత్పీడయా క్రియతే తపః। పరస్యోత్సాదనార్థం వా తత్తామసముదా

స్మృత" మితి॥౬౬॥ కించమలినభావనయా గంగాది తీరేస్థితా అపియోగినో నభవంతీత్యాహ॥ ఆజన్మేతి॥ఉక్తంచ "ప్రాతః ప్రాతః ప్రపశ్యంతి నర్మదాం మత్స్యబంధకాః। న తే శివపురం యాంతి భావో హి భవకారణం" ఇతి- శుద్ధమలినభావనా హి శివపురస్య భవస్య జన్మమరణాత్మకసంసారస్య కారణం భవతీతి- అయమస్యార్థః॥ ౬౭॥ యేచాతిక్రూరా అవివేకినః అశాస్త్రవిహితోపవాసాదిభిర్జలాన్నపరిహారాద్యైః వృథైవాత్మానంపీడయంతి తేవ్రతినోన కింతుఆసురనిశ్చయా ఏవేత్యాహ॥ పారావతా ఇతి ॥ తదుక్తంగీతాసు "కర్షయంతశ్శరీరస్థం భూతగ్రామమచేతసః। మాంచైవాంతశ్శరీరస్థం తాన్విద్ధ్యాసురనిశ్చయా" నితి॥ ౬౮ ॥ తస్మాదితి ఇత్యాదికం వర్ణాశ్రమాది ధర్మాచరణాదికం యత్కర్మ తల్లోకానాం మూఢజనానాం రంజనకారకం మోహకారణమేవ- నతుతత్త్వజ్ఞానం వినా మో

> ద్యాశ్చ తాపసాస్తే భవంతికిం॥ ౬౬ ॥ ఆజన్మమరణాంతంచగం
> గాదితటినీస్థితాః। మండూకమత్స్యప్రముఖాః యోగినస్తేభవం
> తికిం॥ ౬౭॥ పారావతాశ్శిలాహారాః కదాచిదపిచాతకాః। న
> పిబంతిమహీతోయం వ్రతినస్తేభవంతికిం॥ ౬౮ ॥ తస్మాదిత్యాది
> కంకర్మలోకరంజనకారకం। మోక్షస్యకారణంసాక్షాత్తత్త్వ
> జ్ఞానంఖగేశ్వర॥౬౯॥ షడ్దర్శనమహాకూపే పతితాః పశవః ఖగ।

క్షకారణమితి॥ తదుక్తః జ్ఞానప్రశంసాయాం "మీనస్స్నానరతః ఫణీపవనభుఙ్మేషశ్చపర్ణాశనో నీరాశీఖలుచాతకః కిముపరం శేతేగుహాంమూషకః। భస్మోద్ధూలనతత్పరః ఖలుఖరో ధ్యానానురక్తో బక స్సర్వేష్వామపికారణం శృణుసఖేజ్ఞానం పరంకింతప" ఇతి॥౬౯॥ ఏవంయథాసదంభావర్ణాశ్రమధర్మాదిక్రియాముక్త్యైర్హేతుభూతా నాస్తి- తథాదంభరహితాపిశాస్త్రజ్ఞతా జ్ఞానంవినా మోక్షప్రదా నభవతీత్యాహ॥ షడితిచతుర్దశభిః॥ ఖగ హే గరుడ షడ్దర్శనమహాకూపే పతత్ప్రాప్తరూపాంధకూపే పతితాః యేఅనాత్మజ్ఞాః ద్విపదపశవః తేపరమార్థం బ్రహ్మస్వరూపంనజానంతి ప్రతిపాదయంతోపి స్వయంనానుభవంతి- అతః పశువత్పాశేనఅతికఠినార్గళవిచారణరూపేణనియంత్రితాః బద్ధా ఏవహితిష్ఠంతీతిసంబంధః॥

౨౧॥ ఘోరేఅనంతత్వాద్భయంకరే ఇతస్తతః గ్రంథార్థసిద్ధాంతరాధ్యయనే
ఊహ్యమానాఃవ్యాకులాఃశోకాదిషడూర్మిణాంనిగ్రహేనిరోధేగ్రస్తాఃవ్యగ్రాః
ఈదృశాఃకుతార్కికాఃకుతర్కబలాదద్వైతజ్ఞానపరా ఏవతిష్ఠంతినతుతజ్జ్ఞానం
తీత్యర్థః॥ ౨౨॥ అతో వేదాదిజ్ఞాతాపియఃపరమార్థం తత్వజ్ఞానంనవేత్తితదా వి
డంబకస్య ఉపహాసకస్యైవతస్య అతత్వజ్ఞస్యాపితస్యసర్వజ్ఞాతృత్వం వక్తృత్వం
చ కాకవద్భాషితం- వ్యర్థమిత్యర్థః॥ ౨౩॥ కించపరతత్వవిముఖానాంశాస్త్రపఠ
నజ్ఞానమపివ్యర్థమేవేత్యాహ॥ ఇదమితి॥ జ్ఞానంనామజ్ఞేయప్రాప్తిసాధనరూపం
అమానిత్వమదంభిత్వమిత్యాదిగీతోక్తం॥ "జ్ఞేయంవైతజ్జ్ఞాత్వాసగచ్ఛ్యం, అనాది
మత్పరంబ్రహ్మే"త్యాదితత్రైవోక్తంబ్రహ్మస్వరూపంతదిదంజ్ఞానంజ్ఞేయంచ

పరమార్థంనజానంతిపశుపాశనియంత్రితాః॥ ౨౧॥ వేదశాస్త్రా
ర్ణవేఘోరేఊహ్యమానాఇతస్తతః। షడూర్మినిగ్రహగ్రస్తాస్తి
ష్ఠంతిహికుతార్కికాః॥ ౨౨॥ వేదాగమపురాణజ్ఞఃపరమార్థం
నవేత్తియః। విడంబకస్యతస్యైవతత్సర్వంకాకభాషితం॥ ౨౩ ॥
ఇదంజ్ఞానమిదంజ్ఞేయమితిచింతాసమాకులాః। పఠంత్యహర్ని
శంశాస్త్రంపరతత్వపరాఙ్ముఖాః॥ ౨౪॥ వాక్యచ్ఛందోనిబంధే
నకావ్యాలంకారశోభితాః। చింతయాదుఃఖితామూఢాస్తిష్ఠం
తివ్యాకులేంద్రియాః ॥ ౨౫ ॥ అన్యథాపరమంతత్వంజనాఃక్లి

అస్తినాస్తీతి సంశయచింతయాపఠంతీతి॥ ౨౪ ॥ కించవాక్యాదిభిః జ్ఞ దృష్ట్యా
శోభితాఅపిమూఢాస్తత్త్వపరాఙ్ముఖాఃదుఃఖితాఏవతిష్ఠంతి- అతఏవవ్యాకు
లేంద్రియాస్తే "శ్రద్ధావాన్లభతేజ్ఞానంతత్పరస్సంయతేంద్రియః। జ్ఞానంలబ్ధ్వా
పరాంశాంతిమచిరేణాధిగచ్ఛతీ"తిగీతోక్తం, సంయతేంద్రియాగుణైర్లభ్యజ్ఞా
నలాభాభావాత్ కదాచిదపిపరమసుఖినోనభవంతీతిభావః॥ ౨౫॥ కించశాస్త్ర
జ్ఞానాత్కుతర్కబలేన విపరీతార్థప్రతిపాదనాత్తత్వజ్ఞానంనభవతీత్యాహ॥ అ
న్యథేతి॥ తత్వంతుతత్త్వమసీతిగురూపదేశగమ్యంజనాశ్చ శాస్త్రపఠనేనైవత
జ్జ్ఞాతుంక్లిశ్యంతి- కించశాస్త్రస్యతత్త్వమస్యాది మహావాక్యరూప వేదాంత

పాకస్యవహ్నివజ్జ్ఞానంవినా మోక్షో నసిధ్యతీ' తి ॥ ౮౭ ॥ కించజ్ఞానశూన్యస్య సన్న్యాసాశ్రమాదయోపిముక్తేః కారణం నేత్యాహ॥ నాశ్రమ ఇతి॥౮౮॥ ఏతజ్జ్ఞానంగురూపదిష్టమేవ మోక్షకారణంభవతినతుశాస్త్రాధ్యయనజన్యం - అత స్తద్విజ్ఞానార్థం సగురుమేవాభిగచ్ఛేత్ ॥ సమిత్పాణిశ్శ్రోత్రియంబ్రహ్మనిష్ఠ' మితిశ్రుతిప్రసిద్ధగురూపదేశేనైవగృహ్ణీయాదిత్యాహ ॥ ముక్తిదేతిద్వాభ్యాం॥ ఏకాఅద్వైతాత్మజ్ఞానోపదేశికాగురువాక్ అనుకరణకారకైవసత్వానుభవదాయికేత్యర్థః యథాసంజీవనం నామకాష్ఠం జీవనప్రదత్వాదేకమపిపరం శ్రేష్ఠం ॥ ౮౯ ॥ 'శివమద్వైతం తురీయంమన్యంతే' ఇతిశ్రుత్యుక్తంబ్రహ్మగురువక్త్రేణగురూపదేశేనతుక్రియాయాసవివర్జితం అధ్యయనాదికర్మప్రయాసరహితంయథా

నల్యంనాన్యథావినతాత్మజ ॥ ౮౭ ॥ నాశ్రమః కారణంముక్తేర్దర్శనానినకారణం । తథైవసర్వకర్మాణిజ్ఞానమేవహికారణం ॥ ౮౮ ॥ ముక్తిదాగురువాగేకావిద్యాసర్వావిడంబకా । కాష్ఠభారసహస్రేషు హ్యేకంసంజీవనంపరం॥ ౮౯॥ అద్వైతంహిశివంప్రోక్తంక్రియాయాసవివర్జితం । గురువక్త్రేణలభ్యేతనాధీతాగమకోటిభిః॥ ౯౦॥ ఆగమోక్తంవివేకోత్థంద్విధాజ్ఞానంప్రచక్షతే । శబ్దబ్రహ్మాగమమయంపరబ్రహ్మవివేకజం ॥ ౯౧ ॥ అద్వైతంకేచిదిచ్ఛంతిద్వైతమిచ్ఛంతిచాపరే । సమం

స్యాత్తత్రైవతేభ్యోతప్రాప్నోతి - అన్యథాఅనంతశాస్త్రాధ్యయనేనాపినానుభవతీత్యర్థః॥౯౦॥ అత్రపరోక్షత్వాపరోక్షత్వేనజ్ఞానస్యద్వైవిధ్యమాహ॥ఆగమోక్తంశాస్త్రాధ్యయనాజ్జాతమాత్రం . యథాఅస్మదాదీనాంతత్పరోక్షజ్ఞానంశబ్దబ్రహ్మసంజ్ఞకంభవతి- కించవివేకోత్థంవస్తువివేకాత్స్వయమేవోత్పన్నం- యథాసిద్ధగీతాశ్రవణేనైవజాతం- జనకాదీనాంతదపరోక్షజ్ఞానంపరబ్రహ్మసంజ్ఞకంభవతీత్యర్థః ॥ ౯౧॥ కేచిచ్ఛంకరానుయాయినః శైవాఃస్వాభిమతేనఅద్వైతమేవప్రతిపాదయంతి- అపరేమధ్వాద్యనుగాః వైష్ణవాభిమానినోద్వైతంచేతి- కింతుద్వైతాద్వైతమతదురాగ్రహావర్జితంతత్త్వంస్వానుభవగమ్యంశివమద్వైతంసమంసర్వమతానుస్యూతంనజానంతి, తదుక్తంకుసుమదశనేన 'త్రయీసాం

ఖ్యం యోగః పశుపతిమతం వైష్ణవమితి ప్రభిన్నే ప్రస్థానే పరమిదమదః పథ్యమితి చ । రుచీనాం వైచిత్ర్యాదృజుకుటిలనానాపథజుషాం నృణామేకో గమ్యస్త్వమసి పయసామర్ణవ ఇవే' తి॥ ౯౧॥ అతో మతమమత్వేన బంధకత్వాత్స్వస్వపథాభిమానాది త్యాజ్యమేవేత్యాహ॥ ద్వే ఇతి॥ శాస్త్రాదిమమత్వేన వా॥ ౯౩॥ కించ కర్మ తత్తేన యద్బంధాయ న భవతి- విద్యాపి సైవ యా ముక్తిప్రదా భవతీతి- అపరం బంధనం కర్మ తు ఆయాసాయ తుషావఘాతవత్తదాయైవ - అన్యా హ్యధ్యాత్మవిద్యాతిరిక్తా శిల్పనైపుణం హర్మ్యాదినిర్మాణచాతుర్యవద్భవతీతి॥ ౯౪॥ తత్త్వజ్ఞానే అంతరాయా

తత్త్వం న జానంతి ద్వైతాద్వైతవివర్జితం॥ ౯౨॥ ద్వే పదే బంధమోక్షాయ నమమేతి మమేతి చ । మమేతి బధ్యతే జంతుర్నమమేతి ప్రముచ్యతే॥ ౯౩॥ తత్కర్మ యన్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తిదా । ఆయాసాయాపరం కర్మ విద్యాన్యా శిల్పనైపుణం॥ ౯౪॥ యావత్కర్మాణి దీప్యంతే యావత్సంసారవాసనా । యావదింద్రియచాపల్యం తావత్తత్త్వకథా కుతః॥ ౯౫॥ యావద్దేహాభిమానశ్చ మమతా యావదేవ హి । యావత్ప్రయత్నవేగోఽస్తి యావత్సంకల్పకల్పనా॥ ౯౬॥ యావన్నో మనసః స్థైర్యం న యావచ్ఛాస్త్రచింతనం । యావన్న గురుకారుణ్యం తావత్తత్త్వకథా కుతః॥ ౯౭॥ తావత్తపో వ్రతం తీర్థం జపహోమార్చ-

నాహ॥ యావదితి త్రిభిః॥ దీప్యంతే ఫలోన్ముఖాని భవంతి జ్ఞానాగ్నినా న దగ్ధానీత్యర్థః॥ ౯౫॥ యావత్ప్రయత్నవేగః రజసోద్యోగోఽస్తి- కల్పనా ఘటపటాది- తత్త్వకథా తత్త్వజ్ఞానస్య వార్తాపి కుతః, తత్త్వజ్ఞానం కదాచిదపి న భవతీత్యర్థః॥ ౯౬॥ ౯౭॥ తత్త్వం ఆత్మజ్ఞానం యావన్న విందతి తావదేవ తపఆదీని కర్తవ్యాని - తత్త్వే జ్ఞాతే తు తపఆది సర్వం కర్మ తస్మిన్నేవాంతర్భవతీతి భావః. తదుక్తం భగవతా 'సర్వం కర్మాఖిలం పార్థ జ్ఞానే పరిసమాప్యతే' ఇతి- శ్రుతిశ్చ 'సర్వం తదభిసమేతి యత్కించిత్ప్రజాస్సాధు కుర్వంతీ' తి- జ్ఞానార్ణవేప్యుక్తం చ 'స్నానం తేన సమస్తతీర్థనిచయే సర్వాపి దత్తావనిర్యజ్ఞానాం చ కృతం సహస్రమయుతం దేవాశ్చ సంపూ

తాః। సంసారాచ్చసముద్ధృతాస్స్వపితరస్సర్వేస్యపూర్వజోయస్యాసౌయస్యబ్రహ్మ
విచారణేక్షణమపిప్రాప్నోతిస్థైర్యంమన ఇతి॥౯౮॥తస్మాత్తత్వనిష్ఠోభవేదితిసంబం
ధః॥౯౯॥ఉపాసనాధర్మోజ్ఞానంచప్రసూనేయస్యబీజాస్పదత్వాత్ స్వర్గాది
భోగఫలంయస్యేతి గ్రంథఅనాయాసేనైవ సకలసుఖావాప్తిర్భవతీత్యర్థః -
అధ్యాత్మాదితాపత్రయోపసంతప్తః ఆధ్యాత్మికంజ్వరాది ఆధిదైవికం ఉష్ణా
దిఆధిభౌతికందుర్జనాదిఛాయాంశ్రయేత్ - మోక్షసుఖంసద్దైవవాంఛేదిత్యర్థః॥
౧౦౦ ॥ ఆత్మజ్ఞానాదేవముక్తిర్భవతీత్యుపసంహరతి ॥ తస్మాదితి ॥ ౧౦౧ ॥

ష్పనాదికం। వేదశాస్త్రాగమకథాయావత్తత్త్వంనవిందతి॥౯౮॥
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనసర్వావస్థాసుసర్వదా। తత్వనిష్ఠోభవే
ద్ధీమాన్ముముక్షుర్మోక్షమాత్మనః॥ ౯౯॥ ధర్మజ్ఞానప్రసూన
స్యస్వర్గమోక్షఫలస్యచ। తాపత్రయాదిసంతప్తః ఛాయాం
మోక్షతరోశ్శ్రయేత్॥ ౧౦౦॥ తస్మాజ్జ్ఞానేనాత్మతత్వంవిజ్ఞే
యంశ్రీగురోర్ముఖాత్। సుఖేనముచ్యతే జంతుర్ఘోరసం
సారబంధనాత్ ॥ ౧౦౧ ॥ తత్వజ్ఞస్యాంతిమంకృత్యంశృణు
వక్ష్యామితేధునా। యేనమోక్షమవాప్నోతి బ్రహ్మనిర్వాణ
సంజ్ఞకం॥ ౧౦౨ ॥ అంతకాలేతు పురుషఆగతేగతసాధ్వ
సః। ఛింద్యాదసంగశస్త్రేణస్పృహాందేహానుయేచతం॥౧౦౩॥
గృహాత్ప్రవ్రజితోధీరః పుణ్యతీర్థజలాప్లుతః। శుచౌవివిక్తఆ
సీనోవిధివత్కల్పితాసనే ॥ ౧౦౪ ॥ అభ్యసేన్మనసా శుద్ధంత్రి

౧౦౨ ॥ ఏవంతత్త్వజ్ఞానాన్మోక్షంప్రతిపాద్యఅధునాతత్వజ్ఞస్యాతురకృత్యంని
రూపయతి ॥ అంతకాలఇతిషడ్భిః ॥ గతసాధ్వసఃనివృత్తభయశూన్యః - అనం
గోనామఅనాసక్తిస్సైవశస్త్రంస్పృహాంసుఖేచ్ఛాం - తందేహంఅనుయేపుత్ర
కళత్రాదయస్తేష్వపిస్పృహాంఛింద్యాత్ - దేహాదిషువీతరాగోభవేదిత్యర్థః ॥
౧౦౩ ॥ కించగృహాత్ప్రవ్రజితో నిర్గతః గృహేస్థితస్య పునరప్యాసక్తి సంభ
వాత్తత్కృత్యమాహ ॥ శుచావితి ॥ వివిక్తే ఏకాంతే విధివత్ కుశాజినచే
లైఃక్రమేణనిర్మితే ॥ ౧౦౪ ॥ త్రివృత్ అకారఉకారమకారాత్మకం ॥ ౧౦౫

బుద్ధిః వైశారదీసాసారథిః సహాయభూతాయస్యసః శుభార్థేభగవద్బ్రూహి ॥ ౧౦౬॥ ఏవంచక్షురాదిభిర్మనసాచబాహ్యవిషయగ్రహణం స్మరణంచవిహాయ బ్రహ్మాహమస్మీత్యనుభవవాక్యార్థంవిభావయేదిత్యాహ॥అహమితి॥ యోహంస బ్రహ్మైవయద్బ్రహ్మతదహమేవేతి సమీక్ష్యతత్రాహంబ్రహ్మేతిభావనయాజీవస్యశోకాదినివృత్తిః బ్రహ్మాహమితిభావనయాబ్రహ్మణః పారోక్ష్యనివృత్తిర్భవతీతివ్యవహారోదర్శితః - తతస్సనిష్కలేనిరుపాధౌఆత్మనిబ్రహ్మణిఆత్మానంమనఃఆధాయస్థిరీకృత్య॥ ౧౦౭॥ తతఓమిత్యేకంయదక్షరంతదేవబ్రహ్మతదుచ్చారయన్నేవదేహంత్యజన్యః ప్రకర్షేణయాతిఅర్చిరాదిమార్గేణసః పరమాంశ్రేష్ఠాంగతిం గచ్ఛతి

వృద్ధ్రిహ్మాక్షరంపరం । మనోయచ్ఛేజ్జితశ్వాసోబ్రహ్మబీజమవిస్మరన్॥౧౦౫॥ నియచ్ఛేద్విషయేభ్యోక్షాన్మనసాబుద్ధిసారథిః। మనఃకర్మభిరాక్షిప్తంశుభార్థేధారయేద్ధియా ॥ ౧౦౬ ॥ అహంబ్రహ్మపరంధామబ్రహ్మాహంపరమంపదం । ఏవంసమీక్ష్యచాత్మానమాత్మన్యాధాయనిష్కలే॥ ౧౦౭॥ ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మవ్యాహరన్మామనుస్మరన్ । యఃప్రయాతిత్యజన్దేహంసయాతిపరమాంగతిం॥ ౧౦౮ ॥ నయత్రదాంభికాయాంతిజ్ఞానవైరాగ్యవర్జితాః । సుధియస్తాంగతిం యాంతితాంసహంకథయామితే॥ ౧౦౯॥ నిర్మానమోహాజితసంగదోషాఅధ్యాత్మనిత్యావినివృత్తకామాః । ద్వంద్వైర్విముక్తాస్సుఖదుఃఖసంజ్ఞైర్గచ్ఛంత్యమూఢాః

స్థాంమద్గతిమేవయాతిపునఃదుఃఖాలయమశాశ్వతం జన్మనప్రాప్నోతీతిద్వయోరర్థః॥ ౧౧౦॥ కించఏవమంతకాలేధారణయామత్ప్రాప్తిస్తాభ్యాసవతాంజ్ఞానినామేవభవతినాన్యేషామిత్యాహ॥ నయత్రేతిషడ్భిః॥ ౧౧౧॥నిర్మానేతి॥నిర్గతామానమోహాఅహంకారమిథ్యాభినివేశాయేభ్యస్తేజితఃపుత్రకళత్రాద్యాసక్తిరూపోదోషాయైస్తే- ఆధ్యాత్మేఆత్మజ్ఞానేనిత్యాఃపరినిష్ఠితాః - విశేషేణనివృత్తఃకామోభిలాషోయేభ్యస్తే - సుఖదుఃఖహేతుత్వాత్ సుఖదుఃఖసంజ్ఞానిశీతోష్ణాదీనిద్వంద్వానితైర్ముక్తాః- అతఏవఅమూఢాఃనివృత్తావిద్యాఃవివేకినఃతదవ్యయంపదంగచ్ఛంతి 'తద్విష్ణోఃపరమంపదంసదాపశ్యంతిసూరయః' ఇతిశ్రుత్యు

త్తం-కించ 'నతద్భాసయతే సూర్యో నశశాంకో నపావకః ॥ యద్గత్వా ననివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ' ఇతి భగవదుక్తస్వరూపే లీనాభవంతీత్యర్థః॥౧౧౦॥ జ్ఞానమేవ హ్రదో నిఖాతో యస్య సత్యం బ్రహ్మైతదేవ జలం యస్మిన్ మానసే హృదయాంతర్గతే ఏవ తీర్థే- నతు బాహ్యే॥౧౧౧॥ కించ మద్భక్తిస్తు స్వతంత్రాపి ముక్తిహేతుః కింపునః జ్ఞానవైరాగ్యయుక్తేత్యాహ॥ ప్రౌఢమితి॥ 'బ్రహ్మాదిస్థావరాంతేషు వైరాగ్యం విషయేష్వను। యథైవ కాకవిష్ఠాయాం వైరాగ్యం ప్రౌఢముచ్యతే' ఏతదాస్థాయ ధృత్వా అనన్యభాక్- వాసుదేవస్సర్వమితి బుద్ధ్యా అన్యమజానన్నిత్యర్థః-

గచ్ఛంత్యయోధాః పదమవ్యయం తత్ ॥ ౧౧౦ ॥ జ్ఞానహ్రదే సత్యజలే రాగద్వేషమలాపహే। యస్స్నాతి మానసే తీర్థే సవై మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౧౧ ॥ ప్రౌఢం వైరాగ్యమాస్థాయ భజతే మామనన్యభాక్ । పూర్ణదృష్టిః ప్రసన్నాత్మా సవై మోక్షమవాప్నుయాత్॥ ౧౧౨॥ త్యక్త్వా గృహం చ యస్తీర్థే నివసన్మరణోత్సుకః । మ్రియతే ముక్తిక్షేత్రేషు సవై మోక్షమవాప్నుయాత్॥ ౧౧౩॥ అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాంచీ అవంతికా । పురీ ద్వారవతీ జ్ఞేయాస్సప్తైతా మోక్షదాయకాః॥౧౧౪॥ ఇతి తే కథితం తార్క్ష్య మోక్షధర్మం సనాతనం । జ్ఞానవైరాగ్యసహితం శ్రుత్వా మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౧౫ ॥ మోక్షం గచ్ఛంతి తత్త్వజ్ఞాః ధార్మికాః స్వర్గతిం

పూర్ణదృష్టిః పూర్ణే వ్యాపకే బ్రహ్మణి దృష్టిర్యస్య - అతఏవ ప్రసన్న ఆత్మా మనో యస్యేతి॥౧౧౨॥ మరణోత్సుకః 'కృతకృత్యాః ప్రతీక్షంతే మృత్యుం ప్రియమివాతిథిం' ఇత్యుక్తరీత్యా యస్తీర్థే నివసన్నేవ మ్రియతే॥ ౧౧౩॥ అయోధ్యాదిసప్తముక్తిక్షేత్రాణ్యేవాహ॥౧౧౪॥ మోక్షోపాయముపసంహరతి॥౧౧౫॥ సకలగ్రంథప్రతిపాదితార్థమాహ॥ మోక్షమితి॥ అత్రైవం ప్రక్రియా-తత్త్వజ్ఞానేన తు పునరావృత్తిరహితా విదేహముక్తిర్భవతీతి- శ్రాద్ధాదిధర్మైశ్చ స్వర్గభోగానంతరమావృత్తిః నిషిద్ధకర్మభిస్తు నరకభోగానంతరమావృత్తిః - ఖగాదయః పశుపక్షికీటాదయః క్షుద్రజీవాస్తు సంసరంతి- అత్రైవ పునః పునః జన్మమరణే లభంతే ఇతి గ్రంథా

ర్త్రసంగ్రహః॥ ౧౧౬॥ పునరపి మహత్యానుకంపయా శ్రవణేచ్ఛామావిష్కరోతి। కి మితి॥౧౧౭॥ సూతః శౌనకం ప్రతి గరుడస్య కృతార్థతామాహ॥ఏవమితి త్రిభిః॥ ధ్యానపరః అంతర్ముఖవృత్త్యా ఆత్మలబ్ధ్వా సభవపరాయణ ఏవాభూత్ - నతు శ్రవణేచ్ఛా జాతేత్యర్థః॥౧౧౮, ౧౧౯॥ ఇదానీం 'గ్రంథారంభేచ గ్రంథాంతే గ్రంథకర్తా స్తువేద్ధరిం' ఇతి స్వసంప్రదాయానురోధేన గ్రంథార్థముద్ఘాటయన్ హరిం స్తౌతి ॥ యః స్వనామస్మరణాదేవ ప్రథమాదిషడధ్యాయోక్తదుర్గతిం మన్వాదికోక్తప్రాయశ్చిత్తం వినైవ హరతి ఇతి హర్తా - స్వపూజనమేవ యజ్ఞః తేనైవ ద్రవ్యయజ్ఞాతుర

నరాః। పాపినో దుర్గతిం యాంతి సంసరంతి ఖగాదయః॥ ౧౧౬॥
ఇత్యేవ సర్వశాస్త్రాణాం సారోద్ధారో నిరూపితః। మయా తే షో
డశాధ్యాయైః కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి॥ ౧౧౭ ॥ సూత ఉవా
చ॥ ఏవం శ్రుత్వా వచో రాజన్ గరుడో భగవన్ముఖాత్। కృతాం
జలిరువాచేదం ప్రణమ్య చ ముహుర్ముహుః॥౧౧౮॥ భగవన్దేవ
దేవేశ శ్రావయిత్వా వచోఽమృతం। తారితోఽహం త్వయా నాథ భ
వసాగరతః ప్రభో॥ ౧౧౯ ॥ స్థితోఽస్మి గతసందేహః కృతార్థో
ఽస్మి న సంశయః। ఇత్యుక్త్వా గరుడస్తూష్ణీం స్థిత్వా ధ్యానపరోఽభ
వత్ ॥ ౧౨౦ ॥ స్మరణాద్దుర్గతిం హంతా పూజనయజ్ఞేన సద్గతె
దాతా। యః పరయా నిజభక్త్యా దదాతి ముక్తిం స మాం హరిః
పాతు ॥ ౧౨౧ ॥ ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే భగవద్గరుడ
సంవాదే మోక్షధర్మనిరూపణో నామ షోడశోధ్యాయః ॥ ❋

దానాదికం వినైవ సప్తమాదినవాధ్యాయోక్తసద్గతేర్దాతా భవతీతి - కించ పర
యా నిర్గుణసర్వధర్మోత్తమయా వా నిజభక్త్యైవ ఏతదధ్యాయోక్తతత్త్వజ్ఞానం
వినైవ ముక్తిం దదాతి స హరిః మాం పాతు జన్మమరణాద్రక్షతు ॥ ౧౨౧ ॥

ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం - షోడశోధ్యాయః.

ఇయం నౌనిధిరామేణ మయా టీకా కృతాదరాత్ । అనయో
రమయా సార్థం ప్రీయతాం మధుసూదనః॥ ❋

శ్రీ పరమేశ్వరాయనమః.

గరుడపురాణఫలశ్రుతిః.

శ్రీభగవానువాచ॥ ఇత్యాఖ్యాతంమయాతార్క్ష్య సర్వమేవౌర్ధ్వదైహికం। దశాహాభ్యంతరేశ్రుత్వాసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥౧॥ ఇదంచాముష్మికంకర్మపితృముక్తిప్రదాయకం। పుత్రవాంఛితదంచైవపరత్రేహసుఖప్రదం॥ ౨॥ ఇదంకర్మనకుర్వంతియే నాస్తికనరాధమాః। తేషాంజలమపేయంస్యాత్సురాతుల్యంనసంశయః॥ ౩॥ దేవతాఃపితరశ్చైవనైవపశ్యంతితద్గృహం। భవంతితేషాంకోపేనపుత్రాఃపౌత్రాశ్చదుర్గతాః॥ ౪॥ బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చైవేతరేపిచ। తేచాండాలసమాజ్ఞేయాస్సర్వేప్రేతక్రియాంవినా॥ ౫॥ ప్రేతకల్పమిదంపుణ్యంశృణోతిశ్రావయేచ్చయః। ఉభౌతౌపాపనిర్ముక్తౌదుర్గతింనైవగచ్ఛతః॥ ౬॥ మాతాపిత్రోశ్చమరణేసౌపర్ణంశృణుతేతుయః। పితరౌముక్తిమాపన్నౌసుతస్సంతతిమాన్భవేత్॥ ౭॥ నశ్రుతంగారుడంయేనగయాశ్రాద్ధంచనోకృతం। వృషోత్సర్గఃకృతోనైవనచమాసికవార్షికే॥ ౮॥ సకథంకథ్యతేపుత్రఃకథంముచ్యేదృణత్రయాత్। మాతరంపితరంచైవకథంతారయితుంక్షమః॥ ౯॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనశ్రోతవ్యంగారుడంకిల। ధర్మార్థకామమోక్షాణాందాయకందుఃఖనాశనం॥౧౦॥ పురాణంగారుడంపుణ్యంపవిత్రంపాపనాశనం। శృణ్వతాంకామనాపూరంశ్రోతవ్యంసర్వదైవహి॥ ౧౧॥ బ్రాహ్మణోలభతేవిద్యాంక్షత్రియఃపృథివీంలభేత్। వైశ్యోధనికతామేతిశూద్రశ్శుధ్యతిపాతకాత్॥ ౧౨॥ శ్రుత్వాదానానిదేయానివాచకాయాఖిలానిచ। పూర్వోక్తశయనాదీనినాన్యథాసఫలంభవేత్॥౧౩॥ పురాణంపూజయిత్వాగ్రేవాచకంతదనంతరం। వస్త్రాలంకారగోదానైర్దక్షిణాభిశ్చసాదరం॥ ౧౪॥ అన్నైశ్చహేమదానైశ్చభూమిదానైశ్చభూరిభిః। పూజయేద్వాచకంభక్త్యాబహుపుణ్యఫలాప్తయే॥ ౧౫॥ వాచకస్యార్చనేనైవపూజితోహంనసంశయః। సంతుష్టేతుష్టిమాయామివాచకేనాత్రసంశయః॥ ౧౬॥

ఇతి శ్రీగరుడపురాణశ్రవణఫలం.

